CLIFFORD D. SIMAK

NAGU ÕIEKE VÄLJAL

BIRGITTA
TALLINN • 1994
Originaali tiitel: Clifford D. Simak All Flesh is Grass Berkeley Publishing Corporation

Tõlkinud: R. Toming Kaanekujundus: J. Witam

1

Kui ma linnakese tänavalt magistraalteele pöördusin, nägin enese järel tulemas veoautot. See oli üks noid poolhaagisega kolakaid ja tegi kõva sõitu. Piirkiirus oli. sellel linnakese ühte nurka läbival teelõigul nelikümmend viis miili "tunnis, aga. niisugusel varahommikusel ajal oli vaevalt loota, et keegi ametlikule kiirusepiirile mingit tähelepanu pöörab.

Erilist muret see veoauto mulle ei teinud. Umbes miili kaugusel kavatsesin peatuda «Johnny Motelli» juures ja peale võtta Alf Petersoni, kes pidi mind seal oma kalapüügivarustusega ootama. Ja mul oli muudelegi asjadele mõelda — eriti telefoniaparaadile ja sellele, kellega ma. telefoni teel rääkinud olin. Hääli oli kolm ja kõik see oli väga kummaline, kuid mul. oli tunne, et tegemist võis olla üheainsa häälega, mis kõige imepärasemal viisil muutus kolmeks eri hääleks, ja et see põtiihääl oleks mulle tuttav, kui ma ainult suudaksin meenutada, kelle oma see on. Ma mõtlesin ka Gerald Sherwoodile, kes oma töötoas, mille kaks seina olid kaetud raamatutega, rääkis mulle tehnilistest joonistest, mis olid iseenesest tema ajju ilmunud. Ma mõtlesin Stiffy Granüle, kes palus, et ma ei laseks pommi visata. Ja peale selle mõt-lesin tuhande viiesajale dollarile.

Veidi eespool seisis teeäärsel künkal Sherwoodi maja, mida peaaegu täielikult vaijasid ümberringi kasvavad suured, varasel koidikul mustadena paistvad tammed. Üksisilmi künka poole vaadates unustasin telefoniaparaadi ja Gerald Sherwoodi koos tema raamaturohke töötoa ning jooniseid täis peaga ja mõtlesin selle asemel Nancyle ning sellele, kuidas.ma nii paljude aastate järel pärast keskkooli lõpetamist teda uuesti olin kohanud. Ja mulle meenusid päevad, mil me olime kõndinud käsikäes, täis uhkust ja õnne, mis ei saa korduda, vaid

tuleb ainult üks kord — siis, kui maailm on noor ning nooruse esimene, tormiline armastus on värske ja imeilus.

Tee minu ees oli tühi ja lai; neli sõidurada jätkusid veel umbes kahekümne miili ulatuses, enne kui nad kahanesid kaheks rajaks. Teel ei olnud ühtegi sõidukit peale minu auto ning veoauto, mis mulle suure kiirusega järgnes. Jälgides oma tahavaatepeeglis tema eeslaternate tulesid, teadsin, et veidi aja pärast põikab ta minust möödumiseks kõrvale.

Ma ei sõitnud kiiresti, veoautol oli möödasõiduks ruumi laialt, teel ei olnud mitte midagi, mille vastu põrgata — ja siis põrkasin ma millegi vastu.

See oli just nagu tugev elastne kummilint. Mitte mingisugust mütsatust ega prahvatust ei olnud. Auto kiirus, hakkas vähenema, nagu oleksin ma vajutanud piduri-pedaalile. Näha ei olnud mitte midagi ja hetke vältel arvasin, et autoga peab midagi juhtunud olema — et mootor on vigurdama hakanud, pidurid blokeerunud'või midagi muud selletaolist. Ma võtsin jala gaasipedaalilt, auto peatus ning hakkas siis üha kiiremini ja kiiremini tagurpidi liikuma — täpselt nii, ncgu oleksin ma tõepoolest vastu kummilinti sõitnud ja nagu oleks see mind nüüd tagasi paisanud. Ma lülitasin käigu välja, sest teekattel kiunuvatest kummidest tõusis juba kõrbelõhna, ja niipea kui raa olin seda teinud, sööstis auto nii kiiresti tagasi, et ma paiskusin vastu rooliratast.

Minu selja taga andis veoauto metsikult signaali ja tema kummid ulgusid, kui juht rooli pööras, et mulle mitte peale sõita. Veoauto vihises minust mööda, vihina kõrval kuulsin matsuvat heli, mida tekitas kummide haardumine teekattega, ja kogu see kolakas mürises, nagu oleks ta pahane, et ma talle niisugust tüli teen. Kui ta oli mööda tormanud, jäi minu auto teepeenral seisma.

Siis põrkas veoauto vastu sedasama tõket. Ma kuulsin, kuidas ta seda tegi. See kostis nagu nõrk plumpsatus. Hetke vältel arvasin, et veoauto murrab salapärasest tõkkest läbi, sest ta oli raske ja liikus suure kiirusega ning umbes sekundi jooksul ei olnud mingit märki kiiruse vähenemisest. Siis aga hakkas liikumine aeglustuma ja ma nägin, kuidas suure veoki rattad libisesid ja visklesid, just nagu hüpeldes

teekattel, ikka. veel visalt edasi rühkides, kuid siiski mitte läbi pääsedes. Veoauto jõudis sadakond jalga kaugemale sellest kohast, kus minu sõiduk oli peatunud. Siis jäi ka tema seisma ja hakkas tagurpidi libisema. Ohe hetke liikus ta otse, ainult kummid kiunusid teekattel, seejärel aga hakkas ta loperdama. Haagis pöördus kõrvale ja suundus külge-pidi otse minu poole.

Seni olin rahulikult autos istunud, ilma et, olekAin tundnud hämmastust või isegi, eriti suurt üllatust..Kõik oli toimunud nii kiiresti, et suuremaks üllatumiseks ei olnud lihtsalt aega jätkunud. Kahtlemata oli juhtunud midagi kummalist, kuid arvatavasti oli mul tunne, et veidi aja pärast selgub, milles on asi, ja kõik saab jälle korda.

Niisiis istusin oma autos ja'jälgisin pingeliselt, mis juhtub veomasinaga. Kui aga too hakkas loperdades tagurpidi libisema, andsin käega hoobi uksekäepidemele, tõukasin ukse õlaga lahti ja veeretasin enese istmelt maha. Ma kukkusin teekattele, ajasin enese i äiule ja pistsin jooksma.

Minu selja tagant kostis veoauto, kummide ulgumine ja siis metalli ragin, mida kuuldes hüppasin rohuga kaetud teepeenrale ja vaatasin tagasi. Veoauto haagis oli vastu minu autot põrganud, selle kraavi tõuganud ning vajus nüüd ka ise aeglaselt, peaaegu majesteetlikult kraavi, otse minu auto peale.

«Hei, kuulge!» karjatasin. Sellest ei olnud muidugi mingit kasu ja ma teadsin, et sellest kasu eiole.. Sõnad lihtsalt lipsasid mul suust.

Veoauto juhikabiin oli teele jäänud, kuid viltu vajunud, nii et üks ratas rippus õhus. Juht ronis kabiinist välja.

Hommik oli vaikne ja rahulik. Läänes sähvisid tumedal silmapiiril üksikud põuavälgud. Õhus oli tunda seda värskust, mida seal ei ole mingil muul ajal kui' ainult suvehommikul, mil päike ei ole veel. tõusnud ja ilm palavaks muutunud. Minust paremal pool põlesid linnas veel tänavalaternad; need särasid liikumatult, neid ei kõigutanud vähimgi..tuuleõhk. Ma mõtlesin: homniik oli selleks liiga kena, et midagi saaks juhtuda.

Teel ei olnud ühtegi autot. Me olime veoauto juhiga kahekesi ja tema auto oli kraavis minu oma peal. Ta tuli mööda teed minu poole.

Jõudnud minuni ja jäänud'hiinu ette seisma, põrnitses

5

ta mulle otsa, käed külgedel ripakil. «Mis põrgu siin lahti on?» küsis ta. «Mille vastu me sõitsime?»

«Ma ei tea,» laususin mina.

«Mul on kahju teie auto pärast,» ütles ta mulle. «Ma teen kompaniile ettekande. Nad ajavad selle asja korda.»

Ta seisis liikumatult, nagu ei kavatseks ta enam kunagi liikuma hakata. «See oli just nagu mitte millegi vastu põrkamine,» kuulutas ta. «Seal ei ole mitte midagi.»

Siis kerkis temas pikkamööda viha. .

«Pagana pihta,» ütles ta, «ma lähen ja uurin selle välja!»

Ta pöördus järsult ringi ja hakkas otsustaval sammul mööda maanteed edasi minema, suundudes sinnapoole, kus asus tõke, mille vastu me olime põrganud. Ma järgnesin talle. Ta röhkis nagu villane orikas.

Ta sammus otse keset teed ja jõudis tõkkeni, kuid' selleks ajaks oli ta juba vihast meeletu ega kavatsenud ennast peatada lasta, vaid tungis üha edasi ja jõudis tükk maad kaugemale, kui ma olin võimalikuks pidanud. Lõpuks tõke siiski peatas ta ja ta seisis silmapilgu paigal, tema keha oli naeruväärsel viisil vastu tühjust nõja-tatud ja ta töötas jalgadega nagu hästi õlitatud masina-kolbidega, et ennast kuidagimoodi veel edasi suruda. Hommikuvaikuses kuulsin, kuidas ta kingatallad ieeka-tet kraapisid.

Siis sai tõke võidu. See paiskas ta tagasi. Nagu ootamatust tuuleiilist haaratuna veeres ta kukerpallitades mööda teed. Kui ta lõpuks peatuma jäi, oli ta poolest kehast saadik auto esiotsa all.

Ma jooksin sinna, haarasin tal pahkluudest kinni, tirisin ta välja ja aitasin jalule. Teekate oli ta mõnest kohast veriseks kriimustanud, tema rõivad olid rebenenud ja määrdunud, kuid vihane ta enam ei olnud; ta oli lihtsalt hirmunud. Ta vaatas piki teed; nagu oleks ta tonti näinud, ja värises ikka veel.

«Aga seal ei ole ju mitte midagi,» ütles ta.

«Varsti tulevad teised autod,» ütlesin mina, «ja teie oma on põiki tee peal. Kas me ei peaks mõned laternad või lipud või midagi selletaolist välja panema?»

See näis teda toibutavat.

«Lipud,» ütles ta.

Ta ronis autosse ja tõi sealt mõned lipud välja.

6

Ma kõndisin koos temaga mööda teed, kui ta neid üles seadis.

Pannud viimase lipu paigale, laskus ta selle kõrval kükakile, võttis välja taskuräti ja hakkas nägu pühkima.

«Kust ma helistada saan?» küsis ta. «Meil on abi vaja.»

«Keegi peab välja mõtlema, kuidas selle tõkke teelt ära saab,» ütlesin mina. «Üsna varsti läheb liiklus, elavaks. Siin tekib mitme miili pikkune ummik.»

Ta tupsutas veel mõned korrad taskurätiga nägu. See oli tublisti tolmune ja õline. Ja ka veidi verine.

«Kus on telefon?» küsis ta.

«Oh, igal pool,» ütlesin talle. «Minge ükskõik missugusesse majja. Nad lasevad teil helistada.»

Siin me siis nüüd oleme, mõtlesin, ja räägime sellest asjast nii, nagu oleks tegemist hariliku teetõkkega, kas mahalangenud puuga või ärauhtunud truubiga.

«Kuulge, mis linn see üldse on? Ma pean neile ütlema, kust ma helistan.»

«Millville,» ütlesin talle.

«Te elate siin?»

Ma noogutasin.

Ta tõusis püsti ja pistis taskuräti taskusse tagasi.

«Hea küll,» ütles ta, «ma siis lähen telefoni otsima.»

Ta näis ootavat, et ma pakun ennast temaga kaasa minema, kuid mul oli midagi muud teha. Mul oli vaja minna ümber. teetõkke, jõuda «Johnny Motelli» ja seletada Alfile, miks ma olin hiljaks jäänud.

Ma seisin teel ja vaatasin autojuhile järele.

Siis pöördusin ringi ja hakkasin minema mööda teed vastassuunas, sinnapoole, kus oli see tõke, millest auto läbi ei pääsenud. Ma jõudsin selleni ja see peatas ka minu — mitte järsult, mitte toorelt, vaid õrnalt, nagu ei oleks tal mingil juhul kavatsust mind läbi lasta,, kuid nagu suhtuks ta sellesse viisakalt ja mõistlikult. Ma sirutasin käe välja ega tundnud midagi. Ma proovisin teha hõõrumisliigutusi, nagu neid tehakse pinda kompides, kuid mingit pinda ei olnud ja mitte midagi ei olnud hõõruda; seal ei olnud absoluutselt midagi peale, selle õrna, nähtamatust lõkkest eemale tõrjuva surve.

Ma vaatasin mõlemas suunas piki teed; autosid veel ei olnud, kuid ma teadsin, et varsti need saabuvad. Mulle tuli mõte, et võib-olla peaksin ka idasuunalistele sõidu-radadele panema mõned lipud, mis kas või mingilgi

määral hoiataksid, et miski on korrast ära. Lippude üles-panekuks kuluks ainult minut või paar, kui ma «Johnny Motelli» jõudmiseks olen ümber tõkke läinud.

Ma pöördusin tagasi auto juurde, leidsin kaks lippu ning ronisin teepeenrast alla ja künkanõlvast üles, tehes laia kaare, et tõkkest mööda pääseda — kuid seda kaart tehes põrkasin jälle vastu tõket. Ma taandusin sellest eemale ja hakkasin piki tõket künkale ronima. Seda oli raske teha. Kui tõke oleks olnud massiivne, siis poleks olnud mingeid raskusi, kuid et ta oli nähtamatu, põrkasin ma alatasa tema vastu. Niimoodi ma jälgisingi teda: põrkasin vastu, tõmbusin eemale ja põrkasin jälle vastu.

Kogu aeg ootasin, et tõke lõpeb või vähemalt muutub õhemaks. Paar korda proovisin sellest läbi tungida, kuid see oli ikka niisama tihe ja tugev nagu ennegi. Mu peas hakkas kujunema hirmus mõte. Ja mida kõrgemale ma künkanõlval jõudsin, seda visamaks see mõte muutus. Umbes sel ajal pillasin lipud käest.

Altpoolt kostis teekattel libisevate autokummide heli ja ma pöördusin ringi, et vaadata, mis seal toimub, üks ida poole sõitnud auto oli vastu tõket põrganud ja tagur-pidi libisedes põiki üle mõlema sõiduraja pöördunud. Esimesele autole oli järgnenud teine, mis nüüd püüdis sõitu aeglustada. Nähtavasti aga olid tal pidurid korrast ära või kiirus liiga suur, sest ta ei suutnud peatuda. Ma nägin, kuidas juht teepeenrale pöördus, et põiki olevast autost mööda pääseda. Siis jõudis ka tema tõkkeni, kuid vähenenud kiiruse tõttu ei suutnud sellesse kuigi kaugele sisse tungida. Pikkamööda tõukas tõke auto tagasi, see libises vastu teist autot ja jäi lõpuks paigale.

Esimesest autost oli juht välja tulnud ja läks parajasti ümber oma auto, et teise auto juurde jõuda. Ma nägin, et ta tõstis pea ja ilmselt märkas mind. Ta vehkis kätega Ja karjus midagi, kuid ma olin liiga kaugel, ct 'ema sõnadest aru saada.

Läände suunduvatel sõiduradadel ei olnud ikka "veel midagi peale veoauto ja minu sõiduki, mis selle all kägaras oli. imelik, mõtlesin, miks ei ole tulnud ühtegi teist autot?

Künka tipul seisis maja. kuid millegipärast ei tundnud ma seda ära. See pidi kuuluma kellelegi, keda ma tundsin, sest kui välja arvata üks kolledžis veedetud aasta, olin ma kogu oma elu Millville'is elanud ja tundsin siin kõiki. Ma ei tea, kuidas seda seletada, kuid hetke vältel

olin täielikus segaduses. Kõik näis võõras ja ma seisin hämmeldunult, püüdes orienteeruda ja aru saada, kus ma olen.

Idakaar oli heledamaks tõmbunud ja poole tunni pärast oli oodata päikesetõusu. Läänetaevas kõrgus suur kurjailmeline pilverünk ja selle all sähvatas äikese-iormi ennustav välk.

Kui ma seal niimoodi seisin ja linna poole vaatasin, sai mulle täpselt selgeks, kus ma olen. Künkal seisev maja kuulus Bill Donovanile. Bill oli linna prügivedaja.

Ma hakkasin piki tõket maja poole minema ja pidasin silmapilgu vältel aru, kummale poole tõket maja võiks jääda. Kõige tõenäolisemalt, ütlesin enesele, on see just seespool tõket.

Ma jõudsin tarani, ronisin sellest üle, läksin läbi korratu hoovi logiseva tagatrepi juurde, tõusin seda mööda ettevaatlikult verandani ja vaatasin ringi, et leida uksekella. Kella ei olnud. Ma tõstsin rusika, kloppisin vastu ust ja jäin ootama. Seestpoolt kostis kellegi liikumist, siis avanes uks ja Bill põrnitses muile otsa. Ta oli räpase välimusega karulaoline mees, tema lopsakad juuksed olid üleni turris ja ta silmitses mind sõjaka kulmupaari alt. Ta oli püksid pidžaama peale tõmmanud, kuid ei olnud aega viitnud nööpide kinnipanemisega, ja näha oli tükk purpurpunast pidžaamariiet. Ta jalad olid paljad ja varbad külmal köögipõrandal veidi konksu tõmmatud.

«Mis lahti on, Brad?» küsis ta.

«Ma ei tea,» ütlesin talle. «All maanteel sünnib midagi.»

«Avarii?» küsis ta.

«Ei, mitte avarii. Ma ütlesin, et ma ei tea. Tee peal on midagi ees. Seda pole näha, aga see on olemas. See peatab auto, mis tema vastu sõidab. See on nagu müür, aga seda ei saa käega katsuda.»

«Tule sisse,» ütles Bill. «Sulle kulub tass kohvi ära. Ma panen poti tulele. Niikuinii on aeg hommikust süüa. Naine, tõuseb ka kohe üles.»

Ta sirutas käe selja taha. lülitas köögis tule põlema ja tõmbus siis kõrvale, et ma saaksin sisse astuda.

Bill astus valamu juurde. Ta võttis riiulilt klaasi, keeras veekraani lahti ja jäi ootama.

«Natuke aega tuleb joosta lasta, enne kui külmaks läheb,» seletas ta.

9

Ta laskis klaasi vett täis ja sirutas selle minu poole. «Tahad juua?» küsis la. «Ei, aitäh,» ütlesin talle.

Ta tõstis klaasi suu juurde ja hakkas suurte lonksudega lurinal jooma.

Kusagilt maja sisemusest kostis naise karjatus. Ka siis, kui ma elan sada aastat vanaks, ei unusta ma kunagi seda karjatust.

Donovan pillas klaasi põrandale, killud ja vesi paiskusid laiali.

«Liz!» hüüatas ta. «Liz, mis on?»

Ta tormas köögist välja ja mina jäin lardunull silmitsema verelaike, mida olid põrandale jätnud leina klaasi-kildudest vigastatud paljad jalad.

Nainekarjalas uuesti, kuid seekord oli karjatus summutatud, otsekui oleks karjuja suu olnud surutud vastu patja või seina.

Ma sööstsin köögist söögltuppa, komistasin teel millelegi — mänguasjale, taburetile, ma ei tea, mis see oli — ja komberdasin poolde tuppa, püüdes tasakaalu tagasi saada ning kartes kukkuda ja pead vastu mõnda tooli või lauda ära lüüa.

Ja siis põrkasin ma jälle vastu sedasama tõkestavat müüri, mis oli mul maanteel ees olnud. Ma nõjatusin sellele, surusin enese püsti ja jäin söögitoa hämarirses seisma, tundes südant ahistavat õudust, mida see müür minus tekitas.

Ma tajusin müüri otse enda ees, kuigi ma seda enam ei puudutanud. Ja kui see varem maanteel vabas õhus oli olnud üksnes ime, mis oli liiga suur, et seda taibata, siis siin katuse all, inimeste elamus sai sellest loomuvastane pühaduseteotus, mis mõjus närvidele.

«Minu lapsed!» karjus naine. «Ma ei saa oma laste juurde!»

Nüüd hakkasin ma kaetud akendega loas juba orienteeruma. Ma nägin lauda, puhvetkappi ja magamistoa esikusse viivat ust.

Donovan tuli parajasti sellest uksest sisse. Ta pooleldi talutas, pooleldi kandis naist.

«Ma tahtsin nende juurde minna,» nuttis naine. «Seal on midagi, mis mind ei lasknud. Ma ci pääse oma laste juurde!»

Donovan laskis naise põrandale, nõjatas ta vastu seina ja põlvitas ettevaatlikult naise kõrvale. Kui la üles

minu poole vaatas, oli tema pilgus arusaamatuse ja vihaga segatud hirm.

«See on seesama tõke,» ütlesin talle. «Seesama, mis all maanteel. See läheb otse läbi maja.»

«Ma ei näe mingisugust tõket,» ütles tema.

«Pagan võtaks, mees, see pole nähtav. See lihtsalt on olemas jä kõik.»

«Mida me saame ette võtta?» küsis Donovan.

«Lastega on kõik korras,» kinnitasin talle, lootes, et mul on õigus. «Nad on lihtsalt teisel pool tõket? Meie ei pääse nende juurde ja nemad meie juurde, aga kõik on korras.»

«Ma tõusin just üles, et neid vaatama minna,» ütles naine. «Ma tõusin just üles, et neid vaatama minna, ja esikus oli midagi... »

«Mitu last seal on?» küsisin mina.

«Kaks,» ütles Donovan. «Üks on kuuene, teine kaheksale.»

«Kas on keegi, kellele sa saad helistada? Keegi väljaspool linna, kes tuleb, võtab lapsed enda juurde ja hoolitseb nende eest, kuni see asi siin selgeks saab. Sellel müüril peab kusagil lõpp olema. Ma otsisin seda... »

«Naisel on õde,» ütles Donovan. «Neli või viis miili teed mööda edasi.»

«Vast siis helistad temale?»

Ent parajasti kui ma seda ütlesin, tabas uus mõte mind otse silmade vahele. Telefon võib-olla ei tööta. Tõke on võib-olla traadid läbi lõiganud.

«Kas sa saad üksi hakkama, Liz?» küsis Donovan.

Naine noogutas tummalt. Ta istus ikka veel põrandal, ilma et oleks teinud katset üles tõusta.

«Ma lähen helistan Myrtile,» ütles Donovan.

Ma järgnesin talle kööki ja seisin tema kõrval, kui ta seinatelefonilt toru tõstis. Metsikus lootuses, et telefon on korras, hoidsin hinge kinni. Ja seekord näis, et minu lootus oli mõningat kasu toonud, sest niipea kui toru hargilt kerkis, kuulsin töötava liini nõrka undamist.

Söögitoas nuuksus missis Donovan väga tasa.

Donovan hakkas numbrit valima. Tema suurte tömpide määrdunud sõrmede jaoks näis see harjumatu töö oleval. Lõpuks sai ta sellega hakkama.

Ta ootas toru kõrva juures hoides. Köögis oli nii vaikne, ei ma kuulsin väijakutsesignaale.

«Kas sina, Myrt?» ütles Donovan. «Mhmh, siin Bill,

Meil on siin väike pahandus. Ei tea, kas te Jake'iga saaksite siia tulla... Ei, Myrt, lihtsalt midagi on viltu. Ma ei saa sulle praegu seletada. Kas te saate tulla ja lapsed ära viia? Teil tuleb tulla eesuksest; tagant ei saa sisse ... Mhmh, Myrt, ma tean, et see kõlab imelikult. Siin on just nagu mingisugune sein. Meie Liziga oleme maja tagumises otsas ja ei pääse esimesse otsa. Lapsed on seal... Ei, Myrt, ma ei tea, mis see on. Aga tee nii, nagu ma ütlen. Lapsed on seal üksi ja me ei pääse nende juurde... Jah, Myrt, otse läbi maja. Ütle Jake'ile, et ta kirve kaasa võtaks. See sein jookseb otse läbi maja. Ees-uks on lukus ja Jake'il tuleb see maha lõhkuda. Või aken puruks lüüa, kui see kergem on... Jah, Jah, ma tean küll, mis ma räägin. Sa ainult võta kätte ja tee, nagu ma ütlen. Tee ükskõik mida, peaasi et lapsed kätte saad. Ma ei ole hulluks läinud. Ma ju räägin sulle, et midagi on viltu. Midagi on kõvasti viltu. Tee, nagu ma ütlen, Myrt... Uks.pole tähtis. Lohkuge see neelud kolu lihtsalt tee pealt eest. ükskõik kuidas, aga võtke lapsed ja viige nad kindlasse kohta.»

Ta riputas toru üles, pöördus telefonist eemale ja pühkis käsivarrega näolt higi.

«Pagana eit,» ütles ta. «Aluudkui seisab ja targutab. ; Igavene lehtsaba.»

Ta vaatas mulle otsa. «Mis me nüüd edasi teeme?»

«Jälgime tõket,» ütlesin mina. «Vaatame, kui kaugele see ulatub. Vaatame, kas me pääseme selle ümbert ringi. Kui on võimalik ringi minna, siis saame su lapsed kätte.»

«Ma tulen sinuga kaasa.»

Ma osutasin söögitoa poole. «Ja jätad tema siia üksi?»

«Ei,» ütles ta. «Ei, seda ma ei saa teha. Sina mine. Myrt ja Jake tulevad ja viivad lapsed ära. Aloni naaber võtab Lizi enda juurde. Siis ma püüan sulle järele jõuda. Niisuguses asjas võib sul abi vaja olla.»

«Aitäh,» ütlesin mina.

Väljas hakkas kahvatu koiduvalgus üle maa hoovama. Kõike hõlmas see tontlik, mitte päriselt valge ja mitte ka päriselt mingit teist värvi sära, mis on iseloomulik augustikuu päeva algusele.

All maanteel oli idasuunalistele sõiduradadele tõkke juurde kogunenud paar tosinat autot ja inimesed seisid rühmiti nende ümber. Ala kuulsin valju häält, mis ärevalt midagi seletas — mõni niisugune agressiivne kisakõri leidub igas in im jõugus. Keegi oli sõiduradadevahe-

12

lisel mururibal väikese lõkke süüdanud — jumal teab" milleks, sest hommik oli kahtlemata küllalt soe ja päev :tõotas tulla kõrvetav.

Nagu mulle nüüd meenus, olin mä tahtnud Alfi kätte saada ja talle öelda, et ma ei tule. Donovani köögist oleksin võinud helistada, kuid olin selle täielikult unustanud. Ma.seisin kõheldes ja aru pidades, kas mitte minna sisse tagasi ja paluda luba helistamiseks. Õigupoolest peamiselt sellepärast olingi ma ju Donovani juurde tulnud.

Idasuurialištel sõiduradadel oli terve See autode kuhjum, läänesuunalistel aga ainult veoauto ja minu lömmis sõiduk. See pidi tähendama, ütlesin enesele, et lää-nesuunalised sõidurajad olid ka kusagil idas samal viisil tõkestatud. Ja kas see võib-olla ei tähendanud, et tõke ümbritses linna igast küljest?

Ma otsustasin, et ei lähe tagasi helistama, ja suundusin ümber maja. Tõkke uuesti üles leidnud, hakkasin piki seda edasi minema. Nüüd. olin ma sellega juba mõnevõrra harjunud. Ala just nagu tunnetasin tõket enda kõrval, selle tunde järgi edasi minnes hoidusin temast parajasse kaugusse ja põrkasin ainult aeg-ajalt tema vastu.

Tõke järgis üldjoontes linna serva, nii et ainult üksi-.kud kaugemad majad jäid temast väljapoole. Piki.tõket edasi minnes ületasin mõned jalgrajad, ja paar linna

servas lõppevat tänavat. ning jõudsin viimaks teise klassi maanteeni, mis ühendas Millville'i umbes kümne miili kaugusel oleva Coon Valleyga.

See maantee laskus linna mööda lauget nõlva ja nõlval, otse teisel pool tõket, seisis vana tüüpi, mõnevõrra kulunud välimusega auto. Selle mootor töötas veel ja juhipoolne uks oli lahti, kuid autos,ega, selle ümbruses ci olnud kedagi. Näis, nagu oleks juht pärast tõkke vastu põrkamist kabuhirmus põgenenud. Ajal, mil ma seisin ja autot silmitsesin, hakkasid selle pidurid järele andma, auto nihkus algul pikkamööda, siis üha kiiremini edasi, lõpuks ei töötanud pidurid enam üldse, auto sööstis nõivast alla, läbis tõkke ja põrkas raksatades vastu puud. Ta vajus aeglaselt küljeli ja tema kapoti alt hakkas immitsema suitsu.

Ma ei pööranud aga autole kuigi palju tähelepanu, sest miski muu oli tähtsam. Ma pistsin mööda teed jooksma..

Nõlvast alla veeredes oli auto läbinud tõkke ja see tähendas, et tõket ei olnud. Ma olin tema lõpuni jõudnud!

Ma jooksin teed pidi nõlvast üles, täis võidurõõmu ja kergendust, sest ma olin võidelnud tundega, et tõke võib ümbritseda kogu linna, ja mul oli selle tunde täieliku mahasurumisega suuri raskusi olnud. Ja siis, keset kogu seda võidurõõmu ja kergendust, põrkasin jälle vastu tõket. Põrge oli üsna tugev, sest ma jooksin kiiresti, olles veendunud, et tõket ei ole, kuid hirmsasti rutates kindlakstegemisega, et teda ikka tõepoolest ei ole. Ma tungisin temasse kolme jooksusammu võrra, enne kui ta mu tagasi paiskas. Ma kukkusin ristselili ja mu pea kolksatas vastu teed. Süttis miljon tähte.

Ma veeretasin enese ringi, tõusin kätele ja põlvedele ning jäin viivuks sellisesse asendisse nagu läbipekstud koer, mu pea oli õlgade vahel longus ja ma raputasin seda aeg-ajalt, et tähed kaoksid.

Ma kuulsin leekide praksumist ja mühinat ning see ajas mu jalule. Mu jalad olid veel üsna nõrgad, kuid nõrkusest hoolimata tuigerdasin eemale. Auto põles lõkendades, iga hetk võis tuli bensiinipaagini jõuda ja auto vastu taevast lennata. .

Ent plahvatus, kui see lõpuks toimus, ei olnudki eriti elektne — kostis lihtsalt äkiline summutatud «pauhh» ja taevasse tõusis suur tulesammas. See tegi siiski nii palju kära, et mõned inimesed tulid välja vaatama, mis lahti on. Doktor Fabian ja advokaat Nichols jooksid mööda teed, neile järgnes salk lärmitsevaid poisijõmpsikaid ja kari haukuvaid koeri.

Ma ei jäänud neid ootama, kuigi mul oli mõningane kiusatus seda teha, sest mul oli palju rääkida ja siin leidus kuulajaid. Siiski oli midagi, mis takistas mind tagasi pöördumast — ma pidin jätkama tõkke järgimist ja püüdma selle lõppu leida, kui sel üldse oli lõpp.

Mu pea oli hakanud selginema, kõik tähed olid kadunud ja ma olin nüüd juba suuteline mõnevõrra mõtteid koondama.

Üks asi oli ilmne ja selge: kui autos kedagi ei olnud, siis pääses see tõkkest läbi, sõitjatega auto aga pidase tõke kinni. Inimesel ei olnud võimalik tõket läbida, kuid ta võis võtta telefonitoru ja rääkida, kellega soovis. Ja mulle meenus, et ma olin kuulnud maanteel karjuvate

meeste hääli — olin kuulnud neid väga selgesti, kuigi mehed olid olnud teisel pool tõket.

Ma võtsin, maast mõned kepid ja kivid ning viskasin need tõkke poole. Need lendasid tõkkest läbi, nagu ei oleks seal midagi olnud.

Niisiis laskis see tõke läbi kõike peale elusolendite. Aga miks küll pidi.siin olema elusolendite sisse- või väljapääsu takistav tõke?

Linnas hakkas tärkama elu.

Ma nägin, kuidas Floyd Caldwell oma maja tagatrepile ilmus, seljas alussärk ja jalas ripakil traksidega püksid. Peale vana doktor Fabiani oli Floyd Millville'is ainus mees, kes trakse kandis. Ent kui doktori traksid olid tagasihoidlikult kitsad ja mustad, siis Floydi omad olid laiad ja punased. Floyd oli juuksur ja teda nöögati kõvasti tema punaste trakside pärast, kuid ta ei pannud seda pahaks.,Ta oli linna naljahammas ja nägi kogu aeg vaeva selle kuulsuse säilitamisega. Tõenäoliselt tasus see ennast ära, sest see tõi talle ümberkaudsetest maakohtadest hulganisti kliente. Inimesed, kes oleksid väga hästi võinud lasta Coon Valleys juukseid lõigata, tulid selle asemel Millville'i, et kuulda Floydi nalju ja näha tema tembutüsi.

Floyd seisis tagatrepil, ringutas ja haigutas. Siis vaatas ta teraselt ilma ja kratsis ribisid. Kusagil allpool tänava ääres kutsus, naisehääl koera, veidi aja pärast kostis sulguva lükandukse tume paugatus ja ma teadsin, et koer oli kuudis.

On imelik, mõtlesin, et puudub igasugune ärevus. Võib-olla ei olnud ärevust sellepärast, et tõkkest ei olnud veel teadlikud kuigi paljud inimesed. Need vähesed, kes olid selle olemasolust teada saanud, ei olnud võib-olla veel vapustusest toibunud. Enamik neist võib-olla ei suutnud seda päriselt uskuda. Nagu mina, nii võib-olla ka nemad kartsid sellest liiga suurt numbrit teha, enne kui said selle kohta midagi lähemat teada.

Ent see hommikune rahu ei saanud kaua kesta. Üsna varsti pidi Millville kihama hakkama.

Tõke, mida ma järgisin, läbis nüüd linna ühe vanema maja tagahoovi. Omal ajal oli see olnud elegantne hoone, kuid vaesuse ja hooletusse jäetuse aastatel oli see lagu-nenud.

Logisevast tagatrepist laskus alla habrast keha kepjga tasakaalus hoidev vana naine. Tema juuksed olid hõre-

15

dad, valged ja udejad ning lehvisid tuulevaikusest hoolimata hatuse kiirtepärjana tema pea ümber.

Ta hakkas mööda teerada väikese aia poole minema, kuid mind märgates peatus ja vaatas mulle teraselt otsa, pea linnu kombel veidi viltu kallutatud. Tema kahvatusinised silmad läikisid paksude prilliklaaside taga.

«Brad Carter, eks ole?» küsis ta.

«Jah, missis Tyler,» vastasin. «Kuidas teil täna hommikul tervis on?»

«Oh, enam-vähem talutav,» ütles tema. «Ega see parem pole kunagi. Ma arvasin, et sina oled, aga mu silmad on viletsaks jäänud ja ma ei ole kunagi kindel, kas näen õigesti.»

«Kena hommik täna, missis Tyler. Viimasel .ajal on üldse ilusad ilmad olnud.»

«Jah,» ütles tema, «on küll. Ma otsin Tupperit. Paistab, et ta on jälle hulkuma läinud. Ega sina teda näinud ei ole?».

Ma raputasin pead. Tupper Tylerit ei olnud enam kümme aastat keegi näinud.

«Ta on nii rahutu poiss,» ütles missis Tyler. «Ilmast ilma uitab ringi. Mitte ei tea, mis temaga peale hakata.»

«Ärge muretsege,» laususin mina. «Küll ta jälle välja ilmub.»

«Jah,» ütles tema, «mina arvan ka, et ta välja ilmub. Seda teeb ta alati.» Ta osutas oma kepiga teeraja ääres olevale peenrale, millel kasvasid purpurpunased lilled. «Sel aastal on nad väga ilusad,» ütles ta. «Ilusamad kui kunagi enne. Kakskümmend aastat

tagasi sain nad sinu isalt. Mister Tyler ja sinu isa olid suured sõbrad. Sa mäletad seda muidugi?»

«Jah,» ütlesin mina. «Väga hästi mäletan.»

«Ja su ema? Räägi mulle, kuidas temal läheb. Vanasti saime temaga tihtipeale kokku.»

«Te olete unustanud, missis Tyler, et mu ema suri peaaegu kaks aastat tagasi,» ütlesin tasase häälega.

«Ah jaa, seda küll,» tuletas missis Tyler meelde. «See on õigus, et ma olen unustama hakanud. Seda teeb vana-dus.-Mitte keegi ci tohiks vanaks saada.»

«Ma pean edasi minema,» ütlesin mina. «Rõõm oli teid näha.»

«Kena sinust, et sa tulid. Kui sul aega oleks, siis võiksime sisse minna ja veidi teed juua. Viimasel ajal tuleb väga harva keegi teed jooma. Ma arvan, see on sellele pärast, et ajad on muutunud. Kellelgi ei ole enam tee jaoks aega.»

«Mul on kahju, aga ma ei saa,» laususin. «Mä tulin ainult silmapilguks.»

«Nojah,» ütles missis Tyler, «väga meeldiv oli. Kui sa juhtud Tupperit nägema, siis ole hea ja ütle talle, et ta koju tuleks.»

«Jah, muidugi ütlen,» andsin lubaduse.

Mul oli hea meel, kui tema juurest minema sain. Ta oli muidugi üsna kena, aga natuke hull. Kõik need aastad pärast Tupperi kadumist oli ta Tupperit otsinud ja teinud seda alati nii, nagu oleks Tupper just uksest välja, astunud, alati väga rahulikuna ja veendununa, et varsti tuleb Tupper koju tagasi, üsna mõistlikuna"ja yäga-väga leebena, ainult veidi muret tundvana oma idioodist poja pärast, kes oli jäljetult kadunud.

Tupper, meenus mulle, oli üks suur tüütus. Ta tüütas muidugi kõiki, aga mind eriti. Talle meeldisid lilled,.ta tolknes alatasa mu isa kasvuhoones ja isa, kes ei olnud füüsiliselt võimeline kellegi vastu halb olema, talus teda ning tema pidevat vadistamist. Minusse oli Tupper kiindunud, ja ükskõik mis ma ka tegin või ütlesin, ikka käis ta mul-kannul. Asjaolul, et ta oli minust tublisti kümme aastat vanem, ei olnud mingit tähtsust, sest vaimselt ei olnud Tupper lapsepõlvest välja jõudnud. Veel nüüdki kõlas mu kõrvus tema eimillegi üle mõttetult õnnelik, lillede kohal kudrutav või lõputuid, mõttetuid küsimusi esitav reibas hääl. Ma muidugi vihkasin teda, kuid tegelikult ei olnud temas midagi, mida tõsiselt vihata. Tupper oli lihtsalt miski, millega tuli leppida. Ma teadsin aga, et ei unusta kunagi seda reibast, õnnelikku häält, sülge, mis tal rääkimisel suust voolas, ega harjumust oma sõrmi loendada — jumal teab, milleks —, just nagu oleks ta alatasa kartnud, et viimastel minutitel on mõni sõrm kaotsi läinud.

Päike oli nüüd juba tõusnud, maailm oli täis säravat valgust ja iga hetkega kasvas minus veendumus, et linn on ümber piiratud ja välismaailmast ära lõigatud, et keegi või miski on meid ilma nähtava põhjuseta puuriga ümbritsenud. Vaadates tagasi teele, mida mööda ma tulnud olin, panin tähele, ei see oli kaarekujuline. Kerge oli ära arvata, kuhu see kaar edasi suundub.

Aga miks, imestasin, pidi see juhtuma just meiega? Miks just niisuguse väikese linnaga nagu meie oma?

17

Linnaga, mis mille millegi poolest ei erinenud kümnest tuhandest teisest linnast.

See võis siiski ka mitte päris õige olla, kuigi mina ise ja võib-olla ka iga teine oleks just täpselt seda öelnud. See tähendab, iga teine peale Nancy Sherwoodi — Nancy, kes alles eelmisel õhtul oli mulle rääkinud oma kummalisest teooriast, et meie linn on midagi väga erilist. Ja kas tal-äkki ei olnud õigus? Kas meie väike Millville tõepoolest mingil põhjusel ei erinenud kõigist teistest väikestest linnadest?

Otse ees oli minu kodutänav ja mu arvestused näitasid, et see jäi piiravast tõkkest parajasti just sissepoole.

Edasi minna ei olnud ilmselt mõtet. See oleks olnud ajaraiskamine. Veendumaks, et me oleme sisse piiratud, ei tarvitsenud ma tervet ringi läbi käia.

Ma läksin läbi presbüterlaste koguduse hoone tagahoovi ja sealsamas üle tänava, keset metsikult kasvavaid lilli ja põõsaid oligi minu maja, selle taga mahajäetud kasvuhoone ja kasvuhoonet ümbritsev vana aed — terve põld purpurpunaseid lilli, samasuguseid nagu need, mida missis Tyler oli oma kepiga osutanud ja mille kohta ta oli öelnud, et need kasvavad.sel aastal väga hästi. ,

Tänavani jõudnud, kuulsin ühetoonilist kriiksumist ja olin veendunud, et mõned jõmpsikad on õue hiilinud ja kiiguvad veranda kõrval seisval vanal kiigel.

Kriiksumise üle mõnevõrra pahasena ruttasin üle tänava. Ma olin neile jõmpsikatele korduvalt öelnud, et nad kiige rahule jätaksid. Kiik oli vana ja lagunenud, ühel heal päeval võis mõni post või miski muu katki minna ja keegi poistest rängasti viga saada. Ma oleksin muidugi võinud kiige maha lõhkuda, aga ma ei raatsinud seda teha, sest see oli mu ema kiik. Ema oli palju tunde õues veetnud ning lilli vaadates tasa ja rahulikult kiikunud.

Õue ümbritses vana sirelihekk ja kiik ei paislnud mujalt kui ainult värava juurest.

Rutates väravani jõudnud ja selle ägeda hooga lahti tõmmanud, astusin kaks kiiret sammu, kuid jäin siis sambana seisma.

Poisikesi kiigel ei olnud. Seal oli täiskasvanud mees, kellel oli peas vana mõlkis õlgkübar, kuid kes muidu oli paljas nagu porgand.

Kui ta mind nägi, ilmus tema näole rumal irve. «Tere,»

18

ütles ta reipalt-õnneliku.hääletooniga ja hakkas sülje voolates oma sõrmi loendama.

See vaatepilt, see tuttav, kuid ammu unustatud hääl viis mind ühel hoobil tagasi eelmisse õhtupoolikusse.

2

Ed. Adler tuli tol õhtupoolikul minu telefoni maha võtma ja tundis piinlikkust. «Mul on kahju, Brad,» ütles ta. «Ma ei taha seda teha, aga pole midagi parata. Tom Preston käskis.»

Ed oli mu sõber. Keskkoolis olime kambajõmmid olnud ja tollest ajast peale headeks sõpradeks jäänud. Tom Preston oli muidugi meiega koos koolis käinud, kuid ei olnud minuga ega ka kellegi teisega sõbrustanud. Ta oli poisikesena lontrus olnud ja ka täiskasvanud mehena lontruseks jäänud.

Nii oli see ikka, mõtlesin. Niisugused viletsad vennad jõudsid millegipärast alati edasi. Tom Preston oli telefonijaama ülem, Ed Adler töötas tema alluvuses mon-töörina ning -mina olin oma äritegevust lõpetav kinnisvara- ja kindlustusagent. Tegevust ei lõpetanud ma omal soovil, vaid hädavajaduse sunnil, sest ma ei olnud jõudnud oma kontori telefoniarvet tasuda ja ka üür olfammu maksmata.

Torn Preston oli edukas, mina olin äri alal hädavares ja Ed Adler teenis oma perekonna jaoks elatist, kuid tal ei olnud mingeid väljavaateid. Aga kõik teised, mõtlesin huviga. Kõik teised keskkooli poisid — kuidas neil läks? Ja ma ei osanud sellele küsimusele vastata, sest ma ei teadnud neist midagi. Nad kõik olid kuhugi kadunud. Millville’i-taolises väikeses linnas oli vähe niisugust, mis inimest paigal hoidis. Kui ei oleks olnud ema, siis-ei õieks ka mina ise tõenäoliselt siia jäänud. Pärast isa surma olin koolist koju tulnud ja aidanud kasvuhoonet pidada, kuni ema

isale järele läks. Tolleks ajaks aga olin juba nii kaua Millville'is elanud, et lahkumine oli raskeks muutunud.

«Ed,» küsisin, «kas sul meie poistega ka mingit ühendust on?»

«Ei ole,» ütles Ed. «Ma ei tea üldse, kus nad on.»

«Kes nad kõik olidki,» tuletasin meelde. «Skinny Aus-

tin ja Charley Thompson ja Marty Hall ja Alf — ma ei mäleta Alfi perekonnanime.»

«Peterson,» ütles Ed.

«Jah, õigus. Imelik, et ma tema nime olen ära unustanud. Vanasti tegime kahekesi palju nalja.»

Ed lõpetas juhtme lahtivõtmise, ajas enese sirgu ja laskis aparaadi käes rippu.

«Mida sa nüüd peale hakkad?» küsis ta.

«Küllap vist keeran ukse lukku,» ütlesin. «Ega asi pole ainult telefonis, üür on ka maksmata. Dan Willoughby oma pangas muretseb selle pärast kõvasti.»

«Sa võiksid kodus äri edasi ajada.»

«Tead, Ed,» ütlesin, «mitte mingisugust äri ei ole. Seda ei ole kunagi olnudki. Ma ei saanud seda algusest peale käima. Kogu aeg olen ainult raha kaotanud.»

Ma tõusin, panin kaabu, pähe ja väljusin kontorist. Tänav oli peaaegu tühi. Kõnnitee ääres seisid mõned autod, koer nuusutas laternaposti ja «Õnneoru» kõrtsi ees nõjatus vastu seina vana Stiffy Grant, oodates, et keegi tuleks ja talle napsi välja teeks.

Mu enesetunne oli üsna kehv. Telefoni mahavõtmine oli iseenesest väike asi, kuid see kuulutas lõppu. See näitas mulle lõplikult, missugune hädavares ma olin. Inimene võib kuude viisi ringi käia ja ennast petta, et kõik on korras ja kõik läheb lõpuks hästi, kuid alati tuleb miski, millest ei ole võimalik niisuguse enesepettusega üle saada. Minu jaoks saabus selline lõpliku taipamise moment siis, kui Ed Adler tuli telefoniaparaati välja lülitama ja ära viima.

Ma seisin kõnniteel, vaatasin piki tänavat ja tundsin, et vihkan seda linna — mitte selle elanikke, vaid linna ennast kui punkti geograafilisel kaardil.

Linn oli tolmune ning kirjeldamatult ülbe ja endaga rahulolev, ta irvitas minu üle ja ma teadsin, et olin teinud vea, jättes temast lahkumata, kui mul oli selleks võimalus. Ma olin püüdnud temas elada puhtast armastusest tema vastu, kuid seda püüdes olin olnud pime. Ma olin teadnud sedasama, mida olid teadnud kõik mu sõbrad — need, kes olid siit ära läinud —, kuid ma ei olnud omaks võtnud kindlat ja selget arusaamist, et Millville'is ei olnud enam midagi, mille pärast siia jääda. Millville oli vana linn ja nagu kõik, mis on vana, nii oli ka tema suremas. Teda kägistasid kiiret ja kerget liik-lust võimaldavad teed, mis viisid ostjaid paremätesse

kaubanduskeskustesse; ta oli suremas koos ümberkaudse põllundusega, koos küngaste nõlvadel olevate väikeste tühjaks jäänud farmidega, mis enam ei suutnud perekondadele ülalpidamist anda. Talle oli iseloomulik suursugune vaesus ja ka mõningane vanamoeline omapära, kuid oma viisakast lavendlilõhnast ja laitmatutest kommetest hoolimata oli ta ikkagi suremas.

Ma pöördusin piki tänavat alla, eemale tolmusest ärilinnaosast, ja suundusin sinna, kus linna idapiiri lähedal voolas väike jõgi. Seal leidsin puude alt vana jalg-raja ning hakkasin seda mööda edasi minema, kuulatades suvises vaikuses vee vulinat rohtukasvanud kallaste vahel ning kruusastel koolmetel. Ja kui ma seal nõnda kõndisin, hakkasid mu mälus tunglema kadunud ning. pooleldi unustatud aastad.

Sealsamas otse minu ees ofi linna ujumiskoht ja sellest allpool rida koolmeid, kust ma kevaditi olin võrguga kala püüdnud.

Teisel pool jõekäänakul oli meie kunagine kooskäimis-koht. Me tegime seal tuld, küpsetasime viinereid ja alteekooke ning istusime ja vaatasime, kuidas puude vahele ja heinamaadele laskusid õhtuvarjud. Mõne aja pärast tõusis kuu ning tegi sellest paigast maagilise koha, mida kallis varjude ja kuuvalguse võrestik. Me rääkisime sosinal ja soovisime, et aeg liiguks pikaldasemalt ja see maagia kestaks niimoodi kauem. Ent kõigist meie soovidest hoolimata ei juhtunud seda kunagi, sest isegi tookord oli aeg midagi niisugust, mida ei olnud võimalik pidurdada ega peatada.

Seal käisime meie Nancyga,' Ed Adler ja Priscilla Gordon ning vahel tuli sinna ka Alf Peterson, kuid temal oli, nagu ma mäletasin, harva, kaks korda järjest kaasas üks ja sama tüdruk.

Ma seisatasin hetke teerajal ja püüdsin kõike seda taaselustada — ergaval kuuvalgust, kustuva lõkke kuma, tütarlaste mahedaid hääli ja pehmet ihu, nooruse imepärast kõikehaaravat õrnust, pakitsust ja erutust ning tänulikkust. Ma otsisin võlutud hämarust ja kuldset, õnne või vähemalt nende varje, kuid kõik, mida ma suutsin leida, oli intellektuaalne teadmine, et kunagi, olid need olemas olnud, kuid nüüd olid need kadunud.

Nii ma seal seisin, heietasin tuhmunud mälestusi ja mõtlesin oma rappajooksnud äriasjadele. Ma arvan, et just seal vaatasin ma esmakordselt tõele otse näkku ja esitasin enesele küsimuse, mida edasi ette võtta.

21

Võib-olla, mõtlesin, oleks mul tulnud jätkata kasvuhoone pidamist, kuid see oli rumal mõte ja üksnes midagi soovunelma taolist, sest pärast isa surma oli see ettevõte igal viisil ainult kahju toonud. Seni, kuni isa elas, läks meil üsna hästi, kuid tol ajal töötasime kolmekesi ja isa oli mees, kes oskas kõikidest taimedest aru saada. Meed kasvasid ja edenesid tema hoole all ning la näis täpselt teadvat, mida teha, et nad püsiksid rohelised ja terved. Minul niisugust oskust millegipärast ci olnud. Taimed, mida mina kasvatasin, olid parimal juhul armetud ja nigelad ning neid kiusasid pidevalt kahjurid, parasiidid ja iga laadi haigused.

Äkitselt, kui ma seal seisin, muutusid jõgi, teerada ja puud igivanadeks ja võõrasteks. Mulle tundus, nagu ei kuuluks ma sinna ning nagu oleksin ma sattunud ajaja ruumipiirkonda, kuhu ma ei oleks pidanud sattuma. Ja see tunne oli hirmsam, kui see oleks olnud kohas, mida ma ei olnud kunagi varem näinud, sest mu teadvuse kauges külmas nurgakeses püsis mõte, et siin oli koht, kuhu oli jäänud osa minust endast.

Ma pöördusin ringi ja hakkasin mööda rada tagasi minema, tundes hirmu ja paanikat, mis tekitas minus soovi joosta. Kuid ma ei jooksnud. Ma läksin isegi aeg-lasemalt, kui ma seda tavaliselt oleksin teinud, sest see oli võit, mida ma vajasin ja mille olin otsustanud saavutada — muile oli vajalik isegi niisugune väike ja tühine võit nagu kõndimine väga aeglaselt, kui.mul oli tung joosta.

Linnatänaval, eemal puudealustest sügavatest varjudest, viis päikesevalguse soojus ja sära kõik asjad jälle õigetele rööbastele. Või kui just mitte päris õigetele röö-bastele, siis vähemalt sinnasamasse, kus nad olid olnud enne. Tänav oli samasugune nagu ikka. Mõned autod olid juurde tulnud, koer oli kadunud ja Stiffy Grant oli oma logelemiskohta vahetanud, «Õnneoru» kõrtsi seina asemel nõjatus ta nüüd vastu minu kontori seina.

Või õigemini vastu, minu endise kontori seina. Ma teadsin nüüd, et ootamisel ei olnud mingit mõtet. Niisama hästi võisin otsekohe sisse minna, oma kirjutuslaua tühjaks teha, ukse lukku keerata ja võtme panka viia. Daniel Willoughby oleks mind

küll üsna jäiselt vastu võtnud, aga ma olin jõudnud nii kaugele, et Daniel Willoughby jättis mind täiesti ükskõikseks. Tõsi küll, ma võlgnesin talle üüri, mida ma ei suutnud maksta, ja

tõenäoliselt pani ta seda pahaks, kuid linnas oli veel suur hulk teisi inimesi, kes olid Daniel Willoughbyle võlgu, ilma et neil oleks olnud kuigi suuri väljavaateid oma võla tasumiseks. Niimoodi oli ta asju ajanud, niimoodi olid asjad läinud ja selleparast tundis ta igaühe vastu vimma. Parem juba olla minu enese taoline, mõtlesin, kui niisugune nagu Dan Willoughby, kes iga päev mööda tänavaid kõndides tunneb põlgust ja viha kõigi vastu, keda kohtab.

Teistsugustel asjaoludel oleksin meeleldi peatunud ja Stiffy Grantiga veidi juttu ajanud. Ta võis küll olla linna suurim logard ja joomar, kuid ta oli mu sõber. Ta oli alati valmis kalale minema, ta teadis kõiki haid kalakohti ja tema jutt oli palju huvitavam, kui oleks võinud arvata. Praegu aga ei olnud mul tahtmist kellegagi rääkida.

«Tere, Brad,» ütles Stiffy- kui ma temani jõudsin. «Ega sul juhuslikult ühte dollarit taskus ei ole?»

Juba ammu ei olnud Stiffy minult raha küsinud ja ma imestasin, et ta seda nüüd tegi, sest ükskõik mida muud Stiffy Grant ka; oIi, igal juhul oli ta džentelmen, kes suhtus kõigisse väga tähelepanelikult. Raha noris ta ainult nendelt, kellel oli võimalik seda talle anda. Geniaalse läbinägelikkusega teadis ta alati täpselt, millal ja kuidas kelleltki napsiraha välja meelitada.

Ma pistsin käe taskusse, kus oli vaike pakk paberraha ja veidi hõbedat. Paki välja tõmmanud, eraldasin sellest ühe rahatähe ja ulatasin Stiffyle

«Aitäh, Brad», ütles ta. «Ma ei ole päev läbi midagi rüübata saanud.»

Ta pistis dollari lapitud jai lotendava vesti taskusse ning hakkas mööda tänavat kiiresti kõrtsi poole komberdama.

Ma avasin kontori ukse ja astusin sisse. Ja parajasti just siis, kui ma enda järel ust sulgesin, hakkas telefon helisema.

Ma seisin seal nagu narr, jalad põranda külge kinni kasvanud, ja põrnitsesin telefoni poole.

Helin jätkus, ma läksirt ja tõstsin toru.

«Mister Bradshaw Carter?» küsis kõige ilusam haal, mida ma kunagi olin kuulnud.

«Kuulen,» ütlesin. «Millega võin teid teenida?»

Ma teadsin, ef rääkija ei olnud meie linna elanik, sest vastasel korral oleks la mind Bradiks hüüdnud. Ja pea-

legi ei tundnud ma kedagi, kellel oleks olnud niisugune hääl. Selles oli seebile, või iluravivahendeile reklaami tegeva lelevisioonitähe hääle veenvat nurrumist ning ühtlasi oli sellel puhas ja särav tämber, mida oleks võinud oodata haldjate printsessi häälelt.

«Kas te olete see mister Bradshaw Carter, kelle isa pidas kasvuhoonet?»

«Jah, seda küll,» ütlesin.

«Teie ise enam kasvuhoonet ei pea?»

«Ei,» ütlesin, «ei pea.»

Ja siis hääl muutus. Seni oli see olnud mahe ja väga naiselik, nüüd aga kostis asjalik ärimehehääl. Just nagu oleks enne rääkinud üks inimene, siis oleks see püsti tõusnud ja ära läinud hing telefonitoru oleks võtnud hoopis teine inimene. Ent sellest

hoolimata jäi mulle mingil arusaamatul põhjusel selge mulje, et rääkija ei vahetunud, vaid muutus ainult hääl.

«Meil on andmeid,» ütles see uus hääl, «et te olete vaba ja võiksite võib-olla meie jaoks mõningat tööd teha.»

«Oh jah, seda ma võiksin küll,» ütlesin mina. «Aga mis teil seal juhtus? Miks teie hääl muutus? Kellega ma räägin?»

See oli muidugi rumal küsimus, sest ükskõik missugune mulje mulle ka jäi, mingil juhul ei saanud ühegi inimese hääl nii täielikult ja nii järsku muutuda. Tegemist pidi olema kahe inimesega.

Küsimus aga jäi vastuseta.

«Me loodame,» ütles hääl, «et te olete nõus meid esindama. Teid on meile soojalt soovitatud.»

«Missuguste ülesannete täitmiseks?» küsisin.

«Diplomaatiliste,» ütles hääl. «Ma usun, et see on õige termin.»

«Aga ma ei ole ju mingi diplomaat. Mul ei ole... »

«Te eksite, mister Carter. Te ei saa meist aru. Võibolla pean veidi seletama. Meil on kontakt paljude teie inimestega. Nad osutavad meile mitmesuguseid teeneid. Meil on näiteks lugejate grupp ... »

«Lugejale?»

«Nii ma ütlesin. Need on inimesed, kes meile loevad. Saate aru, nad loevad paljusid eri raamatuid. Paljusid huvitavaid raamatuid. «Briti entsüklopeediat» ja «Oxfordi sõnastikku» ja mitmesuguseid õpikuid, Kirjanduse ja

ajaloo alalt. Filosoofia ja ökonoomika.alalt. Ja kõik see on nii huvitav.»

«Aga te ju võite ise lugeda. Lugejaid pole tarvis.;Teil on ainult vaja hankida mõned raamatud...»

Hääl ohkas resigneerunult. «Te ei saa aru. Te teete enneaegseid järeldusi.»

«Hea küll,» ütlesin, «ma ei saa aru. Olgu nii. Mida te minult soovite? Pidage silmas, et ma olen vilets lugeja.»

«Me soovime, et te meid esindate. Kõigepealt tahame teiega rääkida, nii et te saate meile anda oma hinnangu olukorra kohta, ja siis võime... »

Kõne jätkus, kuid ma ei kuulnud seda enam, sest nüüd äkki taipasin, mis oli mulle nii võõrastav tundunud. See oli muidugi kogu aeg mu silma all olnud, kuid täielik arusaamine sellest jõudis alles tol hetkel mu teadvusse. Varem oli olnud liiga palju muid asju — telefoniaparaat seal, kus seda ei oleks pidanud olema, häälte äkiline vahetumine, kõne veider teema. Mu mõistus oli olnud liialt tegevuses, et kõiki asju terviklikult haarata.

Nüüd aga jõudis mu teadvusse telefoniaparaadi kummalisus ja sellest, mida rääkis hääl, jäi järele ainult ebamäärane pomin. Telefoniaparaat ei olnud see, mis oli tund aega tagasi mu laual seisnud. Praegusel aparaadil ei olnud ketast ega ühendusjuhet.

«Mis siin sünnib?» karjusin. «Kellega ma räägin? Kust te helistate?»

Ja siis kostis jälle uus hääl, seekord ei naise ega mehe oma, ei asjalik ega mahe, vaid lühi, millegipärast naljatavana kõlav, kuid täiesti iseloomutu.

«Mister Carter,» ütles tühi hääl, «teil pole vaja ärevust tunda. Me hoolitseme omade eest. Me oskame tänulikud olla. Uskuge meid, mister Carter, me oleme teile väga tänulikud.»

«Mille eest te tänulikud olete?» karjusin.

«Minge Gerald Sherwoodi juurde,» lausus tühi hääl. «Me räägime talle teist.»

«Kuulge,» möirgasin, «ma ei tea, mis sünnib, aga... »

«Minge ja rääkige Gerald Sherwoodiga,» ütles hääl. Ja siis jäi telefon vait. Täielikult vait. Ei olnud kuulda traatide undamist. Oli ainult tühjus.

«Halloo, teie seal,» hüüdsin. «Halloo, kes te ka ei oleks.»

Kuid vastust ei tulnud.

Ma võisin loru kõrva juurest, jäin seda hoides

25

seisma ja püüdsin oma mälust leida midagi, mida ma teadsin seal olevat. See viimane hääl — see pidi mulle tuttav olema. Ma olin seda kusagil kuulnud. Kuid mälu jättis mind hätta.

Ma panin toru hargile tagasi ja võtsin aparaadi kätte. See nägi välja nagu tavaline telefoniaparaat, kui mitte arvestada asjaolu, et tal puudus ketas ja ta ei olnud millegagi ühendatud. Ma otsisin kaubamärki või tootja nime, kuid midagi niisugust aparaadil ei olnud.

Ed Adler oli tulnud telefoni maha võtma. Ta oli juhtme lahti monteerinud ning aparaati käes kõlgutades seisma jäänud, kui ma olin oma jalutuskäigule läinud.

Kui ma tagasi jõudsin, helinat kuulsin ja laual telefoniaparaati nägin, käis mul peast läbi ebaloogiline, kuid ainsat käepärast seletust pakkuv mõte, et Ed ei olnud millegipärast aparaati ära viinud, vaid oli selle uuesti üles pannud. Võib-olla sõprusest minu vastu; olles võib-olla valmis korraldust täitmata jätma, et ma telefonist ilma ei jääks. Või vahest ehk oli Tom Preston ümber mõelnud ja otsustanud mulle veel veidi ajapikendust anda? Või oli koguni mõni tundmatu heategija minu eest arve ära maksnud, et mulle telefon alles jääks?

Nüüd aga teadsin, et mitte midagi niisugust ei olnud toimunud. See ei olnud aparaat, mille Ed oli maha võtnud.

Ma sirutasin käe, võtsin toru hargilt ja tõstsin kõrva juurde.

Otsekohe kuulsin asjalikku häält. See ei öelnud «halloo», see ei küsinud, kes räägib. See ütles: «On selge, mister Carter, et te kahtlustate meid. Me mõistame üsna hästi teie hämmeldust ja umbusku. Me ei pane seda teile pahaks, kuid seni, kuni teie tunded on niisugused, ei ole edasisel vestlusel mõtet. Rääkige kõigepealt mister Sherwoodiga, siis tulge tagasi ja kõnelge meiega.»

Uuesti saabus vaikus. Seekord ei karjunud ma enam torusse, et häält tagasi tuua. Ma teadsin, et sellest ei oleks kasu. Ma panin toru hargile ja tõukasin aparaadi eemale.

Hääl oli soovitanud Gerald Sherwoodiga rääkida, siis tagasi tulla ja uuesti kõne võtta. Aga mida imet võis Gerald Shcrwoodil sellega tegemist olla?

Ma mõtlesin Gerald Sherwoodile ja ta tundus olevat kõige ebatõenäoliseni isik, kes oleks võinud olla niisugusesse asjasse segatud.

26

Ta oli Nancy Sherwoodi isa, kujutas enesest midagi töösturitaolist, oli põline milvillane ja elas oma esivanemate vanas majas, mis seisis linna serval künka tipul. Erinevalt meist kõigist aga ei piirdunud tema huvid ainult Millville'iga. Tal oli vabrik Elmore'is, umbes viiekümne miili kaugusel paiknevas kolme- või neljakümne tuhande elanikuga linnas, õigupoolest küll ei olnud see päriselt tema vabrik; see oli kuulunud tema isale ja oli omal ajal tootnud põllutööriistu. Mõni aasta tagasi aga, kui põllutööriistadega enam ei olnud võimalik äri tehaj oli Sherwood üle läinud mitmesuguste aparaatide tootmisele. Mis aparaadid need just täpselt olid, seda ma ei teadnud, sest olin Sherwoodi perekonnale üsna vähe tähelepanu pööranud, välja arvatud keskkooli lõpupäe-vad, mil olin mõnevõrra rohkem kui põgusat huvi tundnud Gerald Sherwoodi tütre vastu.

Sherwood- oli soliidne ja lugupeetud.kodanik, kuid et ta ise ja enne teda ka tema isa ei hankinud elatist meie linnast ning et Sherwoodi perekond oli alati olnud kui

mitte just rikas, siis vähemalt jõukas, samal ajal kui meie kõik olime vaesed, oli neid alati peetud peaaegu võõrasteks. Nende huvid ei langenud täielikult ühte meie linna huvidega; nad ei olnud kogukonnaga nii.tugevasti seotud kui kõik teised. Seepärast seisid nad teistest eraldi — võib-olla mitte niivõrd omal, soovil kui sellepärast, et me neid selleks sundisime.

Nii et mida ma siis pidin tegema? Sõitma Sherwoodi juurde ja tola mängima? Vajuma mürinal sisse ja küsima temalt, mida ta teab ühest isevärki telefoniaparaadist?

Ma vaatasin kella ja see oli ainult neli. Isegi kui oleksin otsustanud minna ja Sherwoodiga rääkida, ei oleks ma saanud seda teha enne hilisemat õhtupoolikut. oli rohkem kui tõenäoline, et Sherwood ei tulnud Elmore'ist tagasi enne kui kella kuue paiku.

Ma tõmbasin laualaeka lahti ja hakkasin oma asju välja tõstma. Siis panin need uuesti tagasi ja sulgesin laeka. Mul tuli kontorit õhtuni enda valduses hoida, sest pidin siia tagasi tulema, et selle tontliku telefoniaparaadi kaudu tundmatuga ' (või tundmatutega?) rääkida, õhtul pimedas võisin soovi korral aparaadi kaasa võtta ja koju viia. Keset valget päeva aga ei saanud ma mööda tänavaid kõndida, telefoniaparaat kaenla all.

Ma väljusin, sulgesin enda järel ukse ja hakkasin piki

tänavat edasi minema. Ma ei teadnud, mida. peale hakata, ja seisatasin hetkeks lähimal tänavanurgal, et otsusele jõuda. Võimalik oleks muidugi olnud koju minna, kuid seda ma ei .tahtnud teha. See oleks liialt sarnanenud uru otsimisega, et sinna peitu pugeda. Ma oleksin võinud minna raekotta ja seal oleks võib-olla leidunud keegi, kellega juttu ajada, kuid,niisama hästi oleks ka võinud juhtuda, et seal ei oleks olnud kedagi peale Hiram Martini, linna konstaabli. Hiram oleks tahtnud minuga kabet mängida, kuid minul ei olnud mingit mängutuju. Pealegi ei osanud Hiram kaotada ja tal tuli võita lasta, et ta pahuraks ei muutuks. Me ei olnud Hiramiga kunagi eriti hästi läbi saanud. Koolis oli ta riiukukk ja me kak-: lesime tosin .korda aastas. Ta kolkis mu alati läbi, kuid ei suutnud mind kunagi seda tunnistama panna, ja selle-pärast ei. meeldinud ma talle. See, kes tahtis Hirami sõber olla, pidi kord või paar aastas laskma ennast läbi peksta ja tunnistama, et on peksa saanud. Raekojas oleks võinud olla ka Higman Morris ja Higgyt ei oleks ma niisugusel päeval suutnud seedida. Higgy oli linnapea, kiriku tugisammas, kooli hoolekogu liige, pangadirektor ja suur täispuhutud konn. Isegi paremate päevadel tüütas ta mind ja ma hoidusin temast kõrvale, kui vähegi sain.

Ma oleksin võinud minna «Tribune'i» toimetusse ja veeta tunnikese selle toimetaja Joe Evansiga, kellel parajasti ei saanud liiga palju tegemist olla, sest ajalehe number, oli just tol hommikul ilmunud. Kuid Joe oleks olnud otsast otsani täis kohalikku poliitikat, ujumisbasseini ehitamise plaane ja paljusid muid üldsusele suurt huvi pakkuvaid asju, mis mind ühel või teisel põhjusel võrdlemisi külmaks jätsid.

Lõpuks otsustasin minna «Önneoru» kõrtsi, istuda seal mõnda tagapoolsesse nišši ning kannu või paari õlle juures veidi aega surnuks lüüa ja püüda midagi välja mõelda. Õigupoolest küll ei olnud kõrtsiminek mulle tasku järgi, kuid paar kannu õlut ei oleks mind palju vaesemaks teinud, kui ma juba olin, ja vahel on aegu, mil kann õlut pakub suurt trööst. Aeg oli nii varane, et kõrtsis ei saanud olla kuigi palju inimesi ja mul oli lootust seal üksi istuda. Oli rohkem kui tõenäoline, et Stiffy Grant kulutas seal dollarit, mille ma talle olin andnud, kuid Stiffy oli džentelmen ja väga delikaatne. Kui ta nägi, et ma tahtsin üksi olla, siis ta mind ei tülitanud.

Kõrts oli hämar ja jahe, tänava heledast valgusest tulnuna pidin enesele käsikaudu teed otsima. Ma jõudsin kõige tagumise nišini, nägin, et see oli tühi, ja võtsin istet, ühes eespoolses nišis istusid mõned inimesed, muidu oli kõrts tühi.

Mae Hutton tuli leti tagant minu juurde.

«Tere, Brad,» ütles ta. «Sind on viimasel ajal harva näha.»

«Kas sa asendad Charley't?» küsisin. Charley oli Mae isa ja kõrtsi peremees. «Ta teeb uinakut,» ütles Mae. «Praegu on vaikne aeg. Ma tulen toime.»

«Kas õlut saab?» küsisin.

«Igatahes. Suur või väike kann?»

«Too suur,» ütlesin.

Mae tõi õlle ja läks tagasi leti taha. Ruum oli vaikne ja rahulik — mitte just elegantne ja võib-olla veidi räpane, kuid rahulik. Esiseina ääres oli väljast paistva heleda valguse laik, kuid see ei ulatunud kuigi kaugele, vaid tuhmus üsna varsti, just nagu oleks hoones valitsev vaikne hämarus selle enesesse imenud.

Otse minu ees olevast nišist tõusis püsti keegi mees. Sisenedes ei olnud ma teda tähele pannud. Tõenäoliselt oli ta istunud seinapoolses nurgas. Mehel oli käes. pool-tühi õllekann, ta pöördus ringi ja vaatas mulle üksisilmi otsa. Siis astus ta paar sammu ja jäi minu niši juurde seisma. Ma vaatasin üles, kuid ei tundnud teda ära. Mu silmad ei olnud veel hämarusega harjunud.

«Brad Carter?» küsis mees. «Ega te juhuslikult Brad Carter ei ole?»

«Juhuslikult olen küll,» ütlesin.

Mees pani õllekannu lauale ja võttis minu vastas istet. Niipea kui ta seda tegi, ilmusid tema rebasenäo jooned täie selgusega mu silmade ette ja ma teadsin, kes ta oli.

«Alf Peterson!» ütlesin üllatunult. «Alles tund aega tagasi rääkisime Ed Adleriga just sinust.»

Ta sirutas üle laua käe ja ma haarasin selle pihku, tundes heameelt tema nägemise üle ja rõõmu, mida see mees minevikust minus mingil kummalisel põhjusel tekitas. Tema käepigistus oli kindel ja tugev ning ma teadsin, et ka tema rõõmustas mind nähes.

«Helde taevas,» ütlesin, «kui palju sellest aega möödas on?»

«Kuus aastat,» vastas Alf. «Võib-olla rohkemgi.»

Me istusime ja vaatasime teineteisele,otsa selles piinlikus vaikuses, mis tekib, kui vanad sõbrad aastate järel kohtuvad ning kumbki ei tea päris hästi, mida tuleks öelda, ja kumbki otsib mingit erapooletut, mõlemale huvi pakkuvat teemat, millest vestlust alustada.

«Kas tulid meile külla?» pärisin.

«Mhmh,» ütles Alf. «Puhkusele.»

«Sa oleksid otsekohe pidanud mind üles otsima.»

«Alles kolm-neli tundi taga'si jõudsin siia.»

Imelik, mõtlesin, et ta Millville’i tagasi tuli, sest tal ei olnud siin kedagi. Tema omaksed olid mitu aastat tagasi kuhugi itta kolinud. Nad ei olnud pärit Millvil-le'ist. Nad olid ainult neli-viis aastat siin elanud, kui Alfi isa oli insenerina töötanud maantee-ehitusel.

«Sa peatud muidugi minu juures,» ütlesin. «Ruumi on laialt. Ma elan üsna üksi.»

«Olen ühes motellis linnast lääne pool. «Johnny Motellis», nagu seda nimetatakse.»

«Sa oleksid pidanud otsejoones minu juurde tulema.»

«Oleksin tulnud küll,» ütles Alf, «aga ma ei teadnud. Ma ei teadnud, kas sa üldse oled linnas. Ja ma arvasin, et kui oledki, siis võib-olla oled abielus. Ma. ei tahtnud ootamatult sisse sadada.»

Ma raputasin pead. «Mitte midagi niisugust,» ütlesin. Me mõlemad rüüpasime õlut.

Alf pani kannu lauale tagasi. «Kuidas su elu läheb, Brad?»

Ma avasin juba valetamiseks suu, kuid peatusin. Mida põrgut, mõtlesin. See mees seal minu vastas oli vana Alf Peterson, üks mu parimaid sõpru. Temale ei olnud min-git mõtet valetada.. Siin ei olnud uhkustunne mängus. Selleks oli Alf liiga hea sõber.

«Mitte just eriti hästi,» laususin.

«Mul on kahju, Brad.»

«Ma tegin suure vea,» ütlesin. «Ma oleksin pidanud siit kaduma. Siin Mil!ville'is ei ole mitte kellegi jaoks mitte midagi.»

«Sa ju tahtsid kunstnikuks saada. Sa sekeldasid oma joonistustega ja maalisid pilte.»

Ma legin kõike seda kõrvale pühkiva käeliigutuse.

«Ara püüa mulle rääkida, cl sa ei teinud üldse katsetki,» ütles Alf Peterson. «Kui me keskkooli lõpetasime, siis sa ju kavatsesid edasi õppima minna.»

«Ja läksingi,» ütlesin. «Õppisin aasta aega. Ühes

Chicago kunstikoolis. Siis suri isa ja emal oli mind vaja. Ja raha ei olnud. Ma olen tihtipeale imestanud, kuidas isal õnnestus nii palju kokku kraapida, et mind; selleks aastakski Chicagosse saata.»

«Aga su ema? Sa ütlesid, et oled üksi.»

«Ema suri kaks aastat tagasi.»

Alf noogutas. '«Ja sina pead ikka veel kasvuhoonet.»

Ma raputasin pead. «Ma ei tulnud sellega tcjhe. Kapitali oli vähevõitu. Hakkasin kindlustuspoliise müüma ja proovisin kinnisvaraga äri teha. Aga sellest ei saanud ka asja. Homme hommikul panen kontori kinni.».

«Ja mida sa siis ette võtad?» küsis Alf.

«Ei tea. Ma ei ole sellele mõelnud.»

Alf andis märku, et Mae meile uued kannud tooks.

«Sul ei ole niisugust tunnet,» ütles Alf, «et siin oleks midagi, mille pärast tasuks siia jääda?»

Ma raputasin pead. «Maja muidugi on. Seda ma ei tahaks müüa. Kui ma ära läheksin, siis lihtsalt paneksin selle lukku. Aga tead, Alf, kõige põrgulikum lugu on see, et ei ole ühtegi kohta, kuhu ma tahaksin minna. Ma ei tea, kas ma oskan seda päriselt seletada. Ma olen siia aasta või paari võrra liiga kauaks jäänud; Millville on mulle verre läinud.»

Alf noogutas. «Ma arvan, et saan aru. Mulle on ta ka verre läinud. Sellepärast ma tulingi tagasi. Ja nüüd kahtlen, kas oleksin pidanud seda tegema. Mul on muidugi hea meel, et näen sind ja võib-olla veel mõnda inimest, aga ikkagi on mul tunne, et ma ei oleks pidanud tulema. See linn näib olevat just nagu tühi. Kuivaks imetud, kui sa minust äru saad. Ma arvan, et ta on samasugune, nagu ta alati on olnud, aga ta jätab sellise tühja mulje.»

Mae tõi täis kannud ja viis tühjad ära.

«Mul on idee,» ütles Alf, «kui sa oled nõus seda ära kuulama.»

«Igatahes,» nõustusin. «Miks mitte?»

«Ma lähen päeva või paari pärast tagasi,» ütles Alf. «Miks sa ei võiks minuga kaasa tulla? Ma teen ühte isevärki tööd. Seal leiduks sinu jaoks ka koht. Ma tunnen juhatajat üsna hästi ja võiksin temaga rääkida.»

«Mis töö see on?» küsisin. «Võib-olla on see midagi niisugust, millega ma toime ei tule.»

«Ma ei tea, kas ma oskan sulle seda päris loogiliselt

31

seletada, » ütles Alf. «See on uurimistöö — mõtlemistöö. Sa istud kabiinis ja mõtled.»

«Mõtlen?»

«Mhmh. Kõlab totralt, eks ole? Aga tegelikult ei ole asi nii hull. Sa lähed kabiini ja sulle antakse kaart, millele on trükitud mingi küsimus või probleem. Siis hakkad sa mõtlema sellest probleemist ja sa pead mõtlema valjusti, just nagu-iseenesega rääkides, mõnikord iseenesega vaieldes. Alguses sa häbened, aga varsti saad sellest üle. Kabiin on helikindel ja keegi ei näe ega kuule sind. Ma arvan, et seal on mingisugune aparaat, mis sinu jutu üles kirjutab, aga kui see aparaat on olemas, siis igatahes pole teda näha.»

«Ja selle eest makstakse?»

«Üsnagi hästi.» ütles Alf. «Võib ära elada.»

«Aga milleks seda vaja on?» küsisin.

«Me ei tea,» ütles Alf. «Me oleme küll küsinud, aga selle töö põhitingimus on, et sa ei tohi teada, millega on tegemist. Ma usun, et see on mingisugune eksperiment. Võib arvata, et seda finantseerib mõni ülikool või uurimisasutus. Meile on öeldud, et kui me saaksime teada, milles on asi, siis võiks see meie mõtteid mõjustada. Mõtleja võiks alateadlikult sobitada oma mõtteid nii, et need oleksid kooskõlas uurimistöö eesmärgiga.»

«Ja tulemused?» küsisin.

«Tulemustest meile ei räägita. Igal mõtlejal on ilmselt oma kindel mõttelaad, ja kui sinu oma oleks sulle teada, siis võiks see sind mõjustada. Sa võiksid püüda järjekindluse mõttes tingimata omaenese mõttelaadist kinni pidada või, vastupidi, sellest sihilikult kõrvale kalduda. Kui tulemused sulle teada ei ole, siis ei oska sa arvata, missugune su mõttelaad on, ja niisugust ohtu ei teki.»

Tänaval sõitis, mööda veoauto ja kõrtsi vaikuses kostis valjult selle mürin. Kui see oli vaibunud, hakkas lae all sumisema kärbes. Eespool istunud inimesed olid nähtavasti lahkunud — igatahes ei olnud enam kuulda nende juttu. Ma otsisin pilguga Stiffy Granti, kuid teda ei olnud; Nüüd meenus mulle, et juba varem ei olnud ma teda märganud, niis oli kummaline, sest alles äsja olin taile andnud dollari.

«Kus see koht asub?» küsisin.

«Mississippi osariigis. See on Grechbriar Alississippi osariigis. Väike linnake. Kui mõelda, siis üsna sarnane Millville'iga. Tavaline väikelinn, vaikne, tolmune ja

32

palav. Heldus, kui palav seal on. Aga keskuses, kus me töötame, on konditsioneeritud õhk. Seal pole viga.»

«Väike linnake,» ütlesin. «Imelik, et väikeses linnakeses on niisugune keskus.»

«Maskeering,» ütles Alf. «Nad ei taha, et selle ümber kära tehtaks. Meid on palutud sellest mitte rääkida; Ja kus oleks seda parem varjata kui niisuguses linnakeses? Keegi ei tule ilmaski selle peale, et sedasorti kolkas võiks olla midagi niisugust.»

«Aga sina ju olid võõras... »

«Muidugi, ja sellepärast ma sinna tööle saingi. Nad.ei tahtnud palgata liiga palju kohalikke elanikke, kellel kõigil on kalduvus üsna ühtemoodi mõtelda. Neil oli hea meelset said kellegi, kes oli pärit väljastpoolt.linna. Seal töötab üsna palju mujalt tulnuid.»

«Ja enne seda?»

«Enne seda? Oh jah, saan aru. Enne seda proovisin kõike. Ma uitasin ringi. Ei jäänud kuhugi liiga kauaks peatuma. Töötasin paar nädalat ühes kohas, siis liikusin veidi edasi ja töötasin paar nädalat teises kohas. Arvatavasti võiks öelda, et ujusin vooluga kaasa. Mõnda aega töötasin ühes betoneerijate brigaadis; kui raha otsa lõppes ja muud midagi ei olnud peale hakata, pesin mõnda aega nõusid. Kuu või paar olin ühes suures Louisville'i mõisas aednik. Mõnda aega noppisin tomateid, aga selle tööga võib nälga jääda ja ma läksin jälle edasi. Tegin paljusid töid. Aga Greenbriaris olen olnud juba üksteist kuud.»

«See töö ei saa igavesti kesta. Mõne aja pärast on neil käes kõik andmed, mida nad vajavad.»

Alf noogutas. «Ma tean. Mulle ei meeldiks sugugi, kui see lõpeks. See on parim töö, mida ma kunagi olen leidnud. Kuidas siis jääb, Brad? Kas tuled minuga kaasa?»

«Ma pean järele mõtlema,» ütlesin.   «Kas sa ei saaks veidi kauemaks kui päevaks või paariks siia jääda?»

«Arvan, et saaksin küll,» ütles Alf. «Puhkust on mul kaks nädalat.»

«Kas sa kalapüügist oled huvitatud?»

«Rohkem kui millestki muust.»

«Mis sa siis arvad sellest, kui me homme hommikul teele asuksime? Võiksime nädalapäevadeks minna üles põhja poole. Seal peaks olema jahedam. Telk jä laagri-varustus on mul olemas. Proovime leida mõne koha, kiist saab   forelle.»

33

«Kõlab kenasti.»

«Sõita võime minu autoga,» ütlesin. «Mina ostan bensiini,» ütles Alf.

«Oma praeguses olukorras,» nõustusin mina, «ei vaidle ma sellele vastu.»

3

Kui sellel majal ei oleks olnud sammastega fassaadi ja helevalget katuserinnatist, siis oleks ta jätnud inetu ja'üksluise mulje. Mulle meenus, et kunagi olin ma seda pidanud maailma ilusaimaks majaks. Nüüd aga ei olnud ma enam kuus või seitse aastat Sherwoodi majas käinud.

Ma parkisin auto, väljusin ja jäin maja silmitsedes hetkeks seisma. Veel ei olnud päris pime ja neli suurt sammast valendasid hääbuvas päevavalguses. Maja esiküljel ei paistnud ühestki aknast tuld, kuid ma nägin, et kusagil tagapool olid tuled süüdatud.

Ma läksin mööda madalaid astmeid üles, läbisin sam-maskoja, leidsin uksekella ja helistasin.

Hallist kostsid sammud, ruttavad naisesammud. Rohkem kui tõenäoline, mõtlesin, et see oli missis Flaherty. Missis Flaherty oli olnud Sherwoodide majapidaja juba sellest ajast peale, kui missis Sherwood oli igaveseks majast lahkunud.

Kuid see ei olnud missis Flaherty.

Uks avanes ja selle taga seisis tütarlaps — küpsem, kui ma teda mäletasin, tasakaalukam ja ilusam kui kunagi enne.

«Nancy!» hüüatasin. «Kas tõesti Nancy!»

Kui mul oleks olnud aega järele mõelda, oleksin öelnud midagi muud.

«Jah,» ütles tütarlaps, «ma olen Nancy. Miks see sind nii üllatab?»

«Ma arvasin, et sa ei ole siin. Millal sa koju jõudsid?»
«Alles eile,» ütles Nancy.
Ja ta ei tunne mind, mõtlesin. Ta teab, et peaks mind tundma. Ja püüab meelde tuletada.
«Brad,» ütles ta, näidates, et olin eksinud, «rumal on niimoodi seista. Miks sa sisse ei tule?»
Ma astusin üle läve, Nancy sulges ukse ja me jäime hämaras hallis teineteisele otsa vaatama..
Nancy sirutas käe ja puudutas sõrmedega mu kuuerevääri.

«Nii palju aega on mööda läinud, Brad, ütles ta. «Kuidas sul läheb?»
«Hästi,» ütlesin. «Täitsa hästi.»
«Kuulda on, et meie vanast kambast ei ole enam palju järel.»
Ma raputasin pead. «Kõlab nii, nagu oleks sul hea meel, et jälle kodus oled.»
Nancy naeris kergelt. «No muidugi on,» ütles ta. Ja tema naer oli samasugune nagu ikka — väike spontaanne lõbususepuhang, mis oli talle varem nii omane olnud.
Keegi sisenes halli teise otsa.
«Nancy,» kostis hääl, «kas Carteri poiss tuli?»
«Ohoo,» ütles Nancy mulle, «ma ei teadnud, et sul on isa juurde asja.»
«See ei võta kaua aega,» laususin. «Kas ma hiljem näen sind?»
«Jah, muidugi,» ütles Nancy. «Meil on palju rääkida.»
«Nancy!»
«Jah, isa.»
«Juba tulen,» ütlesin mina.
Ma suundusin läbi halli selle teises otsas ootava mehe poole. Mees avas ukse ja süütas selle taga olevas ruumis tuled.
Ma astusin sisse ja mees sulges ukse.
Ta oli suurt kasvu, laiaõlgne ja aristokraatse peahoiakuga ning kandis elegantseid, hästi pügatud vurre.
«Mister Sherwood,» ütlesin talle pahaselt, «ma ei ole Carteri-poiss. Ma olen Bradshaw Carter. Sõprade jaoks Brad.»
Pahandamiseks ei olnud õigupoolest põhjust ja pahandamine oli tõenäoliselt kohatu. Aga hallis oli mu närv üles öelnud.
«Vabanda, Brad,» ütles Sherwood. «Nii raske on meeles pidada, et te kõik olete juba täiskasvanud — kõik need jõmpsikad, kellega Nancy ringi lippas.»
Ta eemaldus uksest ja läks ruumi teise seina-ääres seisva laua juurde. Seal avas ta laeka, võttis välja kõhuka ümbriku ja pani selle lauale. «See on sinu jaoks,» ütles ta.
«Minu jaoks?»
«Jah, ma arvasin, et sa tead.»
Ma raputasin pead ja mind ümbritsevas ruumis oli midagi, mis näis olevat väga lähedane hirmule.. See oli

sünge ruum, selle kaks seina olid kaetud raamatutega ja kolmandas seinas ääristasid marmorkaminat raskele eesriietega aknad.
«Igatahes on see sinu oma,» ütles Sherwood. «Miks sa ei võta seda?»
Ma astusin laua juurde ja võtsin ümbriku kätte. See ei olnud kinni kleebitud ja ma tõstsin selle laka. Ümbrikus oli paks pakk paberraha.

«Tuhat viissada dollarit,» ütles Gerald Sherwood. «Ma usun, et see on õige summa.»

«Tuhande viiesajast dollarist ei tea ma mitte midagi,» laususin. «Mulle lihtsalt öeldi telefoni teel, et ma räägiksin teiega.»

.Sherwood kibrutas nägu ja vaatas mulle teraselt otsa — peaaegu nii, nagu ei usuks ta mind.

«Telefon oli samasugune,» ütlesin, osutades ühele kahest telefoniaparaadist, mis seisid laual.

Sherwood noogutas väsinult. «Jah,» ütles ta, «ja kui kaua sul niisugune telefon on olnud?»

«Alles täna õhtupoolikust peale. Ed Adler tuli ja võttis teise, hariliku telefoni maha, sest ma ei jõudnud selle eest maksta. Ma läksin jalutama, et öma asjade üle veidi järele mõelda, ja kui ma tagasi tulin, siis see uus telefon parajasti helises.»

Sherwood viipas käega. «Võta ümbrik,» ütles ta. «Pane see taskusse. See ei ole minu raha. See kuulub sulle.»

Ma panin ümbriku lauale tagasi. Tuhat viissada dollarit oli mulle vajalik. Mulle oli vajalik igasugune raha, ükskõik.kust see oli pärit. Aga seda ümbrikku ei saanud ma võtta. Ma ei tea, miks ma seda võtta ei saanud. «Hea küll,» ütles Sherwood, «istu.»

Kirjutuslaua ees seisis nurgeti tool ja ma istusin sellele.

Sherwood tõstis laual oleva karbi kaane. «Kas sigarit, soovid?» küsis ta.

«Ma ei suitseta,» ütlesin talle.

«Aga võib-olla napsi?»

«Jah. Napsi võtaksin küll.»

«Viskit?»

«Viski sobib hästi.»

Sherwood astus nurgas seisva baarikapi juurde ja pani kahte klaasi jääd.

«Millega sa viskil jood, Brad?»

«Kui teil midagi selle vastu ei ole, siis ainult jääga.»

36

Sherwood kihistas naeru. «See on ainuke mõistlik viis seda kraami juua,» ütles ta.

Ma istusin ja silmitsesin põrandast laeni ulatuvaid raamaluridu. Paljud raamatud olid sarjades ja näisid olevat hinnalisse materjali köidetud.

Küll võib olla tore, mõtlesin, kui sa ei ole just lausa rikas, aga nii jõukas, et kui soovid enesele mõnda väikest asja, siis ei pea sa selle pärast muretsema ega aru pidama, kas võid sellele raha kulutada või mitte. Kui sul on võimalik elada niisuguses majas ning katta seinu raamatute ja kallite drapeeringutega, kui sul on korraga kodus rohkem kui üks pudel napsi'ja sa ei pea seda hoidma köögiriiulil.

Sherwood ulatas mulle viskiklaasi; läks ümber laua ja istus selle taga olevale toolile. Ta tõstis klaasi, võttis mõnuga paar lonksu ja pani siis klaasi lauale.

«Brad,» küsis ta, «kui palju sa tead?»

«Ma ei tea mitte midagi,» ütlesin. «Ainult nii palju, kui teile rääkisin. Mulle helistati. Ja pakuti tööd.»

«Kas sa võtsid selle töö vastu?»

«Ei,» ütlesin, «ei võtnud, aga võib-olla võtan. Mul on tööd vaja. Aga nende jutust — kes nad ka olid — ei saanud ma kuigi palju aru.»

«Nad?»

«Nojah, neid kas oli kolm või üks inimene rääkis kolme eri häälega. Nii imelik kui see teile võib-olla ka tundub, aga mulle näis, et ühel inimesel oli mitu häält.»

Sherwood tõstis klaasi ja võttis jälle lonksu. Ta hoidis klaasi vastu valgust, märkas näilise üllatusega, et see oli peaaegu tühi, ajas enese toolilt püsti ja läks pudeli järele. Viskit kulinal klaasi valanud, sirutas ta pudeli minu poole.

«Ma ei ole veel alustanudki,» ütlesin talle.

Ta pani pudeli lauale jä võttis uuesti istet.

«No nii,» ütles ta, «sa tulid ja rääkisid minuga. Selle töö võid vastu võtta. Pista oma raha taskusse ja kao siit. Nancy kindlasti ootab sind. Vii ta kinno või kuhugi mujale.»

«Ja see on kõik?» küsisin.

«See on kõik,» ütles Sherwood.

«Te mõtlesite ümber,» ütlesin.

«Mõtlesin ümber?»

«Te kavatsesite mulle midagi öelda. Siis otsustasite, et ei ütle.»

37

Sherwood vaalas mulle lerasc pilguga otse silma.

«Ma usun, et sul on õigus,» ütles la. «Tegelikult ei ole sellel tähtsust.»

«Minu jaoks on see tähtis,» ütlesin talle, «sest ma näen, et te kardate.»

Ma arvasin, et ta saab võib-olla pahaseks. Enamik mehi saab pahaseks, kui neile öeldakse, et nad kardavad.

Sherwood ei pahandanud. Ta lihtsalt istus, ilma et ta nägu oleks muutunud.

Siis ütles ta: «Taeva pärast, rüüpa ometi natuke. Sa teed mu närviliseks, kui lihtsalt istud seal ja hoiad klaasi peos.»

Ma olin viski täiesti unustanud. Võtsin lonksu.

«Tõenäoliselt,» ütles Sherwood, «arvad sa minust mitmesuguseid asju, mis ei ole õiged. Kindlasti mõtled, et ma olen segatud mingisugusesse räpasesse ärisse. Huvitav, kas sa usuksid mind, kui ütleksin sulle, et ma ei tea tegelikult isegi, millesse ma olen segatud.»

«Ma arvan, et usuksin,» laususin. «See tähendab, kui te seda tõepoolest ütleksite.»

«Mul on elus olnud üsna palju raskusi,» ütles Sherwood, «aga selles ei ole midagi ebatavalist. Enamikul inimestel on nii või teisiti üsna palju raskusi. Minu omad tulid ridamisi. Seda teevad nad harilikult ikka.»

Noogutasin nõusolevalt.

«Kõigepealt,» ütles Sherwood, «jättis mu esimene naine mind maha. See on sulle tõenäoliselt hästi teada. Sellest räägiti kindlasti üsna palju.»

«See oli enne minu aega,» ütlesin. «Ma olin siis veel väga noor.»

«Jah, tõepoolest. Nii palju võib meie kasuks öelda, et me käitusime selles suhtes nagu tsiviliseeritud inimesed. Me ei karjunud teineteise peale ega pesnud kohtus musta pesu. Seda ei soovinud kumbki "meist. Ja siis sattusin lisaks sellele majanduslikesse raskustesse. Põllutööriistadega ei olnud enam võimalik äri leha ja ma kartsin, et pean vabriku sulgema. Suur hulk teisi väikesi põllutööriistade vabrikuid pani lihtsail uksed kinni. Pärast viis-kuuskümmend aastat või kauemgi kestnud edukat tegevusi olid nad sunnitud töö lõpetama.»

Sherwood peatus, nagu oleks la lahlnud, et ma midagi ütlen. Mul ei olnud midagi öelda.

Ta rüüpas veel lonksu ja hakkas siis uuesti rääkima. «Ma olen mitmes suhtes võrdlemisi rumal mees. Äri oskan ma ajada. Kui selleks on üldse mingeid väljavaateid, siis oskan ma äri käigus hoida ja sellest ka kasu saada. Arvatavasti võiks öelda, et äriasjus olen ma üsna nutikas. Aga see on ka kõik. Kogu oma elu jooksul ei ole ma välja mõelnud midagi tõeliselt suurt ega uut.»

Sherwood nõjatus ettepoole ja toetas kokkupõimitud käed lauale.

«Ma olen palju aru pidanud selle üle, mis minuga juhtus,» ütles ta. «Ma olen püüdnud sellele mõistlikku seletust leida, aga sellel ei ole seletust. See on midagi nii-sugust, mida ei oleks tohtinud juhtuda, vähemalt mitte minusuguse mehega. Ma olin jõudnud pankroti äärele ega saanud selle vastu midagi ette võtta. Probleem .oli tegelikult üsna lihtne. Mitmel kaalukal majanduslikul põhjusel vähenes põllutööriistade läbimüük. Mõned suured, arvuka müügipersonali ja tõhusa reklaamieelarvega kontsernid olid suutelised niisugust asja üle elama. Neil oli rohkem manööverdamisruumi ja nad said astuda samme, mis nõrgendasid selle olukorra mõju. Niisugusel väikesel ettevõttel nagu minu oma ei olnud manööver-damisruumi ega kapitalivaru.Minu firma ja teised selletaolised sattusid suurtesse raskustesse. Ja minul, saad aru, ei olnud mingeid šansse. Ma olin äri ajanud vanade väljakujunenud tavade ja äraproovitud reeglite järgi, nendesamade heade ja usaldusväärsete äritavade järgi, millest olid kinni pidanud mu vanaisa ja isa. Jä need tavad ütlesid, et kui su läbimüük kuivab kokku, siis on sul lõpp. Mõni teine mees oleks.võib-olla suutnud sellest olukorrast väljapääsu leida, aga mina mitte. Ma olin hea ärimees, aga mul ei olnud fantaasiat. Mul ei olnud ideid. Ja siis äkki hakkasid ideed tulema. Aga need ei olnud minu enese ideed. Näis, nagu oleksid mõne teise inimese ideed minu ajju üle kandunud.»

«Saad aru,» jätkas Sherwood, «mõnikord tuleb mõni idee sulle ühe hetkega pähe. See sähvatab just nagu eikusagilt. Sellel ei ole mingit nähtavat päritolu, ükskõik kuidas sa ka ei püüaks,"ikkagi ei õnnestu sul seda seostada millegagi, mida sa oled teinud või kuulnud või lugenud. Ma usun küll, et kui tungida küllalt sügavale,» siis on võimalik ka niisuguse idee tekkelugu kindlaks teha, kuid vähesed meist on selleks suutelised,. Asi on aga selles, et enamik ideid ei kujuta enesest midagi rohkemat kui ainult eoseid, väikesi lähtepunkte. Idee võib olla hea ja õige, aga seda on vaja kasvatada ja.arendada.

39

Selle üle tuleb aru pidada, seda tuleb peas ringi keerutada, iga nurga alt uurida, kaaluda ja läbi mõelda, enne kui sellest kujuneb midagi kasulikku. Minu ideedega oli lugu teistsugune. Nad kerkisid esile täielikena, ümmargustena ja lõplikult väljakujunenutcna. Muí ei olnud üldse vaja nende üle mõtelda. Nad lihtsalt ilmusid mu ajju ja ma ei tarvitsenud enam nendega midagi teha. Nad olid olemas ja täiesti rakendamiskõlb-likud. Ma ärkasin hommikul üles ja mul oli mingi uus idee, terve mass uusi teadmisi. Ma läksin jalutama ja tulin tagasi teise ideega. Ideed ilmusid kobaratena, just nagu oleks keegi neid mu ajju külvanud ja nad oleksid seal pärast mõningat seismist võrsuma hakanud.»

«Aparaadid?» ütlesin.

Sherwood vaatas mulle veidra pilguga otsa. «Jah, aparaadid. Mida sa nendest tead?»

«Mitte midagi,» vastasin. «Ainult nii palju, et kui põllutööriistadega enam äri ei saanud teha, siis hakkasite aparaate tootma. Ma ei tea mis aparaate.»

Sherwood ei öelnud mulle, mis aparaadid need olid. Ta jätkas juttu oma kummalistest ideedest. «Algul ei taibanud ma, mis minuga toimub. Siis, kui ideed hakkasid mu ajju kuhjuma, sain aru, et selles oli midagi ebatavalist. Oli vähe tõenäoline, et kas või ükski neist oleks mulle pähe tulnud, rääkimata juba sellisest hulgast. Kõige tõenäolisemalt ei oleks ma olnud suuteline ühtegi niisugust ideed välja mõtlema, sest mul ei ole fantaasiat ega leidurivaimu. Ma püüdsin ennast veenda, et kahele-kolmele nendest oleksin hädapärast võinud ka ise lulla, aga isegi see oleks olnud väga ebatõenäoline. Igatahes teadsin, et. rohkem kui kahe või kolme idee

väljamõtlemiseks ei olnud ma suuteline. Lõpuks olin sunnitud järeldama, et olin väljastpoolt mingisugust abi saanud.»

«Mis laadi abi?»

«Ma ei tea,» ütles Sherwood. «Isegi praegu ei tea ma seda.»

«Aga sellest hoolimata rakendasite neid ideid?»

«Ma olen praktiline inimene,» ütles Sherwood. «Väga praktiline. Ma arvan, et mõned võiksid mind isegi külmavereliseks kaalutlejaks nimetada. Aga mõtle järele: äri oli omadega läbi. Pane tähele, mitte minu, vaid mu perekonna äri, mille oli rajanud mu vanaisa ja miile mw isa oli mulle üle andnud. See ei olnud minu äri; see oli äri, mis oli minu hoolde usaldtatud. Siin on suur vahe. Kui sa

40

näed omaenese rajatud äri raginal kokku varisemas, siis võid sellele hoobile vastu pidada ja enesele öelda, et ükskord sul juba oli edu, sa võid otsast alustada ja uuesti edu saavutada. Perekonna äri puhul on olukord teistsugune. Esiteks on küsimus häbis. Ja teiseks ei saa sa olla kindel, et sul õnnestub kahju heaks teha. Puudub esialgne edu. Edukas äri anti sulle üle ja sa lihtsalt jätkasid seda. Sul ei ole'mingit kindlust, et suudad otsast alustada ja äri jälle üles ehitada. Tegelikult on tingimused niisugused, et sa oled võrdlemisi veendunud vastupidises.»

Sherwood jäi vait ning tekkinud vaikuses kuulsin nõrka ja kauget kellatiksumist, kuid ei näinud kella ennast ja panin vastu kiusatusele pead pöörata, et vaadata, kas suudan leda leida. Mulle tundus, et kui pööran pead, kui üldse ennast liigutan, siis purustan selles ruumis midagi. Ma oleksin just nagu viibinud ülekuhjatud portselanikaupluses, kus kõik esemed olid ebapüsivalt ja viltu riiulitele paigutatud, nii et kui üks nendest oleks minu liigutuse tõttu paigast nihkunud, siis oleksid kõik kolinal alla kukkunud.

«Mida sina oleksid teinud?» küsis Sherwood. «Oleksin kasutanud kõike, mis mul oli,» vastasin.

«Seda tegin mina ka,» ütles Sherwood. «Ma olin meeleheitel. Äri, see maja, Nancy, perekonna hea nimi — kõik oli kaalul. Ma panin kõik need ideed kirja, kutsusin oma insenerid, joonestajad ja tootmisjuhid ja me hakkasime tööle. Kogu au langes muidugi minu osaks. Ma ei saanud sinna midagi parata. Mul ei olnud võimalik öelda, et ma ei olnud ise kõiki neid asju välja mõelnud. Ja tead, nii kummaline kui see võib-olla ka kõlab, just see on kõige raskem. See, et minu arvele pannakse asju, mida ma.ei ole ise teinud.»

«Ja sellega on lool lõpp,» ütlesin mina. «Perekonna äri on päästetud ja kõik .on kõige paremas korras. Mina teie asemel ei laseks süütundel ennast eriti palju häirida.»

«Aga see ei lakanud,» ütles Sherwood. «Kui see oleks lakanud, siis oleksin selle unustanud. Kui tegemist oleks olnud ainult kompanii päästmiseks vajaliku abiga, oleks kõik korras olnud. Aga see jätkus üha. Just nagu oleks minu asemel olnud kaks inimest — tõeline, kõigile nähtav Gerald Sherwood, kes istus oma kirjutuslaua taga, ja keegi teine, kes mõtles tema eest.   Ideed   aina   tulid,

41

mõned neist olid sügavamõttelised ja mõnel ei olnud üldse mõtet. Ma ütlen sulle, mõned neist olid pärit teisest maailmast, sõna otseses mõtles teisest maailmast. Neis ei olnud midagi tuttavat, mingile tegelikule olukorrale vastavat. Ja nad olid täiesti kasutud, kuigi võis aimata, et neis peitus potentsiaalseid võimalusi, ja kogu nende olemusest oli tunda nende suurt tähtsust.

Ja mulle ei tulnud ainuüksi ideed; tulid ka teadmised. Teadmiste pudemed ja teadmiste puhangud. Teadmised asjadest, mille vastu ma ei tundnud mingit huvi. asja-dest, millele ma ei olnud kunagi mõelnud. Teadmised mõningatest asjadest, millest —

ma olen kindel — ükski inimene ei tea mille midagi. Just nagu oleks keegi huupi haaranud peotäie leadmislekilde ja need mu ajju puistanud.»

Sherwood sirutas käe pudeli järele ja valas viskit klaasi. Ta osutas pudelikaelaga minu poole ja ma ulatasin oma klaasi. Sherwood täitis selle ääreni.

«Joo,» ütles la. «Sa panid mu rääkima ja nüüd pead mind ära kuulama. Homme hommikul küsin eneselt, miks ma sulle kõike seda rääkisin, aga täna õhtul tundub, ei nii on õige.»

«Kui te ei taha mulle rääkida, kui teile tundub, et topin oma nina sinna, kuhu pole vaja... »

Sherwood viipas käega. «Hea küll,» ütles la, «kui sa ei taha kuulda, siis võta oma tuhat viissada.»

Ma raputasin pead. «Veel mille. Mille enne, kui olen teada saanud, miks te selle raha mulle annale.»

«See ei oie minu raha. Ma täidan ainult agendi ülesandeid.»

«Selle teise mehe agendi? Oma teise mina agendi?»

Sherwood noogutas. «Jah, see on õigus,» ütles ta. «Huvitav, kuidas sa ära arvasid?»

Ma osutasin kettata telefoniaparaadile.

Sherwood tegi grimassi. «Ma ei ole seda kunagi kasutanud,» ütles ta. «Enne kui sa mulle rääkisid aparaadist, mille sa oma kontorist leidsid, ei olnud mulle teada ühtegi inimesi, kes oleks seda kasutanud. Ma toodan neid aparaate sadade kaupa ... »

«Teie toodate neid!»

«Jah, muidugi toodan. Mitte iseenda jaoks. Oma teise mina jaoks. Kuigi» — ta nõjatus üle laua ja madatdas häält usaldusliku sosinani — «ma hakkan kahtlustama, et see ei ole teine mina.»

42

«Mis te siis arvate selle olevat?»

Sherwood nõjatus pikkamööda tooli seljatoele. «Olgu ma neetud, kui tean,» ütles ta. «Oli aeg, mil ma mõtlesin sellest ja pidasin selle üle aru ja muretsesin selle pärast, aga selle teadasaamiseks ei olnud mingit võima» lust. Nüüd ma enam selle üle pead ei murra. Ma ütlen enesele, et minutaolisi võib olla veel. Ma ei ole võib-olla üksi — vähemalt hea on niimoodi mõelda.»

«Aga telefon?» küsisin.

«Mina konstrueerisin selle riistapuu,» ütles Sherwood. «Või võib-olla tegi seda see teine isik, kui see on isik. Ma leidsin selle oma ajust ja joonistasin selle paberile. Ja pane tähele, seejuures ei teadnud ma, millega on tegemist või milleks seda tarvis peaks olema. Muidugi sain aru, et see on mingisugust liiki telefon, aga isegi kui mu elu oleks mängus olnud, ei oleks ma suutnud taibata, kuidas see võiks töötada. Ja seda ei suutnud taibata ka keegi teine, kellel tehases selle aparaadi tootmisega tegemist oli. Kõikide mõistuse reeglite järgi ei oleks See pagana värk tohtinud töötada.»

«Aga te ütlesite, et oli veel palju teisi asju, mis näisid mõttetud olevat.»

«Suur hulk,» ütles Sherwood, «aga nendest ei teinud ma jooniseid, ei üritanudki jooniseid teha. Telefoniga, kui sa tahad seda telefoniks nimetada, oli lugu teisiti. Ma teadsin, et pean neid aparaate valmistama, teadsin, kui palju neid vaja on ja mida nendega teha tuleb.»

«Mida te nendega siis tegite?»

«Saatsin nad ühele firmale New Jersey osariigis.»

See oli täiesti pöörane.

«Kas ma ikka sain teist õigesti aru?» küsisin. «Te leidsite oma ajust joonised ja leadsile, et peate neid aparaalc valmistama ja nad New Jersey osariiki saatma. Ja le tegite seda kõhklematult?»

«Oh, muidugi kõhklesin. Tundsin ennast mõnevõrra panina. Aga mõtle järele: see teine mina, see abiaju, see kontakt millegi võõraga ei olnud mind kordagi hätta jätnud. See oli päästnud mu äri, oli mulle andnud head nõu, ei olnud mulle ühtegi pettumust valmistanud. Sellele, kes on sulle olnud nagu hea haldjas, ei saa selga pöörata.»

«Arvan, et saan aru,» ütlesin.

«Muidugi saad aru,» vastas Sherwood. «Mängurit aitab õnn. Börsispekulanl toetub oma intuitsioonile.

Minul aga on midagi hoopis kindlamal ja usaldusväärsemal kui õnn või intuitsioon.»

Ta sirutas käe, võttis laualt kettata telefoniaparaadi, silmitses seda ja pani selle lauale tagasi. «Ma lõin selle koju,» ütles la, «ja panin siia. Kõik need aastad olen oodanud kõnet, aga seda ei ole tulnud.

«Teile,» ütlesin talle, «ei ole vaja mingit aparaati.»

«Sa arvad, et asi on selles?» küsis ta.

«Olen kindel.»

«Arvatavasti on see tõepoolest nii,» ütles Sherwood. «Mõnikord viib see mind segadusse.»

«Kuidas oli selle Jersey firmaga?» küsisin. «Kas te pidasite sellega kirjavahetusi?»

Sherwood raputas pead. «Mitte ridagi. Ma lihtsalt saatsin aparaadid ära.»

«Kviitungit te ei saanud?»

«Ei mingit kviitungit,» ütles Sherwood. «Ega ka tasu. Ma ei oodanudki seda. Kui inimene leeb äri iseenesega ... »

«Iseenesega! Te tahate öelda, et seda New Jersey firmal juhib teie teine mina?»

«Ma ei tea.» ütles Sherwood. «Jumala eest, ma ei tea mitte midagi. See on mind kõik need aastad vaevanud ja ma olen püüdnud sellest aru saada, aga ei ole saanud.»

Nüüd oli tal nägu, nagu oleles la kummitust näinud, ja mul oli temast kahju.

Nähtavasti sai la aru, et ma talle kaasa tundsin. Ta naeris ja ütles: «Ära lase ennast rööpast välja viia. Ma saan sellbsl üle. Ma saan kõigest üle. Ära unusta, et mulle, on hästi lasulud. Räägi parem endast. Sa tegeled kinnisvaraga?» .

Ma noogutasin. «Ja kindlustusega.»

«Jr, sa ei jõudnud telefoniarvet maksta?»

«Ärge minu peale kaastunnet raisake,» ütlesin. «Küll ma kuidagi toime tulen.»

«Imelik lugu on nende noortega,» märkis Sherwood. «Üsna vähe on neid, kes siia jäävad. Siin ei ole nählavasti kuigi palju niisugust, mis neid kiuni peaks.»

«Mille just eriti palju,» ütlesin.

«Nancy jõudis just Euroopast tagasi,» ütles Sherwood. «Alul on hea meel, et la kodus on. Ata hakkasin siin jfiha üksindusi tundma. Nancyl ei ole ma viimasel ajal kuigi p.iljü näinud. Ta käis kolledžis, pärast seda tegeles

natuke sotsioloogiaga ja siis sõitis Euroopasse. Aga nüüd tä ütleb, et kavatseb mõneks ajaks siia jääda. Ta tahab midagj kirjutada.»

«See peaks tal hästi välja tulema,» ütlesin mina. «Kui nie keskkoolis käisime, siis sai ta kirjandite eest häid hindeid.»

«Tal on kirjatööst hammas verel,» ütles Sherwood. «Pool tosinat tema kirjutist on ära trükitud mõnedes väikestes ajakirjades. Niisugustes, mis ilmuvad kord kvartalis ega maksa autoritele mingit tasu, vaid saadavad ainult pool tosinat tasuta eksemplari. Ma ei olnud neist, varem kuulnudki. Ma lugesin Nancy artikleid, aga mul ei ole niisuguse asja jaoks silma.. Ma ei tea; kas need olid head või halvad. Kuigi neis arvatavasti pidi ikka midagi olema, kui nad vastu võeti. Igatahes olen rahul, kui kirjutamine teda siin minu juures hoiab.»

Ma tõusin oma toolilt. «Parem on, kui ma lähen,» ütlesin.. «Võib-olla jäingi kauemaks, kui .oleksin pidanud.»

Sherwood raputas pead. «Ei, mul oli hea meel, et sain sinuga rääkida. Ja ära unusta raha. See teine mina, see kes-ta-ka-ei-oleks, ütles mulle, et ma selle sulle annaksin. Nagu ma aru sain, on see midagi honoraritaolist.»

«Milleks niimoodi keerutada,» ütlesin peaaegu pahaselt. «See raha tuleb ju teilt.»

«Hoopiski mitte,» ütles Sherwood. «See tuleb paljude aastate eest rajatud erifondist. Mulle tundus, et ei ole õige, kui ainult mina üksi saan kasu kõigist nendest ideedest, mis tegelikult ei ole minu enese omad. Seepärast hakkasin kümmet protsenti tulust paigutama erifondi ... »

«Mille rajamist rohkem kui tõenäoliselt soovitas seesama teine mina.»

«Jah,» ütles Sherwood. «Ma arvan, et sul on õigus, kuigi sellest on nii palju aega möödas, et ma ei oska kindlalt öelda. Igatahes rajasin fondi ja aastate kestel alert sellest välja maksnud mitmesuguseid summasid, mille kohta mulle on korraldusi teinud see tundmatu, kes minuga mu aju jagab.»

Ma põrnitsesin talle otsa. Ma tean, et see oli ebaviisakas, aga ükski inimene — ütlesin enesele — ei saanud nii rahulikult istuda ja rääkida mingist tundmatust isik-susest, kes temaga ta aju jagab. Isegi pärast kõiki neid aastaid ei saanud see võimalik olla.

«Fondis,» ütles Sherwood rahulikult, «on üsna kenake

summa, isegi kui väljamaksud maha arvata. Näib, et pärast seda, kui mulle ilmus see kaastane, on kõik, mida ma olen puudutanud, lihtsalt rahaks muutunud.»

«Kas te ei karda seda kõike mulle rääkida?» küsisin.

«Sa tahad öelda, et võiksid selle edasi rääkida?»

Ma noogutasin. «Olgugi et ma ei teeks seda,» laususin.

«Ma ei usu, et sa räägiksid,» ütles Sherwood. «Sellega saaksid ainult naerualuseks. Mitte keegi ei usuks sind.»

«Ega vist ei usuks küll.»

«Brad,» ütles Sherwood peaaegu lahke tooniga, «ära ole täielik tola. Võta see ümbrik ja pane taskusse. Ja tule mõni teine kord jälle juttu ajama — ükskõik millal soovid. Mul on tunne, et meil võib olla teineteisele üsna palju rääkida.»

Ma sirutasin käe, võtsin rabaja toppisin selle taskusse.

«Tänan, söör,» ütlesin.

«Pole tänu väärt,» vastas Sherwood. Ta tõstis käe. «Nägemiseni,» ütles ta.

4

Ma läksin pikkamööda läbi halli, kuid Nancyst ei olnud mingit märki ja teda ei olnud ka sammaskojas, kus ma olin pooleldi lootnud teda ootamas leida. Ta oli öelnud, et näen teda hiljem, et meil on palju rääkida, ja ma olin muidugi arvanud, et ta mõtles tänast õhtut. Aga ta võis seda mitte mõelda. Ta võis mõelda mingit muud aega.

Ja la võis ka oodata ning lõpuks ootamisest tüdineda. Lõppude lõpuks olin ma kaua aega tema isa juures olnud.

Pilvitusse taevasse oli tõusnud kuu ja tuult ei olnud üldse. Suured tammed seisid nagu nikerdatud monumendid ja suveööd täitis kuukiirte sära. Ma läksin trepist alla, jäin viivuks trepi jalamile seisma ja mul oli täpselt niisugune tunne, nagu ümbritseks mind võluring. Need tontlikud, mõtisklevale tunnimeestega sarnanevad tammed, see kuuvalgusest läbiimbunud õhk, see kõike-hõlmav hingelu, ootusärev vaikus, see maapinna pehme tumendtuse kohal hõljuv nõrk võõrapärane aroom ei saanud pärit olla vanalt tuttavalt maakeralt.

Siis võlu haihtus, sära tuhmus ja ma olin jälle tagasi maailmas, mida ma tundsin.

46

Suveõhtu õhus oli luuda jahedust. Võib-olla tekitas seda pettumus, muinasmaalt väljaaetuse tunne, teadmine, et on olemas veel üks koht, kuhu mul ei ole lootusi püsima jääda. Ma tundsin oma jalgade all teeraja kõva belooni ja nägin, et varjulised tammed olid ainult tammed, mille nikerdatud monumendid.

Ma raputasin ennast nagu veest väljunud koer, mu pea selgines ja ma hakkasin mööda teerada edasi minema. Auto juurde jõudnud, otsisin taskust kobamisi võtmed, läksin ümber auto selle juhipoolsele küljele ja avasin ukse.

Teise ukse juures istuvat Nancyt nägin alles siis, kui olin pooleldi juhiistmele laskunud.

«Ma hakkasin juba arvama, et sa ei tulegi,» ütles Nancy. «Millest te seal isaga nii kaua rääkisite?»

«Mitmetest asjadest,» vastasin. «Ükski neist ei olnud tähtis.»

«Kas sa tal tihti külas käid?»

«Ei,» ütlesin, «mitte tihti.» Millegipärast ei tahtnud ma Nancyle öelda, et see oli esimene kord, mil ma tema isaga rääkinud olin.

Pimedas leidsin käsikaudu süüteluku ja pistsin sellesse võtme. .

«Kas teeme ühe sõidu?» küsisin. «Võib-olla läheme kuhugi ja rüüpame klaasikese?»

«Ei, palun,» ütles Nancy. «Ma eelistaksin istuda ja juttu ajada.»

Ma nõjalusin istme seljatoele.

«Ilus on täna õhtul,» ütles Nancy. «Nii vaikne ja rahulik. Väga vähe on kohti, kus on tõeliselt vaikne ja rahulik.»

«Olse teie maja trepi juures,» laususin, «on üks võlutud koht. AAa sattusin sinna, aga võlu ei jäänud püsima. Õhk oli täis kuukiiri ja tunda oli nõrka aroomi...»

«See oli lilledest,» ütles Nancy.

«Mis lilledest?»

«Teeraja käänaku kohal on üks peenar. Üleni täis neid ilusaid lilli, mis su isa kusagilt metsast leidis.»

«Ah siis teil on ka neid lilli,» ütlesin. «Ma usun, et igaühel meie linnas on nende peenar.»

«Sinu isa,» ütles Nancy, «oli üks sümpaatsemaid mehj, keda ma olen kunagi tundnud. Kui ma olin väike tüdruk, siis kinkis ta mulle alati lilli. Iga kord, kui mööda läksin, noppis ta minu jaoks paar õit.»

47

Jah, mõtlesin, arvatavasti võis teda sümpaatseks meheks nimetada. Ta oli sümpaatne ja tugev ja iseäralik, kuid oma tugevusest ja iseäralikkusest hoolimata väga leebe. Ta tundis lilli ja kõiki teisi taimi. Mulle meenus, et tema lomatilaimed olid alati

suured ja tugevad ja sügav-tumeroheliscd ning kevacliti tulid kõik temalt neid taimi ostma.

Siis ühel päeval läks ta Tumeda Oru kanti, et viia Hicklini lesele mõned tomati- ja kapsalaimed ning karbitäis lillesibulaid, ja kui ta tagasi tuli, oli tal kaasas pool tosinal tundmatut purpursete õitega metsalille, mis ta oli tee äärest välja kaevanud ja mille juured ta oli hoolikalt.kotiriidetükisse mähkinud.

Varem ei olnud ta kunagi niisuguseid lilli näinud, ja nagu selgus, ei olnud neid näinud ka keegi teine. Ta istutas nad omaette peenrasse ja hoolitses nende ccsl hästi ning lilled arenesid tema käte all tänulikult, nii et nüüd oli linnas vähe lillepeenraid, milles ei olnud mõnda purpurpunast õil, minu isa spetsiaalset lille.

«Kuidas nende lilledega jäi?» küsis Nancy. «Kas su isa sai lõpuks teada, mis lilled need on?»

«Ei,» ütlesin. «Ei saanud.»

«Ta oleks ühe neist võinud saata ülikooli või kuhugi niisugusesse kohta. Keegi oleks talle täpselt öelnud, mis ta leidis.»

«Vahetevahel ta rääkis sellest, aga ei jõudnud kunagi tegelikult nii kaugele. Tal oli alati nii palju tegemist. Nii palju asju oli vaja leha. Kasvuhoone pidamine on löö, mis ei anna aega hinge tõmmata.»

«Sulle see töö ei meeldinud, Brad?»

«Ega mul tegelikult selle vastu midagi ei olnud. Ma olin seda tehes üles kasvanud ja tulin sellega toime. Aga mul ei olnud selle jaoks õiget soont. Taimed ei tahtnud minu käe all kasvada.»

Nancy sirutas ennast ja puudutas rusikas kätega auto lage.

«Hea on jälle kodus olla.» ütles ta. «Ma arvan, et jään mõneks ajaks siia. Arvan, et isa vajab kedagi, kes tema juures oleks.»

«Ta iillcs, et sa kavatsed midagi kirjutada.»

«Ta rääkis sulle sellest?»

«Jah,» ütlesin, «rääkis küll. Temast ei jäänud muljet, et ta ei oleks pidanud seda tegema.»

«Oh, ma ei usu, et sellel.on mingit tähtsusi. Aga see

on midagi niisugust, millest ei taheta rääkida, enne kui sellega ollakse küllalt kaugele jõudnud. Kirjatöö juures on nii palju asju, mis võivad viltu minna. Ma ei taha olla üks neid pseudoautoreid, kellel alati on parajasti just käsil mingi löö, mida nad kunagi ei lõpeta, või kes alatasa räägivad töödest, mida nad kunagi alusta.»

«Ja kui sa hakkad kirjutama,» küsisin, «millest sa siis kirjutad?»

«Sellestsamast siin,» vastas Nancy. «Meie linnast.»

«Millville'ist?»

«Nojah, muidugi,» ütles ta. «Linnast ja selle elanikest.»

«Aga siin ju ei ole midagi, millest kirjutada,» protesteerisin mina.

Nancy naeris, sirutas käe ja puudutas mu käsivart. «Kirjutada on väga paljust,» ütles ta. «Nii paljudest kuulsatest inimestest. Ja nii omapärastest tüüpidest.»

«Kuulsatest inimestest?» küsisin hämmastunult.

«Näiteks suurest kirjanikust Belle Simpson Knowle-sist.» ütles Nancy, «ja kuulsast advokaadist Ben Jacksonist ja John M. Harlfordist, kes juhatab ajalookateed-rit ...»

«Aga kõik need on ju siit lahkunud,» segasin vahele. «Nende jaoks ei olnud siin mitte midagi. Nad läksid siil ära ja tegid enesele nime ja enamik neist ei ole enam oma jalga Millville'i toonud, isegi mitte külaskäiguks.»

«Jah, aga alguse said nad siit,» ütles Nancy: «Võimed selleks, mida nad saavutasid, olid neil olemas juba enne siil linnast lahkumist. Sa peatasid mind, enne kui sain nimekirja lõpetada. Leidub veel palju teisi. Millville on küll väike ja rumal, aga temast pärineb rohkem kuulsaid mehi ja naisi kui ühestki teisest temasuurušest linnast.»

«Kas sa oled selles kindel?» küsisin. Mul oli tahtmine Nancy tõsiduse üle naerda, kuid päriselt ma siiski ei julgenud seda leha.

«Seda tuleb kontrollida,» ütles ta, «aga palju neid igatahes on.»

«Ja omapäraseid tüüpe,» ütlesin mina. «Arvan, et sul on õigus. Miliville'is on omajagu tüüpe. Näiteks Stiffy Grant ja Flbyd Caldwell ja linnapea Higgy...»

«Need ei ole tegelikult tüübid,» lausus Nancy. «Mitte selles mõtles, nagu sina arvad. Ma ei nimetaks neid üldse tüüpideks. Nad on isiksused. Nad on üles kasvanud

vabas ja sundimatus keskkonnas. Neil ei ole tulnud kohastuda jäikade kontseptsioonidega ja seepärast on nad iseendaks jäänud. Ainsaid tõeliselt aheldamata inimolendeid, kes tänapäeval veel eksisteerivad, on arvatavasti võimalik leida just niisugustest väikestest linnadest nagu see siin.»

Kogu oma elu jooksul ei olnifd ma midagi selletaolist kuulnud. Keegi ei olnud mulle kunagi öelnud, et Higgy Morris on isiksus. Ta ei olnudki seda. Ta oli lihtsalt suur täispuhutud konn. Ja ka Hiram Martin ei olnud isiksus. Minu kirjade järgi küll mitte. Ta oli lihtsalt riiukukest koolipoiss, kellest oli saanud tobe politseinik.

«Kas sina ei arva nii?» küsis Nancy.

«Ma ei tea,» vastasin. «Ma ei ole kunagi selle üle mõelnud.»

Ja ma mõtlesin: oh heldus, see tuleb tema haridusest, idas kolledžis käidud aastatest, sotsioloogiaga tegelemisest New Yorgi uurimiskeskuses, aastapikkusest ringreisist Euroopas. Ta oli liialt enesekindel, liialt täis teooriaid ja teadmisi. Millville ei olnud enam tema kodu. Ta oli kaotanud kodutunde, sest inimene ei tõmbu kõrvale ega hakka analüüsima kohta, mida ta peab oma koduks. Nancy võis veel praegugi seda linna oma koduks nimetada, kuid see ei olnud tema kodu. Ja ma kahtlesin, kas see oli üldse kunagi tema kodu olnud. Kas ükski tütarlaps (või poiss) sai verivaest linnakest oma koduks nimetada, kui ta elas selle linnakese ainsas suures majas, kui tema isa sõitis «Cadillaciga» ning maja ja selle ümbruse eest hoolitsesid kokk, toatüdruk ja aednik? Nancy ei olnud tulnud koju; pigemini oli ta tulnud tagasi linnakesse, kus ta kavatses teha sotsioloogilisi uurimisi. Ta kavatses istuda siin oma künkalipul, vaadelda ja analüüsida linna, kiskuda meid alasti ning näidata meid selliselt paljastena ja vingerdavatena õpetuseks ja lõbustuseks nendele inimestele, kes lugesid selletaolisi raamatuid.

«Mul on tunne,» ülles Nancy, «et siin on midagi niisugust, millest maailmal võiks kasu olla, midagi niisugust, niida maailmas ei ole kuigi palju. Mingi katalüsaator, mis kulsub esile loomingulisi jõupingutusi, mingi sisemine nälg, mis ajendab inimesi suurtele tegudele.»

«Mis puutub sellesse sisemisse nälga,» ütlesin, «siis on linnas perekondi, kes võivad sulle sellest rääkida kõike, mida soovid.»

Ja ma ei teinud nalja. Millville’is oli perekondi, kes ajuti mõnevõrra nälgisid; nad ei olnud muidugi lausa nälga suremas, aga neil ei olnud mitte kunagi päris piisavalt süüa ja nad ei saanud peaaegu mitte kunagi päris õiget toitu. Ilma mõtlemata oleksin võinud otsekohe nimetada kolm niisugust perekonda.

«Brad,» ütles Nancy, «sulle ei meeldi selle raamatu idee.»

«Ma ei pane seda pahaks,» ütlesin. «Mul ei ole õigust seda pahaks panna. Aga kui sa selle raamatu kirjutad, siis palun tee seda nagu üks meist, mitte nagu keegi, kes seisab kõrval ja keda see asi veidi lõbustab. Püüa tunda natuke sümpaatiat. Püüa ennast veidigi tunda nii nagu need inimesed, kellest sa kirjutad. See ei tohiks liiga raske olla; sa oled küllalt kaua siin elanud.»

Nancy naeris, kuid see ei olnud tema tavaline rõõmus naer. «Mul on hirmus tunne, et see raamat jääb rhul kirjutamata. Ma alustan seda ja teen selle kallal tööd, aga tulen kirjutatu juurde alatasa tagasi ja muudan seda, sest muutuvad inimesed, kellest ma kirjutan, või ma ise hakkan neid aja jooksul teise pilguga nägema, ja raamat ei saa kunagi valmis. Nagu näed, ei ole mingit põhjust muretsemiseks.»

Rohkem kui tõenäoliselt on tal õigus, mõtlesin. Raamatu lõpuleviimiseks oli vajalik nälg, teistsugune nälg. Ja ma kahtlesin üsna suuresti,' kas Nancy oli nii näljane, nagu ta ise arvas.

«Ma loodan, et sa teed seda,» ütlesin. «See tähendab, ma loodan, et sa kirjutad oma raamatu lõpuni. Ja ma tean, sellest tuleb hea raamat. Teisiti ei saa olla.»

Ma püüdsin oma varasemat õelust heaks teha ja ma arvan, et Nancy sai sellest aru, kuid ta ei teinud sellest välja.

Ma ütlesin enesele, et olin käitunud lapsikult ja provintslaslikult. Mis tähtsus sellel asjal oli? Mis tähtsus võis sellel olla minu jaoks, kui ma alles samal pärastlõunal olin seisnud tänaval ja tundnud vihkamist geograafilise kaardi punkti vastu, mida nimetati Millville'i linnaks?

Siin oli Nancy Sherwood. Siin oli tütarlaps, kellega ma olin käinud käsikäes, kui maailm oli veel palju noorem. Siin oli tütarlaps, kellest ma olin mõelnud alles samal pärastlõunal, kui iseenese eest põgenedes .olin jõekaldal kõndinud.

Mis on lahti, küsisin endalt.

Ja «Mis lahti on, Brad?» küsis Nancy.

«Ma ei tea,» ütlesin. «Kas midagi on lahti?»

«Ära mine turri. Sa tead, et midagi on lahti. Meiega on midagi lahti.»

«Ma arvan, et sul on õigus,» laususin. «Asjad ei ole nii, nagu olema peaks. Need ei ole nii, nagu ma arvasin need olevat, kui sa uuesti koju tuled.»

Ma tahtsin käed välja sirutada ja Nancy oma embusse haarata — kuid juba seda tahtes teadsin, et see, keda ma oma käte vahel tahtsin hoida, ei olnud Nancy Sherwood, kes praegu minu kõrval istus, vaid too teine, ammu kadunud päevade tütarlaps.

Me istusime hetke vaikides, siis ütles Nancy: «Proovime mõni teine kord uuesti. Unustame kõik selle, ühel õhtul panen selga oma kõige ilusama kleidi, siis läheme sööme ja võtame mõne napsi.»

Ma pöördusin ja sirutasin käe, kuid Nancy oli juba ukse avanud ja poolenisti autost väljas.

«Head ööd, Brad,» ütles ta ja eemaldus joostes mööda teerada.

Ma istusin ning kuulatasin tema samme teerajal ja sammaskojas. Ma kuulsin, kuidas esiuks sulgus, kuid Istusin endisi viisi edasi, Nancy jooksusammude kaja Ikka veel kõrvus.

5

Ma ütlesin enesele, et lähen koju. Ma ütlesin enesele, et ei lähe oma kontori ja selle laual ootava telefoniaparaadi lähedusse enne, kui mul on olnud veidi aega mõelda. Sest kui ma oleksingi läinud ja telefonitoru võtnud ja kui üks noist häältest oleks vastanud, siis mida oleks mul olnud öelda? Parimal juhul ainult seda, et olin

käinud Gerald Sherwoodi juures ja saanud raha, kuid et enne nendelt töö vastuvõtmist tahtsin olukorra kohta rohkem teada saada. Ja ma ütlesin enesele, et see ei oleks piisav, et see oleks ainult valmismõeldud kõne ettelugemine ja ma ei võidaks sellega midagi.

Siis aga meenus mulle, et pidin varahommikul Alf Petersoniga kalale minema, ja ma ütlesin enesele ilma igasuguse loogikata, et hommikul ei ole mul aega kontorisse minna.

52

Ma ei usu, et see kalapüöglretk tegelikult midagi muutis. Ma ei usu, et see midagi muulis, ükskõik mida ma ka enesele ütlesin. Juba 'siis, kui vandusin, et lähen koju, teadsin üsna kindlalt, et lõpuks jõuan ikkagi kontorisse.

Linnakese peatänav oli vaikne. Enamik kauplusi oli suletud ja kõnnitee äärde otid pargitud ainult mõned üksikud autod, «Önneoru» kõrtsi ees seisis salk farmi-töölisi, kes olid tulnud õlul jooma.

Ma peatusin oma kontori ees ja väljusin autost. Kontoris ei vaevunud ma isegi tuld süütama. Tänavanurgal seisva laterna valgus paistis läbi akna ja kontoris ei olnud pime.

Ma läksin läbi kontoriruumi kirjutuslaua juurde, käsi juba välja sirutatud, et telefonitoru haarata — ja telefoni ei olnudki.

Ma peatusin laua juures ja põrnitsesin seda uskumatult. Ma kummardusin ja tõmbasin peopesaga edasi-tagasi üle laua, just nagu oleksin kujutlenud, et telefoniaparaat on mingil viisil nähtamatuks muutunud ja kuigi ma ei saa seda näha, on mul võimalik selle olemasolu kompimismeelc abil kindlaks teha. Päris nii see siiski ei olnud. Arvatavasti oli asi lihtsalt selles, et ma ei suutnud oma silmi uskuda.

Ma lõpetasin laua kompimise, ajasin enese sirgu ja jäin kangestunull seisma; mu selga mööda ronis üles-alia mingi jäiste jalgadega loomake. Lõpuks pöörasin aeglaselt'ja ettevaatlikult pead ning heitsin pilgu kontori nurkadesse, pooleldi oodates, et näen seal mingil hüppevalmina ootavat tumedat varju. Kuid seal ei olnud mitte midagi. Mille miski ei olnud muutunud. Ruum oli lapselt samasugune nagu minu lahkudes, ainult telefoniaparaati ei olnud enam.

Ma süütasin valguse ja otsisin kontori läbi. Vaatasin kõigisse nurkadesse ja laua alla, tuhnisin läbi laualaekad ja aklikapi riiulid.

Telefoniaparaati ei olnud.

Esmakordselt hakkasin tundma paanikat Keegi on telefoniaparaadi üles leidnud, mõtlesin. Keegi oli kontorisse sisse murdnud, kuidagiviisi ukse lahti muukinud ja aparaadi varastanud. Olgugi et kui ma järele mõtlesin, siis lundus see üsna väheusutav oleval. Selles telefoniaparaadis ei olnud mitte midagi, mis oleks võinud kellegi tähelepanu köita. Tai ei olnud muidugi ketast ja ta

53

ei olnud võrguga ühendatud, kuid läbi akna vaatamisel ei oleks see silma torganud.

Rohkem kui tõenäoline oli, ütlesin enesele, et seesama, kes oli aparaadi mu lauale toonud, oli,tagasi tulnud ja» selle uuesti ära viinud. Võib-olla tähendas see, et need, kes olid minuga rääkinud, olid ümber mõelnud jä leidnud, et nad ei vaja mind. Nad olid telefoniaparaadi ja ühes sellega ka tööpakkumise tagasi võtnud.

Ja kui lugu oli nii, siis sain ma teha ainult ühte — unustada see töö >a viia tuhat viissada dollarit tagasi. Kuigi ma teadsin, et seda oli üsna raske teha. Seda tuhat viitsada dollarit oli mulle väga hädasti vaja.

Tagasi autosse jõudnud, istusin enne mootori käivitamist hetke ja pidasin aru, mida ette võtta. Ja kuna mulle näis, et ette võtta ei ole midagi, siis panin mootori käima ja sõitsin aeglaselt mööda tänavat edasi.

Homme hommikul, ütlesin enesele, võtan Alf Petersoni peale ja me läheme nädalaks kalale. Hea on vana sõbra Alfiga juttu ajada, mõtlesin. Meil on paljust rääkida — tema veidrast tööst Mississippi osariigis ja minu seiklusest telefoniaparaadiga.

Ja kui ta lahkub, siis võib-olla lähen temaga kaasa. Hea on, mõtlesin, kui siit Millville'ist minema saan.

Oma maja juures pöörasin auto sissesõiduteele ja jätsin ta sinna seisma. Enne voodisse heitmist kavatsesin laagrivarustusc ja kalapüügiriistad kokku otsida ning hommikuse varase ärasõidu jaoks autosse pakkida. Garaaž oli väike ja pakkida oli kergem, kui auto seisis sõiduteel.

Ma väljusin autost ja jäin selle kõrvale seisma. Maja nägi kuupaistel välja nagu küürakas vari ja tema nurga laga helkis kuuvalgus länguva janud kasvuhoone paaril terveks jäänud klaasil. Üle kasvuhoone paistis selle nurga juures kasvava jalakaseemiku latv. Mulle meenus, kuidas ma tahtsin seda seemikul välja rebida, kui see ei olnud veel rohkeni kui ainult võrse, ja kuidas mu isa mind peatas ninpr mulle ütles, et puul on niisamasugune õigus elada kui igal teiselgi. Täpselt nõnda ta ütles — niisamasugune õigus kui igal teiselgi. Ta oli imetlusväärne mees, mõtlesin; sügaval südamepõhjas uskus tn, et lilled ja puud on inimesed.

Ja jälle tajusin nõrka aroomi, mida levitasid kasvuhoone ümber lokkavad purpurpunased lilled — sedasama

aroomi, mida olin tundnud Sherwoodi maja trepi juures. Kuid mingit võluringi seekord ei olnud.

Ma läksin ümber maja ja köögiuksele lähenedes nägin sees valgust. On rohkem kui tõenäoline, mõtlesin, et olin tule põlema unustanud, kuigi ma ei mäletanud, et oleksin selle süüdanud.

Ka uks oli lahti, ja mul oli meeles, et enne auto juurde minekut olin selle sulgenud ning kinnioleku kontrollimiseks seda käega tõuganud.

Võib-olla ootab mind seal keegi, mõtlesin, või on keegi käinud ja ära läinud ning maja on tühjaks varastatud, kuigi jumal ise teab, et varastada on seal üsna vähe. Võib-olla poisijõmpsikad, mõtlesin. Mõned neist tegid põnevuse pärast igasuguseid tükke.

Ma astusin kiiresti uksest sisse ja jäin siis järsku keset kööki seisma. Seal oli tõepoolest keegi; keegi ootas mind seal.

Stiffy Grant istus kössitõmbunult köögitoolil, hoidis kätega kõhu ümbert kinni ja kõigutas ennast pikkamööda kahele poole, nagu oleksid tal valud.

«Stiffy!» hüüatasin ja Stiffy oigas mulle vastuseks.

Jälle on ta purjus, mõtlesin. Rohkem täis kui pinal ja tunneb ennast halvasti, kuigi ma ei osanud ette kujutada, mis ime läbi lal oli õnnestunud ennast purju juua selle dollari eest, mille ma olin talle andnud. Võib-olla, mõtlesin, sai ta kelleltki veel midagi ja ootas joomahakkamisega seni, kuni raha jätkus tõeliseks peatäieks.

«Stiffy,» ütlesin terava tooniga, «mida põrgut see tähendab?»

Ma olin tema peale tublisti pahane. Minu pärast võis ta enese täis lakkuda nii tihti kui tahtis, aga tal ei olnud mingit õigust purjuspäi mind tülitama tulla.

Stiffy oigas uuesti, langes siis toolilt maha ja jäi kägaras põrandale lamama. Midagi kurisevat ja kõlisevat hukkus tema räbaldunud kuue taskust ning libises mööda kulunud linoleumi.

Ma laskusin põlvili ja tirisin ning tõstsin teda, kuni sain ta keha sirgeks. Siis pöörasin ta selili. Ta nägu oli laiguline ja puudunud ning ta hingas katkendlikult, kuid viinalõhna ei olnud tunda. Et selles veenduda, kummardusin üsna tema lähedale, ent lõhna ei olnud.ikkagi.

«Brad?» pomises Stiffy. «Kas sina oled, Brad?»

«Jah,» ütlesin talle. «Nüüd võid rahulik olla. Ma hoolitsen sinu eest.»

55

«See on juba läheda!,» sosistas Stiffy. «See aeg on juba lähedal.»

«Mis asi on lähedal?»

Kuid Stiffy ei saanud vastata. Ta ainult ähkis. Tema lõuapärad liikusid, kuid ühtki sõna ei tulnud välja. Need püüdsid tulla, kuid lämmatasid teda.

Ma jätsin ta sinnapaika, jooksin elutuppa ja süütasin telefoniaparaadi juures lambi. Kohmakate sõrmedega telefoniraamatus sorides otsisin doktor Fabiani numbrit. Lõpuks leidsin selle, valisin ja jäin ootama, kuulates üksteisele järgnevaid väljakutsesignaale. Lootsin kõigest hingest, et doktor on kodus, mitte mõnel visiidil, sest kui doktorit kodus ei olnud, siis ei võinud kindel olla, et missis Fabian telefoni juurde tuleb. Ta oli liigescpõle-tiku tõttu täielik invaliid ja pool aega ei saanud'ta üldse ringi liikuda. Doktor püüdis alati leida kedagi, kes naise järele valvaks ja tema enese, äraoleku ajal telefonikõnesid vastu võtaks, kuid mõnikord juhtus, et tal ei õnnestunud niisugust inimest leida. Vana missis Fabianiga oli raske läbi saada ja kellelegi ei meeldinud kauemaks sinna jääda.

Kui doktor lõpuks vastas, tundsin suuri kergendusi.

«Doktor,» üllesin, «Stiffy Grant on siin minu juures ja tal on midagi viga.»

«Võib-olla on ta purjus.» ütles doktor.

«Ei, purjus ta ei ole. .Ma tulin koju ja leidsin ta köögis istumas. Ta hoiab ennast kägaras 'ja ajab segast juttu.»

«Millest ta räägib?»

«Ma ei tea,» ütlesin. «Lihtsalt ajab segast juttu — see tähendab, kui ta üldse saab rääkida.»

«Hea küll,» ütles doktor, «kohe tulen.»

See on doktor Fabianil üks väärt omadus. Tema peale võib kindel olla. Igal kellaajal päeval või öösel, igasuguse ilmaga.

Ma läksin tagasi kööki. Stiffy oli küljeli pöördunud, hoidis kõhtu kinni ja hingas raskeil. Ma jätsin ta sinna, kus ta oli. Varsti oli doktorit oodata ja ma ei saanud Stiffy heaks teha palju rohkem kui ainult püüda teda mugavamasse asendisse seada, aga nagu ma enesele ütlesin, võis tal küljeli olla mugavam kui selili.

Ma tõstsin üles eseme, mis oli Stiffy kuue taskust välja kukkunud. See oli võlmerõngas poole tosina võtmega. Ma ei osanud kujutleda, milleks Stiffy

56

võis vajada poolt tosinat võtit. Oli rohkem kui tõenäoline, et ta lihtsail kandis neid kaasas, sest need andsid talle mingi enesega rahuloleku ja tähtsuse tunde.

Ma panin võtmed köögikapile, läksin tagasi Stiffy juurde ja laskusin kükakile. «Ma kutsusin arsti,» ütlesin. «Ta jõuab otsekohe siia.»

Stiffy näis mind kuulvat. Ta ähkis ja mõmises mõnda aega ning ütles siis katkendliku sosinaga: «Mina ei saa enam midagi teha. Sa oled päris üksi.» Tegelikult ei läinud see nii libedalt. Ta sõnad olid just nagu katki murtud.

«Millest sa räägid?» küsisin nii leebelt, kui suutsin.-«Utle mulle, mis on lahti.»

«Pomm,» ütles Stiffy. «Pomm. Nad tahavad pommi visata. Ära lase neil pommi visata, poju.»

Ma olin doktorile öelnud, et Stiffy ajab segast juttu, ja nüüd teadsin, et mul oli olnud õigus.

Otsustasin minna esiuksele, et vaadata, kas pole juba doktorit näha, ja kui sinna jõudsin, lähenesid ta parajasti mööda kõnniteed.

Doktor läks minu ees kööki ja jäi Stiffyt silmitsedes hetkeks seisma. Siis pani ta oma kohvri käest, laskus kükakile ja pööras Stiffy selili.

«Kuidas sa ennast tunned, Stiffy?» küsis ta.

Stiffy ei vastanud.

«Ta on meelemärkuseta,» ütles doktor.

«Just enne teie tulekut rääkis ta minuga.»

«Kas ta ütles midagi?»

Ma raputasin pead. «Ainult mõttetusi.»

Doktor tõmbas taskust stetoskoobi ja kuulatles Stiffy rinda. Ta tõstis Stiffy silmalaud ja laskis Stiffyle valgust silma. Siis ajas ta enese pikkamööda sirgu.

«Mis tal viga on?» küsisin mina.

«Ta on šoki seisundis,» ütles doktor. «Ma ei tea, milles on asi. Parem on ta Elmore'i haiglasse viia ja seal korralikult läbi vaadata.»

Ta pöördus väsinult ja suundus elutoa poole.

«Kas sul siin telefon on?» küsis ta.

«Seal nurgas. Otse lambi kõrval.»

«Ma kutsun Hirami,» ütles doktor. «Ta sõidutab meid Elmore'i. Me paneme Stiffy tagaistmele, ma istun tema kõrvale ja hoian tal silma peal.»

Ta pöördus uksel ringi. «Kas sul on paar tekki, mida me võime kaasa võtta?»

57

«Arvan, et leian mõned.»

Doktor noogutas Stiffy poole. «Teda tuleb soojas hoida.»

Ma läksin tekke tooma. Kui ma nendega tagasi jõudsin, oli doktor köögis. Kahekesi mähkisime Stiffy üleni tekkidesse. Ta oli lõtv nagu kassipoeg ja mööda tema nägu voolasid higinired.

«Pagana imeasi,» ütles doktor, «kuidas ta üldse elus püsib, nii nagu ta seal oma sooäärses onnis elab. Ta joob kõike, mida kätte saab, ega pööra mingit tähelepanu toidule, vaid sööb igasugust solki, mida on kerge hankida. Ja ma kahtlen, kas ta viimase kümne aasta jooksul on ennast kordagi põhjalikult pesnud. Hirmus mõelda,» ütles ta äkilise vihaga, «kui põrgu moodi vähe mõned inimesed viitsivad oma keha eest hoolitseda.»

«Kust ta siia tuli?» küsisin mina. «Ma olen alati arvanud, et ta ei ole siit pärit. Aga nii kaua kui mina mäletan, on ta ikka siin elanud.»

«Ta triivis siia kusagilt umbes kolmkümmend aastat tagasi, võib-olla veelgi varem,» ütles doktor. «Tol ajal oli ta võrdlemisi noor mees. Ta tegi üht-teist juhuslikku tööd ja näis siin kodunevat. Keegi ei pööranud talle tähelepanu. Tõenäoliselt arvasid kõik, et samuti nagu ta siia triivis, triivib ta siit jälle minema. Aga siis äkki sai temast meie linna alaline elanik. Ma arvan, et linn lihtsalt meeldis talle ja ta otsustas siia elama jääda. Või vahest ehk ei jätkunud tal ettevõtlikkust edasiliikumiseks.»

Me istusime mõnda aega vaikides.

«Mis sa arvad, miks ta sinu juurde tuli?» küsis doktor.

«Ma ei tea,» ütlesin mina. «Me oleme alati hästi läbi saanud. Vahetevahel käime koos kalal. Võib-olla läks ta parajasti just siit mööda, kui haigeks jäi.»

«Võib olla küll,» ütles doktor.

Uksekell helises, ma läksin ja lasksin Hiram Martini sisse. Hiram oli suurt kasvu mees. Tal oli õel nägu ja konslaablimärk tema kuuerevääril oli nii poleeritud, et läikis.

«Kus ta on?» küsis Hiram.

«Köögis,» ütlesin mina. «Doktor on tema juures.» Oli üsna ilmne, et Hiramile ei meeldinud Stiffy sõidutamine Elmore'i.

58

Ta astus kööki ja jäi põrandal lamavat tekkidesse mähitud kogu silmitsema. «Purjus?» küsis ta. «Ei,» ütles doktor, «haigt.

«Noh, hea küll,» ütles Hiram, «auto on esiukse juures ja ma jätsin mootori käima. Tõstame ta sisse ja hakkame minema.»

Kolmekesi kandsime Stiffy autosse ja nõjatasime ta tagaistme seljatoele.

Ma seisin kõnniteel, vaatasin piki tänavat eemaldu? vale autole järele ja mõtlesin, mis tunne võib olla Stlffyt, kui ta üles ärgates enese haiglast leiab. Võis arvata, et erilist vaimustust see temas ei tekita.

Mul oli doktorist kahju. Ta ei olnud enam noor mees ja rohkem kui tõenäoliselt oli tal olnud kiire päev, ent ometi pidas ta endastmõistetavaks, et sõidab Stiffyga kaasa.

Uuesti majja sisenenud, läksin kööki, võtsin välja kohvi ning astusin valamu juurde, et kohvipotti veega täita — ja seal köögikapil lebas võtmekimp, mille;ma olin põrandalt üles tõstnud. Ma võtsin selle veel kord kätte ja silmitsesin võtmeid lähemalt. Kaks neist nägid välja nagu tabalukuvõtmed, peale selle oli seal üks auto-võti, üks võti, mis näis olevat määratud üüriseifi jaoks, ja kaks teadmata otstarbega võtit. Ma kõlgutasin võtmeid mõtlikult käes ning imestasin autovõtme ja arvatava seifivõtme üle. Stiffyl ei olnud autot ja üsna kindel võis olla ka selles, et tal ei olnud midagi, mille hoidmiseks ta oleks vajanud üüriseifi.

«Aeg on juba lähedal» ja «nad tahavad pommi visata» — need olid Stiffy sõnad. Doktorile olin öelnud, et Stiffy ajab segast juttu, kuid nüüd tagantjärele meelde tuletades ei. olnud ma selles enam nii kindel. Stiffy pigistas need sõnad enesest suuri vaevu ähkides välja. Need olid teadlikud sõnad, mille ütlemisega tal oli raskusi. Need olid sõnad, mida ta tahtis öelda ja mille ütlemiseks ta vaeva nägi. Need ei olnud kergesti voolavad sõnad, mida sonides suust välja aetakse. Aga nendest ei piisanud. Stiffyl ei jätkunud jõudu ega aega. Vähestel sõnadel, mida tal õnnestus öelda, ei olnud kuigi palju mõtet.

Oli üks koht, kust ma võib-ofia oleksin võinud Stiffy sõnadele täienduseks mõnigat lisainformatsiooni saada, kuid sinnamineku mõte ei meeldinud mulle. Stiffy Grant

59

oli palju aastaid mu sõber olnud, juba tollest päevast peale, mil ta oli koos kümneaastase poisikesega kalale läinud ning terve õhtupooliku imepäraseid lugusid jutust tades selle poisikese kõrval jõekaldal istunud. Nagu ma nüüd köögis seistes meenutasin, saime tookord ka mõned kalad, kuid kaladel ei olnud mingil tähtsust. Nii-hästi tollal kui ka veel praegugi oli tähtis see, et täiskasvanud mees oskas kümneaastast poissi kohelda nagu enesega võrdset inimolendil. Tol päeval, noil vähestel pärastlõunatundidel kasvasin ma tublisti. Seal jõekaldal istudes olin ma niisama suur kui tema ja see oli esimene kord, mil minuga oli juhtunud midagi niisugust.

Nüüd oli midagi, mida ma pidin tegema, ja seda teha oli ebameeldiv, kuigi ma ütlesin enesele, et Stiffy võibolla ei pane seda pahaks. Ta püüdis mulle midagi öelda, kuid tal ei õnnestunud seda leha, sest selleks ei jätkunud jõudu. Kindlasti saab ta aru, et kui ma neid võimeid kasutan tema onni pääsemiseks, siis ei tee ma seda paha-

tahtlikkusest ega tühisest uudishimust, vaid soovist omandada neid teadmisi, mida ta minuga jagada püüdis.

Mille keegi ei olnud kunagi Stiffy onnis käinud. Ta oli selle aastale jooksul ehitanud linna serva, Jack Dick-soni karjamaa nurgas oleva soo äärde, ja ta oli selle ehitamiseks kasutanud maast korjatud puunollc, lamedaks laotud plekk-karpe ning igasugust kila-kola, mis talle kätte oli säilunud. Algul ei olnud see palju rohkem-kui ainult luule ja vihma eest kaitset andev varjualunc. Tükk-lükilt ja aasta-aastall aga jätkas Stiffy tööd. kuni sai valmis ehitis, mis oli küll imeliku, veidrail nurgelise kujuga, kuid oli siiski leina kodu.

Ma jõudsin otsusele, viskasin selle kinnituseks võtmed õhku, püüdsin kinni ja pistsin taskusse. Siis väljusin majast ja istusin autosse.

6

Otse soo piima kohal hõljus õhuke tontlikult valge udukiht; see ulatus pisikese künkani, millel seisis Stiffy; onn. Teisel pool seda valget vööndil lumeiidas puudega-kaetud soosaare varjutaoline kogu.

Ma peatasin auto ja väljusin sellest ning otsekohe tungis mu sõõrmetesse soo vänge hõng, vanade ja läpastanud asjade, mädanevale taimede ja ookrikarva vee

lõhn. See ei olnud eriti vastik, kuid selles oli midagi judinaid tekitavalt räpast. Võib-olla, ütlesin enesele, harjub inimene sellega ära. Stiffy on seda tundnud nii kaua, et rohkem kui tõenäoliselt ei pane ta seda tähelegi.

Ma vaatasin tagasi linna poole, kus puude luupainajalike tumedate kogude vahel aeg-ajalt vilgatas üksik õõtsuv tänavalatcrn. Ma olin kindel, et keegi ei olnud näinud mind siia tulemas. Enne autoteelt ärapöördumist olin kustutanud tuled ja Stiffy onni juurde viival lookleval vankriteel pikkamööda edasi roomates olin kasutanud ainult haiglaselt kahvatu kuuvalguse abi.

Nagu varas öösel, mõtlesin. Ja just seda ma muidugi olin — kui välja arvata, et mul ei olnud kavatsust midagi varastada.

Mööda jalgrada jõudsin veidra, mitmesugustest leitud lauajuppidest kokkuklopsitud ukseni, mille ees oli raske tabalukuga metallkramp. Ma proovisin ühte võtit, see sobis ja lukk klõpsatas lahti. Siis tõukasin ust ja see avanes kriiksudes.

Ma tõmbasin taskust elektrilambi, mille olin autost kaasa võinud, ja vajutasin pöidlaga selle lülitile. Valgusvihk sööstis ukseavast sisse. Näha olid laud ja kolm tooli, ühe seina ääres ahi ja teise ääres voodi.

Ruum oli puhas. Laudpõrandat katsid hoolikalt kokkulapitud linoleumitükid.' Linoleum oli nii põhjalikult küüritud, et lausa läikis. Seinad olid krohvitud ja korrali-kult kaetud tapeeditükkidega, kusjuures täielikult ja küüniliselt oli loobutud igasugusest värvuste kooskõlast.

Ma astusin mõned sammud ruumi sisemuse poole ja liigutasin valgusvihku pikkamööda edasi-tagasi. Algul olid mulle silma' torganud ainult suured asjad — ahi, laud ja toolid, voodi —, nüüd hakkasin nägema ka muid, väiksemaid asju.

Ja üks neid väiksemaid asju, mida oleksin otsekohe pidanud märkama, kuid ei oinuet märganud, oli laual asetsev telefoniaparaat.

Ma suunasin sellele valguse ja kulutasin pikki sekundeid, et teha lõplikult kindlaks seda, mida olin algusest peale teadnud, sesl juba. esimesel pilgul oli ilmne, et telefoniaparaadil ei olnud ketast ega ühendusjuhet. Ja kui tal juhe oleks olnudki, siis ei

oleks sellest olnud mingit kasu, sest selle sooäärse onnini ei olnud kunagi veetud telefoniliini.

Kolm niisugust aparaati, mõtlesin, kolm aparaati, mille

61

olemasolust ma tean. Ühe olin leidnud oma kontorist, teine oli Gerald Sherwoodi tööloas ja kolmandat nägin nüüd siin, linna suurima logardi ja joomari onnis.

Olgugi et tegelikult, ütlesin enesele, ei olnud Stiffy Grant hoopiski niisugune logard, nagu temast, linnas arvati, Ta ei olnud see räpane joomar, kelleks enamik inimesi teda pidas. Tema onni põrand oli küüritud, seinad olid tapeediga kaetud ja kõik oli puhas.

Mina ja Gerald Sherwood ja Stiffy Grant — mis side võis meid ühendada? Ja kui palju neid kettata telefoni-aparaate võis Millville'is veel leiduda; kui palju oli veel inimesi, keda ühendas see tundmatu side?

Ma nihutasin valguskoonust ja see libises üle mustrilise vaibaga voodi, mis ei olnud segamini, vaid väga korralikult üles tehtud. Voodilt kandus valgus teisele lauale, mis seisis voodi kõrval. Selle laua alt paistis kaks pappkasti. Üks neist oli lihtne, ilma igasuguste kirjadeta, teisele — viskikastile — oli suurte tähtedega trükitud suurepärase viskimargi-nimetus.

Ma läksin laua juurde ja tõmbasin viskikasti selle alt välja. Kastis oli midagi, mida ma siin maailmas oleksin kõige vähem osanud oodata. Kast ei olnud täis isiklikke asju ega vana koli, vaid viskipudeleid.

Uskumatult tõstsin üksteise järel välja mitu pudelit, mis kõik olid veel avamata, panin siis pudelid kasti tagasi ja laskusin ettevaatlikult kükakile. Ma tundsin, kuidas sügavalt minu sisemusest kippus esile naer, aga tegelikult ei olnud siin midagi, mille üle naerda.

Alles samal õhtupoolikul oli Stiffy minult küsinud dollari, sest nagu ta ütles, ei olnud ta päev läbi midagi rüübata saanud. Ja kogu aeg oli tal laua all olnud see viskikast.

Kas kogu see logardi ja joomari väline ilming oli üksnes maskeering? Räpased katkenud sõrmeküüned; kortsunud ja kulunud rõivad; raseerimata nägu ja pesemata kael; napsiraha kerjamine; leiva teenimine väikeste näruste juhutöödega — kas kõik see oli teesklus?

Ja kui see tõepoolest oli maskeraad, siis mis eesmärk võis sellel olla?

Ma tõukasin viskikasti laua alla tagasi ja tõmbasin välja teise kasti. Selles ei olnud viski ega vana koli. Selles olid telefoniaparaadid.

Kasti juures kükitades põrnitsesin selle sisu ja nüüd oli mulle kristallselge, kuidas sattus telefoniaparaat

62

minu kirjutuslauale. Stiffy pani selle sinna ja jäi siis hoone seina vastu nõjatudes mind ootama. Võimalik, et kontorist väljudes nägi ta mind mööda tänavat tulemas ja tegi seda, mis andis ainsa näiliselt täiesti loomuliku seletuse tema sealviibimisele. Aga niisama hästi võis tegemist olla ka lihtsalt tembutamisega. Ja kogu aeg naeris ta sisimas minu üle.

Aga ei, see ei saa õige olla, ütlesin enesele. Stiffy ei oleks mingil juhul minu üle naernud. Me olime vanad ja truud sõbrad ning Stiffy ei oleks kindlasti mitte minu üle naernud, ta ei oleks mingil juhul mind ninapidi vedanud. See oli tõsine asi, liiga tõsine naermiseks.

Kui Stiffy telefoniaparaadi minu lauale pani, kas.oli tema siis ka see, kes tuli tagasi ja aparaadi uuesti ära viis? Kas tuli ta just selleks minu juurde, et seletada, miks aparaat kadunud oli?

Kui ma selle üle järele mõtlesin, ei tundunud see kuigi tõenäoline olevat.

Aga kui aparaadi äraviija ei olnud Stiffy, siis oli asjasse segatud veel keegi.

Kastist ei olnud aparaate vaja välja tõsta, sest ma teadsin täpselt, missugused nad on. Ma tõstsin nad siiski välja ja nägin, et ei olnud eksinud. Aparaatidel puudusid kettad ja ühendusjuhtmed.

Ma ajasin enese sirgu, seisin silmapilgu kõheldes ja laual olevat aparaati põrnitsedes, jõudsin siis otsusele, astusin laua juurde ja tõstsin toru hargilt.

«Halloo,» ütles asjalik hääl. «Mida te ette kannate?»

«Siin ei räägi Stiffy,» ütlesin mina. «Stiffy on haiglas. Ta jäi haigeks.»

Pärast hetkelist kõhklust lausus hääl: «Ah jah, mister Bradshaw Carter, eks ole? Kena teist, et helistasite.»

«Ma leidsin telefoniaparaadid,» ütlesin. «Siit, Stiffy onnist. Ja minu kontorist on aparaat kuhugi kadunud. Ja ma käisin Gerald Sherwoodi juures. Ma arvan, sõber, et teil on aeg seletust anda.»

«Muidugi,» ütles hääl. «Loodetavasti otsustasite, et hakkate meid esindama.»

«Pidage,» ütlesin mina, «oodake üks minut. Mitte enne, kui lean, milles on asi: Mitte enne, kui olen saanud järele mõelda.»

«Teate mis,» lausus hääl, «mõtelge järele ja helistage siis uuesti. Mida te Stiffy kohta ütlesite: kuhu ta jäi?»

«Viidi haiglasse. Ta jäi haigeks.»

53

«Aga ta oleks pidanud meile helistama,» ütles hääl hämmastunult. «Me oleksime ta terveks teinud. Ta teadis ju küll...»

«Võib-olla ta ei jõudnud. Mä leidsin ta...» »

«Kuhu te ütlesite ta oleval viidud?»

«Elmore'i. Haiglasse, mis asub...»

«Elmore. Jah, muidugi. Me teame, kus on Eimore,».

«Ja võib-olla ka seda, kus on Greenbriar.» Ma ei olnud kavatsenud seda öelda; ma ei olnud sellest üldse mõelnudki. See lihtsalt turgatas mulle pähe, kui mu alateadvus äkki seostas siinsed sündmused nende uurimistöödega, millest Alf mulle rääkinud oli.

«Greenbriar? Oh jah, kahtlemata. See on Mississippi osariigis. Millville'iga väga sarnane linn. Nii et te siis teatate meile? Kui olete otsusele jõudnud, siis teatate meile?»

«Jah, teatan,» andsin lubaduse.

«Tänan teid väga, söör. Jääme ootama teie ühinemist meiega.»

Ja siis saabus vaikus.

Greenbriar, mõtlesin. Mitte ainult Millville. Võib-olla kogu maailm. Mis pagan võiks küll lahti olla?

Ma räägin sellest Altiga. Lähen koju ja helistan talle otsekohe. Või sõidan iema juurde. Tõenäoliselt ta juba magab, aga ma äratan ta üles. Ma võtan pudeli kaasa ja me teeme paar napsi.

Ma tõstsin laualt telefoniaparaadi, haarasin selle kaenlasse ja väljusin. Enese järel ukse sulgenud,.vajutasin tabaluku kinni ja läksin auto juurde. Seal avasin tagaukse, panin aparaadi auto põrandale ja katsin ta vihmamantliga, mis oli kokkupandult istmel lebanud. See oli rumal, aga. ma tundsin ennast veidi paremini, kui aparaat oli peidetud.

Ma istusin rooli taha ja jäin hetkeks mõttesse. Ma ütlesin enesele, et võib-olla on parem, kui ma liialt ei kiirusta. Alfi näen ma homme ja meil on küllalt aega rääkida, vajaduse korral terve nädal. Ja niimoodi jõuan ma olukorra üle veidi järele mõelda.

Aeg oli hiline, mul oli tarvis laagrivarustus ja kalapüügiriistad autosse pakkida ning veidi ka magada.

Ole mõistlik, ütlesin enesele. Ara rutta. Püüa asjad selgeks mõelda.

See oli hea nõu. Hea kellegi teise jaoks. Mõnel muul ajal ja mingitel muudel asjaoludel oleks see võinud olla

hea ka minu enese jaoks. Nüüd aga ei oleks ma pidanud seda järgima. Ma oleksin pidanud sõitma «Johnny Motelli» ja Alfi uksele kloppima. Võib-olla oleksid asjad siis teisiti läinud. Aga selles ei saa kindel olla. Mitte kunagi ei saa mitte milleski kindel olla.

Igatahes sõitsin koju, pakkisin laagrivarustuse ja kalapüügiriistad autosse ning magasin paar tundi (praegu mõtlen imestusega, kuidas mul üldse tuli uni);-vara-" hommikul ajas äratuskell mu voodist välja.

Ja enne kui. ma sain Alfi peale võtta, põrkasin vastu tõket.

7

«Tere,» ütles alasti hernehirmutis reipalt õnneliku hääletooniga. Ta loendas oma sõrmi ja tema suust voolas sülge.

Siin ei saanud olla mingit eksitust. See konnasuuga ja ähmaste silmadega tüüne nürimeelne nägu oli läbi aastate selgesti mu silme ees seisnud. Ajast, mil ma olin viimati selle näo omanikku näinud, ajast, mil üldse keegi oli teda näinud, oli möödas kümme aastat, kuid näis, et ta oli vahepeal ainult üsna vähe vananenud. Ta juuksed olid pikad ja rippusid seljal, kuid habet tal ei olnud. Juuksed kasvasid tal üldse lopsakalt, kuid habet ei olnud tal kunagi tärganud. Kui kübaralott välja arvata, oli ta täiesti alasti. Ja ta oli ikka seesama vana Tupper. Ta ei olnud põrmugi muutunud. Ma oleksin ta igal pool ära tundnud.

Ta lõpetas sõrmede loendamise ja imes sülje suhu tagasi. Siis tõstis ta käe, võttis peast kübara ja sirutas selle minu poole, et ma seda paremini näeksin. . «Ise tegin,» ütles ta suure uhkusega;.

«Väga ilus,» kiitsin mina.

Tupper oleks võinud oodata, ütlesin enesele. Ükskõik kust ta ka välja ilmus, igal juhul oleks ta võinud veidi oodata. Millville'il oli parajasti liiga palju tegemist, et hakata iändama kellegi Tupper Tyleri. taolisega.

«Su isa,» ütles Tupper. «Kus su isa on, Brad? Mul on talle midagi öelda.»

Ja see hääl, mõtlesin. Kuidas ma ometi seda ära ei tundnud? Ja kuidas ma võisin unustada, et Tupper oli osav imitaator? Ta võis järele teha iga lindu, keda tah-

tis, ta võis järele leha koera või kassi, ja lapsed kogunesid tihtipeale tema ümber, kui ta nende lõbuks kujutas koera ja kassi kisklust või kahe naabri omavahelist riidu.

«Su isa!» nõudis Tupper.

«Lähme parem sisse,» ütlesin talle. «Ma otsin mõned riided ja sa pistad need selga. Sa ei saa niimoodi alasti ringi joosta.»

Tupper noogutas ebamääraselt. «Lilled,» ütles ta. «Suur hulk ilusaid lilli.»

Ta sirutas käed laiali, et mulle näidata lillede hulka. «Aakrite viisi,» ütles tä. «Neil ei ole lõppu. Neid on lõpmata hulk. Kõik nad on purpurpunased. Ja nad on nii ilusad ja lõhnavad nii magusasti ja nad on minu vastu nii head.»

Ta lõug oli rääkimisest niiskeks muutunud ja ta pühkis seda käpataolise käega. Käe kuivatas ta vastu reit.

Ma haarasin tal küünarnukist kinni, pöörasin ta ringi ja hakkasin teda maja poole talutama.

«Aga su isa,» protesteeris ta. «Ma tahan su isale lilledest rääkida.»

«Hiljem,» ütlesin mina.

Ma tirisin ta verandale, tõukasin uksest sisse ja järgnesin talle. See tõi mulle mõningat kergendust. Millville'i tänavate jaoks ei olnud Tupper hoopiski mitte sünnis vaatepilt. Ja ma ise olin mõneks ajaks peaaegu kannatuse piirini viidud. Alles eelmisel õhtul oli vana Stiffy Grant mu köögi põrandal lamanud ja nüüd oli kusagilt välja ilmunud Tupper, kellel ei olnud ühtegi hilpu seljas. Alul ei olnud veidrike vastu midagi ja meie väikeses linnas leidus neid hulganisti, aga lõpuks tuli aeg, kus nendest hakkas kõrini saama.

Ma hoidsin Tupperil ikka veel kõvasti küünarnukist kinni ja talutasin ta magamistuppa.

«Seisa siin paigal,» ütlesin talle.

Ta jäi liikumatult seisma' ja oma tühja pilguga tuba põrnitsema.

Ma leidsin kapist särgi ja paari pükse. Siis võtsin välja paari kingi, kuid heitnud pilgu Tupperi jalgadele, panin kingad uuesti tagasi. Oli ilmne, et need olid liiga väikesed. Tupperi jalad olid laiad ja lamedad. Tõenäoliselt oli ta aastaid paljajalu käinud.

Ma sirutasin püksid ja särgi Tupperi poole.

66

«Tõmba need riided selga,» ütlesin. «Ja kui need sul seljas on, jää siia. Ära ennast sellest toast liiguta.»

Tupper ei vastanud ega võtnud ka riideid vastu. Ta oli jälle hakanud sõrmi loendama.

Ja alles nüüd oli mul esmakordselt aega imestada selle üle, kus Tupper oli olnud. Kuidas sai inimene jäljetult nagu tühja õhku haihtuda, kümme aastat kadunud olla ja siis sealtsamast tühjast õhust jälle-välja ilmuda?

Kui Tupper kaduma läks, käisin ma parajasti esimest aastat keskkoolis, ja mul oli see ülihästi meeles, sest nädal aega olid kõik poisid koolist vabad, et osa võtta Tupperi otsimisest. Me kammisime miilide ulatuses läbi kõik põllud ja metsad, kõndides pikkamööda rivis üksteisest käeulatuse kaugusel, ja lõpuks ei otsinud me enam niivõrd Tupperit ennast kui tema laipa. Osariigi politsei traalis jõge ja mitut ümberkaudset tiiki. Seriff Ja salk linnaelanikke uurisid pikkade ritvadega sonkides hoolikalt läbi Stiffy onni taga oleva soo. Nad leidsid loendamatuid puunotte, paar pesukatelt, mis keegi oli ära visanud, ja soo kaugemast servast ammu surnud koera. Tupperit aga ei leidnud keegi.

«Kuule,» ütlesin Tupperile, «võta need riided ja pane selga.»

Tupper lõpetas sõrmede loendamise ja pühkis viisakalt lõuga.

«Ma pean tagasi minema,» ütles ta. «Lilled ei saa väga kaua oodata.»

Ta sirutas käe ja võttis mult riided vastu.

«Teised lagunesid ära,» ütles ta. «Nad lihtsalt pudenesid mul seljast maha.»

«Alles pool tundi tagasi nägin su ema,» ütlesin mina. «Ta otsis sind taga.»

Seda oli riskantne öelda, sest Tupperi-taolise tegelasega tuli ümber käia siidkinnastes. Aga ma riskisin sihilikult ja ütlesin seda, sest arvasin, et see ehk põrutab talle natuke mõistust pähe.

«Oh,» ütles Tupper muretult, «ta otsib mind ilmast lima taga. Tema arvates ei ole ma küllalt suur, et ise enese eest muretseda.»

Just nagu ei oleks ta üldse ära olnud. Just nagu ei oleks kümme aastat mööda läinud. Just nagu oleks ta kõigest tund aega tagasi oma ema majast välja astunud; Just nagu ei oleks ajal tema jaoks mingit tähendust olnud — ja võib-olla tõesti ei olnudki.

67

«Pane riided selga,» ütlesin talle. «Ma tulen kohe tagasi.»

Ma läksin elutuppa, võtsin telefonitoru ja valisin doktor Fabiani numbri. Mulle piiksus vastu liini kinnioleku signaal.

Ma panin toru hargile tagasi ja püüdsin mõelda, kellele võiks veel helistada. Ma oleksin võinud helistada Hiram Martinile. Võib-olla just temale olekski tulnud helistada. Kuid ma kõhklesin. Doktor oli selle asja jaoks õige mees; ta oskas inimestega ümber käia. Hiram ei osanud muud kui kätega asju ajada.

Ma valisin uuesti doktori numbri, kuid liin oli ikka veel kinni.

Toru hargile visanud, ruttasin tagasi magamistuppa. Tupperit ei tohtinud liiga kauaks üksi jätta. Jumal teab, mida ta võis ettevõtta.

Aga juba olin ma liiga kaua aega viitnud. Ma ei oleks üldse pidanud Tupperi juurest lahkuma.

Magamistuba oli tühi. Aken oli lahti, putukavõrk akna eest ära ja Tupper kadunud.

Ma tormasin läbi toa ja nõjatusin aknast välja, kuid Tupperist ei olnud mingit märki.

Sõge paanika just nagu andis mulle hoobi silmade vahele. Ma ei tea, miks see nii oli. Tupperi põgenemine magamistoast ei olnud tol momendil kindlasti mitte nii hirmus tähtis. Mulle aga näis, et see on tähtis, ja ma olin veendunud — kuigi ma ei teadnud, miks —, et pean ta kätte saama ja tagasi tooma ega tohi teda enam silmist lasta.

Pikemalt mõtlemata taandusin aknast eemale, võtsin hoogu ja sööstsin läbi akna välja. Ma maandusin ühele õlale, veeresin ringi ja hüppasin jalule.

Tupperit ei olnud näha, kuid nüüd nägin ma seda, kuhu ta oli läinud. Tema kasteniisked jäljed viisid üle muru ja ümber maja vana kasvuhoone poole. Ta oli kah-Janud purpurpunasles lilledes, mis katsid vana mahajäetud maa-ala, kus mu isa oli kunagi hoolitsenud ridadena kasvavale lillede ja teiste taimede eest ning kus hiljem olin seda' teinud ka ma ise. Tupper oli kahlates ligikaudu kahekümne jala kaugusele lillede massi tunginud. Tema rada oli selgesti näha, sest mahapainutatud taimed ei olnud veel jõudnud ennasl sirgu ajada ja kohtades, kus kaste oli nendelt maha raputatud, oli nende värvus tumedam.

68

Rada jätkus kakskümmend jalga ja katkes siis. Mõlemal küljel ja ka eespool seisid purpursed lilled sirgelt, hõbetatuna pisitillukestest kastepiiskadest.

Ühtki teist rada ei olnud. Tupper ei olnud sama rada mööda tagasi tulnud ja siis teist teed läinud. Oli üksainus rada, mis suundus purpurpunaste lillede keskele ja lõppes seal. Just nagu oleks inimene tiivad saanud ja ära lennanud või otsejoones maa sisse vajunud.

Aga ükskõik kus ta ka oli, mõtlesin, ükskõik mis trikke ta ka tegi, linnast välja ta ikkagi ei pääsenud. Linna piiras mingisugune tõke, mis ümbritses seda igast küljest:

.Äkki täitis kogu universumi mingi hirmus ulguv, kriiskav, kaikuv ja iseenda vastu põrkav hell. See tull nii järsku, et pani mind võpatama ja tarduma. Heli näis täitvat maailma ja katvat taevast ning ta ei lakanud, vaid jätkus üha.

Peaaegu otsekohe taipasin, mis see oli, kuid mu keha jäi veel pikkadeks sekunditeks pingule ja mu vaimu tarretas nimetu hirm. Liiga lühikese ajaga oli liijga palju juhtunud ja see metalne hälin oli nagu päästik, mis surus kõik selle kokku ja tegi maailma peaaegu talumatuks.

Pikkamööda lõdvestusin ja hakkasin maja poote minema.

Raekoja sireen aga ulgus ikka veel täiest kõrist nagu pöörane.

8

Kui ma maja juurde jõudsin, jooksid mööda tänavat inimesed. See oli metsikupilguline, meeletu jooks, milles oli tunda paanikat, ja kõik jooksjad suundusid kriiskava helipöörise poole, just nagu oleks sireeni huilgamine olnud mingi nüüdisaegse Hamelni rotipüüdja koletu pillihääl ja nagu oleksid nemad olnud rotid, kes karisid teistest maha jääda.

Kepiga harjumatult ägedasti vastuj tänavakatet foksides komberdas papi Andrews, kellele tuul pikka kaheharulist lõuahabet näkku puhus. Jonesi-vanaema oli oma suure paeltega kübara pähe tõmmanud, kuid unustanud paelad lõua all kinni siduda ning need lehvisid ja lipendasid ta õlgade kohal, kui ta range otsustavusega edasi

rühkis. Ta oli ainus naine kogu Millville'is (võib-olla kogu maailmas), kellel veel oli niisugune paeltega kübar, ja ta kandis seda õela uhkustundega, just nagu oleks juba üksnes asjaolu, et tal see kübar peas oli, andnud kuidagiviisi tunnistust tema vooruslikkusest. Ja Jonesi vanaema järel tuli pastor Siias Middleton, kelle näoilme väljendas pedantset vastumeelsust, kuid kes sellest hoolimata ikkagi tuli. Kolinal möödus vana autologu, hull Johnsoni-poiss küürutõmbunult rooli taga, sees kamp tema huligaanidest sõpru, alati rõõmsad igasuguse segaduse üle ja valmis sellele omalt poolt kaasa aitama. Ja tuli veel hulk teisi, sealhulgas kari lapsi ja koeri.

Ma avasin värava ja astusin tänavale, kuid ei jooksnud nagu kõik teised, sest ma teadsin, mis lahti on, ja mind rõhus suur hulk asju, millest keegi teine veel midagi ei teadnud. Eriti Tupper Tyler ja see, mis Tupperil võis nende sündmustega tegemist olla. Sest ükskõik kui pööraselt see ka kõlas, ikkagi oli mul ebamäärane tunne, et siin oli kuidagiviisi mängus Tupperi käsi ja et Tupper oli mingisuguse pudru kokku keetnud.

Ma püüdsin mõelda, kuid asjad, millest tahtsin mõelda, olid nii suured, et ei mahtunud mulle pähe, ja neil puudusid igasugused mõttelised pidemed, millest mu aju oleks saanud kinni haarata. Seepärast ei kuulnud ma autot, kui see mu kõrvale libises. Esimene asi, mida ma tähele panin, oli avaneva ukse klõpsatus.

Ma pöördusin ja nägin Nancy Sherwoodi.

«Tule sisse, Brad,» karjus Nancy, et ennast sireeni ulgumises kuuldavaks teha.

Ma hüppasin autosse ja sulgesin ukse ning auto hakkas mööda tänavat edasi veerema. See oli suur ja võimas masin. Selle katus oli alla lastud ja katuseta autos sõitmine tekitas naljaka tunde.

Sireen jäi vait. Hetk tagasi oli maailma lõhkemiseni täitnud selle pealetükkiv ulgumine, siis ulgumine lakkas ja silmapilgu vältel kostis vaibuva sireeni nõrk kiu-natus. Seejärel saabus vaikus ning selles raskes ja massiivses vaikuses jäi veel ajju

püsima väike ulgumise laik, just nagu ei oleks ulgumine lakanud, vaid ainult eemale nihkunud.

Selles külmas .vaikuses tundsin ennast nagu alasti ja mul oli absurdne tunne, et tolles helis oli peitunud siht ja eesmärk, ja et rtüud. kus ulgumist enam ei olnud, puudus ka siht ja eesmärk.

70

«Kena auto on sul,» ütlesin, teadmata, mida öelda, kuid teades, et midagi oleks vaja öelda.

«Isa kinkis mulle selle viimaseks sünnipäevaks,» ütles Nancy.

See auto sõitis nii, et mootorit ei olnud üldse kuulda. Ainus, mis kostis, oli pöörlevate rataste nõrk sahin teekattel.

«Brad, mis siin toimub?» küsis Nancy. «Keegi rääkis mulle, et su auto on kraavis ja sinust enesest ei ole mingit märki. Mis seos on sinu. autol selle sireeniga? Ja all teel oli suur hulk autosid..»

Ma ütlesin talle: «Linna ümber oh mingisugune müür.»

«Kes oleks sinna võinud müüri ehitada?»

«See ei ole harilik müür. See müür on nähtamatu.»

Me olime jõudnud peatänava lähedusse ja siin oli rahvast rohkem. Inimesed liikusid kõnniteedel, inimesed liikusid murul ja inimesed liikusid sõiduteel. Nancy aeglustas sõitu, kuni auto veel ainult roomas edasi.

«Sa ütlesid, et linna ümber on müür.»

«Jah, on küll. Tühi auto pääseb sellest läbi, aga inimese peab see kinni. Mul on tunne, et see peab kinni kõik elusolendid. See on niisugune müür, mis võiks leiduda muinasjutumaal.»

«Brad,» ütles Nancy, «sa tead, et muinasjutumaad ei ole olemas.»

«Tund aega tagasi teadsin,» ütlesin mina. «Nüüd enam ei tea.»

Me jõudsime peatänavale. Raekoja ees seisis suur rahvahulk ja inimesi tuli üha juurde. George Walker, lihunik «Punase öökulli» poest, jooksis mööda tänavat, valge põlle alumine serv vöö vahele pistetud ja valge müts viltu peas. Norma Shepard, patsientide vastuvõtja doktor Fabiani ootetoas, oli roninud kõnniteele pandud kastile, et näha, mis toimub, ning raekoja vastas oleva auto-tecni.ndusjaama omanik Butch Ormsby seisis kõnnitee serval ja pühkis kaltsuga vahetpidamatult oma õliseid käsi, just nagu oleks ta teadnud, et ei saa neid iialgi puhtaks, kuid oleks sunnitud olnud seda ikkagi proovima.

Nancy pööras oma auto teenindusjaama sissesõiduteele ja seiskas mootori.

Keegi niées tuli üle betoonplalvormi ja jäi auto kõrvale

71

seisma. Ta kummardus alla ja nõjatas ristatud käsivarred autoukse ülaservale. «Kuidas läheb, sõber?» küsis ta.

Hetke vältel vaatasin talle otsa, ilma et mulle oleks meenunud, kes ta on; siis tuli see mulle äkki meelde. Ilmselt sai ta aru, et ma teda mäletasin.

«Jajah,» ütles ta, «ma olen seesama mees, kes teie autole selle matsu andis.»

Ta ajas enese sirgu ja ulatas käe. «Gabriel Thomas on mu nimi,» ütles ta. «Hüüdke mind lihtsalt Gabe'iks. Seal all ei jõudnud me nimede nimetamiseni.»

Ma surusin ta kätt, ütlesin, kes mina olen, ja tutvustasin Nancyt.

«Mister Thomas,» ütles Nancy, «ma kuulsin sellest avariist. Brad ei taha sellest rääkida.»

«Nojah, miss,» ütles Gabe, «see oli üks imelik lugu. Seal ei olnud midagi, aga kui ma selle vastu põrkasin, siis peatas see mind, nagu oleks see olnud kivimüür. Ja isegi kui see mind peatas, oli see täiesti läbipaistev.»

«Kas te oma kompaniile helistasite?» küsisin.

«Mhmh. Muidugi helistasin. Aga mitte keegi ei usu mind. Nad arvavad, et ma olen purjus. Nende arvates olen nii täis, et ei julge sõita ja redutan kusagil. Nad arvavad, et mõtlesin selle totra loo enese õigustamiseks ise välja.»

«Kas nad ütlesid seda, mister Thomas?»

«Ei, miss,» ütles Gabe, «aga ma tean, mis need asjamehed mõtlevad. Ja mind solvab just see, et nad üldse võivad niimoodi mõelda. Ma ei ole napsivend. Ja ma olen heas kirjas. Kolm aastat järjest olen sõidu eest isegi auhindu saanud.»

Ta pöördus minu poole: «Ma ei tea, mida .teha. Ma ei pääse siit minema. Mingit võimalust ei ole minema pääseda. Tõke on ümber kogu linna.. Ma elan siit viiesaja miili kaugusel ja mu naine on täiesti üksi. Meil on kuus last, kõige noorem alles beebi. Ma ei tea, mida naine peale hakkab. Ta on muidugi harjunud, et ma sõidus olen. Aga ma ei ole kunagi ära kauem kui kolm või neli päeva, nii kaua kui kulub üheks sõiduks. Mis saab siis, kui ma ei pääse tagasi kaks-kolm nädalat, võibolla kaks-kolm kuud? Mida ta siis peale hakkab? Raha ei tule kusagilt sisse, aga maja osamaksud on vaja maksta ja kuus last toita.»

«Võib-olla ei jää te siia kauaks,» ütlesin, tehes oma parima, et teda veidi lohutada. «Võib-olla keegi jagab seda asja ja võtab midagi ette. Võib-olla tõke lihtsalt kaob. Ja ma arvan, et isegi kui see ei kao, jätkab kompanii teile palga maksmist. Lõppude lõpuks ei ole see teie... »

Gabe tegi põlglikku, halvakspanevat häält. «Mitte see seltskond,» ütles ta. «Mitte see petiste jõuk.»

«Liiga vara on muretsema hakata,» ütlesin talle. «Me ei tea, mis on juhtunud, ja enne kui me teada saame... »

«Arvatavasti on teil õigus,» ütles Gabe. «Ja ega ma ei ole ainuke. Ma olen rääkinud suure hülga Inimestega ja ma ei ole ainuke. Alles natuke aega tagasi rääkisin juuksuriäri ees ühe mehega, kelle naine on haiglas seal... mis selle linna nimi on?»

«Elmore,» ütles Nancy.

«Jah, see ta oli. Naine on Elmore'i haiglas ja mees on arust ära, sest kardab, et ei saa naist vaatama minna. Ta kordas alatasa, et võib-olla saab varsti kõik korda ja ta pääseb linnast välja. Näib, et naine on üsna raskesti haige ja mees käib iga päev seal. Ta ütleb, et naine ootab teda ja võib-olla ei saa aru, miks ta ei tule. Mehe jutu järgi paistab nii, et suure osa ajast ei ole naine üldse täie mõistuse juures. Ja ühe teise mehe perekond on Yellowstone'is puhkusel ja ta ootab neid täna tagasi. Ta ütleb,.et nad on reisist surmani väsinud ja nüüd.ei pääse nad koju, kuhu jõudmiseks nad on nii palju miile läbi sõitnud. Ta ootab neid pärasi lõunat. Ta kavatseb minna maanteele ja oodata neid tõkke juures. Nendele sinna vastu minekust ei ole muidugi midagi kasu, äga ta ütles, et see on ainuke, mida ta teha saab. Ja on suur hulk inimesi, kes töötavad väljaspool linna ega pääse nüüd tööle, ja keegi rääkis mulle ühest siinsest tütarlapsest, kelle peigmees on pärit Coon Valley nimelisest kohast — nad pidid homme abielluma, aga nüüd muidugi ei saa nad seda teha.»

«Näib, et te olete tõepoolest rääkinud suure -hülga inimestega,» ütlesin mina.

«Tasa,» ütles Nancy.

Teisel pool tänavat seisis linnapea Higgy Morris raekoja trepi ülemisel astmel ja vehkis kätega, et inimesed rahuneksid.

«Kaaskodanikud,» karjus Higgy selle, võltsi poliitiku-

häälega, mis ajab südame .pahaks. «Kaaskodanikud, palun rahu.»

Keegi hõikas: «Eks sa rahusta neid, Higgy!» Kostis naerupahvak, aga see oli närviline naer.

«Sõbrad,» ütles Higgy, «meie ees seisavad võib-olla suured raskused. Te olete sellest tõenäoliselt juba kuulnud. Ma ei tea, mida te kuulnud olete, sest jutte on palju. Ma ise ei tea ka kõike, mis on juhtunud.

Mul on kahju, et pidin teie kokkukutsumiseks kasutama sireeni, aga see näis olevat kõige kiirem viis.»

«Oh, pagan võtaks,» möirgas keegi. «Tee kähku, Higgy.»

Seekord naerjaid ei olnud.

«Nojah, hea küll, ma teen kähku,» ütles Higgy. «Ma ei tea päris õieti, kuidas seda öelda, aga me oleme maailmast ära lõigatud. Meie ümber on mingisugune tõke. mis ei lase kedagi sisse ega välja. Ärge küsige minult, mis see on või kuidas see sinna sai. Mul ei ole aimugi. Mä ei usu, et praegusel momendil keegi seda teab. Võibolla ei ole meil mingit põhjust ärevust tunda. See tõke on võib-olla ainult ajutine ja kaob jälle.

Mida ma öelda tahan, on see, et me peame säilitama rahu. See lugu puudutab meid kõiki ja me peame kõik koos tegutsema, et sellest välja pääseda. Praegusel momendil ei ole meil midagi karta. Ära lõigatud oleme ainult selles mõttes, et me ei saa kuhugi minna. Ohendus välismaailmaga on meil ikka veel olemas. Meie telefoniaparaadid töötavad, samuti gaasitorud ja elektrijuht-rned. Meil on piisavalt toitu kümneks päevaks, võib-olla kauemakski. Ja kui toidust peaks nappus tulema, saame seda juurde hankida. Toidu või millegi muu, vajalikuga aaditud veoautod võivad tõkke juurde sõita, siis võivad juhid väljuda ja autod võidakse läbi tõkke tõmmata või lükata. Tõke ei peata elutuid asju.»

«Üks silmapilk, linnapea,» hõikas keegi.

«Jah,» ütles linnapea, vaadates ringi, et näha, kes oli julgenud teda segada.

«Kas teie hõikasite, Len?» küsis ta. «Jah, hõikasin küll,» vastas küsitu.

Nüüd nägin, et see oli Len Streeter, meie keskkooli loodusloaõpetaja.

«Mida te tahtsite öelda?» küsis Higgy.

«Ma oletan, et teie viimasele väitele — sellele, et tõkkest

pääseb läbi ainult elutu aine — andis aluse auto Coon Valley teel.»

«Nojah, muidugi,» ütles Higgy üleoleva leebusega, «just see andis minu väitele aluse. Mida teie sellest asjast teate?»

«Mitte midagi,» vastas Len Streeter. «Autost enesest mitte midagi. Aga ma eeldan, et te kavatsete selle nähtuse uurimisel jääda loogika rangetesse piiridesse.»

«See on õige,» ütles Higgy vagatsevalt. «Just seda me kavatseme teha.»

Ja sellest, kuidas ta seda ütles, oli näha, et tal ei olnud aimugi, mida Streeter oma sõnadega mõtles või mida ta taotles.

«Sel juhul,» ütles Streeter, «hoiatan teid võtmast fakte nii, nagu nad esimesel pilgul paistavad. Näiteks eeldamast, et kui autos ei olnud ühtegi inimest, siis ei olnud seal midagi elusat.»

«Aga ei olnud ju,» väitis Higgy. «Mees, kes autot juhtis, oli kuhugi ära läinud.»

«Inimene,» seletas Streeter kannatlikult, «ei ole ainus eluvorm. Me ei saa olla kindlad, et autos ei olnud midagi elusat. Tegelikult võime olla üsna veendunud, et mõni elusolend seal oli. Tõenäoliselt oli autos üks-kaks kärbest. Kapotil võis istuda mõni rohutirts. Absoluutselt kindel on see, et autos eneses, selle ümber ja peal õli paljusid eri liiki mikroorganisme. Ja mikroorganism on samasugune eluvorm kui inimenegi.»

Higgy seisis trepil ja oli mõnevõrra segaduses. Ta ei teadnud, kas Streeter tahab teda narriks teha või mitte. Tõenäoliselt ei olnud ta kogu õrna elu iooksul midagi kuulnud mikroorganismidest.

«Teate, Higgy,» ütles hääl, mille tundsin ära kui doktor Fabiani oma, «meie noorel sõbral on õigus. Muidugi olid seal mikroorganismid. Mõni meist oleks pidanud otsekohe selle peale tulema.»

«Noh, olgu siis pealegi, kui te niimoodi ütlete, doktor,» nõustus Higgy. «Oletame, et Lenil on õigus: Aga kas see muudab midagi?»

«Praegusel silmapilgul mitte,» ütles doktor.

«Ainuke asi, mida ma tahtsin märkida,» lausus Streeter, «on see, et küsimus ei saa olla ainult elusolendites. Kui me tahame olukorda uurida, siis tuleb meil õigest otsast peale hakata. Me ei tohi alustada tervest reast väärarusaamadest.»

75

«Mul on ka üks küsimus, linnapea,» ütles keegi teine mees. Ma püüdsin vaadata, kes see oli, kuid mul ei õnnestunud teda näha.

«Küsige aga,» ütles Higgy südamlikult, tundes heameelt, et keegi oli valmis seda Streeleri lugu lõpetama.

«Asi on niimoodi,» ütles mees. «Ma töötan maantee ehitusel linnast lõuna pool, aga nüüd ma ei pääse sinna. Võib-olla hoiab ettevõtja minu töökohta päev või paar vaba, aga ei ole alust loota, et ta seda väga kaua teeb. Tal on leping, mida ta peab täitma — teate küll, tähtaeg, ja iga hilinetud päeva eest tuleb tal trahvi maksta. Sellepärast peab tal töömehi olema. Ta ei saa ühtegi töökohta kauem kui päev või paar. vaba hoida.»

«Ma tean kõike seda,» ütles Higgy.

«Mina ei ole ainuke,» ütles mees. «Suur hulk teisi töötab ka väljaspool linna. Ma ei tea, kuidas nendega ön, aga mina pean oma palga kätte saama. Mul ei ole mingit sukasäärt, kust raha võtta. Mis meist saab, kui me ei pääse tööle ega saa palka ja kui pangas ka raha öf ole?»

«Selleni ma veel ei jõudnud,» ütles Higgy. «Ma tean täpselt, missugune on teie olukord. Ja paljude teiste meeste olukord. Niisuguses väikeses linnas nagu meie oma ei leidu kõigi elanike jaoks tööd ja sellepärast töötab suur hulk siinseid inimesi väljaspool linna. Ja ma tean, et paljudel teist ei ole kuigi suurt rahatagavara ja palk on teile hädavajalik. Loodame, et see asi laheneb küllalt kiiresti ja te saate oma töökohtadele tagasi minna, enne kui need ära antakse.

Aga ma ütlen teile seda. Ma annan teile lubaduse. Kui asi niipea ei lahene, siis ei jää keegi teist nälga. Kedagi teist ei aeta sellepärast kodust välja, et ta ei saa maja osamakse maksta või ei jõua üüri kokku kraapida. Teiega ei juhtu midagi. Selle tõttu, mis on toimunud, jääb suur hulk inimesi tööta, aga teie kõigi eest hoolitsetakse. Ma määran komitee, kes astub läbirääkimistesse kaupmeeste ja pangaga, ja me organiseerime krediidi, mis aitab teid raskustest üle. Igaüks, kes vajab laenu või krediiti, võib olla kindel, et ta seda saab.»

Higgy heitis pilgu Daniel Wllloughbyle, kes seisis temast aste või paar allpool.

«Eks ole õigus, Dan?» nõudis ta.

76

«Jah,» ütles pankur. «Jah. Muidugi on see täiesti õigus. Me teeme kõike, mida suudame.»

Aga talle ei meeldinud see. Oli näha, et see talle ei meeldinud. Tal oli raske öelda, et Higgyl on õigus. Ta tahtis, et iga dollari jaoks, mille ta välja annab, oleks olemas tagatis, kindel tagatis.

«Praegu on veel liiga vara, et teada, mis meiega on juhtunud,» ütles Higgy. «õhtuks teame sellest, võib-olla juba palju rohkem. Peaasi on säilitada rahu ja mitte midagi ennatlikku ette võtta.

Ma ei saa teeselda, et tean, mis juhtub edasi. Kui see tõke jääb paigale, siis tuleb meil mõningaid raskusi. Aga praegusel momendil ei ole olukord kõige hullem. Veel umbes tund aega tagasi ei olnud Millville midagi muud kui ainult vaike linnake, mida ei tuntud kuigi hästi. Arvatavasti ei olnud eriti palju niisugust, mis oleks võinud meid hästi tuntuks teha. Nüüd aga kõneldakse meist kogu maailmas. Meist on juttu ajalehtedes, raadios ja televisioonis. Mul oleks hea meel, kui Joe Evans siia üles tuleks ja teile sellest räägiks.»

Ta vaatas ringi ja silmas rahva hulgas Joe'd.

«Kuulge, inimesed,» ütles ta, «olge head ja tehke ruumi, et Joe siia üles pääseks.»

Toimetaja ronis mööda astmeid üles ja pöördus näoga rahva poole.

«Esialgu ei ole mul kuigi palju rääkida,» ütles ta. «Mulle helistati enamikust telegraafiagentuuridest ja mitmest ajalehetoimetusest. Nad kõik tahtsid teada, mis siin toimub. Ma ütlesin neile, mida sain, aga seda ei olnud palju. Elmore'ist saadab üks televisioonijaam siia kaamera. Telefon jäi helisema, kui ma kodust ära tulin, ja võib arvata, et helistatakse ka toimetusse.

Usutavasti võime oodata, et informatsiooniallikad pööravad siinsele olukorrale suurt tähelepanu, minu arvates pole kahtlust, et asjasse sekkuvad osariigi valitsus ja föderaalvalitsus, ja kui ma õigesti aru saan, on rohkem kui tõenäoline, et märkimisväärset huvi hakkab selle vastu tundma ka teadusemaailm.»

Sõna võttis uuesti teetööline. «Joe, kas te arvate, et need teadusemehed saavad sellest asjast sotti?»

«Ma ei tea,» ütles Joe. ' Hiram Martin oli ennast rahvahulgast läbi. surunud ja tuli üle tänava. Tal oli sihikindel ilme ja ma pidasin endamisi aru, mis tal võiks mõlles olla,

Keegi küsis parajasti midagi, kuid Hirami nägemine oli mu tähelepanu kõrvale juhtinud- ja asja tuum läks minu jaoks kaduma.

«Brad,» ütles keegi otse mu küünarnuki juures.

Ma vaatasin sinnapoole.

Seal seisis Hiram. Ma nägin, et autojuht oli lahkunud.

«Jah,» ütlesin. «Mis on?»

«Kui sul aega on,» ütles Hiram, «siis tahaksin sinuga rääkida.»

«Lase käia,» ütlesin mina. «Mul on aega.»

Hiram osutas peaga raekoja poole.

«Hea küll,» ütlesin.

Ma avasin ukse ja väljusin autost.

«Ma ootan sind,» ütles Nancy.

Hiram läks ringi ümber rahvahulga, suundudes raekoja kõrvalukse poole. Mina järgnesin tihedalt tema kannul.

Aga mulle ei meeldinud see asi.

9

Hirami ametiruum oli.väike kamber tuletõrjepritsi ja -redelite hoiuruumi kõrval. Seal oli vaevu ruumi kahe tooli ja ühe laua jaoks. Laua kohal seinal rippus suur ja kirev, alasti naise pildiga kalender.

Ja laual seisis kettata telefoniaparaat. Hiram osutas sellele. «Mis asi see on?» küsis ta. «See on telefoniaparaat,» ütlesin mina. «Mis ajast sa oled nii tähtsaks muutunud, et sul on kaks aparaati?» «Vaata veel üks kord,» ütles Hiram.

«See on ikkagi telefoniaparaat,» laususin mina.

«Vaata lähemalt,» nõudis Hiram.

«See aparaat näeb veider välja. Sel ei ole ketast.»

«Veel midagi?»

«Ei, vist mitte. Aparaadil lihtsalt ei ole ketast.»

«Ja ühendusjuhet ka mitte,» ütles Hiram.

«Seda ma ei pannud tähele.»

«Imelik küll,» ütles Hiram.

«Mispärast imelik?» nõudsin mina. «Mida põrgut see kõik tähendab? Sa ei kutsunud mind ainult selleks siia, et mulle mingisugust telefoniaparaati näidata.»

«Imelik sellepärast, et see aparaat oli sinu kontoris,» ütles Hiram.

«Ei saanud olla. Ed Adler tuli eile ja võttis minu aparaadi maha. Arve maksmatajätmise pärast.»

«Istu, Brad,» ütles Hiram.

Ma võtsin istet ja Hiram istus minu vastu. Ta näoilme oli veel küllaltki sõbralik, kuid ta silmist paistis see iseäralik läige, mida ma seal vanasti olin liigagi sageli näinud, kui ta oli mu nurka surunud ja teadis, et oli mu nurka surunud, ning kavatses mind sundida enesega kaklema ja seejuures mind vaeseomaks peksta.

«Sa ei ole seda aparaati kunagi näinud?» küsis tä.

Ma raputasin pead. «Kui ma eile oma kontorist ära tulin, ei olnud mul mingit telefoniaparaati. Ei seda ega ühtegi teist.»

«See on veider,» ütles Hiram.

«Minule on see niisama veider kui sinulegi,» vastasin. «Ma ei tea, kuhu sa sihid. Sa ehk teeksid katset mulle seda seletada.»

Ma teadsin, et valetamisega ei jõua ma kuigi kaugele, aga esialgu võitsin sellega veidi aega. Ma olin üsna kindel, et otsekohe ei olnud Hiram suuteline mind selle telefoniaparaadiga seostama.

«Hea küll,» ütles Hiram, «ma seletan sulle. Tom Preston oli mees, kes seda nägi. Ta oli Edi saatnud sinu telefoni maha võtma, aga hiljem õhtupoolikul sinu kontorist mööda minnes juhtus ta aknast sisse vaatama ja nägi sinu laual aparaati. Ta sai selle üle kõvasti pahaseks. Sa mõistad küll, miks ta pahaseks sai.»

«Jah,» ütlesin mina. «Ma tunnen Tomi ja usun, et ta pahaseks sai.»

«Ta oli Edi saatnud seda aparaati ära tooma ja esimene asi, mis ta mõtles, oli see, et võib-olla olid sa Edile augu pähe rääkinud ja ta ei olnud aparaati ära toonud. Või oli ta lihtsalt sinu juurde tulemata jätnud. Tom teadis, et te Ediga sõbrad olete.»

«Arvatavasti oli ta nii pahane, et murdis kontorisse sisse ja viis aparaadi ära.»

«Ei,» ütles Hiram, «sisse ta ei murdnud. Ta läks panka ja rääkis Daniel Willoughbyga. Daniel andis talle võtme.»

«Võtmata arvesse seda,» ütlesin, «et kontor oli minule üüritud.»

«Aga sul oli tervelt kolm kuud üür maksmata. Kui

sa minult küsid, siis minu arvates oli Daniclil õigus seda teha.»

«Minu arusaamise järgi,» vastasin, «murdsid Tom ja Daniel minu kontorisse sisse ja panid seal toime röövimise,»

«Ma ju rääkisin sulle. Nad ei murdnud midagi. Ja Daniel ei olnud selles asjas üldse osaline. Välja arvatud see, et ta andis Tomile tagavaravõtme. Tom läks üksi sinna tagasi. Pealegi ütled sa, et sa ei ole seda aparaati kunagi näinud ja sul pole seda kunagi olnud.»

«See ei puutu asjasse, ükskõik mis minu kontoris ka oli, Tomil ei olnud mingit õigust seda ära tuua. Sõltumatult sellest, kas see oli minu oma või mitte. Kust mina tean, et ta veel midagi muud kaasa ei võtnud?»

«Sa tead pagana hästi, et ta seda ei teinud,» ütles Hiram. «Sa ütlesid, et tahad kuulda, kuidas see asi oli.»

«Lase siis käia ja räägi mulle.»

«Nojah, Tom sai võtme ja läks sinu kontorisse ja sai otsekohe aru, et see oli teistmoodi aparaat. Sel ei olnud ketast ega ühendusjuhet. Siis ta pöördus ümber ja hakkas välja tulema, aga enne kui ta ukseni jõudis, helises telefon.»

«Mis asi helises?»

«Telefon.»

«Aga ühendusjuhet ju ei olnud.»

«Ma tean, aga telefon igatahes helises.»

«Siis võttis Tom toru,» ütlesin, «ja teises otsas oli Jõuluvana.»

«Tom võttis toru,» ütles Hiram, «ja teises otsas oli Tupper Tyler.»

«Tupper! Aga Tupper... »

«Mhmh, ma tean,» ütles Hiram. «Tupper läks kaduma. Kümmekond aastat tagasi. Aga Tom ütles, et see oli Tupperi hääl. Ta ütles, et ei saanud eksida.»

«Ja mida Tupper talle rääkis?»

«Tom ütles halloo ja Tupper küsis, kes ta on, ja Tom ütles, kes ta on. Siis ütles Tupper, et Tom jätku see aparaat rahule, sest tal pole õigust seda kasutada. Ja siis jäi telefon vait.»

«Kuule, Hiram, Tom vedas sind ninapidi.»

«Ei, ei vedanud. Ta arvas, et keegi veab teda ninapidi. Ta arvas, et teie Ediga olete selle viguri välja mõelnud.

80

Ta arvas, et see on nali. Ta arvas, et te püüate talle kätte maksta.»

«Aga see on ju totter,» protesteerisin. «Isegi kui me Ediga tõepoolest oleksime midagi niisugust välja mõelnud, siis kust me oleksime võinud teada, et Tom sinna niimoodi sisse trügib?»

«Jah, seda nüüd küll,» ütles Hiram.

«Sa tahad öelda, et usud kõike seda?»

«Võid kihla vedada, et usun. Miski on viltu. Miski on hirmsasti viltu.»

Aga tema hääletoon oli tõrjuv. Ta oli mul peos. Ta oli mu siia tirinud, et mind vastu seina suruda, kuid sellest ei olnud midagi välja tulnud ja nüüd pani kogu see lugu teda veidi häbenema. Aga võis oodata et varsti saab ta pahaseks. Ta oli sedasorti sell.

«Millal Tom sulle kõike seda rääkis?»

«Täna hommikul.»

«Miks mitte eile õhtul? Kui ta seda nii tähtsaks pidas... »

«AAa ju rääkisin sulle. Ta ei pidanud seda tähtsaks. Ta arvas, et see on nali. Ta arvas, et te püüate talle tagasi teha. Ta ei pidanud seda tähtsaks, enrte kui täna hommikul põrgu lahti läks. Kui ta oli toru võtnud ja Tupperi häält kuulnud, tõi ta aparaadi kaasa. Saad aru, ta arvas, et see pöörab nalja tema kasuks. Ta arvas, et te olite suure hulga vaeva näinud... »

«Jah, saan aru,» ütlesin mina. «Aga nüüd ta arvab, et helistas tõepoolest Tupper ja kõne oli tegelikult määratud mulle.»

«Nojah, igatahes. Ta viis aparaadi koju ja tõstis õhtul paar korda toru, aga kuigi oli kuulda, et aparaat töötab, ei vastanud talle keegi. Aparaadi töötamine, oli talle mõistatus. See pani teda kõvasti pead murdma. Saad aru, aparaat ei olnud mingi liiniga ühendatud.»

«Ja nüüd kavatsete te kahekesi mind milleski süüdistada.»

Hirami nägu jäigastus. «Ma tean, et sa oled millessegi segatud,» ütles ta. «Ma tean, et sa käisid eile õhtul Stiffy onnis. Pärast seda kui me doktoriga olime Stiffy EImore'i viinud.»

«Jah, käisin küll,» ütlesin mina. «Ma leidsin tema võtmed sealt, kuhu need olid tema taskust kukkunud. Siis läksin tema koju, et vaadata, kas uks on lukus ja kõik korras.»

«Sa läksid vargsi,» ütles Hiram. «Sa kustutasid autotuled, kui suurelt teelt ära pöörasid.»

«Ma ei kustutanud tulesid. Elektrisüsteemis oli lühiühendus. Enne Stiffy onni juurest ärasõitmist tegin tulegi korda.»

See oli kaunis kahvatu. Aga see oli parim, mida ma kiires korras suutsin välja mõelda. Hiram ei peatunud sellel pikemalt.

«Täna hommikul,» ütles ta, «käisime meie Tomiga Stiffy onnis.»

«Ah siis Tom luuras minu järele.»

Hiram mühatas. «Talle tegi muret see telefoniaparaat. Ta hakkas sind kahtlustama.»

«Ja te murdsite onni sisse. Te pidite seda tegema. Ära minnes, panin ukse lukku.»

«Mhmh,» ütles Hiram, «murdsime küll sisse. Ja leidsime veel neid telefoniaparaate. Terve kastitäie.»

«Ära vaata mulle niisuguse pilguga otsa,» ütlesin. «Mina ei näinud mingeid telefoniaparaate. Mina ei nuhkinud ringi.»

Ma kujutlesin, kuidas Hiram ja Tom kahekesi mürinal Stiffy onni tormasid, mõlemad veendunud, et oli olemas mingi hirmus vandenõu, millest nad küll aru ei saanud, kuid millesse meie Stiffyga kindlasti olime kaelast saadik segatud.

Ja ma ütlesin enesele, et tõepoolest oli olemas mingisugune vandenõu, et meie Stiffyga olime tõepoolest sellesse segatud ja et loodetavasti Stiffy teadis, mida kõik see tähendas, sest mina seda küll ei teadnud. See vähene, mida ma teadsin, tegi kõik ainult palju segasemaks. Ja Gerald Sherwood, kui ta mulle ei valetanud (ma kaldusin arvama, et ta seda ei teinud), ei teadnud kuigi palju minust rohkem.

Äkki tundsin heameelt, et Hiramil ei olnud mingeid andmeid Sherwoodi töötoas olevast telefoniaparaadist ega kõikidest teistest telefoniaparaatidest, mis pidid linnas olema nende inimeste käsutuses, keda nende aparaatide salapärased omanikud kasutasid lugejatena.

ütlesin enesele, et Hiramil ei olnud kuigi palju võimalust nende aparaatide kohta midagi teada saada, sest inimesed, kelle valduses need olid, peitsid need kahtlemata väga kindlasse kohta ja vaikisid nendest väga põhjalikult, kui see telefonilugu avalikult teatavaks sai. Ja ma olin kindel, et mõne tunni pärast teadsid nendest

mõistatuslikest telefoniaparaatidest kõik inimesed. Ei Hiram ega Tom Preston osanud oma suurt suuvärki kinni hoida.

Ma mõtlesin, kes võisid olla need teised inimesed, kelle valduses olid aparaadid — ja äkki ma teadsin seda. Need olid viletsas olukorras olijad, vaesed õnnetud, lesed,

kes olid maha jäänud hoiuste või kindlustussummadeta, vanad, kellel ei olnud õnnestunud mingit tagavara koguda, hädavaresed, saamatud ja õnnetuste ohvrid.

Sest ka Sherwoodi ja minu enese puhul oli lugu olnud samasugune. Sherwoodiga ei olnud ühendusse astutud (kui nii oli õige öelda) enne, kui ta seisis rahandusliku krahhi lävel, ja minu vastu olid nad (kes nad ka olid) hakanud huvi tundma alles siis, kui mu äri oli rappa jooksnud ja ma ise olin valmis seda tunnistama. Ja mees, kellel näis kogu selle looga kõige rohkem tegemist olevat, oli linna suurim logard ja joomar.

«Kuidas siis on?» küsis konstaabel.

«Sa tahad teada, mida mina sellest asjast tean?»

«Jah, tahan küll,» ütles Hiram, «ja kui sa endale head soovid... »

«Hiram,» ütlesin mina, «ära püüa mind ähvardada. Ära tee isegi niisugust nägu, et sa kavatsed mind ähvardada. Sest' kui sa seda teed ... »

Floyd Caldwell pistis pea uksest sisse.

«See liigub!» röögatas ta. «Tõke liigub!»

Me mõlemad Hiramiga hüppasime jalule ja sööstsime ukse poole. Väljas jooksid ja karjusid inimesed ning Jonesi-vanaema seisis keset tänavat, loperdav kübar peas, hüples üles-alla ja kriiskas tasakesi igal hüppel.

Ma nägin teisel pool tänavat autos istuvat Nancyt ja jooksin otseteed sinna. Mootor töötas ja kui Nancy mind nägi, ajas ta auto kõnnitee servast eemale ning hakkas pikkamööda piki tänavat edasi sõitma. Ma toetasin käed tagumisele uksele, hüppasin tagaistmele ja ronisin sealt ette. Selleks ajaks, kui ma sinna jõudsin, oli auto juba rohukaupluse nurgal ja hakkas kiirust võtma. Maantee poole suundusid veel ka mõned teised autod, kuid Nancy andis gaasi ja möödus neist kõigist.

«Kas sa tead, mis on juhtunud?» küsis ta.

Ma raputasin pead. «Ainult nii palju, et tõke liigub.»

Me jõudsime maanteed tähistava liiklusmärgini, mis nõudis peatumist, kuid Nancy isegi ei aeglustanud sõitu.

83

Selleks ei olnud ka põhjust, sest maanteel ei olnud mingit liiklust. Maantee oli ära lõigatud.

Nancy pööras auto laiale maanteelindile ja seal, meie ees, ummistas idasuunalist sõiduteed tihe autode mass» Seal oli ka Gabe'i veoauto, haagis kraavis minu auto peal ja juhikabiin poolviltu õhus. Teisel pool veoautot olid läänesuunalisele sõiduteele kuhjunud teised autod, mis nähtavasti olid sõitnud üle eraldusriba, et püüda ümber pöörduda, ning olid enne tõkke liikumahakkamist jõudnud tekitada teise, väiksema ummiku.

Tõket enam ei olnud. Selle olemasolu või puudumine ei olnud muidugi otseselt nähtav, kuid tõendid selle kohta olid umbes veerandi miili kaugusel.

Seal jooksid ülepeakaela inimesed, põgenedes mingi nähtamatu pealetungiva jõu eest. Ja põgenevate inimeste taga tähistas liikuva tõkke serva kokkukuhjatud taimede pikk vall, milles kohati oli hulganisti juurtega üleskistud puid. See vall ulatus mõlemal pool maanteed nii kaugele kui pilk küündis ja see näis elavat just nagu omaenese elu, see veeres ja hüples ja roomas pikkamööda edasi ning puud kukerpallitasid kohmakalt oma harali juurtel ja okstel.

Auto jõudis läänesuunalisel sõiduteel oleva ummikuni ja peatus. Nancy lülitas süüte välja. Vaikuses kostis edasiliikuva kummalise valli tasane sahin, nõrk sosin, .millesse aeg-ajalt lõikusid murduvate okste raksatused, kui üleskistud puud. kukerpallitades külge keerasid.

Ma väljusin autost, tegin selle ümber ringi ja hakkasin autode segadikust läbi tungides mööda teed edasi minema. Kui ma olin autode vahelt välja jõudnud, oli mu

ees lage tee ja mõnevõrra eemal jooksid seda mööda jfkka veel inimesed — õigupoolest küll mitte enani täpselt nii nagu enne. Nad jooksid veidi maad, jäid siis väikeste rühmadena seisma ja vaatasid selja taha, vingerdava valli poole, jooksid jälle ja jäid uuesti vaatama. Mõned inimesed ei jooksnudki üldse, vaid lihtsalt kõndisid paraja kiirusega mööda maanteed.

Tegemist ei olnud aga ainult inimestega. Õhus oli mingi kummaline sagin, seal sööstlesid tumedad kehad ning lehvis putukate ja lindude pilv, mida ajas enese ees see halastamatu jõud, mis viirastusena üle maa liikus.

Tõkke taga oli maapind paljas. Sellel ei olnud midagi peale kahe lehtedeta puu. Jah, need jäid muidugi maha,

mõtlesin. Need olid elutud ja nende jaoks ei olnud tõkkel mingit tähendust, sest tõke mõjus ainult elusolenditele. Olgugi et kui Len Streeteril oli õigus, siis mitte kõikidele elusolenditele, vaid ainult teatavat liiki või teatavate mõõtmetega või teatava arenemistasemeni jõudnud olenditele

Välja arvatud kaks kuivanud puud, oli maapind niisiis paljas. Sellel ei olnud rohtu, ühtki umbrohutaime, ühtki põõsast ega puud. Kõik, mis oli roheline, oli kadunud.

Ma astusin sõiduteelt teepeenrale, laskusin.põlvili ja kõmpisin paljast maapinda sõrmedega. Maa ei olnud ainuüksi paljas; see oli küntud ja äestatud, just nagu oleks mingi hiiglaslik põllutööriist sellest üle käinud ja selle uueks külviks ette valmistanud. Ma taipasin, et mulla õli kobestanud seda katva taimestikuvaiba juurtega väljarebimine. Ma teadsin, et kogu selles mullas ei olnud ainsatki juurt, ainsatki juuretükikest, peenirrtatkt narmakest. Maa oli kõigest sellel kasvanust puhtaks pühitud ja kõik, mis siin kunagi oli kasvanud, moodustas nüüd osa sellest fantastilisest vallist, mis tõkke ees edasi kandus.

Ülal taevas kaikus ja rullus läbi õhu kume äikese-kõmin. Ma heitsin pilgu üle õla ja nägin, et äikesetorm, mis kogu hommiku oli ähvardanud puhkeda, oli nüüd juba üsna lähedal, kuid pilved, mida see torm enesega kaasa tõi, olid hatused ja tortis ning kandusid tuulest keerutatutena läbi tühjuse.

«Nancy,» ütlesin, kuid Nancy ei vastanud.

Ma tõusin kähku jalule ja pöördusin ringi.. Kui ma olin hakanud liiklusummikust läbi tungima, oli Nancy olnud otse minu selja taga, kuid nüüd ei olnud temast märkigi.

Et teda leida, hakkasin mööda teed tagasi minema,.ent parajasti kui ma seda tegin, veeres vastaspoolselt tee-peenralt sõiduteele sinine sedaan — ja selle rooli taga oli Nancy. Nüüd taipasin, kuidas olin ta silmist kaotanud. Ta oli autode hulgas ringi vaadanud, kuni oli leidnud ühe; mis ei olnud teiste vahele kiilutud ja mille süütevõti oli veel lukuaugus.

Aeglaselt liikuv auto jõudis minuni ja ma hakkasin selle kõrval sama kiirusega edasi sörkima. Läbi; pool-lahlise akna kostis erutatud raadiokommentaatori'hääl. Ma avasin ukse, hüppasin autosse ja tõmbasin ukse enese järel kinni.

«...kutsutud välja rahvuskaart ja ametlikult informeeritud Washingtoni. Esimesed üksused asuvad teele umbes... ei, just praegu teatati, et esimesed üksused on juba teele asunud... »

«Need oleme meie, kellest ta räägib,» ütles Nancy.

Ma sirutasin käe ja pöörasin nuppu. «... just praegu. Tõke liigub! Ma kordan, tõke liigub. Ei ole mingeid andmeid selle kohta, kui kiiresti ta liigub või kui pika vahemaa ta on läbinud. Aga ta liigub linnast eemale. Inimesed, kes olid väljapoole tõket

kogunenud, põgenevad paaniliselt. Ja uusimad teated — tõke ei liigu kiiremini kui kõndiv inimene. Ta on juba läbinud peaaegu miili... »

See on vale, mõtlesin, sest tõke oli praegu lähtekohast vähem kui poole miili kaugusel.

«... küsimus on muidugi, kas tõke peatub. Kui kaugele ta liigub? Kas on mingi võimalus teda peatada? Kas ta saab piiramatult edasi liikuda; kas tal on lõpp?»

«Brad,» ütles Nancy, «kas sa arvad, et ta lükkab kõik inimesed maa pealt minema? Kõik inimesed peale Millville'i elanike?»

«Ma ei tea,» ütlesin mina võrdlemisi juhmilt.

«Ja kui see nii on, siis kuhu ta nad lükkab? Kuhu on neil minna?»

«... London ja Berliin,» pasundas diktor. «Venelastele ei ole nähtavasti veel teatatud, mis toimub. Sealt ei ole tulnud mingit ametlikku avaldust. Ja mujalt ka mitte. Kahtlemata on see midagi niisugust, mille puhul valitsustel on mõningaid raskusi otsustamisega, kas teha avaldus, või mitte. Esimesel pilgul näib, et on tegemist olukorraga, mida ei ole tekitanud ükski inimene ega ükski valitsus. On aga ka avaldatud arvamust, et toimub mingi uue kaitserelva katsetamine. Olgugi et kui see peaks tõepoolest nii olema, siis on raske kujutleda, miks seda relva katsetatakse Millville'i-taolises kohas. Tavaliselt tehakse niisuguseid katsetusi polügoonil suurima saladuskatte all.» .

Kogu aeg, kui me raadiot kuulasime, oli auto aeglaselt mööda teed sõitnud ja nüüd ei olnud me tõkkest' enam kaugemal kui sadakond jalga. Meie ees nihkus suuf taimestikuvall mõlemal pool sõiduteed pikkamööda edasi ja kaugemal taandusid ikka veel inimesed.

Ma pöördusin auto istmel ringi ja heitsin läbi tagaakna

pilgu liiklusummikule. Autode vahel ja otse nende kõrval teesillutisel seisis hulk inimesi. Linnarahvas oli lõpuks kohale jõudnud, et jälgida tõkkeliikumist.

«... kannab kõike enese ees,» möirgas raadio.

Ma vaatasin ringi ja me olime peaaegu tõkke juures.

«Ole ettevaatlik,» hoiatasin. «Ära tõkkesse sisse sõida.»

«Küll ma ettevaatlik olen,» ütles Nancy veidi liiga alandlikult.

«... nagu tuul,» ütles teadustaja, «mis puhub enese ees pikas reas rohtu ja puid ja põõsaid. Nagu tuul... »

Ja tõepoolest hakkas puhuma tuul. Tõkketagusest paljastatud mullast tolmupööriseid kergitavale sissejuhatavale puhangule järgnes, kompaktne tuulemüür, mis pööras auto ringi ning ulgus metalli ja klaasi vastas.

Ma mõtlesin, et see on äikesetorm, mis oli varahommikust peale maad varitsenud, kuid välku ei löönud ja müristamist ei olnud kuulda ning kui ma kaela kõver-dasin, et läbi tuuleklaasi taevast silmitseda, ei olnud seal ikka veel näha muud kui narmendavaid pilvenartse, oma jõu kaotanud tormi haihtuvaid, räbaldunud jäänuseid.

Möirgav tuul oli auto ringi pööranud, puhus seda nüüd külgepidi mööda teed edasi ja ähvardas ümber tõugata. Nancy võitles roolirattaga, et autot vastutuult pöörata.

«Brad!» hüüatas ta.

Kuid just sel hetkel hakkasid vihmapiisad kõvade haavlitena vastu autot põristama.

Auto kaldus küljele ja ma teadsin, et nüüd läheb ta ümber ja maailmas pole midagi, mis võiks tema ümberminekut takistada. Ent äkki põrkas ta millegi vastu ja langes uuesti ratastele ning oma mõistuse ühe nurgaga taipasin, et tuul oli ta tõuganud vastu tõket ja hoidis teda seal.

Oma mõistuse üheainsa nurgaga taipasin seda sellepärast, et suuremat osa minu mõistusest täitis imestus kõige kummalisemate vihmapiiskade üle, mida ma kunagi olin näinud.

. Need ei olnud vihmapiisad, kuigi need langesid nagu vihmapiisad ja nende trummeldamine kostis autos nagu piksemürin.

«Rahe,» hüüatas Nancy.

87

Kuid see ei olnud ka rahe.

Väikesed ümmargused pruunid kuulid hüplesid auto kapotil ja tantsisid nagu hullunud haavlid kõval siledal teekattel.

«Seemned!» hüüdsin vastu. «Need on seemned!»

See ei olnud tavaline torm. See ei olnud oodatud äikesetorm, sest äikest ei olnud ja äikesetorm oli juba paljude miilide kaugusel oma jõu kaotanud. Selle tormi tekitaja oli seemneid kandev võimas tuul, mis puhus sõltumatult maapealsest ilmast.

Äkilise loogikaga, mis pealtnäha ei olnud just eriti loogiline, ütlesin enesele, et tõkkel ei olnud nüüd enam vaja edasi liikuda. Ta oli maa kündnud, oli selle kündnud, äestanud/ja külviks ette valmistanud, külv oli. toimunud ja kõik oli möödas.

Tuul vaibus, viimane seeme kukkus ja me istusime keset tuimastavat vaikust maailmas, millest olid kadunud kõik helid ja kogu raev. Helide ja raevu asemel oli midagi külmavärinaid tekitavalt võõrast, just nagu oleks keegi või miski muutnud ümberringi kõik loodusseadused, nii et seemned langesid vihmana taevast ja tuul puhus eikusagilt.

«Brad,» ütles Nancy, «mul on tunne, et ma hakkan kartma.»

Ta sirutas käe ja pani selle minu käsivarrele. Ta sõrmed tõmbusid minust kinni hoides pingule.

«See teeb mu hulluks,» ütles ta. «Ma ei ole kunagi oma elus midagi kartnud. Mitte niimoodi.»

«Nüüd on kõik möödas,» ütlesin mina. «Torm on lõppenud ja tõke ei liigu enam. Kõik on korras.».

«Hoopiski mitte,» vastas Nancy. «Kõik alles algab.»

Keegi mees jooksis mööda teed meie poole, kuid tema oli ainus, kes oli nähtaval. Kõik teised inimesed, kes olid viibinud seisvate autode ümber, olid kadunud. Tuuleiili ja seemnesaju ajal olid nad varju läinud, tõenäoliselt linna tagasi.

Ma nägin, et jooksev mees oli Ed Adler ja et ta joostes karjus midagi meie poole.

Me väljusime autost, läksime selle ette ja jäime seal oodates seisma.

Ed jõudis jooksust hingeldades meieni.

«Brad,» ähkis ta, «võib-olla sa ei tea seda, aga Hiram ja Tom Preston ässitavad rahvast üles. Nad arvavad, et sul on midagi tegemist sellega, mis praegu toimub. Jutt

88

on mingisugusest telefoniaparaadist või millestki selletaolisest.»

«Aga see on ju totter!» hüüatas Nancy.

«Muidugi on,» ütles Ed, «aga inimeste närvid on pingul. Ei ole vaja kuigi palju, et neid seda uskuma panna. Nad on valmis uskuma peaaegu kõike. Neile on vajä.sele-tust; nad haaravad ükskõik millest kinni. Nad ei hakka järele mõtlema, kas see on õige või vale.»

Ma küsisin: «Mis sul mõttes on?»

«Sa hoia ennast parem peidus, Brad, kuhi see kõik mööda läheb. Päeva või paari pärast...»

Ma raputasin pead. «Mul on liiga palju teha.»

«Aga, Brad... »

«Mina seda ei teinud, Ed. Ma ei tea, mis on juhtunud, aga minul ei ole sellega midagi tegemist.»

«See ei muuda midagi.»

«Muudab küll,» ütlesin.

«Hiram ja Tom ütlevad, et nad leidsid need imelikud telefoniaparaadid... »

Nancy valmistus midagi ütlema, kuid ma jõudsin temast ette ja segasin vahele, nii et tal ei olnud võimalust seda teha.

«Ma tean nendest telefoniaparaatidest,» ütlesin. «Hiram rääkis mulle nendest. Usu mind, Ed. Telefoniaparaadid on mängust väljas. Need on midagi hoopis, muud.»

Silmanurgast nägin, et Nancy vaatab üksisilmi minu poole.

«Unusta need telefoniaparaadid,» ütlesin. . Ma lootsin, et Nancy saab aru, ja nähtavasti ta saigi, sest ta ei lausunud telefoniaparaatide kohta sõnagi. Ma ei olnud tegelikult kindel, kas ta üldse oli kavatsenud seda teha, sest mul ei olnud aimugi, kas ta teadis midagi oma isa töötoas olevast aparaadist. Aga ma ei võinud riskida.

«Brad,» hoiatas Ed, «sa pistad pea tulle.»

«Ma ei saa ära joosta,» vastasin. «Ma ei saa ära joosta ja peitu, pugeda. Eriti mitte niisuguse paari eest nagu Tom ja Hiram.»

Ed silmitses mind pealaest jalatallani.

«Jah, ega vist ei saa,» ütles ta. «Kas mina saan midagi teha?»

«Võib-olla küll,» ütlesin mina. «Sa saad selle eest hoo-

89

litseda, et Nancy õnnelikult koju jõuaks. Mul on paar asja ajada.»

Ma vaatasin Nancyle otsa. Nancy noogutas. «Hea küll, Brad, aga auto on siinsamas teel. Ma võiksin su koju sõidutada.»

«Ma lähen parem siitsamast otse. Kui Edil on õigus, siis on siin vähem võimalusi, et mind nähakse.»

«Ma jään Nancy juurde,» ütles Ed, «kuni ta on koduuksest sisse jõudnud.»

Juba kahe tunniga, mõtlesin, on asi läinud nii kaugele — selleni, et üksi väljas viibiva tütarlapse julgeolek on küsitav.

10

Nüüd lõpuks otsustasin teha midagi, mida olin kavatsenud teha juba hommikust peale — midagi, mida mul tõenäoliselt oleks tulnud teha eelmisel õhtul, — astuda ühendusse Alfiga. Temaga ühendusse astumine oli nüüd tähtsam kui kunagi enne, sest mu aju tagumises sopis kasvas veendumus, et Millville'i sündmuste ja Mississippi kummaliste uurimistööde vahel peab olema mingi seos.

Ma jõudsin ühe tänavani, mis algas linna servalt, ja hakkasin seda mööda edasi minema. Näha ei olnud ühtegi hinge. Kõik, kes olid suutelised kõndima või sõitma, olid kogunenud ärilinnaossa.

Ma hakkasin muretsema, et võib-olla ei õnnestu mul Alfi kätte saada, et võib-olla lahkus ta motellist, kui ma sinna ei ilmunud, või läks koos paljude teiste inimestega tõket jõllitama.

Kuid muretsemiseks ei olnud põhjust, sest kui ma koju jõudsin, helises telefon ja helistaja oli Alf.

«Ma olen juba tund aega püüdnud sind tabada,» ütles ta. «Tahtsin teada, kuidas sul läheb.»

«Kas sa tead, mis on juhtunud, Alf?»

Ta ütles, et teab. «Osaliselt,» lisas ta.

«Kui ma oleksin mõni minut varem teele asunud,» ütlesin mina, «oleksin praegu sinu juures, selle asemel et siin linnas ümber piiratud olla. Nähtavasti põrkasin vastu tõket otsekohe pärast selle tekkimist.»

Ma jätkasin ja rääkisin Alfile, mis oli juhtunud pärast

seda, kui ma olin vastu tõket põrganud. Siis jutustasin talle telefoniaparaatidest.

«Nad ütlesid, et neil on suur hulk lugejaid. Inimesi, kes loevad neile raamatuid.»

«Informatsiooni hankimise viis.»

'«Nagu ma aru sain, jah.»

«Brad,» ütles Alf, «mul on hirmus aimus.»

«Mul ka,» ütlesin mina.

«Kas sa arvad, et need Greenbriari uurimistööd...»

«Jah, ma mõtlen ka sedasama.»

Ma kuulsin, kuidas Alf sügavasti hinge tõmbas, nii et õhk hammaste vahel vilistas.

«Tegemist ei ole niisiis ainult Millville'iga.»

«Võib-olla palju rohkem kui Millville'iga.»

«Mida sä nüüd ette võtad, Brad?»

«Lähen oma aeda ja vaatan lähemalt mõningaid lilli.»

«Lilli?»

«Alf,» ütlesin, «see on pikk-pikk lugu. Ma räägin sulle hiljem. Ega sa ära ei sõida?»

«Muidugi mitte,» ütles Alf. «Siin toimub maailma suurim etendus ja mul on koht esimeses reas.»

«Ma helistan sulle umbes tunni aja pärast.»

«Jään aparaadi lähedale,» lubas Alf. «Ootan su kõnet.»

Ma panin telefonitoru ära ja jäin seisma, püüdes asjast midagi aru saada. Lilledel oli mingisugune tähtsus, samuti Tupper Tyleril, kuid nad olid kõik koos sellesse loosse segatud ja kusagil ei olnud otsa, kust peale hakata.

Ma väljusin majast ja läksin kasvuhoone juures olevasse aeda. Tupperi rada oli ikka veel selgesti nähtav ja ma tundsin suurt kergendust, sest olin kartnud, et seemneid kandev tuul võis olla selle ära puhunud, et lilled võisid olla murtud ja sassi aetud ning rada kadunud,

Ma seisin aia servas ja vaatasin ringi, just nagu näeksin seda kohta esimest korda elus. Tegelikult ei olnudki see aed. Kunagi oli see olnud maa-ala, millel me olime müügiks köögivilja kasvatanud, aga kui ma aiapidamisest loobusin, lasksin sellel lihtsalt metsistuda ja vaimust võtsid lilled. Maa-ala ühel äärel oli kasvuhoone, mille uks rippus murdunud hingedel ja enamik klaase oli akendest kadunud. Ja kasvuhoone nurga juures seisis seemnest kasvanud jalakas — toosama, mida olin tahtnud üles kiskuda ja mille üleskiskumist mu isa ölt keelanud.

Tupper oli rääkinud segast juttu aakrite viisi kasvavatest lilledest. Ta oli öelnud, et kõik need lilled on purpurpunased, ja oli tingimata tahtnud nendest minu isale rääkida. Salapärane hääl telefonis — õigemini üks nendest häältest — oli olnud hästi informeeritud minu isa kasvuhoonest ja oli küsinud, kas mina seda veel edasi pean. Ja vähem kui tund aega tagasi oli toimunud tõeline seemnetorm.

Kõik väikesed purpursed ahvinägudega lillepead näisid malle noogutavat, just nagu teeks miski neile salamisi nalja, ning ma kiskusin oma pilgu neist lahti ja

vaatasin taeva poole. Seal .voogasid ikka veel päikest varjavad pilveräbalad. Aga kui pilved kord hajusid, tõotas tulla kõrvetav päev. Ohus endas oli tunda kuumuse lõhna.

Tupperi rada järgides sisenesin aeda. Raja lõpus peatusin ja ütlesin enesele, et rumalus oli olnud uskuda,.et leian sellest lilleväljast midagi, millel on mingi mõte.

Tupper Tyler oli kümme aastat tagasi kaduma läinud ja oli ka täna kadunud ning võih-olla ei saanud ükski inimene kunagi teada, kuidas ta sellega toime oli tulnud.

Ent ikkagi ei vabanenud ma mõttest, et just Tupper on kogu selle segase loo võti,

Olgiigi et ka siis, kui mu elu oleks mängus olnud, et ' oleks ma suutnud oma mõttekäigu loogikat seletada. Sest Tupper ei olnud ainus asjasse segatu — kui ta tegelikult üldse oli sellesse segatud. Peale tema oli veel Stiffy Grant. Ja ma taipasin võpatades, et ei olnud kelleltki küsinud, kuidas Stiffyl läheb.

Doktor .Fabiani maja oli sealsamas kasvuhoone taga künkal jä ma võisin sinna küsima minna. Doktor võis muidugi mitte kodus olla, aga ma võisin mõnda aega oodata ja lõpuks pidi ta ikkagi välja ilmuma. Midagi muud mul parajasti teha ei olnud. Ja kui Hiram ja Tom Preston niisuguseid jutte levitavad, siis on võib-olla hea, kui mind kodust ei leita.

Ma olin seisnud Tupperi raja lõpus ja nüüd astusin doktori maja suunas sammu edasi. Aga doktori majani ma ei jõudnud. Ma astusin selle sammu ning päike tuli nähtavale ja majad kadusid. Doktori maja ja kõik teised majad, samuti ka puud, põõsad ja rohi. Kõik kadus ja järele ei jäänud muud kui purpurpunased lilled, mis kat-sid kõike, ja päike, mis lõõmas pilvitus taevas.

Kõik see juhtus ühelainsal sammul. Astusin siis veel teise sammu, et jalgu kokku viia, ja jäin kangestununa ning hirmununa seisma, kartes ringi pöörduda — kartes võib-olla seda, mis võis olla mu selja taga. Kuigi ma arvan, et teadsin, mis olid.mu selja taga. Ikka needsamad purpurpunased lilled.

Sest oma tardunud aju ühe ähmase nurgakesega taipasin, et see oligi koht, millest mulle oli rääkinud. Tupper.

Tupper oli siit välja ilmunud ja siia tagasi tulnud ja nüüd olin mina talle järgnenud. Mitte midagi ei juhtunud.

Ja see oli muidugi õige, sest millegipärast näis mulle, et see oli sedasorti koht, kus mitte kunagi mitte midagi ei juhtunud.

Siin olid ainult lilled ja taevas' lõõskav päike ja mitte midagi muud. Siin ei olnud tuuleõhkugi ja mitte ühtki heli. Kuid siin oli kõikide nende ahvinägudega väikeste õite peaaegu lämmatav ja tülgastav lõhn.

Lõpuks söandasin ennast liigutada ja pöördusin ringi. Ja ma ei näinud midagi muud kui ainult lilli.

Millville oli kuhugi, mingisse teise maailma kadunud. Kuigi, ütlesin enesele, see oli vale. Sest kusagil pidi Millville ikka veel eksisteerima oma endises vanas maailmas; Mitte tema ei olnud kuhugi ära läinud, vaid mina ise. Ma olin astunud üheainsa sammu ja sattunud Millville'ist kuhugi hoopis teise kohta.

Kuid olgugi et koht oli teistsugune, näis maastik endise maastikuga identne olevat. Ma seisin ikka veel oma maja taguses nõos ja mu selja taga tõusis järsk künkanõlv selle nüüd olematu tänava poole, mille ääres oli seisnud doktor Fabiani maia, ning poole miili kauguselt paistis küngas, millel oleks pidanud olema Sher-woodi maja.

See oli niisiis Tupperi maailm. See oli maailm, kuhu ta oli läinud kümme aastat tagasi ja ka täna hommikul. Mis tähendas, et praegusel momendil pidi ta siin olema.

Ja järelikult, ütlesin enesele äkilises lootusepuhangus, pidi olema mingisugune võimalus silt ära ja Millville’i tagasi pääseda. Sest Tupper oli tagasi pääsenud ja pidi seega teed tundma. Kuigi ma sain aru, et sellele ei või-

93

nud kindel olla. Tupper Tyleri taolise ohmu puhul ei võinud kunagi millelegi kindel olla.

Esimene asi oli muidugi Tupper üles leida. Ta ei saanud kaugel olla. Selleks võis mõningat aega kuluda, kuid ma olin üsna kindel, et suudan talle jälile saada.

Ma läksin pikkamööda üles mööda künkanõlva, mis mu kodulinnas oleks mind viinud doktor Fabiani maja jujurde.

Künka tipule jõudnud, jäin seisma ja all laius mu ees avar lilledega kaetud maa.

Ilma igasuguste orientiirideta, puude, teede ja majadeta maastik paistis võõras, kuid ma nägin, et see oli samasugune kui ennegi. Kui mingeid erinevusi oligi, siis olid need tähtsusetud. Ida poolt paistis niiske ja soine maa-ala ning selle ääres väike küngas, millel oli seisnud Stiffy onn — millel mingis teises ajas või kohas veel praegugi seisis Stiffy onn.

Ma mõtlesin imestusega, missugused kummalised asjaolud või missugune paljude asjaolude kummaline kombinatsioon oli vajalik selleks, et inimene saaks astuda ühest maailmast teise.

Ma seisin võõrana tundmatul maal ja lillelõhn ei ummistanud ainuüksi mu ninasõõrmeid, vaid mu keha iga poori. See ründas mind, just nagu oleksid lilled ise suurte purpursete lainetena minu peale veerenud, et mind maha suruda ja igaveseks ajaks enda alla matta. Maailm oli rahulik; see oli kõige rahulikum koht, kus ma kunagi olin viibinud. Kuulda ei olnud ühtki heli. Ja ma . mõistsin, et võib-olla kogu oma eluaja jooksul ei olnud ma kunagi tunda saanud vaikust. Ikka oli kostnud mõni heli — üksildase putuka sumin suvise keskpäeva rahus või mõne puulehe kahin. Isegi keset ööd naksusid maja algid ja lauad, undas keskkütteahi ning katuseräästas aebles tasakesi tuul.

Siin aga oli vaikus. Siin ei olnud üldse mingeid helisid. Ma teadsin: mingeid helisid ei olnud siin sellepärast, et siin ei olnud midagi, mis oleks võinud mingit heli tekitada. Siin ei olnud puid ega põõsaid; siin ei olnud linde ega putukaid. Siin ei olnud midagi muud kui ainult lilled ja muld, milles lilled kasvasid.

Siin oli vaikus ja seda vaikust peopesas.hoidev tühjus ja purpurne puna, mis kaugel silmapiiril sulas ühte suve-taeva läikleva kahvatusinise säraga.

Nüüd hakkasin esmakordselt tundma paanikat —

94

mitte suurt ja tugevat paanikat, mis oleks mind pannud ulgudes põgenema, vaid väikest arglik-salakavalat paanikat, mis ringles minu ümber nagu tüütult klähviv, oma piibuvarretaolistel jalgadel hüplev koeranäss, kes ootas võimalust, et oma nõelteravad hambad mulle säärde lüüa. See ei olnud midagi niisugust, millega oleks olnud võimalik võidelda, millele oleks olnud võimalik vastu seista — see oli väike klähviv paanika, mis pingutas närve.

Mingit hirmu hädaohu ees ei olnud, sest ei olnud mingit hädaohtu. Juba poole silmaga oli näha, et mingit hädaohtu ei olnud. Oli aga midagi, mis oli võib-olla halvem kui hädaoht — vaikus ja üksildus ja ühetaolisus ja oma asukoha mitteteadmine.

Nõlva all oli niiske ja soine maa-ala, kus oleks pidanud olema Stiffy onn, ja veidi kaugemal linnaäärse jõe hõbedane lint. Ja sealt, kus jõgi lõunasse pöördus, paistis kahvatu taevasina taustal õrn suitsuvine — nii peenike ja kauge suitsujuga, et see oli vaevalt nähtav.

«Tupper!» karjusin nõlvast alla joostes. Mul oli hea meel, et mul oli võimalik joosta, et jooksmiseks oli mingi põhjus, sest ma olin seisnud ja otsustanud mitte joosta, mitte lasta sellel väikesel klähvival paanikal ennast jooksma panna, kuigi kogu aeg olin väga tahtnud joosta. Ma ületasin jõge varjava väikese seljaku ja mu ees avanes laager — väike rohmakalt põimitud okstest onn, aed täis kasvavaid taimi ja piki kogu jõekallast madalad haralised surevad puud, mille oksad olid suuremalt osalt kuivad ja millel ainult ladvatipus oli mõni tutt rohelisi

lehti.

Onni ees põles väike lõke ja selle juures kükitas Tupper. Ta kandis minu antud särki ja pükse ning peas oli tal ikka veel see hirmus kübar.

«Tupper!» karjusin ning Tupper tõusis ja tuli mööda nõlva väärikalt mulle vastu. Ta pühkis oma lõua puhtaks ja sirutas tervituseks käe. See oli veel süljest märg, kuid ma ei pannud seda pahaks. Tupperist ei olnud küll suuremat asja, aga ta oli ikkagi inimolend.

«Mul on hea meel, et sa tulla said, Brad,» ütles Tupper.

Just nagu oleksin ma tal aastate viisi iga päev külas käinud.

«Kena elamine on sul siin,» laususin.

«Nemad tegid selle kõik minu jaoks,» ütles Tupper

95

uhkustundega. «Lilled seadsid.siin kõik korda. Alguses .ei olnud siin niimoodi, aga nemad seadsid kõik korda. Nad on minu vastu head olnud.»

«Jah, seda küll,» ütlesin mina.

Ma ei teadnud, mida see kõik tähendas, aga ma tegin seda mängu kaasa. Ma pidin seda kaasa tegema. Oli võimalik,, et Tupper oli suuteline mind Millville'i tagasi toimetama.

«Nad on kõige paremad sõbrad, kes mul on,» ütles Tupper õnnelikult sülge niristades. «See tähendab, peale sinu ja su isa. Enne kui ma Lilled leidsin, olite teie isaga ainsad sõbrad, kes mul olid. Kõik teised ainult tegid minu üle nalja. Ma tegin näo, nagu ei saaks ma aru, et nad nalja teevad, aga ma sain aru küll ja see ei meeldinud mulle.»

«Ega nad tegelikult nii pahad ei olnud,» kinnitasin mina. «Tegelikult nad ei mõelnud seda, mida tegid või ütlesid. Nad olid lihtsalt mõtlematud.»

«Nad ei oleks pidanud seda tegema,» jäi Tupper kindlaks. «Sina ei teinud kunagi minu üle nalja. Sa meeldid mulle, sest sa ei ole kunagi minu üle nalja teinud.»

Ja tal oli muidugi õigus. Ma ei olnud tema üle nalja teinud. Aga mitte sellepärast, et ma seda vahetevahel ei oleks tahtnud; oli aegu, kus oleksin võinud ta tappa. Aga Jsa kutsus mu ühel päeval kõrvale ja hoiatas mind, et kui ta kunagi tabab mind teiste laste kombel Tupperi üle nalja tegemas, siis peksab ta mu tagumiku tuliseks.

«See on see koht, millest sa mulle rääkisid,» ütlesin. «See koht, kus on kõik need lilled.»

Tupper irvitas vaimustatult, ta mõlemast suunurgast voolas sülge. «Eks ole kena?» ütles ta.

Me olime koos mööda nõlva alla kõndinud ja nüüd õudsime lõkkeni.-Tuhas seisis rohmakas savipott ja seles mulises miski,

«Sa jää mulle külla ja söö minuga koos,» kutsus Tup-per. «Palun ütle; Erad, et sa jääd mulle külla ja sööd hiinuga koos. Nii kaua aega ei ole keegi enam minuga koos söönud.»

Mõte, kui kaua aega keegi ei olnud tal külas olnud ja temaga koos söönuid, pani halcduspisarad mööda ta põski alla veerema.

«Mul küpsevad süles mais ja kartulid,» ütles la, «ja mul on herneid ja ube ja porgandeid, kõik koos keedetud.

96

Need on seal potis. Liha küll ei ole. Ega sa pahaks ei pane, et liha ei ole?»

«Mitte sugugi,» laususin.

«Mina tunnen liha järele hirmsasti puudust,» tunnistas Tupper. «Aga nad ei saa midagi ette võtta. Nad ei saa ennast loomadeks muuta.»

«Nad?» küsisin mina.

«Lilled,» ütles Tupper, ja ta ütles seda nii, et see kõlas nagu pärisnimi. «Nad saavad ennast muuta kõigeks, milleks tahavad — see tähendab igasugusteks taime-deks. Aga nad ei saa.ennast teha sigadeks ega kodu-jäncsteks ega teisteks-niisugusteks asjadeks. Ma ei ole neid kunagi palunud, et nad seda teeksid. See tähendab, ma tahan öelda, et ei ole neid enam teist korda palunud. Ühe korra palusin ja siis nad seletasid mulle. Enam'ma ei palunud, sest nad on minu heaks palju asju teinud ja ma olen neile tänulik.»

«Nad seletasid sulle? Sa tahad öelda, et räägid nendega.»

«Kogu aeg,» ütles Tupper.

Ta laskus kätele ja põlvedele, roomas poolest kehast saadik onni ja hakkas seal ringi tuhnima, tagumik uppis nagu agarasti koopaoravat välja kraapival koeral.

Onnist tagurpidi välja pugedes tõi ta endaga kaasa kaks lopergust savitaldrikul Ta pani need maha ja asetas kummassegi puulusika.

«Taldrikud tegin ise,» ütles ta mulle. «Jõekaldalt leidsin savi ja alguses ma ei saanud sellega hästi hakkama, aga siis nad uurisid selle asja minu jaoks välja ja... »

«Lilled uurisid sinu jaoks välja?»

«Muidugi Lilled. Nad teevad minu jaoks kõike.»

«Ja lusikad?»

«Need tegin kivitükiga. See oli vist ränikivi. Sel oli terav serv. Noast palju kehvem, aga asja ajas ära. Kuigi võttis palju aega.»

Ma noogutasin.

«Aga sellest polnud midagi,» ütles Tupper. «Aega oli mul laialt.»

Ta pühkis sülge ja kuivatas käed hoolikalt vastu püksiistmikku.

«Nad .kasvatasid minu jaoks lina,» ütles ta, «et ma saaksin enesele riideid teha. Aga ma ei saanud seda asja selgeks. Nad seletasid ja seletasid mulle, aga midagi ei tulnud välja. Lõpuks nad siis jätsid järele. Tükk aega

97

käisin hoopis ilma riieteta ringi. Välja arvatud see kübar, Selle tegin ise ilma igasuguse abita. Nad isegi ei seletanud mulle, ma ise mõtlesin kõik välja ja tegin üksi. Pärast nad ütlesid mulle, et ma tulin väga hästi toime.»

«Neil oli õigus,» ütlesin mina. «Kübar on suurepärane.»

«Kas sa tõesti arvad seda, Brad?» «Muidugi arvan,» laususin.

«Mul on hea meel kuulda, et sa seda ütled, Brad. Ma olen selle kübara üle natuke uhke. See on esimene asi, mida ma oma elus olen teinud, ilma et keegi oleks mulle midagi seletanud.»

«Need sinu lilled ... »

«Need ei ole minu lilled,» ütles Tupper teravalt.

«Sa ütled, et need lilled saavad muuta ennast kõigeks, milleks tahavad. Sa mõtled sellega, et nad muudavad ennast sinu jaoks aiataimedeks.»

«Nad saavad ennast muuta igasugusteks taimedeks. Ma ainult palun neid, muud midagi.»

«Aga kui nad saavad olla ükskõik mis nad soovivad, miks on nad kõik siis lilled?»

«Midagi peavad nad ju olema, eks ole?» nõudis Tupper võrdlemisi ägedalt. «Miks nad siis ei võiks olla lilled?»

«Nojah,» ütlesin mina, «arvatavasti võivad küll.» . Tupper kraapis sütest välja kaks maisitõlvikut ja mõned kartulid. Poti tõstmiseks tulelt kasutas ta vahendit, mis näis olevat tehtud puukoorest. Keedetud aedvilja kummutas ta potist taldrikutele.

«Ja puud?» küsisin mina.

«Oh, nendeks muutsid nad ennast ka. Mul oli puid vaja tule tegemiseks. Alguses ei olnud siin millestki tuld teha ja ma ei saanud midagi keeta ja ma ütlesin neile, kuidas asjalugu on. Siis nad tegid need puud ja nad tegid need just minu jaoks. Need kasvavad kiiresti ja surevad, nii et ma saan oksi murda ja mul on kuiva tulematerjali. Aga see põleb aeglaselt, mitte nagu harilikud kuivad puuoksad. Ja see on hea, sest ma pean tuld kogu aeg põlemas hoidma. Kui ma siia tulin, oli mul tasku tikke täis, aga nüüd ei ole mul enam ammuilma ühtegi tikku.»

Kui ta taskutäiest tikkudest rääkis, meenus mulle, kui võlutud oli ta alati olnud tulest. Ta kandis alati tikke kaasas, istus sageli vaikselt omaette, süütas ühe tiku teise järel ja õnnelikuna leegi nägemisest laskis igaühel

neist põleda nii kaua, kuni see hakkas ta sõrmi kõrvetama. Paljud inimesed kartsid, et ta võib mõne hoone maha põletada, aga seda ei teinud ta kunagi. Ta oli lihtsalt väike ohmu, kellele meeldis tuld näha.

«Soola mul ei ole,» ütles Tupper. «Sulle võib söök Imelik maitsta. Mina olen juba harjunud.»

«Aga sa ju sööd kogu aeg köögivilja. Niisuguse kraami juurde on soola vaja.»

«Lilled ütlevad, et ei ole. Nad ütlevad, et panevad köögivilja sisse, niisuguseid asju, mis asendavad soola. Nende maitset ei ole küll tunda, aga need annavad just sedasama mis soolgi. Lilled uurisid mind, et teada saada, mida mu kehale vaja on, ja nad panevad köögivilja sisse palju niisuguseid asju, mida nad ütlevad mul vaja olevat. Ja allpool jõe ääres on mul terve aed täis puuvilja. Ja mul on vaarikaid ja maasikaid, mis kannavad peaaegu kogu aeg.»

Ma ei saanud päriselt aru, mis oli puuviljal tegemist toitumise probleemiga, kui Lilled olid suutelised kõigeks, milleks Tupper väitis neid suutelised olevat, kuid ma jätsin selle asja sinnapaika. Katse Tupperi käest millegi üle mõistlikku selgust saada ei viinud kunagi mitte kuhugi. See tegi ainult asja hullemaks.

«Ale võiksime maha istuda ja peale hakata,» ütles Tupper.

Ma võtsin maapinnal istet ja Tupper ulatas mulle taldriku, istus siis minu vastu ja haaras teise taldriku.

Mu kõht oli tühi ja soolata toit polnudki paha. See oli muidugi mage ja veidi imeliku maitsega, kuid kõlbas süüa. Nälga see igatahes kustutas.

«Kas sulle meeldib siin?» küsisin.

«Siin on mu kodu,» ütles Tupper pühalikult. «Siin on mu sõbrad.»

«Sul ju ei ole midagi,» ütlesin mina. «Sul ei ole kirvest ega nuga. Sul ei ole potti ega panni. Ja ei ole kedagi, kellelt abi paluda. Mis siis saab, kui sa haigeks jääd?»

Tupper jättis oma toidu õgimise ja põrnitses mulle otsa, nagu oleksin mina see, kes ei ole täie aruga.

«Alulle ei ole vaja ühtegi niisugust asja,» ütles ta. «Oma sööginõud teen savist. Puuoksi saan murda kätega ja kirvest ei ole mul tarvis. Aeda ma kõplama ei pea. Seal ei ole kunagi umbrohtu. Mul ei ole isegi tarvis taimi istutada. Need on alati olemas. Sel ajal kui ma ühte rida söön, kasvab teine rida. Ja kui ma haigeks jään, siis

hoolitsevad minu eest Lilled. Nad ütlesid mulle, et nad seda teevad.»

«Hea küll,» ütlesin mina. «Hea küll.»

Tupper jätkas söömist. See oli kole vaatepilt.

Aga aia suhtes oli tal õigus. Nüüd, kus ta oli seda maininud, nägin, et aeda ei olnud haritud. Seal kasvasid ridadena köögiviljataimed. Read olid pikad ja korrapärased, kusagil ei olnud mingeid jälgi sellest, et maad oleks kunagi.kõblatud, ja näha ei olnud ühtki umbrohtu. Ja muidugi mõista pidigi see nii olema, sest siin ei oleks julgenud kasvada mingi umbrohi. Siin ei saanud kasvada midagi muud kui ainult Lilled ise ja taimed, milleks Lilled ennast muutsid, näiteks köögiviljataimed ja puud.

Aed oli täiuslik. Seal ei olnud ühtki kidurat ega haiget taime. Vaatide küljes rippuvad tomatid olid ühtlaselt öunased ja kõik ideaalselt ümirairguscd. Maisitaimed olid sirged ja pikad.

«Sa tegid nii palju, süüa, et sellest- jätkus kahele,» ütlesin. «Kas sa teadsid, et ma tulen?»

Sest ma olin kiiresti jõudmas nii kaugele, et olin valmis uskuma peaaegu kõike. Nagu ma enesele ütlesin, ei olnud päris võimatu, et Tupperile (või Lilledele) oli minu tulek ette teada.

«Ma teen alati nii palju süüa, et jätkub kahele,» vastas Tupper. «Kunagi ei või teada, millal keegi sisse astub.»

«Aga keegi ei ole seda kunagi teinud?»

«Sina oled esimene,» ütles Tupper. «Mul on hea meel, et sa tulla said.»

Ma mõtlesin huviga, kas ajal oli tema jaoks mingisugune tähendus. Mõnikord paistis, et ei olnud. Ent ometi oli ta haledusest nutnud, sest keegi ei olnud nii ammu tal külas käinud.

Mõnda aega sõime vaikides ja siis otsustasin riskida. Ma olin juba küllalt kaua Tupperi pilli järgi tantsinud ja nüüd oli aeg talle mõned küsimused esitada.

«Kus see koht asub?» küsisin. «Mis koht see niisugune on? Ja kui sa tahad siit koju tagasi minna, siis kuidas sa seda teed?»

Ma ei maininud asjaolu, et ta oli siit Millville'i tagasi pöördunud. Mul oli tunne, et see oli midagi, mida ta võis pahaks panna, sest tal oli uuesti siia jõudmisega kiire olnud — just nagu oleks ta rikkunud mingit eeskirja

või korraldust ja tahtnud enne tagasi jõuda, kui keegi midagi märkab.

Tupper pani oma taldriku ettevaatlikult maha, asetas lusika taldrikule ja vastas siis mulle. Kuld ta vastas mulle teistsuguse häälega, selle mõõduka häälega, mida oli kasutanud ärimees, kes oli minuga kõnelnud tolle mõistatusliku telefoni kaudu.

«Praegu ei kõnele Tupper Tyler,» ütles Tupper ärimehe häälega. «Praegu kõneleb Tupper Lillede nimel. Millest me rääkima hakkame?»

«Sa teed nalja,» ütlesin mina, kuigi ma tegelikult ei mõelnud, et minuga nalja tehakse. Ma ütlesin seda peaaegu instinktiivselt, et veidi aega võita.

«Võin teile kinnitada,» ütles hääl, «et me olema täiesti tõsised. Meie oleme Lilled ja teie tahate meiega rääkida ja meie tahame teiega rääkida. Ainult nii on võimalik seda teha.»

Tupper ei vaadanud minu poole; näis, et ta ei vaadanud üldse mitte millegi poole. Ta pilk oli külmaks ja tühjaks muutunud ning näis olevat sissepoole suunatud. Ta istus jäigalt ja sirgelt, käed rüpes. Ta ei näinud enam välja nagu inimene; ta nägi välja nagu telefoniaparaat.

«Ma olen teiega varem ka rääkinud,» ütlesin.

«Oh jaa,» ütlesid Lilled, «aga ainult väga lühidalt. Te ei uskunud meid.»

«Mul on mõned küsimused, mida ma tahan esitada.»

«Ja meie vastame teile. Me teeme parima, mida suudame. Me vastame teile nii täpselt, kui oskame.»

«Mis koht see siin on?» küsisin.

«See on üks maakeradest,» ütlesid Lilled. «See ei ole teie omast rohkem kui ühe kellatiksu kauguse!»

«Üks maakeradest?»

«Jah, maakerasid on palju. Kas te ei teadnud seda?»

«Ei,» ütlesin, «ei teadnud.»

«Aga kas te olete suuteline seda uskuma?»

«Kui veidi harjutan, siis võib-olla olen.»

«Maakerasid on miljardeid,» ütlesid Lilled. «Me ei tea, kui palju neid on, aga neid on palju miljardeid. Võibolla pole neil üldse lõppu. Mõned arvavad nii.»

«Kas nad on üksteise kõrval?»

«Ei. Niimoodi ei ole õige mõelda. Me ei tea, kuidas seda öelda. Kui sellest rääkida, siis muutub see segaseks.»

«Hea küll, ütleme, et maakerasid on suur hulk. Sellest

101

on veidi raske aru saada. Kui maakerasid oleks suur hulk, siis me näeksime neid.»

«Te ei saa neid näha,» ütlesid Lilled, «kui te ei ole võimeline nägema ajas. Need maakerad eksisteerivad ajamaatriksis, mis... »

«Ajamaatriksis? Te tahate öelda...»

«Kõige lihtsam on öelda nii, et kõiki neid maakerasid eraldab üksteisest aeg. Igaühel neist on oma asukoht ajas. Kõik, mis teie jaoks eksisteerib, on käesolev silmapilk. Te ei saa vaadata minevikku ega tulevikku... »

«Nii et siia jõudmiseks rändasin ma ajas.»

«Jah,» ütlesid Lilled. «Just täpselt seda te tegite.»

Tupper istus oma tühja näoilmega ikka veel sealsamas, kuid ma olin ta unustanud. Sõnu, mida ma kuulsin, vormisid küll tema huuled, keel ja kõri, kuid rääkija ei olnud tema. Ma teadsin, et rääkisin Lilledega; et — nii pöörane kui see ka näis — rääkisin purpurse punaga, mis voogas kõikjal laagri ümber.

«Teie vaikimine ütleb meile,» laususid Lilled, «et te leiate olevat raske seedida seda, mida me teile räägime.»

«Ma lämbun selle kätte,» ütlesin neile.

«Proovime siis teisiti öelda. Maakera kujutab enesest baasstruktuuri, kuid tema liikumisele ajas on iseloomulik diskontinuiteet.»

«Aitäh, et te vaeva näete,» ütlesin, «aga sellest ei ole kuigi palju abi.»

«Meie.oleme seda kaua aega teadnud,» ütlesid Lilled. «Me avastasime selle palju aastaid tagasi. Meie jaoks oh see üks loodusseadusi, teie jaoks mitte. Teil kulub veidi aega. Te ei saa ühe lonksuga neelata seda, mille teadasaamiseks meil kulus sajandeid.»

«Aga ma läksin läbi aja,» ütlesin mina. «Just seda on raske taibata. Kuidas ma sain läbi aja minna?»

«Te läksite läbi väga õhukese koha.»

«Õhukese koha?»

«Niisuguse koha, kus aeg ei olnud kuigi paks.»

«Ja teie tegite selle õhukese kõhn?»

«ütleme nii, et me kasutasime selle ära.»

«Et selle kaudu meie maakerale jõuda?»

«Palun, söör, ilma niisuguse õudust väljendava toonita,» ütlesid Lilled. «Teie, inimesed, olete nüüd juba mitmeid aastaid kosmoses lennanud.»

«Me oleme üritanud seda teha,» ütlesin mina.

«Te mõtlete kosmose vallutamisest. Selles suhtes oleme

102

sarnased. Teie püüate vallutada ruumi, meie püüame vallutada aega.»

«Lähme veidi maad tagasi,» palusin. «Kas kõikide nende maakerade vahel on olemas piirid?»

«See on õige.»

«Ajalised piirid? Maailmu lahutavad üksteisest aja faasid?»

«See on täiesti täpne. Te taipate suurepäraselt.»

«Ja teie püüate sellest ajabarjäärist läbi murda, et minu maakerale jõuda?»

«Jah, et teie maakerale jõuda,» ütlesid Lilled.

«Aga milleks?»

«Selleks, et teiega koostööd teha. Et teiega liitu sõlmida. Me vajame eluruumi, ja kui me teilt seda saame, anname teile oma teadmised; me vajame tehnikat, sest meil ei ole käsi, ja meie teadmistega saate teie luua uut tehnikat, mida on võimalik rakendada meie mõlema hüvanguks. Me võime koos minna teistesse maailmadesse. Lõpuks loome paljude üksteisega ühenduses olevate maakerade pika rea, mille elanikke samuti seob ühine siht ja eesmärk.»

Mu sisikonda hakkas rõhuma külm tinatükk, sellest tinatükist hoolimata tundsin tühjust ning mu keelel- ia suulaes oli vastik metallimaitse. Liit — ja kes hakkab selles liidus juhtivat osa etendama? Eluruum — ja kui palju jääb seda meile? Teised maailmad — ja mis juhtub nendes teistes maailmades?

«Teil pn palju teadmisi?»

«Väga palju,» ütlesid Lilled. «Kõikvõimalike teadmiste kogumine on asi, millele me pöörame palju tähelepanu.»

«Ja te kogute teadmisi väga usinasti ka meilt? Teie palkasite kõik need lugejad?»

«See,» seletasid Lilled, «on palju efektiivsem küi meetod, mida me varem kasutasime ja mis andis parimal juhul keskpäraseid tulemusi. Praegune meetod on kindlam ja palju selektiivseni.»

«Sellest ajast peale,» ütlesin mina, «kui te lasksite Gerald Sherwoodil need telefoniaparaadid teha.»

«Telefoniaparaadid annavad otseühenduse,» ütlesid Lilled. «Varem ei saanud me teha muud kui ainult ajudega kontakti luua.»

«Te tahate öelda, et teil oli meie maakera inimestega vaimne kontakt? Võib-olla üsna pikka aega?»

«Oh jaa,» ütlesid Lilled kõige rõõmsama tooniga.

103

«Väga paljude inimestega väga paljude aastate jooksul. Aga kurb lugu oli see, et kontakt oli ühepoolne. Meil oli inimestega kontakt, kuid neil meiega üldiselt mitte. Enamik neist ei olnud meie olemasolust üldse teadlikud ja teised, kes olid tundlikumad, tajusid meie olemasolu üksnes ebamääraselt ja kobamisi.»

«Aga te hankišite nende inimeste ajudest teadmisi?»

«Seda muidugi,» ütlesid Lilled, «kuid meil tuli leppida sellega, mis nende ajudes oli. Meil ei olnud .võimalik suunata neid valdkondadesse, mis pakkusid meile erilist huvi.»

«Te proovisite neid muidugi tagant tõugata.»

«Oli mõningaid, keda me tõukasime küllaltki suure eduga. Leidus teisi, keda meil õnnestus tõugata, kuid kes liikusid vales suunas. Ja oli palju inimesi, võib-olla ena-

mik, kes visalt keeldusid meie olemasolu teatavaks võtmast, ükskõik mis me ka ei teinud. See ei olnud hoopiski mitte julgustav.»

«Neid kontakte lõite arvatavasti mõningate, õhukeste kohtade kaudu. Läbi tavaliste piiride ei oleks te seda saanud teha!»

«Ei, me olime sunnitud maksimaalselt ära kasutama leitud õhukesi kohti.»

«Nagu võib järeldada, ei rahuldanud see teid täiel määral.»

«Te olete taiplik, söör. See ei viinud meid kuhugi.»

«Ja siis te sooritasite läbimurde.»

«Me ei ole päris kindlad, et saame teist aru.»

«Te proovisite uut võtet. Te koondasite jõupingutused millegi materiaalse otsesele saatmisele läbi piiri. See võis olla näiteks peotäis seemneid.»

«Teil on muidugi õigus. Te järgite meie mõttekäiku nii täpselt ja saate meist nii hästi aru. Aga isegi see abinõu ei oleks aidanud, kui ei oleks olnud teie isa. Ainult väga vähesed seemned idanesid ja nendest kasvanud taimed oleksid lõpuks välja surnud, kui teie isa ei oleks neid leidnud ja nende eost hoolitsenud. Te peate aru saama, et just sellepärast soovime teid oma esindajaks... »

«Pidage, oodake üks minut,» ütlesin. «Enne kui me selle juurde tuleme, on veel mõned asjad, milles ma tahan selgust saada. Näiteks see tõke, millega te olete ümbritsenud Millville'i.»

«See tõke,» ütlesid Lilled, «on üsna lihtne asi. See on ajamull, mida meil õnnestus meie maailmasid lahutava

piiri õhukesest kohast välja suruda. Väike ruumiosa, mida tõke hõivab, erineb ajafaasi poolest niihästi Millville'ist kui ka teie maakera ülejäänud osast. See ruumi-osa viibib sekundi kõige väiksema kujutletava murdosa võrra minevikus, aeg on seal selle sekundiosa võrra maakera ajast taga. See sekundiosa on nii väike, et nagu võib kujutleda, oleks isegi teie kõige täpsematel instrumentidel raskusi selle mõõtmisega. Seda on väga vähe, kuid ometi te arvatavasti nõustute, et tõke on üsna efektiivne.»

«Jah,» ütlesin mina, «efektiivne.»

Ja muidugi oli ta seda — juba oma olemuse poolest oli ta kujutlematult tugev. Ta kujutas enesest minevikku. Millvilje'i ümbritsevat mineviku-seebimulli, mis oli nfj õhuke, et ei tõkestanud valgust ega heli, kuid oli siiski midagi niisugust, millest ühelgi inimolendil ei olnud loöA tust läbi tungida.

«Aga kepid ja kivid,» laususin. «Ja vihmapiisad... »

«Ainult elusolendid,» ütlesid Lilled. «Ainult elusolendid, kellel on teatava tasemeni ulatuv vastuvõtlikkus, teadlikkus oma ümbrusest, tundlikkus — kuidas seda öelda?»

«Te ütlesite seda küllalt hästi,» vastasin. «Ja elutud asjad... »

«Aeg, see loodusnähtus, mida te nimetate ajaks,» ütlesid Lilled, «allub paljudele seadustele. Me jagame teiega ainult osa oma teadmistest, väikest osa.»

«Kõik teadmised selles valdkonnas,» ütlesin mina, «on meie jaoks uued. Me ei ole aega uurinud. Me ei ole isegi mõelnud ajast kui millestki niisugusest, mida meil oleks võimalik uurida. Me ei ole üldse alustanud. Metafüüsilist pominat on muidugi palju olnud, aga tõelisi uurimistöid ei ole tehtud. Me ei ole leidnud kohta, kust uurimisega peale hakata.»

«Kõike seda me teame,» ütlesid Lilled.

Ja kas toonis, millega nad seda ütlesid, ei olnud just nagu midagi triumfeerivat? Ma ei olnud selles päris kindel.

Uut tüüpi relv, mõtlesin. Kuratlik relv. See ei tapa ega vigasta inimesi. See tõukab neid enda ees, lükkab neid teelt kõrvale, kuhjab neid kokku nagu loomakarja ja nad ei saa selle vastu mitte midagi ette võtta.

Nancy oli küsinud, mjs saab siis, kui kõik elusolendid maakeralt ära pühitakse ja ainult Millville alles jääb. Ja

105

see oli võib-olla võimalik, kuigi asi ei tarvitsenud nii kaugele minna. Kui Lilled vajasid ainult eluruumi, siis oli neil juba olemas vahend selle hankimiseks. Nad võisid mulli suurendamise teel võita nii palju ruumi, kui, neile tarvis oli, ja hoida inimkonda enesest eemal, sel ajal kui nad ennast selles eluruumis sisse seadsid. See relv oli üheaegselt relv maakera elanike vastu ja vahend, mis kaitses Lilli niisuguste karistusabinõude vastu, mille rakendamist inimkond võis üritada.

Kui Lilled vajasid maakera, siis oli tee nende jaoks vaba. Sest Tupper oli kasutanud teed, mida mööda nad pidid tulema, ja ka mina olin seda teinud ning nüüd ei oinud enam midagi, mis oleks võinud neid pidurdada. Selle ajamüüri varjus oli neil lihtne maakerale tungida.

«Ja mida te siis ootate?» küsisin.

«Mõnes osas olete te meie kavatsuste taipamisel väga aeglane,» ütlesid Lilled. «Me ei planeeri sissetungi. Me tahame koostööd. Me tahame tulla täielikus vastastiku-ses arusaamises nagu sõbrad.»

«Noh. see on kena,» laususin mina. «Te soovile olla meie sõbrad. Kõigepealt tuleb meil oma sõpru tundma õppida. Kes te üldse olete?»

«Te olete ebaviisakas,» ütlesid Lilled.

«Ma ei ole ebaviisakas. Ma tahan teie kohta andmeid saada.- Te räägite enesest mitmuses. Või on see kogunimi?»

«Kogunimi,» ütlesid Lilled. «Te kirjeldaksite meid tõenäoliselt kui teatavat organismi. Meie juurestik moodustab ühtse üleplaneedilise terviku ja te võiksite seda käsitada kui meie närvisüsteemi. Korrapäraste vahemaade taga paiknevad juureainese suured kuhjumid, mis on... mida teie arvatavasti nimetaksile ajudeks. Niisuguseid ajusid on väga palju ja kõiki neid seob ühine närvisüsteem.»

«Aga seda ei saa ju olla,» protesteerisin mina. «See on täiesti mõistusevastane. Taimed ei saa intelligentsed olla. ühelgi taimel ei saa olelusvõitluses tekkida vajadust intelligentsi järele.»

«Teie arutlus on laitmatu,» ütlesid Lilled rahulikult.

«Jah, laitmatu on see küll,» ütlesin mina, «aga ometi riägin ma teiega.»

«Teie maakeral on üks loom, keda te nimetate koeraks.»

«See on õige. Väga intelligentne loom.»

106

«Teie, inimeste, lemmik ja kaastane. Loom, kes on teiega seltsinud juba alates aegadest, mis eelnesid teie ajaloo koidikule. Ja kes võib-olla just selle tõttu on intel-ligentsem, kui ta muidu oleks. Loom, kes on suurel määral treenitav.»

«Mis koer praegu asjasse puutub?» küsisin.

«Mõtelge järele,» ütlesid Lilled. «Kui teie maakera inimesed oleksid kogu oma ajaloo vältel kõik jõupingutused suunanud koera treenimisele, siis mida olekski nad võinud saavutada?»

«Seda ma küll ei tea,» ütlesin mina. «Võib-olla oleks meil nüüd olnud koer, kes oleks intelligentsi poolest meiega võrdne, Võib-olla ei oleks tema intelligents olnud samasugune kui meie oma, aga ... »

«Kunagi elas üks teine rass, kes tegi meiega just seda,» ütlesid Lilled. «Kõik see algas rohkem kui miljardi aastat tagasi.»

«Ja see teine rass tegi sihilikult taime intelligentseks?»

«Selleks oli oma põhjus. Nende eluvorm erines tele omast. Nad arendasid meid teatavaks kindlaks otstarbeks. Neile oli vajalik mingisugune kogutud andmeid pidevalt süstematiseeriv, klassifitseeriv ja kasutusvalmis hoidev süsteem.»

«Nad oleksid võinud märkmeid teha. Nad oleksid võinud kõik üles kirjutada.»

«Eksisteerisid mõned füüsilised kitsendused ja, mis on võib-olla tähtsam, mõned vaimsed tõkked.»

«Te tahate öelda, et nad ei osanud kirjutada.»

«Nad ei mõelnudki kirjutamisest. See ei tulnud neile üldse pähe. Nad isegi ei kõnelnud nii nagu teie. Ja isegii, kui nad oleksid osanud kõnelda või kirjutada, ei oleks see taganud seda, mida nad vajasid.»

«Klassifitseerimist ja süstematiseerimist?»

«Osaliselt muidugi seda ka. Aga kui palju on tänaseni säilinud inimkonna muistseid teadmisi, mis omal ajal kirjutati üles ja arvati sel viisil kindlalt kaitstud ole-val?»

«Mitte kuigi palju. Need teadmised on kaotsi läinud! või hävinud. Aeg on nad kustutanud.»

«Meie säilitame veel praegugi selle teise rassi teadmisi,» ütlesid Lilled. «Meie osutusime paremateks kuf üleskirjutused — olgugi et see teine rass muidugi ei võtnud üleskirjutusi üldse arvesse.»

«See teine rass,» laususin mina. «Selle teise rassi teadmised ja kui paljude omad veel?»

Lilled ei vastanud. «Kui meil oleks aega,» ütlesid nad, «siis räägiksime teile kõik. On palju tegureid ja kaaluta lusi, mis jääksid teile arusaamatuks. Uskuge meid, kui me ütleme, et selle teise rassi otsus kujundada meist andmesalvestussüsteem oli kõigist kaalumisel olnud võimalustest kõige mõistlikum ja teostatavam.»

«Aga aeg, mis selleks kulus,» ütlesin jahmunult. «Jumal hoidku, kui palju aega pidi kuluma, et taime intelligentseks teha! Ja kuidas oli neil üldse võimalik alustada? Mida tuleb teha, et taim intelligentseks muutuks?»

«Ajal ei olnud olulist tähtsust,» ütlesid Lilled. «See ei olnud probleem. Nad teadsid, kuidas ajaga toime .tulla. Nad oskasid aega käsitseda nii, nagu teie oskate käsitseda mateeriat. Ja seda kasutasid nad ära. Nad surusid meie elu paljud sajandid kokku oma elu mõnda sekundisse. Aega oli neil nii palju kui nad vajasid. Nad tegid ise aega, mida neil vaja oli.»

«Nad tegid aega?»

«Igatahes. Kas sellest on nii raske aru saada?»

«Minul küll,» ütlesin. «Aeg on jõgi. See voolab aina edasi. Sellega ei saa midagi ette võtta.»

«Aeg ei ole mitte midagi jõetaolišt,» ütlesid Lilled, «ja see ei voola ja sellega saab palju ette võtta. Ja peale selle jätame tähele panemata, et te meid solvasite.»

«Solvasin?»

«Arvamusega, et taimel on nii raske intelligentseks muutuda.»

«Ma ei tahtnud leid solvata. Ma mõtlesin Maa taimedele. Ma ei suuda kujutleda, et võilill... »

«Võilill?»

«Üks väga igapäevane taim.»

«Teil võib õigus olla,» ütlesid Lilled. «Võib-olla erinesime me juba alguses Maa taimedest.»

«Te ei mäleta sellest muidugi mitte midagi?»

«Te mõtlete liigimälu?»

«Arvatavasti küll.»

«See oli väga ammu,» ütlesid Lilled. «Meil on selle kohta andmed. Saate aru, mitte müüt ega legend. Tegelikud andmed selle kohta, kuidas me intelligentseks muutusime.»

«Mis on palju rohkem, kui on olemas inimkonnal.» laususin mina.

108

«Ja nüüd. peame hüvasti jätma,» ütlesid Lilled. «Meie vahendaja on juba üsna väsinud ja me ei taha tema jõudu kuritarvitada, sest ta on meid kaua aega ustavalt teeninud ja me oleme temasse kiindunud. Me räägime teiega jälle.»

«Puuhh!» ütles Tupper.

Ta pühkis lõualt sülge.

«See oli kõige pikem kõne, mis ma nende eest kunagi olen pidanud,» ütles ta. «Millest te rääkisite?»

«Sa tahad öelda, et sa ei tea?»

«Muidugi ei tea,» sähvas Tupper. «Ma ei kuula kunagi pealt.»

Nüüd oli ta jälle inimene. Ta pilk oli normaalseks muutunud jä nägu lõdvestunud.

«Aga lugejad,» ütlesin. «Nemad loevad kauem, kui meie rääkisime.»

«Selle lugemisega ei ole minul midagi tegemist,» ütles Tupper. «See ei ole kahepoolne kõne. See on kõik see vaimse kontakti värk.»

«Aga telefoniaparaadid,» ütlesin mina.

«Telefoniaparaadid on ainult selleks, et neile öelda, mida nad peavad lugema.»

«Kas nad telefoniaparaatidesse ei loe?»

«Loevad küll,» ütles Tupper. «See on sellepärast, et nad valjusti loeksid. Kui nad valjusti loevad, siis on Lilledel kergem aru saada. Lugeja ajus on siis teravamad pildid või midagi selletaolist.»

Ta tõusis aeglaselt püsti.

«Ma lähen ja teen ühe uinaku,» ütles ta.

Ta suundus onni poole.

Poolel teel jäi ta seisma ja pöördus ringi.

«Ma unustasin,» ütles ta. «Aitäh pükste ja särgi eest.»

12

Mu aimus oli olnud õige. Tupper oli toimuvate sündmuste võti või vähemalt üks võtmeid. Ja koht, kust tull otsida mõistatuse lahendust, oli tõepoolest — nii pöörane kui see ka ei tundunud — lilledega kaetud maa-ala kasvuhoone juures aias.

Sest see lilledega kaetud maa-ala ei viinud mitte üksnes Tupperini, vaid ka kõige muuni — selle teise minani,

109

kes oli Gerald Sherwoodile appi tulnud, telefoniaparaatideni ja lugejateni, Stiffy Granti tööandjateni ja tõenäoliselt ka nendeni, kelle ülesandel Mississippi osariigis tehti neid kummalisi uurimistöid.

Ja kes teab kui paljude teiste uurimistööde ning ettevõteteni.

Ma teadsin, et kõik see ei toimunud üksnes praegu, vaid oli toimunud juba aastaid. Lilled olid mulle öelnud, et nad olid paljude aastate jooksul olnud kontaktis paljude Maa elanikega, olid varastanud nende ajudest ideid, seisukohti ja teadmisi ning isegi juhtudel, kus ajud ei olnud teadlikud võõrastest sissetungijatest, olid püüdnud tõugata neid enesele sobivas suunas, nagu nad olid seda teinud Gerald Sherwoodi ajuga.

Nad olid öelnud «paljude aastate jooksul» ja ma ei olnud taibanud küsida täpsemat määratlust. Võib-olla mitmeid sajandeid, ja see näis täiesti usutav, sest kui oli jutt sellest, kui kaua nad on juba intelligentsed olnud, siis rääkisid nad miljardist aastast.

Võib-olla mitmeid sajandeid, ja ma mõtlesin, kas need sajandid ei alanud vahest ehk renessansiajastul. Ma küsisin eneselt, kas ei olnud võimalik, et inimkonna kultuuri õitsengule, inimkonna progressile pani — vähemalt osaliselt — aluse Lillede taganttõukav mõju..Nad ei jätnud inimkonna teele muidugi otsest jälge, kuid kaudselt võisid nad olla paljude inimkonna saavutuste ajendajad.

Gerald Sherwoodi puhul oli niisugune vahelesegav taganttõukamine enesega kaasa toonud loomingulise tegevuse. Kas oli liiga palju arvata, et paljudel teistel juhtudel võis tulemus olla samasugune, kuigi võib-olla mitte nii ilmne? Sest Sherwood oli tunnetanud millegi võõra juuresolekut ja oli aru saanud, et talle on kasulik selle võõraga koostööd teha. Paljudel teistel juhtudel võib-olla niisugust teadlikkust ei olnud, kuid ajendav jõud oli siiski olemas ja võis esile kutsuda reaktsiooni.

Nende sadade aastate jooksul pidid Lilled olema inimkonna kohta palju teada saanud ja hankinud inimkonnalt palju teadmisi. Sest oma esialgselt otstarbelt olid nad ju teadmiste salvestid. Viimastel aastatel, mil tosinad, võib-olla sajad lugejad olid nende vaimsetesse kõridesse usinalt kallanud kogu inimkonna kirjavara, olid nad inimeste teadmisi omandanud pideva vooluna.

Ma tõusin sealt, kus olin maapinnal istunud, ning

tundsin, et olen kange ja krampi tõmbunud. Ma sirutasin ennast ja pöördusin aeglaselt ning nägin kõikjal enda ümber hoovamas purpurpunaseiu vooge, mis ulatusid üsna lähedal silmapiiri tõkestavate, jõega paralleelsete mäeseljandikeni.

See ei saa õige olla, ütlesin enesele. Ei olnud võimalik, et ma olin rääkinud lilledega. Sest kõikidest asjadest, mis maakeral leidusid, olid taimed need, millel mingil juhul ei olnud kõnevõimet.

Kuid see ei olnud ju see maakera. See oli teine maakera — Lillede ütluse järgi ainult üks paljudest miljarditest maakeradest.

Ma küsisin eneselt, kas ühte maakera saab mõõta teise järgi. Ja vastus näis olevat eitav. Maastik paistis siin olevat peaaegu identne sellega, millega ma olin olnud tuttav oma maakeral, ja üldse võis maastik kõikidel neil miljarditel maakeradel ühesugune olla. Sest kuidas olidki. Lilled öelnud — et maakera on baasstruk-tuur?

Aga kui jutt tuli elust ja evolutsioonist, siis jäi küsimus täiesti lahtiseks. Sest isegi kui minu omal maakeral ja sellel maakeral, kus ma praegu viibisin, sai elu alguse ühtemoodi (ja ühtemoodi võis see väga hästi alguse saada), tekkisid hiljem ikkagi miljonid väikesed hälbed, millest iga üksik omaette võetult oli võib-olla tähtsusetu, kuid mille koosmõju tulemusel lõppkokkuvõttes kujunes elu ja kultuur, mis ei sarnanenud ühegi teise maakera omaga.

Tupper oli hakanud norskama — kõvasti ja kirinal, täpselt nii, nagu temalt võis oodata. Ta magas onnis, lamades selili puulehtedest asemel, kuid onn oli nii väike, et ta jalad ulatusid uksest välja. Need toetusid mõhna-1 istele kandadele ning Iaialiaetud, toore ja vulgaarse väljanägemisega varbad olid taeva poole sirutatud.

Ma võtsin maast taldrikud ja lusikad ning haarasin Tupperi keedupoti kaenla alla. Leidnud vee äärde viiva teeraja, hakkasin seda mööda edasi minema. Tupper oli süüa tejnud; ma ütlesin enesele, et minul tuleb siis vähemalt nõud pesta.

Jõe ääres laskusin kükakile, loputasin rohmakaid taldrikuid ja potti, kastsin lusikad märjaks ja hõõrusin need sõrmedega puhtaks. Taldrikutega olin ettevaatlik,

sest mul oli tunne, et need ei kannata kuigi palju vett. Nii taldrikutel kui ka potil olid veel Tupperi suurte harali

111

sõrmede jäljed, mis olid sinna jäänud nende vormimise ajal.

Kümme aastat oli Tupper siin elanud ja õnnelik olnud, õnnelik purpurpunaste lilledega, kellest olid saanud tema sõbrad. Siin oli ta lõpuks ometi kaitstud ebasõbralikkuse ja julmuse eest, mis ümbritses teda maailmas, kus ta oli sündinud. Maailmas, mis oli ebasõbralik ja julm, sest tema oli teistest erinev, kuid mis oli võimeline ebasõbralikkuseks ja julmuseks ka siis, kui mingisugust erinevust ei olnud.

Ma sain aru, et Tupperi jaoks pidi siin olema tõeline muinasmaa. Siinne ilu ja lihtsus sobis tema lihtsale hingele. Siin sai.ta elada seda komplikatsioonideta ja häirimatut elu, mida ta, võib-olla ise seda teadmata, oli alati igatsenud.

Ma panin taldrikud ja poti jõekaldale, kummardusin vee kohale, tõstsin seda kamaluga ja jõin. Veel oli hea, puhas maitse ja suvepäikese kuumusest hoolimata tundus ta jahe.

Hakates end sirgu ajama, kuulsin tasast paberikrabinat ja tundsin ängistust, kui mulle äkki meenus selle põhjustaja. Pistnud käe oma kuue põuetaskusse, tõmbasin välja pika valge ümbriku. Ma avasin selle ja seal oli pakk raha, tuhat viissada dollarit, mis Sherwood oli minu jaoks oma lauale pannud.

Ma kükitasin seal, ümbrik pihus, ja mõtlesin, missuguse totrusega ma olin hakkama saanud. Ma olin kavatsenud, ümbriku kodus kuhugi peita, sest olin valmistunud Alfiga kalapüügiretk.ele minema enne panga avamist, kuid sündmuste keerises olin ümbriku unustanud. Kuidas küll, imestasin, oli võimalik unustada tuhat viitsada dollarit!

Mu keha kattus külma higiga, kui ma mõtlesin järgemööda kõikidele asjadele, mis oleksid võinud selle ümbrikuga juhtuda. Kui mul ei oleks rumalal kombel õnne olnud, oleksin võinud selle vähemalt tosin korda kaotada. Ent nii hämmastunud kui ma ka olin selle üle, et olin täielikult unustanud niisuguse kena rahasumma, tundsin seal istudes ja rahapakki silmitsedes ometi, et see oli midagi oma tähtsusest kaotanud.

Võib-olla, mõtlesin, oli selles süüdi Tupperi muinasmaa, et ma ei pidanud raha enam nii oluliseks kui enne. Ma teadsin küll, et kui mul oleks võimalik omaenese maailma tagasi pääseda, siis omandaksid dollarid jälle

112

endise tähtsuse, kuid siin, selle lühikese hetke vältel olid tähtsad jõesavist voolitud rohmakas nõu, teivastest ehitatud onn ja puulehtedest tehtud magamisase. Ja tähtsam kui kogu maailma raha oli vajadus hoida väike laagrituli põlemas, kui järel ei olnud enam ühtegi tikku.

Kuid see ei olnud minu maailm, ütlesin enesele. See oli Tupperi maailm, tema pehme, lühinägelik maailm — ja sellega oli seoses tema täielik võimetus näha tohutuid komplikatsioone, mida see maailm enesega kaasa tõi..

Sest käes oli päev, mille üle oli mõtteid mõlgutatud — kuigi mõtteid oli mõlgutatud liiga vähe ja liiga vähe oli ette võetud, sest kõik see oli paistnud nii kauge ja ebatõenäoline. Käes oli päev, mil inimkond oli sattunud kokkupuutesse (või kokkupõrkesse) võõra rassiga.

Kõik mõttemõlgutused olid muidugi käsitlenud võõraid kosmilisest ruumist, võõraid mõnel teisel taevakehal või mõnelt teiselt taevakehalt. Siin aga ei olnud tegemist võõrastega ruumist, vaid võõrastega ajast või vähemalt ajabarjääri tagant.

See ei muuda midagi, ütlesin enesele, ükskõik kas ruumist või ajast, probleem jäi samaks. Inimkond oli lõpuks jõudnud silmapilguni, kus ta pidi läbi tegema üliraske proovi, mis'ei tohtinud.ebaõnnestuda.

Ma võtsin maast nõud- jä läksin mööda rada tagasi üles.

Tupper magas ikka veel, kuid ei norsanud enam. Ta ei olnud asendit muutnud ja tema vaibad olid endist viisi taeva poole sirutatud.

Päike oli kaugele läände jõudnud, kuid kuumus püsis ja õhk oli täiesti tuuletu. Lillede purpurne puna.lasus liikumatult künkanõlvadel.

Ma seisin ja silmitsesin lilli. Need olid süütud ja kenad ning nendest ei paistnud mingit lubadust ega mingit ähvardust. Nad moodustasid samasuguse õitevälja nagu karikakrad või nartsissid. Nad olid midagi niisugust, milles me oma maa-keral ei olnud kõigi seal elatud aastate vältel kunagi kahelnud. Neil ei olnud mingit isikupära ja nad ei kujutanud enesest midagi muud kui ainult vär-
vilaiku, mis rõõmustas silma. . .

Ma mõtlesin, et kõige raskem oli kogu selles loos just täielik võimatus kujutleda Lilli millegi muuna kui lilledena. Võimatu oli mõelda neist kui olenditest, kui mil-lestki, millel oli kas või sümboolncgi tähtsus. Neid ei olnud võimalik tõsiselt

113

võtta ja ometi tüli neid tõsiselt võtta, sest omamoodi olid nad niisama intelligentsed kui inimesed ja võib-olla intelligentsemadki.

Ma panin nõud lõkke kõrvale ja hakkasin pikkamööda künkanõlvast üles ronima. Mu jalad tõukasid lilli kõrvale ja ma sõtkusin mõned neist puruks, kuid ilma mõnda lille puruks sõtkumata oli siin võimatu kõndida.

Ma ütlesin enesele, et mul tuleb nendega uuesti rääkida. Niipea kui Tupper oli puhanud, tahtsin nendega uuesti rääkida. Oli suur. hulk küsimusi, milles oli vaja selgust saada, paljud asjad vajasid seletust. Kui Lilled ja inimkond pidid hakkama koos elama, siis oli vajalik vastastikune arusaamine. Ma meeautasin jutuajamist, mis mul Lilledega oli olnud, ja püüdsin leida peent ähvardust, mida teadsin seal olevat sisaldunud. Kuid selles, mida ma mäletasin, ei olnud mingit ähvardust.

Ma jõudsin künka tipule, peatusin seal ja heitsin pilgu lainjale purpursele aasale. Nõlva jalamil suundus küngaste vahelt jõe poole väike oja. Sinna, kus ma seisin, kostis hõbedane vulin, mida. vesi tekitas üle kivide voolates.

Pikkamööda hakkasin nõlvast alla oja poole minema ja seda tehes nägin pja teisel kaldal, vastaspoolse nõlva jalamil mingit kühmu. Varem ei olnud ma seda märganud ja arvasin, et seda võis olla maskeerinud valguse viltune langemine maapinnale.

Selles kühmus ei olnud midagi iseäralikku, kui välja arvata see, et ta näis siin mitte päriselt omal kohal olevat. Järsunõlvalisena seisis ta laugete küngaste hulgas üksi ja omaette nagu mingist teisest ajast järelejäänud küürusseljaline monstrum.

Ma jõudsin alla oja äärde ja kahlasin läbi madala köha, kus läikival kruusal ei olnud rohkem kui kolm tolli vett.

Vee ääres oli suur, poolest saadik järsku kaldanõlva mattunud kivirahn. See sobis hästi istumiseks, ma võtsin sellel istet ja heitsin pilgu allavoolu. Päike helkis vee-pinnal ja muutis iga virvenduse teemantideks ning õhk oli täis laulva oja hõbedast helinat.

Maailmas, kus asus Millville, ei olnud selles kohas oja, kuid Jack Dicksoni karjamaal oli kuiv säng, mida mööda Stiffy onni tagusest soost mõnikord liigvesi ära voolas. Ma mõllcsin, et võib-olla oli ka Millvi!lc,i maailmas olnud niisugune oja, enne kui farmeri ader ja selle tekitatud.erosioon olid maastiku ümber kujundanud.

114

Ma istusin võlutuna veeteemantide sädelusest ja oja vulinast. Näis, et siin, viimaste päikesekiirte soojuses ja küngaste kaitse all oleksvõinud istuda igavesti.

Mu käed olid kahel pool keha ja ma libistasin neid enda all oleva kivi pinnal laisalt edasi-tagasi. Arvatavasti ütlesid nad mulle peaaegu silmapilkselt, et selles

pinnas oli midagi kummalist, kuid ma olin nii süvenenud päikese ja vee nautimisse, et kiilus mitu minutit, enne kui see kummalisus mu teadvusse jõudis.

Kui see oli sinna jõudnud, jäin ikka veel istuma ja jätkasin sõrmeotstega kivi pinna kompimist, kuid ei vaadanud selle poole. Ma tahtsin veenduda, et ma ei olnud eksinud ja et kivi ikka tõepoolest tundus olevat kunstlikult vormitud.

Kui ma lõpuks tõusin ja rahnule pilgu heitsin, ei jäänud enam mingit kahtlust. Rahn oli tahutud plokiks ja kohati olid sellel veel näha tahumisjäljed. Ohe nurga juures oli ploki külge jäänud midagi rabedat, mis ei saanud olla muu kui mingisugust liiki mört, millega plokk oli. kunagi olnud paigale kinnitatud.

Ma ajasin enese sirgu ja taandusin eemale, tagasi, ojja, kus vesi mu pahkluid rebis.

Mitte lihtne kivirahn, vaid tahutud plokk! Plokk, mis kandis tahumisjälgi ja mille ühe serva küljes oli veel. tükike mörti.

Niisiis ei olnud Lilled selle planeedi ainsad asukad. Siin oli veel teisi — või siin oli olnud teisi. Olendeid, kes oskasid kasutada kive ja kellel oli tööriistu kividele sobiva kuju ja suuruse andmiseks.

Kiviplokilt rändas mu pilk vee ääres olevale kühmule ja selle pinnast nägin välja ulatuvat teisi plokke. Unustanud vee sädeluse ja hõbedase laulu, seisin tardunult ja jälgisin plokkide piirjooni. Oli näha, et kunagi olid plokid moodustanud seina.

See kühm ei olnud niisiis looduse kapriis. See oli tõend tööst, mida kunagi olid teinud olendid, kes oskasid kasutada tööriistu.

Ma väljusin ojast ja ronisin kühmule, ükski kivi ei olnud suur, ühelgi neist ei olnud mingeid kaunistusi; olid ainult tahumisjäljed ja siin-seal plokkidevahelise mördi tükid. Võib-olla oli siin kunagi seisnud mõni hoone. Või mingisugune müür. Või monument.

Veidi allpool kohast, kus ma olin oja läbinud, alustasin kühmu nõlvast allalaskumist. Nõlva järskuse tõttu laskusin

aeglaselt ja ettevaatlikult ning kasutasin käsi piduritena, et mitte libiseda ja kukkuda.

Ja siis, surutuna tihedalt vastu nõlva, leidsin kondi. See ei olnud võib-olla kuigi ammu maa seest välja tulnud ja seda varjasid purpursed lilled. Tavalistes tingimustes ei oleks ma seda tõenäoliselt tähelegi pannud. Algul ei näinud ma seda kuigi hästi ja märkasin ainult selle tuhmi valendust maapinnal. Enne selle nägemist olin juba sellest mööda jõudnud ja ronisin tagasi, et seda maast üles võtta.

Kondi pind murenes mõnevõrra mu sõrmede survel, kuid kont ise ei murdunud.

See oli veidi kaarjas ja valge, tontlikult kriitvalgc.

Konti käes keerutades taipasin, et see oli ribikont, ning oma kuju ja suuruse poolest võis see olla kuulunud inimesele, kuigi mu teadmised ei olnud küllaldased, et selles täiesti kindel olla.

Kui see tõepoolest oli inimese ribikont, ütlesin enesele, siis tähendas see, et kunagi oli siin elanud inimesetaoline olend. Ja kas ei võinud see tähendada, et siin veel praegugi eksisteeris mingisugune inimkonnaga väga sarnane rass?

Planeet täis lilli, ilma ühegi elanikuta peale purpurpunaste lillede ja hilisemal ajal Tupper Tyleri. Nõnda olin arvanud, kui olin näinud kauge silmapiirini laiuvaid lilli, kuid see oli olnud ainult oletus. See oli järeldus, mille olin teinud, ilma et mul selleks oleks olnud kuigi palju tõendeid. Ehkki seda järeldust osaliselt toetas ilmne fakt, et selles kohas, kus mina viibisin, ei eksisteerinud midagi muud — ei ühtegi lindu, putukal ega looma, üldse-mitte midagi, välja arvatud võib-olla mõned bakterid ning viirused, ja ma mõtlesin, et isegi need võisid olla vajalikud Lillede heaoluks.

Olgugi et kont välispinnalt murenes, kui ma ta üles tõstsin, näis ta üldiselt veel tugev olevat. Ma teadsin, et mitte väga ammu oli ta moodustanud osa elusolendist. Tema vanus olenes tõenäoliselt suurel määral mulla koostisest ja niiskusest ning arvatavasti paljudest muudest teguritest. See oli probleem asjatundja jaoks ja mina ei olnud asjatundja.

Nüüd nägin veel ka midagi muud, väikest valget laiku paremal pool enda kõrval. See võis olla maapinnal lebav valge kivi, kuid juba seda silmates olin teistsugusel aivamusel.

115

See oli niisama kriitvalge kui ribikont, mille ma olin üles tõstnud.

Ma astusin lähemale, kummardusin ja.nägin, et tegemist ei olnud tõepoolest kiviga. Lasknud ribikondi sõrmede vahelt maha kukkuda, hakkasin kaevama. Mul ei olnud küll tööriistu, kuid muld oli kohev ja liivane ning ma sain hakkama sõrmede abiga.

Sedamööda, kuidas ma kaevasin, hakkas väljakaeva-tava eseme kuju nähtavale tulema, ja hetk hiljem teadsin, et see ese on pealuu — ning veel veidi hiljem, et see on inimese pealuu;

Ma vabastasin selle mullast ning tõstsin üles, ja kui mul ribikont oleks võinud ära tundmata jääda, siis siin ei saanud olla mingit eksitust.

Ma kükitasin nõlval ja tundsin oma sisemuses hoovaval kaastunnet selle kunagi elanud ja surnud olendi vastu — ning ühtlasi ka üha kasvavat hirmu.

Sest pealuu, mida ma oma käte vahel hoidsin, tõendas kindlalt, et see ei olnud Lillede kodumaailm. See oli — see pidi olema — maailm, mille nad olid vallutanud või vähemalt üle võinud. Ma mõtlesin, et tegelikult võisid nad olla ajaliselt väga kaugel sellest vanast kodust, kuš üks teine rass (nende kirjelduse järgi inimkonnast erinev rass) oli nad intelligentseks teinud.

Kui kaugel oli Lillede kodumaa? Kui palju vallutatud maakerasid lahutas siinset maailma nende esialgsest maailmast? Kui paljud teised maakerad olid tühjad, puhtaks pühitud igasugustest eluvormidest, niis oleksid võinud Lilledega konkureerida?

Ja see teine rass, kes oli Lilled aietanud jä taimse eksistentsi tasemest kõrgemale tõstnud — kus oli see vana rass nüüd?

Ma asetasin pealuu tagasi auku, kust olin ta välja tõstnud. Ettevaatlikult lükkasin talle uuesti peale, liiva ja mulda, kuni ta oli jälle kaetud, seekord täiesti kaetud, nii et temast ei paistnud enam ühtki osa. Ma oleksin tahtnud ta laagrisse kaasa võtta, et teda seal lähemalt uurida. Kuid ma teadsin, et seda ma ei võinud, sest Tup-per ei tohtinud teada, mis ma olin leidnud, tema aju oli tema Lilledest sõprade jaoks avatud raamat ja ma olin kindel, et minu oma seda ei olnud, sest minuga ühendusse astumiseks olid nad pidanud kasutama telefoni. Seni, kui ma Tupperile midagi ei öelnud, ei saanud Lilled teada, et ma olin leidnud pealuu. Oli muidugi võimalik,

117

et nad seda juba teadsid, et neil oli olemas nägemismeel või midagi muud, mis on niisama hea kui nägemine. Aga ma kahtlesin, kas neil seda oli; seni ei olnud selle kohta ilmnenud mingeid tõendeid. Kõige tõenäolisem oli see, et nad olid vaimsed sümbiondid ja neil ei olnud mingit teadvust peale teadvuse, mida nad jagasid teiste eluvormide ajudega.

Ma laskusin poolpõiki nõlvast alla ja leidsin teel veel, kiviplokke. Mulle hakkas ilmseks saama, et kunagi varem oli selles kohas seisnud mingi ehitis. Kas oli siin olnud linn, mõtlesin, või midagi muud? Aga ükskõik, mida see oli enesest kujutanud, igal juhul oli siin elatud.

Ojani jõudsin kühmu kaugemas otsas, kus oja oli osa kühmu nõlvast ära uhtunud, ja hakkasin järsu kalda all vees kahlates minema tagasi sinna, kus ma olin oja läbinud.

Päike oli loojunud ja koos sellega oli kadunud vee teemandisära. Esimestes videvikuvarjudes voolas oja tumedana, kollakaspruunina.

Mustavast kaldaseinast irvitasid mulle äkki vastu hambad ja ma jäin sambana seisma, põrnitsedes sakilist ham-barida ning selle kohal kummuvat valget kolpa. Mu pahkluid rebiv vesi just nagu urises mu peale ja ma värisesin jahedusest, mis tumenevatelt küngastelt alla hoovas.

Sest seal vee kohal rippuvast tumedast mullast endale vastu irvitavat teist pealuud silmitsedes teadsin, et inimkonnades seisis suurim oht, mis teda kunagi oli ähvar-danud. Välja arvatud inimene ise, ei olnud seni eksisteerinud midagi, mis oleks ähvardanud inimkonna olemasolu. Nüüd lõpuks oli niisugune ähvardus mu silmade ees.

13

Väikese lõkke kuma hakkas paistma juba enne, kui ma laagrisse jõudsin. Künkanõlvast alla komistades nägin, et Tupper oli oma uinaku lõpetanud ja valmistas õhtueinet.

«Kas käisid jalutamas?» küsis ta.

«Vaatasin natuke ringi,» ütlesin mina. «Ega siin palju näha pole.»

«Lilled on kõik.» ütles Tupper.

Ta pühkis lõuga, luges üle ühe käe sõrmed ja kordas

seda siis veel kord, et teha kindlaks, kas ta ei olnud eksinud.

«Tupper?»

«Mis on, Brad?»

«Kas siin on kõik niimoodi? Ma mõtlen, kogu selles maailmas? Mitte midagi muud kui ainult Lilled?»

«Teised tulevad ka mõnikord.»

«Teised?»

«Teistest maailmadest,» ütles Tupper. «Aga nad lähevad jälle ära.»

«Missugused need teised on?»

«Lõbutsejad, Nad tulevad siia lõbutsema,»

«Mismoodi lõbutsema?»

«Ma ei tea,» ütles Tupper. «Lihtsalt lõbutsema.» Ta oli tusane ja põiklev.

«Aga peale selle ei ole siin midagi muud kui ainult Lilled?» küsisin.

«Nemad on kõik,» ütles Tupper. «Aga sa ei ole ju kõike näinud.»

«Nemad on mulle rääkinud,» ütles Tupper. «Ja nemad ei valeta. Nemad ei ole niisugused nagu Millville'i inimesed. Neil ei ole tarvis valetada.»

Ta nihutas savipoti kahe puupulga abil lõkke kuumast osast eemale.

«Tomatid,» ütles la. «Ma loodan, et sulle maitsevad tomatid.»

Ma noogutasin jaatavalt ja ta laskus lõkke juurde kükakile, et valmivat õhtueinet paremini jälgida.

«Nad ei räägi midagi muud kui ainult tõtt,» ütles ta, tulles tagasi küsimuse juurde, mille ma olin esitanud. .«Nad ei saagi muud kui tõtt rääkida. Nad on niisuguseks loodud. Nad on täis tõde ja nad elavad sellest. Ja neil ei ole tarvis rääkida midagi muud kui tõtt. Valetatakse sellepärast, et kardetakse haiget saada, aga siin ei ole midagi, mis võiks neile haiget teha.»

Ta tõstis pilgu ja põrnitses mulle vastuvaidlust oodates väljakutsuvalt otsa.

«Ma ei öelnud, et nad valetavad,» laususin mina. «Ma ei ole silmapilgukski kahelnud milleski, mida nad on öelnud. Selle tõega, mida nad täis on, mõtled sa nende teadmisi, eks ole?»

«Vist küll. Nad teavad palju asju, mida MillvilleMs mitte keegi ei tea.»

Ma jätsin asja sellega. Millville oli Tupperi endine

maailm. Kui ta ütles Millville, siis mõtles ta inimeste maailma.

Tupper alustas jälle sõrmede loendamist. Ma vaatasin, kuidas ta seal kükitas, nii õnnelik ja enesega rahul maa» ilmas, kus tal ei olnud mitte midagi, ent kus ta siiski oli õnnelik ja enesega rahul.

Mind pani järjekordselt imestama tema kummaline võime suhelda Lilledega, tunda neid nii hästi ja lähedalt, et ta sai nende nimel rääkida. Kas on võimalik, küsisin eneselt, et sellel sülge niristaval, sõrmi loendaval idioodil on mingi aistimisvõime, mis tavalistel inimestel puudub? Et see lisavõime kujutab enesest mingisugust kompensatsiooni selle eest, mida tal pole?

Lõppude lõpuks, meenutasin, on inimese taju erakordselt piiratud, ta ei tea, millest ta on ilma jäetud, ja ta ei tunne selle järele ka mingit puudust, sest ta ei ole suuteline kujutlema ennast teistsugusena, kui .ta on. Oli täiesti võimalik, et mingi eriskummaline geneetiline kombinatsioon oli Tupperile andnud võimed, mida ei olnud ühelgi teisel inimesel, ja tal enesel ei olnud aimugi, et tal oli mingi eriline anne, sest ta ei osanud arvata, et teistel võiks puududa midagi niisugust, mis talle enesele tundus olevat täiesti normaalne. Ja kas need üleinimlikud võimed ei olnud vahest ehk vastavuses Lillede mingisuguste aimamatute võimetega?

Kui telefonis kuuldud hääl oli maininud diplomaatiliste ülesannete täitmist, siis oli ta öelnud, et mind on soojalt soovitatud. Kas see teisel pool lõket kükitav mees oligi olnud soovitaja? Ma tahtsin väga seda temalt küsida, kuid ei julgenud.

«Miäu,» ütles Tupper. «Miäu, miäu, miäu.»

Seda tuleb tunnistada, et kassi häält tegi ta täpselt järele. Ta oli üldse suuteline igasugust häält järele tegema. Ta tegi alatasa imelikke hääli ja harjutas neid seni, kuni need tulid hästi välja.

Ma ei pööranud talle tähelepanu. Ta oli tõmbunud omaenese maailma ja ei olnud võimatu, et ta oli minu juuresoleku unustanud.

Lõkkes olev poti auras ja õhtusesse õhku tõusis keeva toidu lõhn. Idapoolse silmapiiri kohal ilmus nähtavale esimene täht ning mu teadvusse tungisid, jälle süle praksumise ja Tupperi häälitsuste vahelised lühiajalised vaikused, mis olid nii sügavad, et kui ma püüdsin neid kuulatada, siis hakkas mu pea pööritama.

Siin oli vaikuse maa, siin valitses igavene vaikus, mida häirisid ainult vesi ja tuul ning väikesed nõrgad hääled, mida tegid niisugused sissetungijad nagu meie Tup-periga. Olgugi et Tupper ei olnud nüüd võib-olla enam sissetungija.

Ma istusin üksi, sest mees teisel pool lõket oli minust ja kõigest ümbritsevast eemale tõmbunud ning taandunud ruumi, mille ta oli ise enese jaoks ehitanud, mis kuulus ainult temale ja mille lukustatud ust sai avada ainult tema ise, sest mitte kellelgi teisel ei olnud selleks võtit ja mitte keegi ei aimanudki, missugune see võti pidi olema.

Vaikuses üksi istudes tajusin selle planeedi purpur-punaste omanike vormitut, subtiilset isiksust. Selles oli tunda sõbralikkust, kuid see sõbralikkus oli vastikust tekitav, see oli nagu mingi koletistiku looma lipitsev sõbralikkus. Ja ma tundsin hirmu.

Missugune rumalus, mõtlesin. Tunda hirmu lillede ees.

Tupperi kass oli üksildane ja eksinud. Ta uitas mingisuguse teise koletistemaa pimedas ja märjas metsas, näugus tasa enda ette ja nuuksus, tippides oma pehmetel käppadel üha edasi mööda ebamäärasuste ja kahtluste hämmeldusttekitavat maailmajoont.

Hirm oli lõkkevalguse ringist veidi eemale taandunud. Kuid künkalipul luuras ikka veel purpurne puna.

Kas vaenlane, mõtlesin. Või ainult midagi võõrast?

Kui see oli vaenlane, siis oli see hirmus, leppimatu ja ohtlik vaenlane.

Sest taimed olid ainsad energiaallikad, mis tegid võimalikuks loomse elu.

Ainult taimed olid suutelised hankima, muundama ja säilitama eluks vajalikku ainet. Loomariigil oli võimalik eksisteerida ainult taimeriigist saadava energia arvel. Lakates sihilikult tegutsemast või tehes ennast mingil viisil mitlesöödavaks, võisid taimed hävitada kõik teised eluvormid.

Ja Lilled olid väga salakavalalt muutlikud. Nagu ilmnes Tupperi aiast ja talle lõkkematerjali andvatest puudest, võisid Lilled esineda igasuguste taimedena — puudena või rohuna, viinamarjaväätidena, põõsastena või teraviljana. Nad võisid mitte üksnes teisi taimi teeselda, vaid ka täielikult nendeks taimedeks muutuda.

Oletame, et nad lasti inimeste maakerale ja nad pakkusid ennast asendama sealseid puid paremate puudega või samade vanade puudega,

mida me olime alati tundnud, kuid mis kasvasid kiiremini, olid sirgemad jä pike-mad ning andsid paremat varju või paremat puitu. Või nad lubasid senise nisu asendada parema nisuga, mille saak oli suurem ja tera jämedam ning mis oli vastu-pidav põuale ja teistele nisusaaki vähendavatele teguritele. Oletame, et nad sõlmisid inimestega kokkuleppe, mille kohaselt nad muutusid kõikideks köögiviljadeks, igasuguseks rohuks, kõikideks teraviljadeks ja kõikideks puudeks, asusid kõigi Maa esialgsete taimede asemele, andsid inimestele iga aakri kohta rohkem toiduaineid ja iga puu kohta rohkem puitu ning tagasid kõigele, mis kasvas, senisest suuitma viljakuse.

Maailmas ei olnud siis enam nälga, üldse mitte mingisugust puudust, sest Lilled olid suutelised ennast kohandama nii, et nad said rahuldada inimeste kõiki vajadusi.

Ja kui inimesed lõpuks olid hakanud kõiges Lilledele lootma, kui nende kogu majandus oli rajatud Lilledele ja nende elu ise sõltus sellest, kas Lilled täitsid kokku-lepet või mitte, siis olid inimesed Lillede meelevallas. Üle öö võisid Lilled lakata olemast nisu ja mais ja rohi; nad võisid kogu Maa ilma jätta toiduvarudest. Nad võisid ka muutuda mürgiseks ning sel viisil tappa inimesed kiiremini ja vähem julmalt. Ja kui nad tolleks ajaks olid inimesi küllaldaselt vihkama hakanud, siis võisid nad välja arendada mingisuguse õietolmu, mille suhtes kõik Maa elusolendid olid nii allergilised, et surma, kui see tuli, võis ainult tervitada.

Või ütleme näiteks, mõtlesin, mängides.selle mõttega, et inimesed ei lase neid sisse, kuid nad tuleyad ikkagi, et inimesed ei sõlmi nendega mingit kokkulepet, kuid nad muudavad enese salaja ikkagi nisuks ja rohuks ja kõikideks, teisteks Maa taimedeks, tapavad Maa esialgsed taimed ja loovad nende asemele samasuguse taimeriigi kõigis selle variatsioonides. Niisugusel juhul, mõtlesin, võib tulemus olla sama.

Kas me lasksime nad sisse või me ei lasknud neid sisse (kuid ei suutnud nende sissetungi tõkestada), ikka olime nende meelevallas. Nad võisid meid tappa või mitte tappa, ent isegi kui nad meid ei tapnud, oli ikkagi fakt, et nad võisid seda teha igal ajal, mil soovisid.

Aga kui Lillede eesmärk oli sissetung Maale, kui neil oli kavas Maa vallutamine kogu sealse elu hävitamise teel, siis miks olid nad minuga ühendusse astunud? Nad

oleksid saanud sisse tungida nii, et meie ei oleks sellest midagi teadnud. Selleks oleks kulunud rohkem aega, kuid tee oleks olnud vaba. Mitte miski ei oleks neid'peatanud, sest meie ei oleks nende tulekust teadlikud o nud.. Kui teatavad, purpurpunased lilled oleksid Millville'i' aedadest välja imbunud ning aasta-aastalt mööda aiaääri, kraaviservi ja väikesi kõrvalisi maalappe edasi nihkunud, siis ei oleks keegi neile tähelepanu pööranud. Aastaaastalt oleksid lilled üha kaugemale tunginud ja saja aasta pärast oleksid nad olnud nii tugevasti kanda kinnitanud, et neile ei oleks enam miski mõjunud.

Ja oli veel üks mõte, mis teiste mõtete ja kaalutluste varjus oli mu aju vasardanud, et teda kuulda võetaks. Nüüd ma siis lasksin tal tulla: kas me isegi sel juhul, kui see võimalik oli, pidime püüdma Lilli eemal hoida? Kas me isegi potentsiaalse hädaohu korral pidime nende teed tõkestama? Sest siin oli tegemist võõra eluvormiga, esimese võõra eluvormiga, mida me olime kohanud. Siin avanes inimkonnal võimalus — kui ta seda võimalust kasutada riskis — omandada uusi teadmisi, tutvuda uute mõtteviisidega, täita lünki oma senistes teadmistes ning rajada mõttesilda, mõista seisukohti, mis ei olnud inimeste omad, kogeda uusi emotsioone, saada uut innustust ja õppida tundma uut loogikat. Kas see oli midagi niisugust, millest me võime lasta ennast eemale: peletada?. Kas me tohtisime jätta sellele esimesele võõrale eluvormile poole teeni vastu minemata ja meievahelisi võimalikke ebakõlasid likvideerimata? Sest kui me jätame selle tegemata nüüd, esimesel korral, siis jääb see meil tegemata ka teisel korral ja võib-olla igavesti.

Tupper tegi heliseva telefoni, häält ja ma imestasin, mis oli tema üksildasel eksinud kassil tegemist telefoniga. Ma mõtlesin, et võib-olla oli kass pimedast ja mär-jast metsast leidnud telefoniputka ning päris nüüd järele, kus ta on ja kuidas tal on võimalik koju pääseda.

Telefon helises jälle ja sellele järgnes lühike vaikus. Siis ütles Tupper mulle väga kannatamatult: «Hakka rääkima. See kõne on sulle.»

«Mis see tähendab?» küsisin imestunult.

«Ütle halloo,» nõudis Tupper. «Hakka peale ja vasta.»

«Hea küll,» ütlesin, et tema meele järele olla. «Halloo.»

Tupperi hääl muutus Nancy hääleks. See oli nii täiuslik imitatsioon, et ma tajusin Nancy juuresolekut.

«Brad!» hüüatas Nancy. «Brad, kus sa oled?»

Ta hääl oli kõrge ja hingeldav, peaaegu hüsteeriline.

«Kus sa oled, Brad?» küsis ta. «Kuhu sa kadusid?»

«Ma ei tea, kas ma oskan seda seletada,» ütlesin mina, «Vaata... »

«Ma otsisin igalt poolt,» ütles Nancy, suutmata pidurdada sõnade tulva. «Me otsisime igalt poolt. Kogu linn otsis sind. Ja siis tuli mulle meelde telefoniaparaat isa töötoas — tead küll, see ilma kettata aparaat. Ma teadsin, et see seal oli, aga ma ei pannud seda varem kunagi eriti tähele. Ma arvasin, et see on mõni mudel või lihtsalt lauailustus või mingisugune vigur. Aga palju oli juttu nendest telefoniaparaatidest, mis leiti Stiffy onnist, ja Ed Adler rääkis mulle aparaadist, mis oli sinu kontoris. Ja lõpuks ma taipasin, et isa aparaat on võib-olla samasugune kui need teised. Aga kulus hirmus palju aega, enne kui ma seda taipasin. Siis tulin isa töötuppa ja nägin telefoniaparaati ja lihtsalt jäin seisma ja seda vaatama — sest, saad aru, mul oli hirm. Ma kartsin seda aparaati ja ma ei julgenud seda kasutada, sest mul oli hirm selle ees,

mida võisin teada saada. Aga ma võtsin julguse kokku ja tõstsin toru, liin oli vaba ja ma küsisin sind. Ma tean, et see oli hullumeelsus, aga... Mida sa ütlesid, Brad?»

«Ma ütlesin, et ma ei tea, kas oskan täpselt seletada, kus ma olen. Ma ise muidugi tean, kus ma olen, aga ma ei oska seda niimoodi seletada, et see oleks usutav.»

«Räägi mulle. Ara keeruta. Räägi mulle, kus sa oled.»

«Ma olen mingisuguses teises maailmas. Ma astusin oma aiast välja ja ... »

«Kuhu sa astusid?»

«Ma lihtsalt kõndisin oma aias, läksin Tupperi rada mööda ja ... »

«Mis rada see niisugune on?»

«Tupper Tyleri oma,» ütlesin. «Ma vist unustasin sulle öelda, et Tupper tuli tagasi.»

«Aga ta ei saanud ju tulla,» ütles Nancy. «Ma mäletan teda. See oli kümme aastal tagasi.»

«Ta tuli tagasi.» kinnitasin mina. «ta tuli täna hommikul tagasi. Ja läks siis uuesti ära. Ma järgnesin talle jälgi mööda ... »

«Seda sa rääkisid juba,» ütles Nancy. «Sa järgnesid talle ja jõudsid mingisugusesse teise maailma. Kus see teine maailm on?»

Ta oli samasugune nagu kõik teised naised. Ta esitas kõige põrgulikumaid küsimusi.

«Ma ei tea täpselt. Tean ainult nii palju, et ta asun teises ajas. Võib-olla ainult sekundi võrra eemal.»

«Kas sa tagasi pääsed?»

«Kavatsen proovida,» ütlesin. «Ma ei tea, kas pääsen.»

«Kas on midagi, millega ma saan sind aidata — kas linn saab sind kuidagi aidata?»

«Kuule, Nancy, niimoodi ei jõua me kuigi kaugele. Ülle mulle, kus su isa on?»

«Ta on sinu majas. Seal on suur hulk inimesi. Nad loodavad, et sa tuled tagasi.»

«Nad ootavad mind?»

«Mm.. jah. Vaata, nad otsisid igalt poolt ja nad teavad, et linnas sind ei ole, ja paljud neist on kindlad, et sina tead, mida kõik see tähendab... »

«Sa mõtled tõket?»

«Jah, seda ma mõtlen.»

«Ja nad on kõvasti vihased?»

«Mõned neist küll,» ütles Nancy.

«Kuule, Nancy ... »

«Ära sa seda enam ütle. Ma kuulen niikuinii.»

«Kas sa saad minna ja oma isaga rääkida?»

«Muidugi saan,» ütles Nancy.

«Hea küll. Mine siis sinna ja ütle talle, et kui ma tagasi pääsen — kui mul õnnestub tagasi pääseda —, siis on mul vaja kellegagi rääkida. Mõne tegelasega. Mõne tähtsa tegelasega. Võib-olla presidendiga või kellegagi, kes seisab presidendile lähedal. Võib-olla kellegagi ÜRO-st ... »

«Aga, Brad, sa ei saa nõuda kokkusaamist presidendiga!»

«Võib-olla mitte,» ütlesin. «Aga mul on tarvis pääseda nii kõrgele kui võimalik. Mul on midagi,. millest meie valitsus peab teada saama. Mitte ainult meie valitsus, vaid kõik valitsused. Su isa tunneb kindlasti kedagi, kellega ta saab rääkida, ütle talle, et ma ei tee nalja. Ütle talle, et see on tähtis.»

«Brad,» ütles Nancy. «Brad, kas sa oled ikka kindel, et asi on tõsine? Sest kui sa nalja teed, siis võib sellest hirmus supp välja tulla.»

«Ausõna,» ütlesin mina. «Ma mõtlen seda tõsiselt, Nancy. Asi oh täpselt niimoodi, nagu ma rääkisin. Ma olen teises maailmas, naabermaailmas... »

125

«Kas see on kena maailm, Brad?» «Jah, kena on ta küll,» ütlesin. «Siin ei ole muud kui ainult lilled.»

«Mis sorti lilled?» «

«Purpurpunased lilled. Minu isa lilled. Samasugused nagu Millville'is. Need lilled on tegelikult inimesed, Nancy. Nemad tekitasidki selle tõkke.»

«Aga lilled ei saa ju inimesed olla, Brad.»

Just nagu oleksin ma olnud väike laps. Just nagu oleks tal vaja olnud mind heas tujus hoida. Ta küsis, kas see on kena maailm, ja ütles mulle, et lilled ei saa inimesed olla. Väga armsasti mõistlik.

Ma surusin viha ja meeleheidet tagasi.

«Ma tean, et ei saa,» ütlesin. «Aga nad on samasugused nagu inimesed. Nad on intelligentsed ja on suutelised ennast väljendama.»

«Kas sa oled nendega rääkinud?»

«Tupper räägib nende nimel. Ta on nende tõlk.»

«Aga Tupper oli ju poole aruga.»

«Siin ta seda ei ole. Tal on võimeid, mis meil puuduvad.»

«Mis võimeid? Brad, sa pead ...»

«Kas sa räägid oma isaga?»

«Otsekohe,» ütles Nancy. «Ma lähen sinna ... »

«Ja Nancy ... »

«Jah.»

«Võib-olla oleks hea, kui sa ei ütleks, kus ma olen ja kuidas sa minuga ühenduse said. Ma usun, et linnarahvas on kõvasti ärevil.»

«Nad on pöörased,» ütles Nancy.

«Oma isale räägi, mida tahad. Räägi talle kõik. Aga teistele mitte. Su isa teab, mida neile öelda. Ei ole mõtet linnarahvale veel uut kõneainet anda.»

«Hea küll,» ütles Nancy. «Ole ettevaatlik. Tule elusalt ja tervelt tagasi.»

«Igatahes,» ütlesin mina.

«Kas sa ikka pääsed tagasi?»

«Arvan, et pääsen. Loodan, et pääsen.»

«Ma ütlen isale edasi, mis sa rääkisid, ütlen seda täpselt edasi. Ta võtab selle asja käsile.»

«Nancy. Ä.ra muretse. Kõik läheb hästi.»

«Ega ma ei muretsegi. Nägemiseni.»

«Nägemiseni, Nancy. Aitäh, et sa helistasid.»

Tupperile ütlesin: «Aitäh, telefon.»

126

Tupper tõstis käe, sirutas sõrme minu poole ja hakkas seda häbistades ringi keerutama.

«Bradil on pruut,» jorutas ta laulva häälega. «Bradil on pruut.»

«Ma arvasin, et sa ei kuula kunagi pealt,» ütlesin mina veidi ärritatult.

«Bradil on pruut! Bradil on pruuti Bradil on pruuti»

Scc mõte hakkas teda erutama ja ta näo ümber lenda* sid süljepritsmed.

«Jäta järele,» karjusin ta peale, «Kui sa järele ei jäta, siis ma murran su neetud kaela.»

Ta sai aru, et ma ei tee nalja, ja jättis järele.

14

Ma ärkasin sinises ja hõbedases öös ning Imestasin juba ärkamise hetkel, mis võis mind äratada. Ma lamasin selili ja minu kohal taevas vilkusid tähed. Mingit hämmeldust ma ei tundnud. Ma teadsin, kus ma viibin. Ei olnud mingit pimesi kobamist vana tegelikkuse poole. Ma kuulsin oma kallaste vahel voolava jõe tasast naeru ja tundsin laagritule poolt kanduvat suitsulõhna.

Miski oli mind äratanud. Ma jäin liikumatult lamama, sest tundus olevat tähtis, et kui minuärataja, ükskõik kes see ka oli, viibis lähedal, siis ei tohtinud ta minu ärkamisest teada. Mul oli mingisugune hirmu- või ootu-setunnc. Aga kui see oli hirm, siis ei olnud see sügav ega terav.

Aegamööda pöörasin pead ning nähtavale ilmus hele ja näiliselt väga lähedal olev kuu, mis ujus just jõe ääres kasvavate kääbuspuude rea kohal.

Ma lamasin otse maapinnal, mu all ei olnud midagi muud kui ainult kõva muld. Tupper oli oma onni magama pugenud ja enese kõverasse tõmmanud, nii et jalad ei ulatunud uksest välja. Ja kui ta veel ikka seal oli ja magas, siis tegi ta seda väga vaikselt, sest ma ei kuulnud sealt mingit häälitsusi

Pööranud pead, lamasin mõnda aega vaikselt ja kuulatasin, kas mõni heli ei ülle mulle, et keegi hiilib laagris ringi. Kuid ühtegi heli ei olnud kuulda ja lõpuks tõusin ma istukile.

Laagri kohal olev künkanõlv, mida hõbetas sellele hoovav kuuvalgus, puutus ülal kokku öömusta taevaga.

127

See oli harmooniline tükike ilu, mis rippus vaikuses ja . oli nii habras, et ma ei julgenud teha häält ega mingit järsku liigutust, sest kartsin seda ilu ja vaikust purustada ning taevast ja künkanõlva ühiseks killusajuks muuta.

Ettevaatlikult tõusin jalule ja jäin keset seda habrast maailma seisma, tundes ikka veel imestust selle üle, mis oli mind äratanud.

Kuid näha ei olnud midagi. Maa ja taevas näisid aeglustunud aja ühesainsas hetkes kikivarvul seisvat.. Tundus, et olevik oli siin paigale tardunud, et siin ei olnud minevikku ega tulevikku, et siin ei tiksunud kunagi. ükski kell ega räägitud kunagi ühtki sõna.

Siis nägin ülal künkal liikumist. Seal oli taeva taustal mustana paistev inimene või inimesetaoline olend, kes nõtkena, pikakasvulisena ja graatsilisena jooksis hoogsalt mööda künkaharja.

Ka mina hakkasin jooksma. Põhjuseta, eesmärgita, lihtsalt mööda künkanõlva üles. AAa teadsin ainult seda, et seal ülal oli inimene või inimesetaoline olend ja et ma tahtsin temaga silm silma vastu seista, võib-olla lootuses, et see tühjuse ja lillede, vaikuse ja hapra ilu maa omandab' niimoodi mingisuguse mõtte, et see olend annab siinsele kummalisele aja ja ruumi dimensioonile mingisuguse perspektiivi, millest ma olen suuteline aru saania.

Inimesetaoline olend jooksis ikka veel künkatipul ja ma tegin katset teda hüüda, kuid mu kõrist ei tulnud ühtki häälitsust ja ma jätkasin jooksu.

Olend nähtavasti märkas mind, sest ta jäi äkki seisma, pöördus ringi ja vaatas künkatipult alla minu poole. Ja nüüd nägin, et kuigi ta kaheldamatult oli inimesetaoline, oli tal peas mingi tutt, mis andis talle linnu välimuse, just nagu oleks inimese keha otsas olnud kakaduu pea.

Ma jooksin hingeldades tema poole ja nüüd hakkas ta künkast alla mulle vastu tulema, kõndides aeglaselt, sihikindlalt ja alateadliku graatsiaga.

Ma jätsin jooksmise ja jäin seisma, et hinge tagasi tõmmata. Enam ei olnud tarvis joosta. Mul ei olnud vaja joosta, et olendit kinni püüda.

Olend jätkas künkanõlvast alla minu poole tulekul ja kuigi ta keha jäi ikka veel tumedaks ning ebamääraseks, nägin nüüd, et tutt ta peas oli valge või hõbedane. Kuuvalgel oli raske öelda, kas see oli valge või hõbedane.

Nüüd oli mul juba kergem hingata ja ma hakkasin

128

mööda nõlva olendile vastu minema. Me lähenesime teineteisele pikkamööda, sest arvatavasti kartis kumbki, et igasugune muu lähenemisviis võiks teist hirmutada.

Inimesetaoline olend peatus umbes kümne jala kaugusel, ka mina jäin seisma ja nägin nüüd, et tegemist oli tõepoolest humanoidiga ning et see oli kas alasti või peaaegu, alasti naine. Tutt tema peas säras kuuvalguses imepäraselt, kuid ma ei saanud aru, kas see oli looduslik kehaosa, mingi ekstsentriline soeng või hoopis kübar.

Tutt oli valge, kuid naise keha oli must, pigimust, jä helkis kuuvalguses sinakalt. Ja selles kehas oli mingi erksus, teadlikkus, pulbitsev elutunnetus, mis pani mu hinge kinni.

Naine ütles mulle midagi, mis kõlas nagu muusika. See pidi olema muusika, sest näis, et sõnu tema kõnes ei olnud.

«Mul on kahju,» ütlesin mina. «Ma ei saa aru.»

Naine rääkis uuesti ja tema trillerdav hääl kandus läbi sinise ja hõbedase maailma nagu kristalse mõtte puhang, kuid aru ma sellest ei saanud. Ja ma mõtlesin meeleheites, kas ükski minu rassi esindaja on üldse suuteline mõistma keelt, mille väljendusvahendiks on muusika, või kas see tegelikult üldse ongi mõeldud niisuguseks arusaamiseks nagu sõnad, mida meie kasutame.

Ma raputasin pead ja naine naeris. See naer ei jätnud kahtlust, et tegemist oli inimolendiga — see oli tasane, helisev, täis õnne ja erutust.

Naine sirutas käe ja astus mõned kiired sammud minu poole ning ma võtsin ta väljasirutatud käe vastu. Ja kui ma olin seda teinud, pöördus ta ringi ja hakkas kergel sammul nõlvast üles jooksma ning mina jooksin temaga kaasa. Me jõudsime künkaharjale ja jätkasime käsikäes jooksu teisest nõlvast alla. See oli ohjeldamatu, ekstaatiline jooks täis noorust ja meelelust — jooks mitte kuhugi, jooks, mida ajendas ülim rõõm olla elus selles joovastavas kuuvalguses.

Me olime noored ja joobunud kummalisest õnnetundest, millel ei paistnud olevat mingit põhjust ega seletust, — joobunud, vähemalt mis minusse puutub, metsikust energiaküllusest.

Naise käehaarc oli nooruslikult nõtke ja tugev ning me jooksime kahekesi koos, nagu oleks jooksjaid üksainus, — ja tegelikult tunduski mulle, et mingil imepärasel viisil olin ma saanud osaks sellest naisest ning

129

et ma teadsin, kuhu me läheme ja miks me sinna läheme, kuigi mu aju pulbitses niivõrd õnnetundest, et ma ei suutnud seda teadmist tõlkida sõnadesse, millest ma aru oleksin saanud.

Me laskusime ojani, sulistasime sellest läbi, jooksime ümber kühmu, kust ma olin leidnud pealuud, ja mööda järgmise künka nõlva üles ning selle künka harjal sattusime väljasõiduseltskonnale.

Selles kesköises väljasõiduseltskonnas oli pool tosinat inimest, kõik samasugused nagu see võõras tütarlaps, kes oli minuga koos jooksnud. Maas olid laiali toidukorvid või mingid toidukorvide-taolised asjad ja pudelid ning need pudelid ja toidukorvid

olid paigutatud enam-vähem ringikujuliselt. Keset ringi seisis väike, korvpallist veidi suurem hõbedakarva seadeldis.

Me peatusime ringi välisserval ja kõik teised pöördusid, et meid vaadata, kuid selles vaates ei olnud üllatust, just nagu oleks üsna tavaline, et keegi neist toob kaasa minutaolise võõra olendi.

Minu kaastanna ütles midagi oma laulva häälega.ja teised vastasid samuti muusikaga. Kõik nad silmitsesid mind, kuid nende pilk oli sõbralik.

Siis võtsid nad kõik peale ühe ringis istet ja püstijäänu lähenes mulle, andes kutsuva žestiga märku, et ma istujate ringiga ühineksin.

Ma istusin nii, et minust ühele poole jäi mu jooksu-kaaslane, teisele poole kutse esitaja.

Võis oletada, et siin oli tegemist mingisuguse puhke-väljasõiduga, kuigi selles ringis oli midagi, mis kõneles rohkemast kui tavalisest puhkusest.pingis istujate näod ja kehad väljendasid ootust, just nagu oleks olnud tulemas mingi tähtis sündmus. Nad olid õnnelikud ja erutatud ning sõrmeotsteni täis vibreerivat elutunnetust.

Kui peas olev tutt välja arvata, olid nad inimesetaolised, ja nüüd nägin, et nad ei kandnud mingeid rõivaid. Ma leidsin aega imestada selle üle, kust nad olid tulnud, sest kui niisugused inimesed oleksid siin elanud, siis oleks Tupper mulle sellest rääkinud. Aga ta oli mulle öelnud, et Lilled olid selle planeedi ainsad elanikud, kuigi ta oli lisanud, et vahel käis siin külalisi.

Kas need inimesed olidki külalised või oli võimalik, et nad põlvnesid inimestest, kelle luid ma olin leidnud ojaäärsest kühmust, ja et nüüd olid nad lõpuks mingi-sugusest salajasest peidupaigast välja ilmunud? Kuid

130

neis ei olnud mingit märki sellest, et nad oleksid kunagi ennast peidus hoidnud või varjanud;

Kummaline seadeldis seisis ringi keskel. Kui niisugune väljasõit oleks toimunud Millville'is, siis oleks .tegemist olnud magnetofoni või raadioaparaadiga, mille keegi oli kaasa võtnud. Nendel inimestel aga ei olnud mingit vajadust muusika järele, sest nende eneste kõne oli muusika, ja see seadeldis ei sarnanenud millegagi, mida ma olin kunagi näinud. See.oli ümmargune ja näis koosnevat paljudest eri nurkade all paiknevatest läätsedest, mille pinnad peegeldasid . kuuvalgust ja panid kogu kera särama.

Mõned ringis istuvael inimesed hakkasid toidukorve lahti pakkima ja pudeleid avama ning ma teadsin, et rohkem kui tõenäoliselt pakuvad nad ka mulle süüa. See mõte tegi mulle muret, sest nad olid olnud nii lahked, et mulAei sobinud keelduda, kuid nende toidu söömine võis olla ohtlik. Nad olid küll humanoidid, ent oli väga või-malik, et nende ainevahetus erines minu omast,- ja see, mida nemad toiduks tarvitasid, võis minu jaoks mürgine olla.

See oli muidugi väike asi, kuid otsus tundus olevat suur ja ma istusin seal vaimses agoonias, püüdes selgusele jõuda, mis oleks õige. Nad võisid mulle pakkuda mingit vastikut ja iiveldamapanevat sodi, kuid sellega oleksin ma toime tulnud; nende inimeste sõpruse nimel oleksin selle alla kugistanud. Kõhklema pani mind mõte, et toit võis olla surmavalt mürgine.

Nagu mulle meenus, olin ennast alles hiljuti veennud, et ükskõik kui suur ka oli oht, millega Lilled meid ähvardasid, ikkagi pidime nad sisse laskma ning püüdma leida nendega ühist keelt, et kõrvaldada nii või teisiti kõik lahkhelid, mis meie vahel võisid eksisteerida. Ma olin enesele öelnud, et inimkonna tulevik võis kergesti oleneda meie võimest võtta vastu võõrast rassi ja sellega läbi saada, sest kas sada

aastat hiljem või tuhat aastat hiljem pidi tulema aeg, kus me puutume kokku teiste võõraste rassidega, ja nüüd, esimesel korral, ei tohtinud me midagi nurja ajada.

Ja ma mõistsin, et siin, selles ringis istuski teine võõras rass ning minu enese ja kogu maailma vahel ei saanud olla mingit vahet. Ma pidin ka ise toimima nii; nagu minu arvates pidi toimima inimkond — kui mulle toitu pakuti, siis pidin seda sööma.

131

Võlb-olla ei mõelnud ma just eriti selgesti. Sündmused toimusid liiga kiiresti ja mul oli liiga vähe aega. See oli parimal juhul momentaanne otsus ja ma lootsin, et see on õige.

Teada ei saanud ma seda kunagi, sest enne kui jõuti alustada toidu pakkumist, hakkas ringi keskel olev seadeldis tasakesi tiksuma. Ta ei teinud seda valjemini kui kell tühjas toas, kuid juba esimesi tiksu kuuldes hüppasid kõik jalule ja .jäid seadeldise poole vaatama.

Ka mina hüppasin püsti ja jäin koos nendega seadeldist jälgides seisma, kuid ma tajusin, et nad olid mu juuresoleku unustanud. Kogu nende tähelepanu oli koondunud säravale korvpallile.

Mida kauem see tiksus, seda ähmasemaks muutus selle sära ja see ähmasus kandus edasi nagu jõeorust välja roomav udu.

See mähkis meid endasse ja sellest hakkasid moodustuma kummalised vormid. Algul olid need vormid värelevad ja ebapüsivad, kuid mõne aja pärast omandasid nad kindlama kuju ja muutusid reaalsemaks, kuigi mitte päris reaalseks; neile jäi omaseks teatav muinasmaa lik-kus, teatav mulje ruumist ja ajast, mis oli küll nähtav, kuid mitte käegakatsutav.

Ja siis ähmasus kadus — või see jäi ikka veel püsima, kuid me ei pannud seda enam tähele, sest see oli loonud uute vormide maailma, millest me ei moodustanud küll lahutamatut osa, kuld milles me viibisime vaatlejatena.

Näis, et m seisime terrassil ehitise juures, mida Maal oleks võinud nimetada villaks. Meie jalge all oli kivisillutis, mille jämedalt tahutud plaatide vahel kasvas rohi, ja meie selja taga kõrgusid konarlikud müürid. Kuid nende müüride struktuur oli ebamäärane, just nagu oleks tegemist olnud mingisuguste dekoratsioonidega, mida ei olnud ette nähtud liiga ligidalt silmitseda.

Meie ees laius linn — inetu linn, milles ei olnud mille mingisugust ilu. See oli igas suhtes utilitaarne, see kujutas endast geomeetrilist kivikuhjatist, mis oli rajatud igasuguse kujutlusvõimeta, igasuguse arhitektuurilise kontseptsioonita, välja arvatud põhimõte, et ühtede kivide ladumine teiste peale annab ulualuse. Linn oli igavat pruunikashalli kuivanud muda värvi ja ulatus nii kaugele kui pilk küündis; see oli õhuruumita üksteise vastu surutud täisnurksete hoonete korratu mass.

132

Ent ometi oli selles massiivses linnas midagi ebareaalset; hetkekski ei jätnud see muljet, et selle müürid olid laotud tõelistest kividest. Ka meie jalgade all ei olnud ehtne kiviplaatidest terrass. Pigemini tundus, et me hõljusime tolli murdosa võrra plaatidest-kõrgemal, puudutamata neid kordagi.

Näis, et me seisame keset kolmedimensioonilist kinoetendust. Kõikjal meie ümber liikus film ja tegevus läks oma rada ning meie teadsime, et me seal olime, sest me nägime ümberringi filmi tegevust, kuid näitlejad ei olnud meie olemasolust teadlikud, ja kuigi me teadsime, et viibisime seal, oli meile ühtlasi ka teada, et me ise ei võinud tegevusest osa, vaid seisime end ümbritsevast maagilisest maailmast just nagu kõrval. Algul olin ma tähele pannud ainult linna ennast, kuid nüüd nägin ka seda, et linnas valitses kabuhirm. Inimesed jooksid meelelult mööda tänavaid ja kaugusest kostis

hädakisa, hukkumisele määratud ja lootuse kaotanud inimeste nõrk ja meeleheitlik hälin.

Siis mattis linna ja hädakisa endasse pimestavyalge lõõm, mis oli nii ere, et muutus äkki mustaks. Me seisime keset musta maailma, milles ei olnud mitte midagi peale pimeduse ja mürina, mis hoovas'sealt, kus algul oli sähvatanud valgus.

Kobavad käed ette sirutatud, astusin lühikese sammu. Mu käed ei leidnud midagi peale tühjuse ja mind valdas tunne, et ma viibin igaveses tühjuses, et kõik see, mida ma olin varem tundnud, ei ole midagi muud kui ainult illusioon, ja et nüüd on see illusioon kadunud ning jätnud mind igaveseks mustas eimilleski ringi kobama.

Ma ei astunud enam edasi, vaid jäin jäigalt ja sirgelt seisma, kartes liigutada ühtki lihast, sest mul oli seletamatu tunne, et ma seisan mingisugusel platvormil ja võin sealt kukkuda suurde tühjusse, millel ei ole põhja.

Kui ma seal niimoodi seisin, muutus mustus halluseks ja läbi selle halluse nägin lamenenud ja purustatud, marutuulehoogude võimuses olevat linna, kus koletistikus hävingukecrises visklesid leegikeeled ja tuhapilved. Linna kohal voogas pilv, mis nägi välja nii, nagu oleks miljon äikesetormi tema tekitamiseks ühte liitunud. Ja sellest raevupöörisest kostis surma, hirmu ja hukatuse madalahäälne urin, metsik ja kohutav hääl, mis pani mõtlema hirmsatest asjadest.

Enda ümber nägin teisi — hõbedaste pcaluUide ga mustanahalisi inimesi — seismas paigale naelutatuna ja tardununa, võlutuna enda ees avanevast vaatepildist, jäigana just nagu hirmust, kuid millestki rohkemast kui lihtsalt harilikust hirmust — võib-olla ebausklikust hirmust.

Ma seisin seal koos nendega just nagu maasse kasva-nuna ja urin vaibus. Rusu kohal kähardusid hõredad suitsutordid ja urina lakkamisele järgnenud vaikuses kuulsin tasast praginat ja äginal ning nõrku raksatusi, kui killustunud kivid, mis olid veel paigale jäänud, kindlamasse kohta varisesid. Kuid enam ei kostnud mingit hädakisa, mingeid halisevaid, kõrgehäälseid karjeid. Enam ei olnud ühtki inimest ja ainsat liikumist tekitas tasapisi koomale vajuv kivirusu, mis ümbritses seda lagedat, mustaks tõmbunud ja täiesti ilmetut piirkonda, kus oli sähvatanud valgus.

Hallus muutus tuhmiks ja linn hakkas haihtuma. Keset toidukorvide ja pudelile ringi ilmus uuesti nähtavale läätsedega kaetud korvpalli kuma. Minu kaastastest ei olnud mingit märki; nad olid kadunud. Ja hõrenevast hallusest kostsid jälle karjed, kuid need olid teistsugused, mitte sellised, nagu ma olin kuulnud linnast, enne kui selles oli plahvatanud pomm.

Sest nüüd ma teadsin, et olin just nagu televiisoris näinud linna hävimist tuumaplahvatuse tagajärjel. Ja televiisor, kui nii võis öelda, ei olnud miski muu kui see korvpall. Mingil kummalisel, maagilisel viisil oli see tunginud teise aega ning minevikust esile mananud suure kriisi hetke.

Hallus kadus täielikult ja tagasi tuli öö oma kuldse kuuga, tähetolmuga ja hõbedaste künkanõlvade ga, mis kaardusid elavhõbedana sätendava oja suunas.

Kaugemal nõlval nägin kuuvalguses helkivale peatuttidega kogusid meeletult läbi öö tormamas ja teeseldud kabuhirmus karjumas.

Ma seisin neile järele vaadates ja tundsin külmavärinaid, sest ma sain aru, et siin oli midagi haiglast, midagi niisugust, milles avaldus vaimu ja hinge haiglas-likkus.

Aegamööda pöördusin tagasi korvpalli poole. Nüüd oli see jälle ainult läätsedega kaetud kera. Ma lähenesin sellele, laskusin selle juurde põlvili ja silmitsesin seda. See oli tehtud paljudest läätsedest ja nurgeti asetsevate

läätsede vahelt paistis mingi mehhanism, kuid kõik selle üksikasjad läksid nõrgas kuuvalguses kaotsi.

Ma sirutasin käe ja puudutasin tasakesi kera. See näis olevat habras ja ma kartsin, et võin selle purustada, kuid ma ei saanud seda sinna jätta. See oli midagi niisugust, mida ma enesele tahtsin, ja ma mõtlesin, et kui mul õnnestub tagasi Maale pääseda, siis võib see anda kinnitust loole, mida mul tuleb jutustada.

Ma võtsin seljast kuue, laotasin selle maha, haarasin kahe käega ettevaatlikult korvpalli ja tõstsin selle kuuele. Siis mähkisin üleskergitatud kuuehõlmad palli ümber, nii et see oli üleni riidega kaetud, ja sidusin käised kokku, et riie ära ei libiseks.

Kompsu üles tõstnud ja kindlalt kaenla alla haaranud, tõusin püsti.

Maas olid laiali toidukorvid ja pudelid ning ma taipasin, et pidin siit võimalikult kiiresti lahkuma, sest need inimesed võisid tulla korvpalli ja teiste asjade järele. Esialgu aga ei olnud neist mingit märki. Kui ma teraselt kuulatasin, tundus mulle, et kaugusest kostsid ikka veel nõrgalt nende karjed, mis üha eemaldusid.

Ma pöördusin, laskusin künkast alla ja läbisin oja. Keset vastaspoolset nõlva kohtusin Tupperiga, kes oli mind otsima tulnud.

«Ma arvasin, et sa eksisid ära,» ütles ta.

«Ma sattusin siin inimestega kokku ja viitsin nendega aega.»

«Kas neil olid naljakad tulid peas?»

«Jah, olid küll,» ütlesin.

«Need on minu sõbrad,» ütles Tupper. «Nad tulevad tihtipeale siia. Nad tulevad siia hirmu tundma.»

«Hirmu tundma?»

«Nojah. See teeb neile lõbu. Neile meeldib hirmu tunda.»

Ma noogutasin iseenesele. Ah niimoodi siis on asi, mõtlesin. Nad on nagu lapsed, kes hiilivad mingi kum-mituslcmaja juurde ja piiluvad läbi akende sisse, et siis minema joosta, karjudes kujutletavast hirmust selle kujutletava liikumise ees, mida nad majas arvavad näinud olevat. Ja nad teevad seda ikka jälle, tüdinemata kunagi sellest ajaviitest ja tundes oma hirmust mingil kummalist naudingut.

«Nad saavad rohkem nalja kui keegi teine, keda ma tunnen,» ütles Tupper.

«Kas sa oled neid tihti näinud?» «Ilmatu hulk kordi,» ütles Tupper, «Mulle sa sellest ei rääkinud.»

«Mul ei olnud aega,» ütles Tupper. «Ma et jõudnud veel.»

«Ja nad elavad siin lähedal?»

«Ei,» ütles Tupper. «Väga kaugel.»

«Aga ikkagi sellel planeedil.»

«Planeedil?» küsis Tupper.

«Selles maailmas,» ütlesin mina.

«Ei. Teises maailmas. Kusagil mujal. Aga see ei tähenda midagi. Nad käivad igal pool lõbutsemas.»

Niisiis käivad nad igal pool lõbutsemas, mõtlesin. Ja võib-olla igas ajas ka. Nad tunnevad rõõmu mineviku koledustest, saavad närvikõdi muistse aja katastroofidest ja õnnetustest ning otsivad välja neid ajaloomomentc, mis on kohutavad ja vastikud. Ja nad tulevad alatasa tagasi ühe niisuguse stseeni juurde, mis nende perverssele vaimule suurt lõbu pakub.

Huvitav, mõtlesin, kas see dekadentne rass pärineb mõnest Lillede vallutatud maailmast ja saab nüüd kasutada kõiki ühest maailmast teise viivaid väravaid?

Kuigi «vallutatud» ei tarvitsenud minu uute teadmiste valguses õige sõna olla. Sest äsja olin näinud, mis oli juhtunud selle maailmaga. Siinset rahvastikku ei olnud

hävitanud Lilled, vaid kohalike elanike meeletu enesetapp. Oli rohkem kui tõenäoline, et see maailm oli olnud juba aastaid tühi ja surnud, enne kui Lilled olid läbi murdnud ajapiirist, mille kaudu nad olid siia pääsenud. Pealuud, mis ma olin leidnud, kuulusid neile ellujäänutele — võib-olla suhteliselt vähestele ellujäänutele —, kellel oli õnnestunud veel veidi aega vastu pidada, kuid kes mürgitatud maapinna, õhu ja vee tõttu olid samuti olnud surmale määratud.

Niisiis ei olnud Lilled tegelikult tulnud vallutajatena; nad olid lihtsalt üle võtnud maailma, mis selle elanike meeletuse tõttu oli tühjaks jäänud.

«Kui kaua aega tagasi Lilled siia tulid?» küsisin.

«Miks sa arvad,» küsis Tupper vastu, «et nad ei ole alati siin olnud?»

«Niisama. Lihtsalt tuli niisugune mõte. Nad ei ole sulle sellest kunagi rääkinud?»

«Ma ei ole kunagi küsinud,» ütles Tupper.

Tema seda muidugi ei küsinud; tal ei olnud uudishimu.

Tal oli lihtsalt hea meel, et oli leidnud koha, kus tal olid sõbrad, kes temaga rääkisid ja rahuldasid tema lihtsaid vajadusi, koha, kus ei olnud ühtegi inimest, kes oleks teda mõnitanud või kiusanud.

Me jõudsime alla laagnpaika ja nägime, et kuu oli juba kaugel läänetaevas. Lõke oli väikeseks jäänud, Tupper viskas sellesse mõned raod ja istus siis selle juurde. Mina võtsin tema vastas istet ja panin kuube mähitud korvpalli enda kõrvale.

«Mis sul seal on?» küsis Tupper.

Ma harutasin kompsu lahti.

Tupper ütles: «See on minu sõprade oma. Sa varastasid selle minu sõpradelt.»

«Nad jooksid minema ja jätsid selle maha. Ma tahan seda lähemalt vaadata.»

«Sellega näeb teisi aegu,» ütles Tupper.,

«Sulle on see teada, Tupper?»

Tupper noogutas. «Nad on mulle palju näidanud — mitte palju kordi, ma ei taha seda öelda, aga paljusid aegu. Aegu, mis eh ole niisugused, nagu meie oma.»

«Ega sa ei tea, kuidas see töötab?»

«Nad seletasid mulle,» ütles Tupper, «aga ma ei saanud aru.»

Ta pühkis lõuga, kuid ei saanud seda kuivaks ja pühkis veel kord.

Ta ütles «nad seletasid mulle». Niisiis oli ta suuteline nendega rääkima. Ta oli suuteline rääkima niihästi Lilledega kui ka olenditega, kelle kõne oli muusika. Ma teadsin, et ei olnud mõtet talle selle kohta mingeid küsimusi esitada, sest ta ei oleks osanud neile vastata." Võibolla ei leidunud üldse kedagi, kes oleks osanud niisugust võimet selelada — vähemasti mitte inimolendile. Sest oli rohkem kui tõenäoline, et puudusid terminid, mis oleksid seletuse andmiseks vajalikud olnud.

Mu kuuel lebav korvpall kumas mahedalt.

«Peaks vist uuesti magama heitma,» ütles Tupper.

«Natukese aja pärast,» ütlesin mina. Uuesti magama heita oli lihtne, seda võisin igal ajal teha, kui tahtsin. Selleks tarvitses mul ainult pikali heita, sest mu voodji oli maapind.

Ma sirutasin käe ja puudutasin korvpalli.

See oli mehhanism, mis tungis möödunud aega'ning tegi piltide ja helidena nähtavaks ja kuuldavaks süga» vale aegruumi-kontiinuumi mällu salvestatud sündmu-

sed. Ma mõtlesin, et sellel võis olla väga palju rakendusalasid. See võis olla hindamatu abivahend ajaloolistel uurimistöödel. See võis kuritööd võimatuks teha, sest see oli suuteline minevikust esile tooma igasuguse kuritöä üksikasju. Ja sellest

võis kujuneda hirmus relv, kui see langes vastutustundetute isikule kätesse' või sai mõne valitsuse omandiks.

Kiii ma selle Millville'i viiksin — kui ma ise sinna tagasi pääseksin ja mul oleks võimalik see kaasa võtta —, siis aitaks see kinnitada lugu, mis mul tuleks jutustada, aga mida peaksin ma selle aparaadiga peale hakkama pärast oma loo jutustamist ja aparaadi esitamist tõendina? Lukustama selle seifi ja luku kombinatsiooni mitte üles märkima? Võtma suure haamri ning tegema, selle pihuks ja põrmuks? Andma selle teadlaste käsutusse? Mida oleks võimalik sellega teha?

«Selle masina tassimisega rikkusid sa oma kuue ära,» ütles Tupper.

«Ega tast polnud juba ennegi suurt asja,» ütlesin mina.

Ja siis meenus mulle ümbrik tuhande viiesaja dollariga. See oli olnud kuue põuetaskus ja minu meeletul jooksmisel või kuue mähkimisel ajamasina ümber oli see võinud kaotsi minna.

Missugune neetud rumalus, mõtlesin. Missugune risk. Ma oleksin pidanud ümbriku nõelaga tasku külge kinnitama, kinga sisse pistma või midagi selletaolist. Seda ei juhtu iga päev, et inimene saab tuhat viissada dollarit.

Ma kummardusin ja pistsin käe taskusse, ümbrik oli seal ja ma tundsin suurt kergendust,, kui mu sõrmed seda puudutasid. Kuid peaaegu otsekohe taipasin, et midagi oli korrast ära. Mu kobavad sõrmed ütlesid mulle, et ümbrik oli õhuke, kuigi ta oleks pidanud kolmekümnest viiekümnedollarisest pangatähest pungil olema.

Ma tõmbasin ümbriku taskust välja ja tõstsin laka üles. Ümbrik oli tühi.

Mul ei olnud vaja midagi küsida. Mul ei olnud põhjust imestada. Ma teadsin täpselt, mis oli. juhtunud. See räpane, sülge niristav, sõrmi loendav tolgus — ma olin valmis raha temast välja pigistama, ma olin valmis teda sodiks tegema, ma olin valmis teda kägistama, kuni ta raha välja köhib!

Ma olin juba pooleldi püsti, et talle kallale karata, kui

138

ta hakkas rääkima, ja hääl, millega ta seda tegi, oli televisioonitähe hääl.

«Räägib Tupper Lillede nimel,» ütles hääl, «Aga teie istuge ja käituge viisakalt.»

«Ära vigurda,» urisesin mina. «Sa ei saa ennast sellega päästa, et teed, nagu... »

«Aga teiega räägivad Lilled,» kinnitas hääl terava tooniga ja ühtlasi nägin, et Tupperi näoilme oli jälle muutunud tühjaks ja mõttelagedaks.

«Ta ju virutas mu raha ära,» ütlesin mina. «Ta võttis selle ümbrikust, kui ma magasin.»

«Olge rahulik,» ütles mesimagus hääl. «Olge ainult rahulik ja kuulake.»

«Mitte enne, kui ma oma tuhat viissada tagasi saan.»

«Te saate selle tagasi. Te saate palju rohkem kui oma tuhat viissada tagasi.»

«Kas te garanteerite seda?»

«Jah, garanteerime.»

Ma võtsin uuesti istet.

«Vaadake,» ütlesin, «te ei tea, mida see raha mulle tähendas. Osalt oli see muidugi mu enese viga. Ma oleksin pidanud ootama, kuni pank avati, või leidma hea ja kindla peidukoha. Aga juhtus nii palju asju...»

«Ärge muretsege silmapilkugi,» ütlesid Lilled. «Me anname selle teile tagasi.»

«Hea küll,» ütlesin mina, «ja kas te peate kasutama just seda häält?»

«Mis sellel häälel siis viga on?»

«Oh, põrgu päralt,» ütlesin, «laske käia ja kasutage seda. Ma tahan teiega rääkida, võib-olla isegi teiega vaielda, ja niimoodi ei ole aus, aga ma püüan meeles pidada, kes räägib.»

«Me kasutame siis teist häält,» ütlesid Lilled ja läksid keset lauset üle ärimehe häälele. «Suur tänu,» ütlesin mina.

«Kas te mäletate seda aega,» küsisid Lilled, «kui me rääkisime teiega telefoni teel ja tegime teile ettepaneku, et te meid esindaksite?»

«Muidugi mäletan. Aga mis puutub teie esindamisse... »

«Meil on hädasti kedagi vaja. Kedagi, keda me võime usaldada.»

139

«Aga te ei saa ju olla kindlad, et mina olen usaldusväärne.»

«Saame küll,» ütlesid Lilled. «Sest me teame, et te armastate meid.»

«Kuulge! pidage kinni,» ütlesin mina. «Ma ei tea, kust te selle peale tulete. Ma ei tea, kas... »

«Teie isa leidis need meist, kes olid teie maailmas närbumas. Ta viis meid koju ja hoolitses meie eest. Ta kaitses ja armastas meid ja me kasvasime hästi.»

«Jah, ma tean kõike seda.»

«Teie olete oma isa järglane.»

«Noh, mitte just tingimata. Mitte selles mõttes, nagu teie arvate.»

«Jah,» jäid Lilled kindlaks. «Me tunneme teie bioloogiat. Me oleme teadlikud pärilikest tunnustest. Käbi ei kuku kännust kaugele, nagu te ütlete.»

Ma nägin, et miski ei aidanud. Nendega ei saanud vaielda. Nende rassi loogika, pooleldi assimileeritud, pooleldi seeditud faktid, mida nad kokkupuutes meie Maaga olid mingil viisil hankinud, olid neid niisugusele arvamusele viinud. Ja nende omas taimeriigis kehtis see tõenäoliselt hästi, sest järglastaim erineb väga vähe omö vanematest. Nagu mulle tundus, ei olnud lootust neile selgeks teha, et järeldus, mis oli õige nende eneste puhul, ei tarvitsenud inimkonna puhul hoopiski mitte õige olla.

«Hea küll,» ütlesin, «olgu nii, nagu te arvate. Te olete kindlad, et võite mind usaldada, ja tõenäoliselt võitegi seda. Aga aus olles pean ütlema, et ma ei saa seda ülesannet enda peale võtta.»

«Ei saa?» küsisid Lilled.

«Te tahate, et ma teid oma maakeral esindaksin. Et ma oleksin teie saadik. Et ma teie nimel läbirääkimisi peaksin.»

«Niisugune mõte meil oli.»

«Mulle ei ole seda laadi lööks mingil ettevalmistust, ul ei ole kvalifikatsiooni. Ma ei tea, kuidas seda teha. a isegi ei tea, millest alustada.»

«Te alustasite juha,» ütlesid Lilled. «Me oleme teie algusega väga rahul.»

Ma jäigastusin ja ajasin cueso järsult sirgu. «Minu algusega?» küsisin.

«Nojah, muidugi,» ütlesid Lilled. «Te mäletate seda kindlasti. Te palusite, et Gerald Sherwood astuks kellegagi

140

ühendusse. Mõne tähtsa tegelasega, nagu te rõhutasite.»

«Ma ei esindanud siis teid.»

«Aga te võiksite seda teha,» ütlesid Lilled. «Meil on vaja kedagi, kes meie kohta seletusi annaks.»

«Olgem ausad,» ütlesin mina. «Kuidas saan mina teie kohta seletusi anda? Ma ise ei tea teist peaaegu mitte midagi.»

«Me räägime teile kõik, mida te teada tahate.»

«Noh, siis sissejuhatuseks: see siin ei ole teie kodu-maailm?» küsisin.

«Ei, ei ole. Me oleme palju maailmu läbi käinud.»

«Ja inimesed — ei, mitte inimesed, vaid intelligentsed olendid — mis juhtus intelligentsete olenditega nendes maailmades?»

«Me ei saa aru.»

«Kui te jõuate mingisse maailma, siis mida te teete intelligentsete olenditega, keda. te sealt leiate?»

«Ei juhtu just sageli, et me leiame mõnest maailmast intelligentsi — mõtestatud intelligentsi, kultuurse intelligentsi. Kultuurne intelligents ei arene kõigis maailmades. Kui see on arenenud, siis teeme sellega koostööd. See tähendab, kui niisugune koostöö on võimalik.»

«Aga mõnikord ei ole see võimalik?»

«Ärge saage valesti aru,» palusid Lilled. «Paaril korral on juhtunud, et me ei ole suutnud ühe või teise maailma intelligentsiga kontakti luua. See ei ole meist teadlikuks saanud. Me oleme tema jaoks jäänud ainult üheks paljudest eluvormidest,. üheks paljudest... kuidas te seda ütlete?... võib-olla üheks paljudest umbrohtudest.»

«Mida te siis niisugusel juhul ette võtate?»

«Mida on meil võimalik ette võtta?» küsisid Lilled.

Mulle tundus, et see ei olnud päris, aus vastus. Oli palju asju, mida neil oli võimalik ette võtta.

«Ja te lähete üha edasi.»

«Üha edasi?»

«Maailmast maailma,» ütlesin.

«Ühest maailmast teise. Millal te kavatsete peatuda?»

«Me ei tea,» ütlesid Lilled.

«Mis on teie eesmärk? Mida te taotlete?»

«Me ei tea,» ütlesid Lilled.

«Pidage kinni, oodake üks hetk. Seda te ütlesite juba teist korda. Te peate teadma... »

141

«Sõõr,» küsisid Lilled, «kas teie rassil on eesmärk — teadlik eesmärk?»

«Vist mitte,» ütlesin mina.

«Siis oleme võrdsed.»

«Nähtavasti jah.»

«Teie maailmas on oltemas asjad, mida te nimetate raalideks.»

«Jah,» ütlesin, «aga alles väga lühikesi aega.»

«Ja raalide ülesanne on andmete salvestamine, nende süstematiseerimine ja nende kättesaadavuse tagamine.»

«On veel suur hulk probleeme. Andmete kättesaadavus ... »

«See ei puutu asjasse. Mida te ütleksite oma raalide eesmärgi kohta?»

«Meie raalidel ei ole eesmärki. Nad ei ole elusolendid.»

«Aga kui nad seda oleksid?»

«Noh, sel juhul olele nende lõppeesmärk arvatavasti kõikide olemasolevate andmete salvestamine ja süstematiseerimine.»

«See on võib-olla õige,» ütlesid Lilled. «Meie oleme elusad raalid.»

«Siis ei ole teie jaoks lõppu olemas. Te jätkate igavesti.»

«Me ei ole selles kindlad,» ütlesid Lilled. «Aga... »

«Andmete ainus otstarve,» ütlesid Lilled pidulikult, «on tõe saavutamine. Võib-olla ei ole tõe saavutamiseks tarvis kõiki olemasolevaid andmeid.»

«Kuidas te saate teada, millal olete tõeni jõudnud?»

«Me saame seda teada,» ütlesid Lilled.

Ma loobusin. See ei viinud meid kuhugi.

«Nii et teile on siis vaja meie maakera,» laususin.

«Te ütlete seda ebatäpselt ja ebaõiglaselt. Meile ei ole vaja teie maakera. Me tahame, et te meid sisse laseksite, meile on vaja mõningat eluruumi ja me soovime teiega koostööd teha. Teie annate meile oma teadmised ja meie teile samuti.»

«Meist saaks hea paar,» ütlesin mina.

«Jah, tõepoolest,» nõustusid Lilled.

«Ja pärast seda?»

«Mida te tahate öelda?» küsisid Lilled.

«Mis me siis peale hakkame, kui oleme oma teadmised vahetanud?»

142

«Noh, siis läheme edasi,» ütlesid Lilled. «Teistesse maailmadesse. Kahekesi koos.»

«Teisi kultuure otsima? Uusi teadmisi hankima?»

«See on õige,» ütlesid Lilled.

Nad tegid selle nii lihtsaks. Aga see ei olnud lihtne; see ei saanud nii lihtne olla. Mitte miski ei olnud kunagi nii lihtne.

Nendega võis päevade viisi rääkida ja neileüha uusi küsimusi esitada, ilma et olukorrast oleks kujunenud rohkem kui ainult pealiskaudne ülevaade.

«On üks asi, millest te peate aru saama,» ütlesin.

«Minu maakera inimesed ei usu teid pimesi. Nad tahavad teada, mida teie meilt ootate ja mida meie võime teilt oodata. Nad tahavad mingit tõendit selle kohta, et meie koostöö on võimalik.»

«Me saame teid aidata väga mitmesugusel viisil,» ütlesid Lilled. «Me ei tarvitse olla niisugused, nagu te meid praegu näete. Me saame ennast muuta igasugusteks taimedeks, mida te vajate. Me saame teile tagada suured majanduslikud ressursid. Me saame teile anda neidsamu vanu asju, mida te olete aastaid kasutanud, kuid me anname neid teile paremal kujul, kui nad on kunagi varem olnud. Me saame teile anda paremaid toiduaineid, paremat ehitusmaterjali ja paremaid kiudaineid. Nimetage ükskõik missugust taimset produkti, mida te vajate, ja me saame seda teile anda.»

«Te tahate öelda, et lasete meil ennast süüa ja ehituspuiduks saagida ja riideks kududa? Ja teil pole midagi selle vastu?»

Kostis midagi väga lähedast ohkele. «Kuidas panna teid arusaama? Sööge üks meist ja me jääme ikkagi püsima. Saagige üks meist katki ja me jääme ikkagi püsima. Meie elu on ühtne — te ei jõua kunagi meid kõiki tappa, te ei jõua kunagi meid kõiki süüa. Aleie elu peitub meie ajudes ja närvisüsteemis, meie juurtes ja mugulates. Meil ei ole midagi selle vastu, et te meid sööte, kui me teame, et sellega aitame teid.

Ja me ei tarvitse piirduda nende vanade kasulike taimedega, millega te olete harjunud. Me saame ennast muuta teistsugusteks teraviljadeks, teistsugusteks puudeks — niisugusteks, millest te ei ole midagi kuulnud. Me oleme suutelised kohastuma iga pinnase ja iga kliimaga. Me oleme suutelised kasvama kõikjal, kus te tahate. Teile on vaja drooge või ravimeid. Laske oma

143

keemikuil meile öelda, mida te vajate, ja me anname teile seda. Meist saavad tellimise järgi kasvavad taimed.»

«Kõik see,» ütlesin mina, «ja lisaks sellele teie teadmised.»

«See on õige,» ütlesid Lilled.

«Ja mida te meilt vastutasuks nõuate?»

«Teie annate meile oma teadmised. Te töötate koos meiega, et leida rakendust kõikidele teadmistele, meie Ühistele teadmistele. Te annate meile väljendusvahendi, mida me ise ei saa enesele anda. Meil on teadmised, kuid teadmised on väärtusetud, kui neid ei rakendata. Me tahame, et neid rakendataks, me tahame väga teha koostööd

rassiga, kes on suuteline kasutama seda, mida meil on pakkuda, nii et me saame tunda rahuldust, mida meil praegu ei ole. Ja ühtlasi loodame muidugi ka seda, et kahekesi koos leiame parema võimaluse maailmu lahutavate ajapiiride avamiseks.»

«Aga see ajakuppel, millega te katsite Millville'i — miks te seda tegite?»

«Teie maailma tähelepanu äratamiseks. Teadaandiuiseks, et me oleme siin ja ootame.»

«Aga te oleksite võinud seda öelda nendele, kellega te olete kontaktis, ja nemad oleksid võinud öelda kogu maailmale. Tõenäoliselt te ütlesitegi mõnele nendest. Näiteks Stiffy Grantile.»

«Jah, Stiffy Grantile. Ja mõnele teisele ka.»

«Nemad oleksid võinud   sellest maailmale teatada.»

«Aga kes oleks neid uskunud? Neid oleks peetud... kuidas te seda ütlete?... peast põrunuteks.»

«Jah, ma tean,» ütlesin mina: «Stiffy sõnadele ei oleks keegi mingisugust tähelepanu pööranud. Aga kindlasti oli ju veel teisi.»

«Meiega saavad kontaktis olla ainult teatavat tüüpi ajud,» ütlesid Lilled. «Meie saame ühendusse astuda paljude ajudega, kuid nemad meiega mille. Aga meisse uskumiseks, meie tundmaõppimiseks on vajalik vastastikune kontakt.»

«Te tahate öelda, et ainult veidrikud ... »

«Kahjuks tahame öelda just seda,» laususid Lilled.

Kui järele mõelda, siis oli asi tõepoolest nii. Kõige edukama kontakti olid nad loonud Tupper Tyleriga, ja olgugi et Stiffy Granti kui inimolendiga oli kõik korras,

ei saanud teda kaugeltki nimetada auväärseks kodanikuks.

Hetke vältel istusin ja mõtlesin, miks olid Lilled astunud ühendusse minu ja Gerald Sherwoodiga. Olgugi et meie puhul oli olukord veidi teistsugune. Sherwoodiga olid nad kontakti loonud sellepärast, et Sherwood oli neile kasulik: ta oli suuteline valmistama nende jaoks telefoniaparaate ja rajama süsteemi, mis. andis neile tegevuskapitali. Ja miks olid nad ühendusse astunud minuga? Kas sellepärast, et mu isa oli nende eest hoolitsenud? Ma lootsin kõigest-hingest, et see oli kõik.

«Nojah, hea küll,» ütlesin. «Ma arvan, et saan aru. Aga mida tähendas see seemnetorm?» .

«Me korraldasime demonslratsioonkülvi,» vastasid Lilled. «Et teie inimesed külvatud taimi nähes veenduksid, kui suur on meie muutlikkus.»

Nemad jäävad ikka peale, mõtlesin. Neil on iga küsimuse jaoks vastus valmis.

Mul tekkis kahtlus, kas ma olin üldse kunagi lootnud oma küsimustega kuhugi jõuda või kas ma olin tõeliselt soovinudki kuhugi jõuda. Alateadvuses olin võib-olla tahtnud ainult Millville'i tagasi pääseda.

Ja võib-olla oli kõik ainult Tupperi tegu. Võib-olla ei olnud Lilli olemaski. Võib-olla oli kõik see üksnes suur vingerpuss, mille Tupper oli oma nõndanimetatud ajuga välja mõelnud ja mida ta kümme,.aastat siin. istudes oli harjutanud, et see hästi välja tuleks.

Kuid iseenesele vastu vaieldes mõtlesin, et Tupper ei saanud seda teha, sest tal ei olnud selleks küllalt nuppu. Niisugune asi ei olnud tema aju jaoks. Ta ei oleks osanud seda välja mõelda ega teoks teha. Ja pealegi jäi üle tema siinviibimine ja minu enese siinviibimine, mis ei olnud seletatav mingisuguse vingerpussiga.

Ma tõusin pikkamööda püsti ja pöördusin sinnapoole, kus künkanõlval eredas kuuvalguses tumendasid purpur-punased lilled. Tupper istus ikka veel endises kohas, kuld nüüd oli ta kummargile vajunud, peaaegu kägarasse tõmbunud, magas sügavasti ja norskas väga tasa.

Lillelõhn tundus olevat tugevam kui enne, kuuvalgus oli muutunud, värelevaks ja seal, kusagil nõlval, oli mingi Olevus. Ma pingutasin silmi, et seda näha, ja korraks arvasingi seda nägevat, kuid see kadus jälle, olgugi et olin ikka veel teadlik tema sealviibimisest. Öö ise oli purpurpunane ja ma tajusin mingit intelli-

gentsi, mis ootas märguannet, et tulla künkalt alla ja kõhelda minuga nagu sõber sõbraga, vajamata tõlgi abi, istuda koos minuga laagritule ääres ja vestelda öö läbi. Oled sa valmis? küsis Olevus.

Kas need on sõnad, mõtlesin, või' lihtsalt miski, mis liigutab end mu ajus — miski, mis on sündinud purpursest punast ja kuuvalgusest?

«Jah,» ütlesin, «ma olen valmis. Ma teen parima, mida suudan.»

Ma kummardusin, mähkisin ajamasina kuuesse, võtsin kompsu kaenla alla ja hakkasin nõlvast üles minema. Ma teadsin, et seal oli Olevus, kes mind ootas, ja mu selga mööda jooksid värinad. Võib-olla oli see hirm, kuid see ei sarnanenud hirmutundega.

Ma jõudsin sinna, kus Olevus mind ootas, ja ma ei näinud teda, kuid tajusin, et ta kõndis minu kõrval, pidades minuga sammu.

«Ma ei karda sind,» ütlesin talle.

Olevus ei öelnud sõnagi. Ta lihtsalt jätkas minu kõrval kõndimist. Me ületasime künkaharja ja lnskusime teispoolsest nõlvast alla nõkku, kus teises maailmas paiknesid kasvuhoone ja aed.

Pöördu veidi vasakule, ütles koos minuga läbi öö kõndiv Olevus, ja mine siis otse edasi.

Ma pöördusin veidi vasakule ja läksin otse edasi.

Veel mõni jalg, ütles Olevus.

Ma peatusin ja pöördusin näoga tema poole, kuid seal ei olnud midagi. Kui seal üldse oli midagi olnud, siis nüüd oli see kadunud.

Kuu helendas läänes nagu groteskne kuldmask. Maailm oli üksildane ja tühi; hõbedakarva künkanõlv nägi välja, nagu oleks ta näljane. Sinakasmust taevas oli täis pisikesi silmi, millest paistis karm, terav, röövellik sära ja ükskõiksusest tingitud kqugus.

Teisel pool künkaharja magas minu enese rassi kuuluv inimene hääbuva laagritule ääres ja ta võis seda rahulikult teha, sest tal oli võime, mida minul ei olnud, mida ma nüüd teadsin enesel mitte olevat, — võime haarata oma pihku võõras käsi (või käpp või midagi muud) ja tõlkida see võõras puude oma vildakas ajus tavalisse keelde.

Ma väristasin groteskse kuu poole vaadates õlgu, astusin kaks sammu edasi ja sattusin sellest näljasest maailmast otse omaenese aeda.

15

Üle taeva kihutasid ikka veel kuud varjavad pilve-räbalad. Idas kumas nõrgalt koit. Minu maja akendest paistis lambivalgus ning ma teadsin, et seal ootasid mind Gerald Sherwood ja kõik teised. Ja endast vasakul nägin künkanõlva taustal kasvuhoone ning selle nurga juures kasvava puu ähmast, tontlikku kogu.

Ma hakkasin edasi minema ja tundsin, kuidas mingid sõrmed mu püksisääri kraapisid. Jahmunult vaatasin maha ja nägin, et olin sattunud põõsasse.

Kui ma viimati oma aeda olin näinud, ei olnud siin kasvanud ühtki põõsast; siin olid olnud ainult purpur-punased lilled. Seda, mis võis olla juhtunud, taipasin aga vist juba enne, kui laskusin kükakile, et põõsast lähemalt silmitseda.

Seal niimoodi kükitades ja saabuva päeva esimeses hahkjas valguses altkulmu kõrvale vaadates nägin, et lilli enam ei olnud. Nende asemel kasvasid väikesed, neist võib-olla veidi, kuid mitte palju suuremad põõsad.

Ma kükitasin seal ja mu sisemus tõmbus külmaks, sest seletus sai olla ainult üks — et lilledest olid saanud põõsad, et Lilled olid siin varem kasvanud lilled kuidagimoodi väikesteks põõsasteks muutnud. Ja ma mõtlesin meeletu ärevusega, mis võis olla nende eesmärk.

Isegi siin, mõtlesin, isegi siin ei olnud me nende eest kaitstud. Isegi siin tegid nad oma trikke ja seadsid oma püüniseid. Ja arvatavasti said nad teha kõike, mida soovisid, sest kui see kuplialune maakera nurk ei kuulunud täielikult neile, siis vähemalt oli see nende võimuses.

Ma sirutasin käe ja libistasin seda piki ühte oksa. Kogu oks oli täis pehmeid, pakatavaid pungi. Kevadisi pungi, millest päeva või paari jooksul pidid puhkema lehed. Kevadisi pungi kesksuvel!

Ma olin neid uskunud, mõtlesin. Selle lühikese aja vältel üsna lõpu eel, kui Tupper oli kõne lõpetanud, ja tule äärde tukkuma jäänud, kui künkanõlval oli olnud Heegi, kes oli minuga rääkinud ja mind koju saatnud, olin ma neid uskunud.

Kas seal künkanõlval oli olnud keegi? Kas keegi oli minu kõrval kõndinud? Mõte sellest pani mind higistama.

Ma tundsin kaenla all kuube mähitud ajamasinat ja mõistsin, et see oli talisman, mis kõneles tolle teise maailma reaalsusest. See pidi mind uskuma panema.

Nagu mulle meenus, olid Lilled mulle öelnud, ei ma saan oma raha tagasi — nad olid seda garanteerinud. Ja nüüd olin ma siin, jälle kodus, kuid ilma oma tuhande viiesaja dollarita.

Ma ajasin enese sirgu ja hakkasin maja suunas, minema, kuid mõtlesin siis ümber. Ma pöördusin ja suundusin mööde nõlva üles doktor Fabiani maja poole. Nagu fna enesele ütlesin, oli kasulik kõigepealt vaadata,'mis toimus väljaspool tõket. Inimesed, kes mind kodus ootasid, võisid veel veidi oodata.

Mä jõudsin künka tipule, pöördusin ja vaatasin itta. Seal, linnast väljas, lõõmasid reas laagrituled ning põlesid paljude edasi-lagasi sõitvate autode laternad. Taevasse oli suunatud helgiheitja peenike, sinine, aeglaselt siia-sinna liikuv valgussõrm. Ja ühest kohast, mis näis olevat veidi lähemal, paistis suurem valguslaik.. Selle ümber kihas elav tegevus.

Terasemalt vaadates nägin seal ekskavaatorit ja sellest mõlemal pool suuri musti mullahunnikuid. Minuni kandus nõrk metallikõlin, kui võimas kopp vabastas end koormast ja laskus süvendisse, et sealt uut suutäit haarata. Ma ütlesin enesele, et seal püüti-tõkke alla tunnelit kaevata.

Mõõda tänavat tuli logistades auto ja pöördus minu selja taga oleva maja sissesõiduteele.

See on doktor, mõtlesin, doktor, kes oli varahommikuseks visiidiks voodist välja aetud ja nüüd koju tagasi pöördub.

Ma tegin ringi ümber muruplatsi ja maja. Auto seisis sõidutee betooniribal ja doktor oli parajasti väljumas.

«Doktor,» ütlesin, «see olen mina — Brad.»

Doktor pöördus ja vaatas mulle teraselt otsa.

«Ah nii,» ütles ta ja ta hääl kõlas väsinult, «sa oled siis jälle tagasi. Sa tead, et kodus ootavad sind inimesed.»

Ta oli liiga väsinud, et minu tagasisaabumise üle üllatust tunda, liiga kurnatud, et sellest hoolida.

Ta tuli lohiseva sammuga minu poole ja üsna äkki märkasin, et ta oli vana. Muidugi olin ka varem teda vanaks pidanud, aga mitte kunagi enne ei olnud ta tegelikult vana välja näinud. Nüüd nägin, et ta seda oli — sellest kõnelesid tema veidi längus õlad, kõndimisel vaevu maast kõrgemale kerkivad jalad, vanamehelikult lotendavad püksid ja sügavad näokurrud.

148

«Floyd Caldwell,» ütles ta. «Ma käisin Floydi juures. Tal oli südameatakk. Niisugune lugev, ja sitke mees jä äkki südameatakk.»

«Kuidas tal läheb?»

«Nii hästi, kui on minu võimuses. Ta peaks olema haiglas, kus on täielik rahu. Aga ma ei saa teda sinna saata. Nii kaua kui see seal meie ümber on, ei saa ma- Floydi saata sinna, kus ta peaks olema.

Ma ei tea, Brad. Ma lihtsalt ei tea, mis meist saab. Missis Jensen oleks täna hommikul pidanud operatsioonile minema. Vähk. Ta sureb niikuinii, aga operatsioon oleks tal võimaldanud veel mõned kuud, võib-olla, aasta või paar elada. Ja ei ole mingit võimalust teda haiglasse toimetada. Hopkinsi väike tüdruk on regulaarselt eriarsti juures käinud ja see on teda palju aidanud. Decker — võib-olla oled temast kuulnud. Esmaklassiline arst. Me olime koos haiglapraktikal.»

Ta jäi minu ette seisma. «Kas saad aru,» ütles ta. «Mul ei ole võimalik neid inimesi aidata. Veidi saan ma teha, aga ma ei saa teha küllalt. Selletaoliste asjadega ei tule ma üksi toime. Mõnel muul ajal oleksin ma saanud need inimesed saata kuhugi mujale, kellegi teise juurde, kellel oleks olnud võimalik neid-abistada. Aga nüüd ei saa ma seda teha. Esimest korda elus ei saa ma oma patsientidele abi anda.»

«Te võtate seda liiga raskelt,» ütlesin mina.

Doktor vaatas mulle löödult ja väsinult otsa. «Kuidagi teisiti ei saa ma seda võtta,» ütles ta. «Kõik need aastad on inimesed minule lootnud.»

«Kuidas Stiffy tervis on?» küsisin mina. «Te olete muidugi kuulnud.»

Doktor norsatas pahaselt. «See neetud lollpea jooksis ära.»

«Haiglast?»

«Kust mujalt tal joosta oli? Pani salaja riidesse ja hiilis minema. Ta on alati olnud salakaval vana sikk ja õiget aru ei ole tal kunagi peas olnud. Nad otsivad teda, aga leidnud pole teda seni veel keegi!»

«Küllap ta tuleb siia tagasi,» ütlesin mina.

«Arvatavasti jah,» ütles doktor. «Ma kuulsin mingisugusest telefoniaparaadist, mis tal olevat olnud. Kuidas sellega lood on?»

Ma raputasin pead. «Hiram ütles jah, et ta olevat mingi aparaadi leidnud.»

149

Doktor silmitses mind terase pilguga. «Kas sina ei tea sellest midagi?»

«Mitte kuigi palju,» ütlesin mina.

«Nancy ütles, et sa oled mingisuguses teises maailmas või kusagil. Mis jutt see oli?»

«Kas Nancy ise rääkis teile seda?»

Doktor raputas pead. «Ei, Gerald ütles mulle. Ta küsis minult, mida teha. Ta kartis, et kui ta sellest räägib, siis ajab see linnarahva ärevile.»

«Ja edasi?»

«Ma ütlesin talle, et ta sellest ei räägiks. Rahvas on niikuinii juba küllalt ärevil. Ta rääkis neile sellest, mida sa ütlesid lillede kohta. Midagi pidi ta neile rääkima.»

«Doktor,» ütlesin mina, «see on üks imelik lugu. Ma ise ei saa sellest ka päris aru. Ei maksa sellest rääkida, öelge mulle, mis toimub. Mis lõkked need seal on?»

«Need on sõdurite lõkked,» vastas doktor. «Seal on osariigi väeüksused. Linn on ümber piiratud. Brad, see on põrgulikult totter. Meie ei pääse välja ja mitte keegi ei' pääse sisse, aga seal väljas on sõjavägi. Ma ei tea, mida nad enda arvates teevad. Kümne miili ulatuses väljaspool tõket on kõik inimesed evakueeritud, seal lendavad patrull-lennukid ja on ka mõned tankid. Täna hommikul proovisid nad tõket dünamiidiga purustada, aga ei saavutanud midagi muud, kui ainult lõhkusid Jake Fisheri karjamaasse augu. Selle dünamiidi oleksid nad võinud raiskamata jätta.»

«Nad proovivad tõkke alla tunnelit kaevata,» ütlesin mina.

«Nad on proovinud paljusid asju,» ütles doktor. «Neil olid siin mõned helikopterid, mis lendasid linna kohal ja püüdsid siis otse alla laskuda. Arvatavasti lootuses, et linna ümber on ainult pealt lahtine müür. Aga nad leidsid, et see ei ole nii. Nad jändasid terve õhtupooliku ja ajasid kaks helikopterit nässu, aga lõpuks said nad nähtavasti aru, et tegemist on mingisuguse kupliga. See on kõikjal meie pea kohal. Võiks öelda, et see on just nagu mull.

Ja siin on kõik need tobedad ajakirjanikud. Ma ütlen sulle, Brad, neid on siin terve armee. Televisioonis ja raadios ei ole enam muust juttu kui MillviHe*ist ja aja-lehtedes ka mitte.»

«See kõik on ju suur uudis,» ütlesin mina.

«Jah, vist küll. Aga see teeb mulle muret, Brad. Linn

150

on plahvatuse piiril. Inimeste närvid on pingul. Nad käravad ja on ärritatud. On vaja pagana vähe, et lahti päästa üldist hüsteeriat.» Doktor astus veidi lähemale. «Mida sa kavatsed teha, Brad?»

«Ma lähen koju. Seal on inimesed. Kas te tahate kaasa

tulla?»

Doktor raputas pead. «Ei, ma olin mõnda aega seal ja siis kutsuti mind Floydi juurde. Ma olen surmani väsinud. Ma lähen ja heidan magama.»

Ta hakkas jalgu lohistades maja poole minema, kuid pöördus siis uuesti ringi.

«Ole ettevaatlik, poju,» hoiatas ta. «Rahvas räägib palju lilledest, öeldakse, et kui su isa ei oleks neid lilli kasvatanud, siis ei oleksAmidagi juhtunud. Arvatakse, et tegemist on vandenõuga, millele su isa aluse pani ja millest sina osa võtad.»

«Küll ma ette vaatan,» ütlesin mina.

16

Nad olid elutoas. Niipea kui ma köögi uksest sisse astusin, nägi mind Hiram Martin.

«Seal ta on!» möirgas ta, hüppas püsti ja tormas kööki.

Järsult peatunud, vaatas.ta süüdistavalt mulle otsa. «Küll see aga võttis sul aega,» ütles ta.

Ma ei vastanud talle.

Ma asetasin ikka veel kuuesse mähitud ajamasina köögilauale. Üks kuuehõlm langes masinalt kõrvale ja. nurgeti paiknevad läätsed valgalasid laearmatuuri val-guses. Hiram taandus sammu. «Mis asi see on?» küsis ta.

«Midagi, mis ma kaasa tõin,» ütlesin.mina. «Arvatavasti ajamasin.»

Kohvipott seisis pliidil ja põleti leek oli väikeseks keeratud. Valamu oli täis pesemata kohvitasse. Suhkru-purgil ei olnud kaant peal ja suhkrut oli puistatud köögikapile.

Eluloast tulid ukse juures tungeldes teised ja neid oli palju, rohkem kui ma olin arvanud.

Nancy möödus Hiramist ja tuli minu juurde. Ta sirutas käe ja pani selle minu käsivarrele.

«Sinuga on kõik korras,» ütles ta.

151

«See oli naljaasi,» vastasin talle.

Ta on ilus, mõtlesin, ilusam kui ma teda mäletan, ilusam kui keskkoolipäevil, mil ma teda vaatasin läbi tähe-tolmu. Ilusam siin minu läheduses, kui ta oli olnud minu mälus.

Ma nihutasin.enese talle lähemale ja panin käsivarre tema ümber. Hetkeks nõjatas ta pea mu õlale ja ajas enese siis uuesti sirgu. Ta keha oli minu oma vastas soe ja pehme ning mul oli kahju, et see ei saanud kesta, kuid kõik teised jälgisid meid ja ootasid.

«Ma pidasin, mõned telefonikõned,» ütles Gerald Sherwood. «Senaator Gibbs tuleb siia sinuga rääkima, Brad. Ta toob kaasa kedagi Riigidepartemangust. Lühikese ajaga oli see parim, mida ma teha sain.»

«Sellest piisab,» ütlesin mina.

Sest seistes jälle oma köögis, kus mu kõrval oli Nancy, kus mahe lambivalgus segunes koidukumaga ja kus mind ümbritsesid vanad tuttavad asjad, tundsin, et too teine maailm oli taandunud tagaplaanile ja omandanud pehmuse, mis pooleldi varjas temas peituvat ähvardust — kui see üldse oli ähvardus.

«Mina tahan teada,» pahvatas Tom Preston, «mida tähendab see lugu, mis Gerald rääkis sinu isa lilledest.»

«Jah,» ütles linnapea Higgy Morris, «mis on lilledel kõige sellega tegemist?»

Hiram ei öelnud midagi, aga ta vaatas irvitades mulle otsa.

.. «Džentelmenid,» ütles advokaat Nichols, «niimoodi ei ole õige asja ajada. Olge õiglased. Jätke küsimused hiljemaks. Las Brad räägib meile, mis ta teab.» / Joe Evans lausus: «Ükskõik, mis tal ka on öelda, ikka .on see rohkem, kui me praegu teame.»

«Hea küll,» ütles Higgy, «me kuulame hea meelega.»

«Äga enne,» ütles Hiram, «tahan ma teada, mis asi see seal laual on. See võib olla ohtlik. See võib olla pomm.»

«Ma ei tea, mis see on,» ütlesin mina. «Sellel on midagi..tegemist ajaga. See saab muuta aega. Võib-olla võiks seda nimetada ajnknameraks, mingisugust liiki aja-masinaks.»

Tom Preston mühatas ja Hiram irvitas jälle.

Isa Flanagan, linna ainus katoliku preester, oli seni seisnud sõnatult ukselävel kõrvuti pastor Siias Middletoniga, kelle kirik oli siinsamas teisel pool tänavat. Nüüd hakkas vana preester rääkima; ta hääl oli nii

152

tasane, et see oli vaevu kuuldav ning sulas ühte lambi-valguse ja koidukumaga. «Mina olen viimane,» ütles ta, «kes usub, et ajaga saab manipuleerida või et lilledel on midagi tegemist siin toimunud sündmustega. Need on asjad, mis käivad täielikult mu mõistuse vastu. Aga erinevalt mõnedest teistest olen ma valmis kuulama,- enne kui otsuse langetan.»

«Ma püüan teile rääkida,» ütlesin mina. «Ma püüan teile rääkida täpselt nii, nagu kõik juhtus.»

«AIf Peterson tahtis sinuga kõnelda,» ütles Nancy. «Ta helistas vähemalt kümme korda.»

«Kas ta numbri jättis?»

«Jah, see on mul siin.»

«See asi võib oodata,» ütles Higgy. «Me tahame seda lugu' kuulda.»

«Võib-olla on kõige parem, kui sa selle meile kohe ära räägid,» tegi Nancy isa ettepaneku. «Lähme kõik elutuppa, seal on mugavam.»

Me läksime kõik elutuppa ja võtsime istet.

«Nii, mu poiss,» ütles Higgy kamraadlikult, «hakka peale ja lase tulla.»

Ma oleksin võinud ta kägistada. Ma usun, et kui ma talle otsa vaatasin, siis sai ta täpselt aru, mis tunne mul oli.

«Meie oleme vait,» ütles ta. «Me kuulame su ära.»

Ma ootasin, kuni kõik olid vait jäänud, ja ütlesin siis: «Ma pean alustama eile hommikust, kui ma pärast autoõnnetust koju tulin ja Tupper Tylerit kiigel istumas nägin.» .

Higgy hüppas püsti. «Aga see on ju totter!» karjus ta. «Tupper läks juba aastate eest kaduma.»

Ka Hiram kargas jalule. «Kui mina sulle ütlesin, et Tom rääkis Tupperiga, siis tegid sa minu üle naija,» möirgas ta.

«Ma valetasin sulle,» ütlesin mina. «Ma ei teadnud, mis on lahti, ja sina olid ärritatud.»

Pastor Silas Middleton küsis: «Brad, kas sa tunnistad, et valetasid?»

«Jah, muidugi tunnistan. See suur ahv oli mu vastu seina surunud... »

«Kui sa kord juba valetasid, siis valetad jälle,» karjus Tom Preston kileda häälega. «$uldas me saame uskuda, mida sa meile räägid?»

«Tom,» ütlesin mina, «mul ei ole sellest sooja ega külma, kas te mind usute või mitte.»

Nad kõik võtsid uuesti istet ja jäid mulle otsa vaatama. Ma teadsin, et olin käitunud lapsikult, aga nad käisid mulle närvidele.

«Ma panen ette,» ütles isa Flanagan, «et me alustame otsast peale ja teeme kõik kangelaslikke jõupingutusi korra säilitamiseks.»

«Jah, palun,» ütles Higgy kaalukalt. «Ja olge kõik vait.»

Ma vaatasin ringi ja keegi ei öelnud sõnagi. Gerald Sherwood noogutas tõsiselt minu poole.

Ma tõmbasin sügavasti hinge ja alustasin.

«Võib-olla,» ütlesin, «tuleks mul minna isegi kaugemale tagasi — selle ajani, kui Tom Preston saatis Ed Adleri minu telefoni maha võtma.»

«Sul oli kolm kuud maks maksmata,» haugatas Preston. «Sa ei olnud isegi... »

«Tom,» ütles advokaat Nichols terava häälega.

Tom laskus tagasi oma toolile ja jäi mossitama.

Ma jätkasin ja jutustasin kõigest — Stiffy Grantist ja oma kontorist leitud telefoniaparaadist ja loost, mille oli mulle rääkinud Alf Peterson, ja sellest, kuidas ma olin käinud Stiffy onnis. Ma rääkisin neile kõigest peale Gerald Sherwoodi ja selle, kuidas ta oli telefoniaparaadid valmistanud. Millegipärast oli mul tunne, et sellest ei ole mul õigust rääkida.

Ma küsisin: «Kas kellelgi on mingeid küsimusi?»

«Küsimusi on suur hulk,» ütles advokaat Nichols, «aga räägi edasi ja lõpeta oma jutt. Kas teised on sellega nõus?»

Higgy Morris mühatas. «Mina vastu ei ole,» ütles ta.

«Mina olen vastu,» ütles Preston õelalt. «Gerald ütles meile, et Nancy rääkis Bradiga. Aga ta ei öelnud, kuidas see rääkimine toimus. Nancy kasutas muidugi ühte nendest telefoniaparaatidest.»

«Minu aparaati,» ütles Sherwood. «Mul on juba aastaid niisugune aparaat olnud.»

Higgy ütles: «Minule ei ole sa sellest midagi rääkinud, Gerald.»

«Ma ei tulnud selle pealegi,» vastas Sherwood järsult. «Mulle näib,» ütles Preston, «et siin on toimunud pagana palju asju, millest me midagi ei tea.»

«See on kahtlemata tõsi,» ütles isa Flanagan. «Aga

154

mul on mulje, et see noormees on oma lugu alles vaevalt alustanud.»

Nii ma siis jätkasin. Ma rääkisin nii tõepäraselt, kui oskasin, ega jätnud mainimata ühtki üksikasja, mida suutsin meenutada.

Viimaks lõpetasin ja kõik jäid liikumatult istuma, võibolla põrutatuna ja vapustatuna ning võib-olla just mitte kõike, kuid osa minu loost uskudes.

Isa Flanagan tegi kohmetu liigutuse. «Noormees,» küsis ta, «kas te olete absoluutselt kindel, et. tegemist ei ole viirastusega?»

«Ma tõin kaasa ajamasina. See ei ole viirastus.»

«Minu arvates peame nõustuma, et siin toimub kummalisi asju.» ütles Nichols. «Lugu, mille Brad meile jutustas, ei ole kummalisem kui tõke linna ümber.»

«Mitte keegi ei saa ajaga midagi teha, röökis Preston. «Aeg on ju... aeg on...»

«Just täpselt,» ütles Sherwood. «Aja kohta ei tea keegi mitte midagi. Ja see ei ole ainus asi, mille suhtes me oleme täielikus teadmatuses. Võtame näiteks gravitatsiooni. Mitte keegi, absoluutselt mitte keegi ei oska öelda, mis on gravitatsioon.»

«Mina ei usu sellest jutust ühtegi sõna,» ütles Hiram otsustavalt. «Ta redutas kuskil... »

Joe Evans lausus: «Me kammisime kogu linna läbi. Ei olnud mingit kohta, kus ta oleks saanud peidus olla.»

«Tegelikult,» ütles isa Flanagan, «ei ole oluline, kas meie usume kõike seda või mitte. Tähtis on, kas need, kes tulevad Washingtonist, usuvad seda.»

Higgy seadis ennast oma toolil sirgemalt istuma. Ta pöördus Sherwoodi poole. «Sa ütlesid, et Gibbs tuleb siia. Ja toob teisi kaasa.»

Sherwood noogutas. «Kedagi Riigidepartemangust.»

«Ja mida täpselt Gibbs ütles?»

«Ta ütles, et tuleb otsekohe. Ta ütles, et jutuajamine Bradiga saab olla üksnes esialgne. Pärast seda läheb ta tagasi ja teeb ettekande. Ta ütles, et võib-olla ei ole siin tegemist ühe riigi probleemiga. Probleem võib olla rahvusvaheline. Meie valitsusel võib tekkida vajadus teiste valitsustega nõu pidada. Gibbs tahtis selle asja kohta rohkem teada saada. Kõik, mida ma sain talle öelda, oli see, et meie linnas on keegi, kellel on olulist informatsiooni.»

155

«Nad tulevad teisele poole tõket ja jäävad seal meid ootama. Arvatavasti idapoolsel maanteel.»

«Vist küll,» ütles Sherwood. «Sellest meil juttu ei olnud. Kui Gibbs siia jõuab, siis helistab ta mulle kusagilt väljastpoolt tõket.»

«Tegelikult on asi nii,» ütles Higgy, tasandades häält, nagu oleks jutt salajane, «et kui me sellest loost valutult välja tuleme, siis on see parim, mis on meiega kunagi juhtunud. Kogu ajaloo vältel ei ole ühelegi linnale tehtud niisugust reklaami nagu meile praegu. Mitmel järgmisel aastal sõidavad turistid ainult selleks siia, et meid näha ja hiljem öelda, et nad on siin käinud.»

«Minule näib,» ütles isa Flanagan, «et kui kõik peaks olema tõsi, siis on siin mängus midagi palju suuremat kui see, kas meie linn tõmbab ligi mõningaid turiste või mitte.»

" «Jah,» ütles Silas Middleton. «See tähendab, et meil seisab ees kokkupuude võõra eluvormiga. Sellest, kuidas me toimime, võib oleneda elu ja surm. Ma mõtlen, mitte ainult meie, selle linna elanike, vaid kogu inimkonna elu ja surm.»

«No kuulge ikka,» huilgas Preston, «te ei taha ometi öelda, et mingisugune kimp lilli... »

«Sa neetud lollpea,» ütles Sherwood, «see ei ole lihtsalt kimp lilli.»

Joe Evans ütles: «See on õigus. Mitte lihtsalt kimp lilli, vaid meie omast täiesti erinev eluvorm. Mitte loomne, vaid taimne eluvorm — mõistuslik taimne eluvorm.»

«Ja seejuures eluvorm,» ütlesin mina, «kes on salvestanud jumal teab kui paljude teiste rasside teadmised. Nad teavad asju, millest meie ei ole isegi mõelnud.»

«Mina ei näe,» ütles Higgy kangekaelselt, «mida meil karta on. Ei ole kunagi olnud niisugust asja, et me ei ole käputäiest, umbrohust jagu saanud. Me võime kasutada pulverisaaloreid... »

«Ma ei usu,» ütlesin mina, «et kui me neid hävitada tahame, siis on see nii kerge, nagu sina püüad meile selgeks teha: Aga jätame hetkeks selle ja küsime, kas me üldse tahame neid hävitada.»

«Sa tahad öelda,» röökis Higgy, «et me peame laskma neil tulla ja kõik üle võtta?»

«Mille üle võtta. Tulla ja meiega koostööd teha.»

«Aga tõke!» möirgas Hiram. «te kõik unustate tõkke!»

156

«Keegi ei ole seda unustanud,» ütles Nichols. «Tõke ei ole rohkem kui ainult osa üldisest probleemist. Lahendame probleemi ja siis tuleme tõkkega ka toime.»

«Oh jumal,» oigas Preston, «te kõik räägite nii, nagu usuksite selles loos iga sõna.»

«Asi ei ole selles,» ütles Silas Middleton, «aga me peame seda, mis Brad meile rääkis, kasutama tööhüpoteesina. Ma ei ütle, et kõik; mis ta rääkis, on absoluutselt õige. Ta võis mõnest asjast valesti aru saada ja mõnes osas lihtsalt eksida. Aga praegusel hetkel on see ainus usaldusväärne informatsioon, mis meil on.».

«Mina ei usu sellest mitte ühtegi sõna,» ütles Hiram veendunult. «Siin on mingisugune räpane vandenõu ja ma... »

Toas kaikus vali telefonihelin. Sherwood võttis kõne vastu.

«Sind küsitakse,» ütles ta mulle. «See on jälle Alf.» Ma läksin läbi toa ja võtsin telefonitoru, mida Sherwood hoidis minu poole sirutatuna. «Halloo, Alf,» ütlesin.

«Minu arust pidid sa mulle helistama,» ütles Älf. . «Tunni aja pärast, nagu sa ütlesid.»

«Muud asjad tulid ette,» vastasin.

«Nad tõstsid mu välja,» ütles Alf. «Nad evakueerisid kõik inimesed. Ma olen ühes motellis ida pool Coon Valleys. Ma kavatsen Elmore'i üle kolida — see motell siin on üsna vilets —, aga enne seda tahtsin sinuga rääkida.»

«Mul on hea meel, et sa seda tegid,» ütlesin mina. «On mõned asjad, mida ma tahtsin sinult küsida. Nende Greenbriari uurimistööde kohta.»

«Jah. Mida sa teada tahad?»

«Missuguseid probleeme, sulle seal lahendada .anti?»

«Väga mitmesuguseid.»

«Kas mõni neist puutus mingil viisil taimedesse?»

«Taimedesse?»

«Nojah, sa tead ju küll, mis taimed on. Lilled, umbrohud, köögiviljad.»
«Saan aru. Las ma mõtlen. Jah, olid vist küll mõned niisugused probleemid.» laadi?»
«Noh, näiteks see, kas taim saab olla intelligentne.».
«Ja missugune oli sinu järeldus?»
«No kuule, Brad!»
«See on tähtis, Alf.»
157
«Oh, hea küll. Ainus järeldus, millele ma jõudsin, oli see, et niisugune asi on võimatu. Taimel ei ole selleks mingit ajendit. Ei ole mingit põhjust, miks taim peaks intelligentne olema. Isegi kui ta seda oleks, ei annaks see talle mingeid eeliseid. Ta ei saaks oma intelligentsi ega teadmisi rakendada. Tal ei oleks nende rakendamiseks, mingit võimalust. Ja tema ehitus ei ole selleks sobiv. Tal oleks vaja arendada mõningaid meeli, mis tal puuduvad, ta peaks suurendama oma teadlikkust ümbritsevast maailmast. Ta peaks välja kujundama andmeid salvestava aju ja mõtlemismehhanismi. See oli kerge, Brad, kui ma sellest tõsiselt mõtlema hakkasin. Taim ei teeks isegi katset intelligentne olla. Mul võttis veidi aega, enne kui ma selle põhjused selgeks sain, aga need Olid üsna kaalukad.»
«Ja see oli kõik?»
«Ei, oli veel üks probleem. Kuidas luua kindel meetod kahjuliku taime hävitamiseks, kui sellel taimel on suur kohastumisvõime ja igasugune oht, mis ähvardab tema olemasolu, tekitab temas suhteliselt lühikese aja jooksul immuunsuse.»
«Selleks ei ole üldse mingit võimalust,» oletasin mina.
«On üks mõeldav vahend,» ütles Alf. «Aga mitte eriti hea vahend.»
«Ja mis see on?»
«Kiirgus. Aga kui taime kohastumisvõime on tõepoolest suur, siis ei ole ka see vahend kindel.»
«Nii et tõeliselt visa taime ei saa mingil viisil hävitada?»
«Ma ütleksin, et mitte mingil viisil — mitte mingil viisil, mis on inimese võimuses. Mida see kõik tähendab, Brad?»
«Meie oleme praegu võib-olla just niisuguses olukorras,» ütlesin mina. Kiiresti jutustasin Alfile ühte-teist Lilledest.
Alf vilistas. «Sa arvad, et asi on tõepoolest nii?»
«Ma ei ole kindel. Alf. Ma arvan, et on, aga ma ei ole kindel. See tähendab, ma tean, et Lilled on olemas, aga »
«Oli veel üks küsimus, mis puutub sellesse asjasse. Taheti teada, kuidas peaks toimuma võõra eluvormiga kontakti loomine ja suhtlemine. Sa mõtled, et need uurimistööd.,,?»
158
«Pole kahtlust;» ütlesin mina. «Neid teevad needsamad, kellele kuuluvad telefoniaparaadid.» ; «Seda me arvasime enne ka. Siis, kui me pärast tõkke ilmumist juttu ajasime.»
«Alf, kuidas sa vastasid sellele küsimusele? Küsimusele kontakti loomisest võõra eluvormiga?»
Alf naeris veidi kohmetult. «Vastuseid võib olla miljon. Kontakti loomise meetod oleneb sellest, missugust laadi see võõras eluvorm on. Ja alati on olemas teatav häda-oht.»
«Rohkem sul meelde ei tule? See tähendab, rohkem küsimusi?»
«Ei, enam ei tule ühtegi meelde. Räägi mulle veel sellest, mis teil seal toimub.»

«Räägiksin küll, aga pole aega. Mul ön siin hulk Inimesi. Kas sa sõidad nüüd Elmore'i?»

«Mhmh. Kui sinna jõuan, siis helistan. Ega sa kodust kaugele ei lähe?»

«Mul pole kuhugi minna,» ütlesin mina.

Minu telefonikõne ajal olid kõik teised vaikinud ja kuulanud. Niipea aga, kui ma toru hargile panin, ajas Higgy enese tähtsalt sirgu.

«Ma arvan,» ütles ta, «et me peaksime ennast senaatorile vastuminekuks valmis seadma. Tõenäoliselt tuleks mul määrata vastuvõtukomitee. Muidugi kõik siinolijad ja võib-olla veel pool tosinat inimest. Doktor Fabian ja võib-olla... »

«Linnapea,» katkestas teda Sherwood, «arvatavasti peaks keegi tähelepanu juhtima sellele, et tegemist ei ole linna asjade ajamise ega viisakusvisiidiga. Senaatori tulek on seotud millegi hoopis tähtsamaga ja on täiesti mitteametlik. Brad on see, kes peab senaatoriga kokku saama. Tema on ainus, kellel on asjasse puutuvat informatsiooni, ja... »

«Aga,» protesteeris Higgy, «kõik, mis ma tahtsin teha ... »

«Me teame, mis sa tahtsid teha,» ütles Sherwood. «Mina juhin tähelepanu sellele, et kui Brad vajab endaga kaasa komiteed, siis on tema see, kes peab niisuguse komitee kokku seadma.»

«Aga minu ametlikud kohustused,» määgis Higgy,

«Niisuguses asjas,» ütles Sherwood otsustavalt, «ei ole sul mingeid ametlikke kohustusi.»

«Gerald,»' ütles linnapea, «ma olen püüdnud sinust

kõige paremat mõelda. Ma olen püüdnud., enesele öelda...»

«Linnapea,» segas Preston vihaselt vahele, «ei ole mõtet kikivarvul käia. ütleme parem juba otse välja. Midagi on lahti, mingi vandenõu on käimas. Brad võtab sellest osa ja Stiffy võtab sellest osa ja ...»

«Ja kui sa väidad, et tegemist on vandenõuga, siis võtan mina ka sellest osa,» ütles Sherwood. «Mina tegin need telefoniaparaadid.»

Higgy neelatas. «Mis sa tegid?» küsis ta.

«Mina tegin need aparaadid. Need on minu toodetud.»

«Nii et sulle oli siis kogu aeg kõik teada.»

Sherwood raputas pead. «Ma ei teadnud mitte midagi. Ma ainult tootsin telefoniaparaate.»

Higgy vajus lõdvalt tooli seljatoele. Ta jäi põrnitsema oma sõrmi, mida ta vaheldumisi rusikasse tõmbas ja sirgu ajas.

«Ma ei tea,» ütles la. «Ma ei saa midagi aru.»

Aga ma olen kindel, et ta sai aru. Nüüd sai ta esmakordselt aru, et tegemist ei olnud lihtsalt ebatavalise loodusnähtusega, millele aja jooksul tuli vaikselt ja rahulikult lõpp ning mis tegi Millvillc'ist turistide huviobjekti ja tõi linna igal aastal tuhandeid uudishimulikke. Ma olen kindel, et linnapea Higgy Morris mõistis nüüd esimest korda, missugune probleem seisis Millville'i ja kogu maailma ees, ning sai aru, et selle probleemi lahendamiseks ei piisanud heast õnnest ja kaubandus-palatist.

«Mulle on vaja ühte asja,» ütlesin.

«Mida?» küsis Higgy.

«Telefoniaparaati. Seda, mis oli minu kontoris. Mäletad küll, seda ilma kettata aparaati.»

Linnapea vaalas Hirami poole.

«Ei, seda ma ei tee,» ütles Hiram. «Ma ei anna seda talle tagasi. Ta on juba küllalt pahandusi teinud.»

«Hiram,» ütles linnapea.
«Oh, hea küll.» ütles Hiram. «Ma loodan, et see talle kurku kinni jääb.»
«Mulle näib.» ütles isa Flanagan. «et me ei toimi hoopiski mitte mõistlikult. Minu arvates tuleks kogu see asi punkt-punktilt läbi arutada ja niimoodi... »
Teda katkestas tiksumine; vali ja pahaendeline tiksumine, mis just nagu hukatust eite kuulutades kaikus läbi kogu maja. Ja seda kuuldes taipasin, et tiksumine

oli kestnud juba tükk aega, kuid väga tasa, ja et ma olin seda juba varem kuulnud ning ebamääraselt mõelnud, mis see võiks olla.
Siis aga oli see tiks-tiksult üha valjenenud ja tugevnenud ning nüüd, kui me seda hirmust pooleldi hüpnotiseeritutena kuulasime, muutus tiksumine suminaks ja sumin võimsaks möirgamiseks..
Me kõik hüppasime kohkunult jalule ja ma nägin, et köögi seintel mängles valgus, just nagu oleks köögis keegi väga heledat lampi sisse ja välja lülitanud. See oli pulseeriv kuma, mis voogas läbi ruumi, kustus siis ja süttis jälle.
«Ma teadsin!» röögatas Hiram köögi poole tormates .«Ma teadsin, kui ma seda nägin. Ma teadsin, et see on ohtlik!»
Ma jooksin talle järele.
«Ettevaatust!» karjusin. «Hoia sellest eemale!»
See oli ajamasin. See oli laualt üles kerkinud, hõljus õhus, pulseeris korrapäraselt ja möirgas teda läbivate tohutute energiavoogude mõjul. Selle all laual lebas minu kortsunud kuub.
Ma haarasin Hirami käsivarrest kinni ja püüdsin teda tagasi tõmmata, kuid ta rebis enese lahti ja kobas püstoli järele.
Ajamasin hakkas valgussähvatuste saatel kiiresti lae poole kerkima.
«Ei!» karjatasin, sest kartsin, et kui ta vastu lage põrkab, võivad haprad läätsed puruneda.
Siis jõudis masin laeni, kuid ei purunenud. Kiirust vähendamata läbis ta lae. Ma jäin ammuli sui vaatama siledaservalist ümmargust auku, mille ta oli tekitanud.
Oma selja tagant kuulsin jalgade madinat ja ukse paugalust. Kui ma ringi pöördusin, oli luba tühi ja ainult Nancy seisis kamina juures.
«Tule ruttu,» hüüatasin verandale viiva ukse poole joostes.
Kõik teised seisid väljas, veranda ja heki vahel, üing vahtisid üksisilmi taevasse, kus vilkus väga kiiresti edasi liikuv valgus.
Ma heitsin pilgu katusele ja nägin selles auku, mille ajamasin oli sellest läbi murdes tekitanud. Augu ümber olid sindlid puhastunud ja segamini paisatud.
«Seal ta läheb,» ütles minu kõrval seisev Gerald Sherwood. «Huvitav, mis asi see on.»

«Ma ei tea,», ütlesin mina. «Nad vedasid mu sisse. Nad tegid mu narriks.»
Ma olin vapustatud ja pahane ja tundsin üsna suurt häbi. Need seal teises maailmas olid mind ära kasutanud. Nad olid kavaluse teel pannud mind tooma siia kaasa midagi niisugust, mida neil enestel ei olnud võimalik siia toimetada.
Oli täiesti teadmata, milleks seda vaja oli, kuid ma kartsin, et üsna varsti võisime kõik seda teada saada.
Hiram pöördus nördinult ja vihaselt minu poole. «Nüüd sa said sellega hakkama,» pahvatas ta. «Ära püüa meile rääkida, et sa ei kavatsenud seda, ja ära püüa teha nägu, et sa ei tea, millega on tegemist, ükskõik kes seal väljas ka on, sina oled nendega igal juhul ühe mütsi all.»

Ma ei teinud katsetki talle vastata. Mul ei olnud midagi öelda.
Hiram astus sammu minu poole.
«Jäta järele!» hüüatas Higgy. «Ära mine talle käsitsi kallale.»
«Me peaksime selle temast välja raputama,», röökis Hiram. «Kui me teada saaksime, mis see oli, siis oleks meil... »
«Ma ütlesin, jäta järele,» kordas Higgy.
«Mul on sinust kõrini,» ütlesin mina Hiramile. «Mul on sinust kogu su neetud eluajaks kõrini. Kõik, mida ma sinult tahan, on see telefoniaparaat7"1 Ja seda tahan ma kähku.'»
«Kuule, sa väike põnn!» möirgas Hiram ja läheneS mulle veel sammu võrra.
Higgy võttis hoogu ja virutas Hiramile jalaga vastu säärt. «Kurat võtaks,» kirus ta. «Ma ütlesin sulle, et sa järele jätaksid.»
Hiram hüples ühel jalal ja hoidis teist ülal, et säärt masseerida.
«Linnapea,» kaebas ta, «seda sul ei oleks maksnud teha.»
«Mine ja too talle see aparaat ära,» ütles Tom Preston. «Anna see talle tagasi. Siis saab ta neile helistada ja ette kanda, kui head tööd ta tegi.»
Mul oli tahtmine kõik kolm läbi peksta, eriti Hiram ja Tom Preston. Aga ma muidugi teadsin, et selleks ei jätku mul jõudu. Poisipõlves oli Hiram mind nii sageli kolkinud, et see oli mulle selgeks saanud.
Higgy kahmas Hiramist kinni ja hakkas teda värava

poole vedama. Hiram lonkas veidi, kui linnapea teda eemale talutas. Tom Preston hoidis Higgy ja Hirami jaoks väravat lahti ja siis hakkasid nad kolmekesi selja taha vaatamata mööda tänavat edasi minema.
Ja nüüd panin tähele, et ka kõik teised olid lahkunud — kõik peale isa Flanagani, Gerald Sherwoodl ja trepil seisva Nancy. Preester oli teistest veidi eemal ja kui ma tema poole vaatasin, tegi ta vabandava käeliigutuse.
«Ei maksa neile pahaks panna, et nad ära läksid,» ütles ta. «Nad on hämmeldunud ja mures. Nad kasutasid juhust, et siit minema pääseda.»
«Ja teie?» küsisin mina. «Kas teie ei ole hämmeldunud?»
«Oh ei, mitte sugugi,» ütles isa Flanagan. «Aga veidi mures olen küll. Pean ütlema, et kõiges selles on midagi ketserlikku.»
«Järgmiseks,» laususin kibedusega, «ütlete mulle, et teie arvates rääkisin ma tõtt.»
«Mul olid omad kahtlused,» ütles isa Flanagan, «ja ma ei ole neist veel täielikult vabanenud. Aga see auk siin katuses on tugev argument üleüldise skepsise vastu. Ja ma ei pea lugu nüüdisaegsest künismist, mis näib olevat nii moes. Ma arvan, et ka tänapäeva maailma mahub paljudel juhtudel veel veidi müstikat.»
Ma oleksin võinud talle öelda, et see ei olnud müstika, et see teine maailm oli olnud tegelik ja konkreetne maailm, et seal olid paistnud tähed, päike ja kuu, et ma olin kõndinud sealsel maapinnal ja joonud sealset vett, et ma olin hinganud sealset õhku ja et veel praegu oli mu küünte all muld, mis oli sinna säilunud siis, kui ma olin ojaäärsest nõlvast inimese pealuu välja kraapinud
«Nad tulevad tagasi,» ütles isa Flanagan. «Neil oli vaja siit minema pääseda, et saada veidi mõtlemisaega ja võimalust osaliselt seedida seda, mille tunnistajaks nad siin olid. ühe lonksuga allaneelamiseks oli seda liiga palju. Nad tulevad tagasi ja ka mina teen seda, aga praegu pean mõtlema missale.»
Mööda tänavat tuli joostes salk poisikesi. Nad peatusid poole kvartali kaugusel ja osutasid minu maja katusele. Nad sagisid ringi, tõuklesid naljatades ja käratse-sid.
Päikeseserv oli silmapiiri kohale kerkinud ja puud olid suviselt läikivrohelised.

Ma viipasin poiste poole. «Kuuldus on juba levinud,» ütlesin. «Poole tunni pärast on kogu linnarahvas siin tänaval ja jõllitab mu katust.»

17

Väljas oli rahvahulk kasvanud.

Keegi ei teinud midagi. Kõik lihtsalt seisid ja vaatasid, jõllitasid katuses olevat auku ja vestlesid tasa omavahel — ei karjunud ega käratsenud, vaid vestlesid, just nagu oleksid nad teadnud, et varsti juhtub veel midagi, ja seda oodates aega viitnud.

Sherwood kõndis mööda tuba edasi-tagasi.

«Gibbs peaks varsti helistama,» ütles ta. «Ma ei tea, mis temaga on juhtunud. Ta oleks juba pidanud helistama.»

«Võib-olla,» ütles Nancy, «ei jõudnud ta nii kiiresti — võib-olla jäi tema lennuk hiljaks. Võib-olla juhtus maanteel midagi.»

Mä seisin akna juures ja silmitsesin rahvahulka. Ma tundsin peaaegu kõiki neid inimesi. Nad olid sõbrad ja naabrid, ning kui nad oleksid tahtnud, siis ei oleks miski neid takistanud mööda teerada ukse juurde astumast, sellele koputamast ja mulle külla tulemast. Nüüd aga seisid nad selle asemel väljas, vaatasid ja ootasid. Tundub nii, mõtlesin, nagu oleks maja puur ja mina oleksin mõnelt kaugelt maalt pärinev uus ja kummaline loom.

Kakskümmend neli tundi tagasi olin olnud lihtsalt üks linnaelanikke, mees, kes oli nende tänaval seisvate inimestega koos elanud ja üles kasvanud. Nüüd aga olin ma mingisugune veidrik, mingisugune soerd — mõnede inimeste arvates võib-olla kurjakuulutav olend, kes ähvardas kui just mitte nende elu, siis vähemalt nende mugavust ja hingerahu.

Sest see linn ei.saanud enam kunagi olla endine — Võib-olla ei saanud kogu maailm enam olla endine. Isegi kui tõke oleks linna ümbert kadunud ja Lilled oleksid Joobunud meie maakerale tähelepanu osutamast, olek-sime'ikkagi olnud kõrvale tõugatud sellelt mugavalt väikeselt sissetallatud rajalt, millel liikudes me eeldasime, et meile tuntud elu on ainus võimalik elu ning et meie tee teadmiste juurde on ainus lai, sirge ja sillutatud tee.

164

Minevik oli olnud täis kolle, kuid lõpuks .olid need eemale tõrjutud. Trollid, kurivaimud, .sarvikud ja kõik teised selletaolised olid meie elust välja aetud, sest nad said elutseda ainult teadmatuse udusel rannal ja ebausu maal. Nüüd, mõtlesin, tuleb meil jälle tegemist teadmatusega (kuid teist laadi teadmatusega) ja ka ebausuga, sest ebausk saab toitu teadmiste puudumisest. Vihje teisele maailmale — isegi kui selle maailma asukad otsustavad ennast meile mitte peale sundida või meil õnnestub leida võimalus nende peatamiseks — toob trollid, kurivaimud ja paharetid uuesti meie juurde tagasi..Sellest teisest maailmast hakatakse kamina juures lugusid jutustama, selle laiade ja tundmatute avaruste arvatavatele koledustele hakatakse palavikuliselt ja meeleheitlikult mingit mõistuspärast seletust otsima ning .just need otsingud sünnitavad õuduse, mis on suurem kui sellesse teise maailma tegelikult mahuks. Nagu Varem, nii hakkame jälle kartma pimedust, mis valitseb väljaspool meie laagritule väikest sõõri.

Tänaval oli nüüd veel rohkem inimesi; neid tuli kogu aeg juurde. Seal oli kepiga vastu kõnniteed toksiv papi Andrews, suure kübaraga Jonesi-vanaema ja;«õnneöru» kõrtsi omanik Charley Huttpn. Prügivedaja Bill Donovan seisis rahvahulga esireas, kuid tema naist ma ei näinud, ja ma mõtlesin huviga, kas Myrt ja Jake olid nende laste järele tulnud või mitte. Ja nii suurelisena ning lärmakana, nagu oleks ta kogu oma

eluMtllville'is elanud ja kõiki neid inimesi lapsest saadik.tundnud,.oli seal Gabc Thomas, veoautojuht, kes pärast mind oli esimesena teada saanud tõkke olemasolust.

Keegi liigutas end minu kõrval ja ma nägin, et see oli Nancy. Ma taipasin, et ta oli juba mõnda aega seal seisnud.

«Vaata neid,» ütlesin talle. «Nende jaoks on see just nagu mingi vaatemäng. Iga minut algab paraad.»

«Nad on ainult tavalised inimesed,» ütles Nancy. «Neilt ei saa liiga palju oodata. Ma kardan, Brad, et sa ootad neilt liiga palju. Sa ootasid isegi seda, et mehed, kes siin olid, võtaksid sinu juttu otsekohe ja kõhklematult puhta kullana.»

«Sinu isa tegi seda,» ütlesin mina.

«Isaga oli teine lugu. Tema ei ole tavaline inimene. Ja pealegi oli lal mõningaid eelteadmisi, ta oli juba väikese

hoiatuse saanud. Tal oli üks neid telefoniaparaate. Ta teadis kõigest sellest juba veidi.»

«Natukene,» ütlesin mina. «Mitte palju.»

«Ma ei ole temaga rääkinud. Meil ei ole olnud võimalust rääkida. Ja kõikide nende inimeste ees ei saanud ma temalt midag küsida. Aga ma tean, et ta on sellesse asjasse segatud. Kas see on ohtlik, Brad?»

«Ma ei usu. Sealt, kus asub see teine maailm, ükskõik kus see ka oleks, ei tule mingit ohtu. See võõras maailm ei ähvarda neid millegagi — mitte praegu, mitte veel. Igasugune oht, millele meil võib-olla tuleb vastu astuda, peitub siinsenas, meie omas maailmas. Meil on vaja teha otsus ja see peab olema õige.»

«Kust me teame, missugune otsus on õige?» küsis Nahcy. «Meil ole mingit pretsedenti.»

Ja see on tõepoolest nii, mõtlesin. Ei olnud mingit võimalust ühe või teise — ükskõik missuguse — otsuse õigustamiseks.

Väljast kostis karjumist ja ma lähenesin aknale, et piki tänavat laugemale näha. Keset teed tuli pika sammuga Hiram Martin ja ühes käes oli tal juhtmeta tele-foniaparaat.

Ka Nancy märkas teda ja ütles: «Ta toob su aparaadi tagasi. Imelik küll — ma ei uskunud, et ta seda teeb.»

Hiram oligi see, kes karjus. Ta leelutas sihilikult mõnitava tooniga:

«Hea siis küll, tule ja võta oma aparaat. Tule ja võta oma neetud aparaat.»

Nancy tõmbas hinge ja ma nihutasin enese temast mööda ukse juurde. Ma tõukasin ukse lahti ja astusin trepile.

Hiram jõttcis väravani ja lõpetas leelutamise. Me seisime vastamisi ja silmitsesime teineteist. Rahvas hakkas käratsema ja voolas lähemale.

Hiram tõstis käe telefoniaparaadiga pea kohale.

«Hea küll» röökis ta, «siin on su aparaat, sa räpane... »

See, mis ta edasi ütles, mattus rahvahulga möirgamisse.

Siis viskas ta aparaadi minu poole. Seda ei olnud kuigi mugav visata ja vise ei õnnestunud just eriti hästi. Toru paiskus hargilt ja juhe lookles sellele järele. Kui juhe pingule tõmbus, kaldus lendav aparaat oma trajektoorilt kõrvale ja prantsatas umbes poolel teel värava

ja trepi vahel vastu teeraja betooni. Plastmassikillud sadasid murule.

Vaevalt teadlikuna oma tegevusest, ajendatuna mitte mõtetest või kaalutlustest, vaid ainuüksi tunnetest, laskusin trepist alla ja suundusin värava poole. Hiram taandus eemale, et mulle ruumi anda, ma tormasin väravast välja ja jäin tema ette seisma.

Mul oli Hiram Martinist küllalt. Mul oli temast kõrini. Viimased kaks päeva oli ta mu närve söönud ja.ma olin temast surmani tüdinud. Mul oli üksainus mõte — rebida ta tükkideks, teha ta tümaks, et ta ei irvitaks enam kunagi mulle näkku, ei mõnitaks mind enam kunagi ega püüaks mind enam kunagi oma suure koguga türanniseerida.

Ma olin tagasi lapsepõlves, mu silme ees oli seesama tihe, punaselt sillerdav vihaloor, mida olin näinud siis, ja ma vihkasin seda meest, kellest ma teadsin, et ta peksab mu jälle läbi, nagu ta oli seda palju kordi varem teinud, kuid kellele ma selle peksmise ajal kõigest hingest ihkasin teha nii palju haiget kui suutsin.

Keegi karjus: «Tehke neile ruumi!» Siis tormasin ma Hiramile kallale ja ta lõi mind. Tal ei olnud kuigi palju aega ega ruumi hoo võtmiseks, kuid ta rusikas tabas küljelt mu pead ning pani mu vaaruma ja tekitas valu. Peaaegu otsekohe lõi ta uuesti, ent see oli riivav, hoop ega teinud mulle üldse haiget — ja nüüd tabasin ka mina teda. Ma virutasin talle vasakuga kõhtu; otse ülespoole vööd, ja kui ta kõverasse tõmbus, andsin talle hoobi vastu suud, tundes valu sõrmenukkides, mis vastu tema hambaid purunesid. Ma olin just uuesti hoogu võtmas, kui eikusagilt ilmus rusikas, mis prahvatas vastu mu pead, ja mu peas sähvatas kriiskavate tähtede, tule-ratas. Ma teadsin, et olin maas, sest tundsin oma põlvede all kõva tänavapinda, kuid ma ajasin enese, jalule ja mu pilk selgis. Oma jalgu ma ei tundnud. Mulle näis, et ma hõljun õhus ja mu all ei ole mitte midagi. Umbes ühe jala kaugusel nägin Hirami nägu, ta suu oli nagu punetav haav ja ta särk oli verine. Nii ma siis lõin teda uuesti vastu suud — kuigi võib-olla mitte just eriti tugevasti, sest mul ei olnud enam kuigi palju jõudu oma hoopidesse panna. Kuid Hiram mühatas ja tõmbus eemale ning mina sööstsin talle järele.

Ja siis tuli see päris löök.

Ma tundsin, et kukun tagurpidi, ja mu kukkumine näis

võtvat palju aega. Siis põrkasin vastu tänavat ja see tundus olevat kõvem, ku; ma olin arvanud, nii et vastu tänavat põrkamine tegi nulle rohkem haiget kui hoop, mis oli mu maha paisanud..

Ma kobasin ringi, et leida oma kätele sobivat asendit enda ülesajamiseks, kuigi ma ebamääraselt imestasin selle üle, milleks mul oli raja niisugust vaeva näha. Sest kui ma üles tõusin, lõi Hiram mind uuesti ja ma olin jälle maas. Kuid ma teadsin, et pidin tõusma — pidin tõusma iga kord, kui olir selleks suuteline. Sest see oli mäng, mida me Hiramiga olime alati mänginud. Tema lõi mu iga kord pikali, kui ma üles tõusin, ja mina jätkasin tõusmist seni, kuni oin selleks võimeline, palumata, kunagi armu ja tunnistamata kunagi, et olen löödud. Ja küi ma kogu oma ülejäänud elu jooksul suutsin seda jätkata, olin võitja mina,mitte Hifam.

Kuid nüüd ei läinud mul kuigi hästi. Ma olin ikka veel pikali. Võib-olla seekord ma ei tõusegi, mõtlesin. . Ma kobasin ikka veel kätega ringi, püüdes end jalule ajada, ja niimoodi sattus muile ette kivi. Selle oli võibolla visanud mõni poisike, võib-olla juba mitu päeva tagasi — võib-olla mõne linnu, võib-olla koera pihta, võib-olla ka lihtsalt viskamisrõõmust. Nii oli see maandunud tänavale ja sinna lebama jäänud ning nüüd leidsid mu parema käe sõrmed selle üles ja sulgusid selle ümber. See sobis mugavasti mu pihku, sest see oli täpselt rusikasuurune.

Ülalt laskus alla käsi, suur lihav käsi, haaras kinni mu särgi rinnaesisest ja rebis mu jalule.

«Ah nii,» kriiskas hääl, «sa siis tungid politseiametnikule kallale!»

Hirami nägu ujus mi silmade ees, see oli verega määrdunud, vihkamisest noonutatud nägu, selles peegeldus alatus ja kahjurõõm, mida tekitas füüsiline võim, mis tal minu üle oli.

Ma tundsin jälle enda all jalgu, Hirami näojooned ilmusid selgemini nähtavale ja ma nägin ka nägude parve tagaplaanil, kust inimesed ennast lähemale surusid, et mitte viimase hoobi andmise vaatepildist ilma jääda.

Alla ei tohi anda, ütlesin enesele, meenutades kõiki neid teisi kordi, kus ma ei olnud alla andnud. Seni, kuni inimene seisis jalul, pidi ta võitlema, ja isegi kui ta

168

oli maas ega suutnud enam üles tõusta, ei tohtinud ta ennast lööduks tunnistada.

Hirami mõlemad käed hoidsid mu särgi rinnaesist ja ta nägu oli minu oma lähedale sirutatud. Mu kõverdatud sõrmed sulgusid tugevasti kivi ümber ja siis ma lõin. Ma panin sellesse lööki .kõik, mis mul oli, ma koondasin oma jõu rusikasse, mis vöökoha kõrguselt kaares ülespoole paiskudes prahvatas Hiramile otse vastu lõuga.

Hirami pea paiskus selga, pöördudes jämeda härjakaela otsas. Ta vaarus, tema sõrmed lõdvestusid ja ta vajus tänavale siruli.

Ma astusin sammu tagasi ja vaatasin ülalt alla tema poole. Kõik oli nüüd selgem ja ma tundsin, et mul oli olemas keha, haige ja läbipekstud keha, mille iga liiges ja iga lihas näis valutavat. Aga see ei lugenud; sellest ei olnud mitte midagi, sest esimest korda elus olin ma Hiram Martini pikali löönud. Ma olin selleks kasutanud kivi, aga see oli mulle ükskõik. Ma ei olnud kavatsenud maast seda kivi võtta — ma olin selle lihtsalt leidnud ja pihku haaranud. Ma ei olnud selle kasutamist ette kavatsenud, kuid nüüd, kus ma olin seda kasutanud, ei muutnud see minu silmis midagi. Kui mul oleks olnud aega midagi kavatseda, siis oleksin tõenäoliselt kiviga löömise ette kavatsenud.

Keegi hüppas rahvahulgast minu suunas ja ma nägin, et see oli Tom Preston.

«Kas te jätate selle niisama?» karjus ta rahva poole. «Ta lõi politseinikku! Ta lõi politseinikku kiviga! Ta võttis maast kivi!»

Keegi teine mees surus enese rahvasummast välja, haaras Prestonil õlast kinni, tõstis ta õhku ja pani .rahvahulga esireas uuesti maha.

«Sina ära topi oma nina vahele,» ütles Gabe Thomas.

«Aga ta lõi kiviga!» kriiskas Preston.

«Kaikaga oleks pidanud lööma,» ütles Gabe. «Nii et ajud oleksid lennanud.»

Hiram liigutas ennast ja tõusis istukile. Ta käsi sirutus püstoli poole.

«Puuduta seda ainult,» ütlesin talle. «Puuduta seda üheainsa sõrmega ja, jumala eest, ma tapan su.»

Hiram põrnitses mulle otsa. Ja küllap tal oli, mida vaadata. Ta oli minu kallal tõsist tööd teinud ja mind kõvasti materdanud, aga ikkagi olin ta pikali löönud ja seisin ise veel jalul.

169

«Ta lõi sind kiviga,» klähvis Preston. «Ta lõi... »

Gabe sirutas käe ja ta sõrmed ulatusid kenasti Prestoni kuivetu kaela ümber. Ta pigistas, Prestoni suu vajus lahti ja keel langes ripakile.

«Sina ära topi oma nina vahele,» ütles Gabe.

«Aga Hiram on politseinik,» protesteeris Charley Hutton. «Brad ei oleks tohtinud politseinikku lüüa.»

«Sõber,» ütles Gabe kõrtsmikule, «ta on teil kole vilets politseinik. Ükski politseinik, kes midagi väärt on, ei nori inimestega tüli.»

Ma ei olnud korrakski Hiramilt pilku pööranud ja ka tema oli kogu aeg mind jälginud, kuid nüüd väratas ta pilk kõrvale ja käsi langes alla.

Ja sel hetkel sain ma aru, et olin võitnud — mitte sellepärast, et olin tugevam või olin võidelnud paremini (sest seda ma ei olnud), vaid sellepärast, et Hiram oli argpüks, et tal ei olnud mehisust, et kui ta kord oli lüüa saanud, siis ei olnud tal enam julgust uue lüüasaamisega fiskida. Ja ma teadsin ka seda, et ma ei tarvitsenud karta

püstolit, mida ta kandis, sest Hiram Martinil ei olnud närvi teisele inimesele vastu astuda ja teda tappa.

Hiram ajas enese pikkamööda jalule ja jäi hetkeks seisma. Ta tõstis käe ja katsus lõuga. Siis pööras ta mulle selja ja hakkas minema. Rahvahulk andis talle vaikides teed.

Ma vaatasin üksisilmi tema eemalduvat selga ja minus võttis maad metsik, verejanuline rahuldustunne Pärast; rohkem kui kahtkümmend aastat oli see lapsepõlvevaenlane minult lüüa saanud. Ma ütlesin küll enesele, et ma ei olnud teda löönud ausas võitluses, vaid olin tema üle võidu saamiseks pidanud kasutama räpast võtet, kuid ma leidsin, et see ei muutnud midagi. Kas ausalt või mitte, kuid lõpuks ometi olin ta läbi kolkinud.

Rahvahulk taandus pikkamööda. Keegi ei rääkinud minuga. Keegi ei rääkinud kellegagi.

«Rohkem asjahuvilisi vist ei ole,» ütles Gabe «Kui on, siis tuleb neil minuga ka tegemist.»

«Aitäh, Gabe,» ütlesin mina.

«Mida põrgut siin tänada on,» ütles Gabe. «Mina ei teinud mitte midagi.»

Ma avasin peo ja kivi kukkus tänavale. Vaikuses tegi see hirmsat kolinat.

Gabe tõmbas tagataskust tohutu suure punase rätiku

ja astus minu juurde. Ta pani mulle käe toeks kukla taha ja hakkas mu nägu puhastama.

«Nii umbes kuu aja pärast,» ütles ta lohutuseks, «on su näolapp jälle korras.» .

«Kuule, Brad,» hõikas keegi, «kes see sõber sul on?»

Ma ei näinud, kes oli hõikaja. Inimesi oli nii palju.

«Mister,» möirgas keegi.teine, «ärge unustage tal nina pühkida.»

«Laske aga käia!» müristas Gabe. «Laske aga käia! Kui mõni jutumees sealt lagedale tuleb, siis pühin ma temaga tänava puhtaks.»

Jonesi-vanaema ütles valju häälega, et papi Andrewi kuuleks: «See on see autojuht, kes Bradi masina puruks ajas. Mina mõtlen, et kui Brad tahab kellegagi kakelda, siis peaks ta kaklema selle mehega.»

«Hea suuvärk,» karjus papi Andrews vastu. «Küll tal on hea suuvärk.»

Ma nägin, et Nancy seisis värava juures ja tal oli samasugune näoilme nagu siis, kui ma poisipõlves olin Hiram Martiniga kakelnud. Nancy oli minu üle nördinud. Ta ei olnud kunagi kaklemist pooldanud; ta pidas seda vulgaarseks.

Maja esiuks paiskus lahti ja Gerald Sherwood tuli mööda teerada joostes meie poole. Ta tormas minu juurde ja haaras mul käsivarrest kinni.

«Tule ruttu,» hüüatas ta. «Senaator helistas. Ta on idapoolsel maanteel ja ootab sind.»

18

Tõkke taga maanteel ootas mind neli meest. Veidi eemal seisis teel mitu autot. Siin-seal oli väikesi sõdurite rühmi. Umbes pool miili põhja pool kaevas ikka veel ekskavaator.

Mul oli rumal enesetunne, kui ma mööda maanteed nende meeste poole läksin ja nemad mind seal ootasid. Ma teadsin, et mu välimus pidi olema niisugune, nagu oleks mind tabanud issanda viha.

Mu särk oli rebenenud ja vasak näopool kipitas, nagu oleks keegi seda liivapaberiga hõõrunud. Mu parema käe sõrmenukid, millega ma olin Hirami

hambaid.tabanud, olid tugevasti katki ja mul oli tunne, et mu vasak silm hakkab paistetama.

171

Keegi oli üleskistud taimede valli paarikümne jardi ulatuses kummaltki poolt maanteed ära koristanud, kuid mujal oli vall ikka veel alles.

Lähemale jõudnud, tundsin senaatori ära. Ma ei otnud temaga kunagi isiklikult kohtunud, kuid olin ajalehtedes tema pilte näinud. Ta oli jässakas ja hea kehaehitu-sega, tal olid valged juuksed ja ta ei kandnud kunagi kübarat. Seljas oli tal kaherealine ülikond ja ees valgete täppidega eresinine lips.

Üks teistest ootajatest oli sõjaväelane. Ta õlgadel olid tärnid. Kolmas oli lakknahana läikivate juuste ja kinnise, külma näoga väikesekasvuline mees. Neljas mees oli lüheldane ja tüse ning tal olid kõige säravamad hallikassinised silmad, mida ma o.lin kunagi näinud.

Ma läksin edasi, kuni jõudsin neist umbes kolme jala kaugusse, ja alles siis hakkasin tundma tõkke.esimest kerget survet. Ma taandusin sammu ja vaatasin senaa-torile otsa.

«Teie olete ilmselt senaator Gibbs,» ütlesin. «Mina olen Bradshaw Carter. See, kellest teile rääkis Sherwood. »

«Rõõm teiega kohtuda, mister Carter,» ütles senaator. «Ma arvasin, et Gerald tuleb teiega kaasa.»

«Ma tahtsin küll, et ta tuleks,» ütlesin mina, «aga ta arvas, et parem on mitte tulla. Linnas oli arvamuste lahkuminek. Linnapea tahtis komitee määrata,, ja Sherwood vaidles sellele võrdlemisi ägedasti vastu.»

Senaator noogutas. «Saan aru,» ütles ta. «Nii et teie olete siis ainus, keda me näeme.»

«Kui te soovite teisi... »

«Oh ei, mitte sugugi,» ütles senaator. «Teie olete see mees, kellel on informatsiooni?»

«Jah, olen küll,» ütlesin mina.

«Vabandage,» lausus senaator. «Mister Carter, kindral Walter Billings.»

«Tervist, kindral,» ütlesin mina.

Naljakas oli kätt surumata teretada.

«Arthur Ncwcombe,» ütles senaator.

Kinnise ja külma näoga mees naeratas mulle jäiselt. Ühe pilguga oli näha, et ta ei kavatsenud mingite rumalustega leppida. Nagu mulle näis, oli ta tublisti nördinud, et oli lastud juhtuda midagi niisugust nagu tõkke ilmumine.

«Mister Ncwcombe on Riigidepartemangust,» ütles

172

senaator. «Ja doktor Roger Davenport on bioloog — võiksin lisada, et silmapaistev, bioloog.»

«Tere hommikust, noormees,» ütles Davenport. «Kas on ebaviisakas küsida, mis teiega juhtunud on?».

Ma muigasin talle otsa vaadates ja tundsin tema vastu otsekohe poolehoidu. «Mul oli väike arusaamatus ühe kaaslinlasega.»

«Ma usun, et linn on tublisti ärevil,» ütles Billings. «Üsna varsti võib seaduse ja korra säilitamine probleemiks muutuda.»

«Seda on küll karta, söör,» ütlesin mina.

«Meil läheb vist mõnevõrra aega?» küsis senaator.

«Jah, veidi aega läheb,» ütlesin mina.

«Siin., olid kusagil toolid,» ütles kindral. «Seersant, kus...?»

Ta ei olnud veel lauset lõpetanud, kui seersant ja kaks reameest, kes olid maantee ääres seisnud, juba tulid mõningate klapptoolidega.

«Püüdke,» ütles seersant mulle.

Ta viskas tooli läbi tõkke ja ma püüdsin visatud tooli kinni. Selleks ajaks, kui ma olin oma tooli lahti teinud ja istet võtnud, olid ka neli meest teisel pool tõket toolidega varustatud.

Oli täiesti totter, kuidas me seal viiekesi keset maanteed väikestel klapptoolidel istusime.

«Nii,» ütles senaator, «ma arvan, et võime alustada. Kindral, missuguse töökorra te ette panete?»

Kindral tõstis jala põlvele ja seadis enese mugavamini istuma. Ta mõtles veidi aega.

«Sellel mehel,» ütles ta lõpuks, «on midagi, mida me tahame kuulda. Miks me siis ei võiks lihtsalt istuda ja lasta tal seda meile rääkida?»

«Jah, igatahes,» ütles Newcombe. «Kuulame ära, mis tal on öelda. Ma pean märkima, senaator... »

«Jah,» ütles senaator mõnevõrra rutates. «Ma olen nõus, et see on veidi ebatavaline. See on esimene kord, kus ma võtan osa kellegi ärakuulamisest, vabas õhus, aga ... »

«See näis olevat ainus võimalus,» ütles kindral.

«Lugu on võrdlemisi pikk,» hoiatasin mina. «Ja osa sellest võib tunduda uskumatu.»

«Ka see siin on uskumatu,» ütles senaator. «See tõke, nagu te seda nimetate.»

173

«Ja teie,» ütles Davenport, «olete nähtavasti ainus inimene, kellel on mingit informatsiooni.»

«Asume siis otsekohe asja juurde,» ütles senaator.

Nii jutustasin ma oma loo teist korda. Ma ei rutanud ja tegin seda üksikasjaliselt, püüdes rääkida kõigest, mida olin näinud. Kuulajad ei katkestanud mind. Paar korda peatusin, et lasta neil küsimusi esitada, kuid esimesel korral andis Davenport märku, et ma jätkaksin, ja teisel korral kõik neli lihtsalt ootasid, kuni ma hakkasin edasi rääkima.

See oli närvesööv — hullem kui vahelesegamine. Ma kõnelesin täielikus vaikuses ja püüdsin kuulajate nägudest midagi välja lugeda, et saada aimu, kui palju nad uskusid. Kuid nad ei andnud sellest mingit märku, nende nägudel ei muutunud vähimgi ilmevarjund. Mu jutt hakkas mulle eneselegi veidi rumal tunduma.

Viimaks lõpetasin ja nõjatusin tooli seljatoele.

Teisel pool tõket tegi Newcombe rahutu liigutuse. «Te vabandate mind, džentelmenid,» ütles ta, «kui ma selle mehe juttu ei usu. Ma ei näe mingit põhjust, miks meid oli vaja siia tirida... »

Teda katkestas senaator. «Arthur,» ütles la, «minu hea sõber Gerald Sherwood vastutab mister Carteri eest. Ma olen Gerald Sherwoodi tundnud rohkem kui kolmkümmend aastat ja pean ütlema, et ta ön väga terava pilguga mees — kaine ärimees, kellel ühtlasi on mõnevõrra kujutlusvõimet. See lugu — või mõni osa sellest — on küll raskesti usutav, kuid ma arvan ikkagi, et see tuleb meil mõttevahetuse aluseks võtta. Ja ma pean teile meenutama, et see on esimene asjalik tunnistus, mis meile on antud.»

«Mina leian,» ütles kindral, «et raske on sellest ühtegi sõna uskuda. Aga nagu näitab see tõke, mille olemasolu on praegusel hetkel täiesti arusaamatu, oleme

kahtlemata seisundis, kus meil tuleb leppida ka muude asjadega, millest me aru ei saa.»

«Kujutleme hetkeks, et me usume kogu seda lugu,» tegi Davenport ettepaneku. «Ja püüame selgitada, kas ei ole mingit põhilist... »

«Aga nii ju ei saa!» plahvatas Newcombe. «See on vastuolus kõigega, mida me teame.»

«Mister Newcombe,» ütles bioloog, «aeg-ajalt on inimene ikka sattunud vastuollu kõigega, mida ta on teadnud. Sellest ei ole möödunud väga palju sajandeid, kui

ta teadis, et Maa on universumi keskpunkt. Vähem kui kolmkümmend aastat tagasi teadis ta, et tal ei ole kunagi võimalik lennata teistele planeetidele. Sada aastat tagasi oli teada, et aatom on jagamatu. Ja mis on meil siin;— teadmine, et aega ei ole võimalik mõista ega muuta, et ükski taim ei saa intelligentne olla. Ma ütlen teile, söör... »

«Nii et teie siis usute kõike seda?» küsis kindral.

«Ei,» ütles Davenport, «ma ei usu mitte midagi. Kui ma seda teeksin, siis oleksin väga ebaobjektiivne. Aga ma hoidun otsuse langetamisest. Ütlen ausalt, et oleksin meelsasti valmis seda asja uurima, vaatlusi tegema, katseid korraldama ja... »

«Selleks ei jätkuks teil võib-olla aega,» ütlesin mina.

Kindral pöördus järsu liigutusega minu poole. «Kas oli juttu mingist tähtajast?» küsis ta. «Seda te ei maininud.»

«Ei. Aga neil on võimalik meid tagant tõugata. Igal ajal, kui nad soovivad, saavad nad avaldada veenvat survet. Nad saavad selle tõkke liikuma panna.» '

«Kui kaugele neil on võimalik seda nihutada?»

«Teie oletused on niisama head kui minu omad. Kümme miili. Sada miili. Tuhat. Pole aimugi.»

«Kõlab nii, nagu oleksite arvamusel, et nad saavad meid maakeralt ära lükata.»

«Ma ei tea. Kaldun arvama, et see on neil võimalik.»

«Ja kas te arvate, et nad teevad seda?»

«Võib-olla. Kui on ilmselt näha, et me viivitame. Ma ei usu, et nad seda hea meelega teevad. Meid on neile vaja. Nad vajavad kedagi, kes on suuteline nende teadmisi rakendama ja mõtestama. Näib, et seni ei ole nad leidnud kedagi, kes oleks seda suutnud.»

«Aga me ei saa kiirustada,» protesteeris senaator. «Me ei saa lasta enesele ruttamist peale sundida. Tarvis on väga palju teha. Vajalikud on diskussioonid paljudel eri tasemetel — valitsuse tasemel, rahvusvahelisel tasemel, majanduslikul ja teaduslikul tasemel.»

«Senaator,» ütlesin mina, «on üks asi, mida keegi ei näi taipavat. Meil ei ole tegemist teise rahvaga, teiste inimestega. Meil on tegemist võõra eluvormiga... »

«See ei muuda midagi,» vastas senaator, «Me peame asja ajama omal viisil.»

«See oleks kena küll,» ütlesin mina, «kui te oleksite suuteline seda ka võõrastele selgeks tegema.»

«Neil tuleb oodata,» ütles Newcombe pedantse tooniga.

Jä ma sain aru, et see oli lootusetu, et siin oli probleem, mida ei olnud võimalik lahendada, et inimkonna esimene kontakt võõra eluvormiga oli määratud nurjumisele. Tulid jutuajamised ja arutlused, diskussioonid ja konsultatsioonid, kuid ainult inimeste tasemel, ainult inimeste seisukohast lähtudes, ilma et keegi oleks teinud isegi katset võtta arvesse võõraste seisukohta.

«Tuleb silmas pidada,» ütles senaator, «et nemad on alustajad, nemad on need, kes pöördusid esimesena meie poole, nemad paluvad sisselaskmist meie maailma, mitte meie nende omasse.»

«Viissada aastat tagasi,» ütlesin mina, «tulid valged inimesed Ameerikasse. Siis olid nemad alustajad... »

«Aga indiaanlased,» ütles Newcombe, «olid metslased, barbarid,.. »

Ma noogutasin tema poole. «Just täpselt minu mõte.»

«Ma ei oska teie huumorit hinnata,» ütles Newcombe jäiselt.

«Te ei saanud minust aru,» ütlesin mina. «Ma ei püüdnud nalja teha.»

Davenport noogutas. «Selles võib omajagu õigust olla, mister Carter. Te ütlete, et need taimed väidavad enesel olevat salvestatud teadmisi, teie arvates paljude eri rasside teadmisi.»

«Nirsuguhe mulje mulle jäi.»

«Salvestatud ja süstematiseeritud teadmisi. Mitte lihtsalt juhuslikke andmeid.»

«Jah, ka süstematiseeritud,», ütlesin mina. «Aga te teate arvestama, et ma ei säa seda vanduda. Ma ei tea, kas see on õige või mitte: Kuigi nende esindaja Tupper kinnitas mulle, et nad ei valeta kunagi... »

«Ma tean,» ütles Davenport. «Selles on oma loogika. Neil ei ole tarvis valetada.»

«Aga tuhat viitsada dollarit nad leile tagasi ei andnud,» ütles kindral.

«Ei, seda nad ei teinud,» ütlesin mina.

«Kuigi nad lubasid seda teha.»

«Jah. Nad rõhutasid seda lubadust.»

«Mis tähendab, et nad valetasid. Ja nad panid teid kaasa tooma seda, mida te pidasite ajamasinaks.»

175

«Kusjuures nad tegid seda väga kavsiastl,» märkis Newcombe.

«Ma ei usu,» ütles kindral, «et me saame neid kuigi palju usaldada.»

«Aga kuulge,» protesteeris Newcombe, «me oleme jõudnud selleni, et räägime nii, nagu usuksime selles loos iga sõna.»

«Noh,» ütles senaator, «seda me ju pidimegi tegema. Me ju pidime olemasoleva informatsiooni mõttevahetuse aluseks võtma.»

«Esialgu,» ütles kindral, «peame eeldama kõige halvemat.»

Davenport kihistas naeru. «Mis siin siis nii halba on? On võimalik, et esmakordselt kogu ajaloo vältel seisab inimkonnal ees kohtumine teise intelligentsiga. Kui me õigesti asja ajame, võib sellest meile kasu tulla.»

«Aga te ei või teada, kas see on nii,» ütles kindral.

«Ei, muidugi mitte. Meil ei ole piisavalt andmeid. Me peame uue kontakti looma.»

«Kui seda on kellegagi luua,» ütles Ncwccmbe.

«Jah, kui on,» nõustus Davenport.

«Džentelmenid,» ütles senaator, «üks asi kipub meil kahe silma vahele jääma. Tõke on igal juhul olema: See ei lase läbi ühtki elusolendit... »

«Seda me ei tea,» ütles Davenport. «Oli ju see juhtum autoga. Autos oli kindlasti mõningaid mikroorganisme. Seal pidi neid olema. Mina oletan, et tõke ei peata elusolendeid kui niisuguseid, vaid tundlikke, teadlikke olendeid. Olendeid, kes on iseenese olemasolust teadlikud ... »

«Noh, igatahes on olemas tõendid, et on juhtunud midagi väga kummalist,» ütles senaator. «Me ei saa lihtsalt silmi sulgeda. Me peame aluseks võtma selle, mis meil on.»

«Olgu siis nii,» ütles kindral, «asume asja juurde. Kas on põhjust eeldada, et meid ähvardab oht?»

Ma noogutasin. «Võib-olla. Teatavatel kindlatel asjaoludel.»

«Ja missugused need asjaolud on?» «Ma ei lea. Pole mingit võimalust teada saada, mida need olendid mõtlevad.»

«Aga potentsiaalne oht on olemas?»

«Mina arvan,» ütles Davenport, «et me pöörame liiga

177

palju tähelepanu ohu küsimusele. Kõigepealt tuleks meil... »

«Minu esmane kohus,» ütles kindral, «on potentsiaalse ohu arvessevõtmine...»

«Ja kui oht on olemas?»

«Kui me küllalt kiiresti tegutseme,» ütles kindral, «siis saame nad peatada. Selleks on vaja astuda tegevusse enne, kui nad on hõivanud liiga suure territooriumi. Meil on vahend nende peatamiseks.»

«Teie, sõjaväelased, ei oska muule mõelda,» ütles Davenport pahaselt, «kui jõu kasutamisele. Ma olen nõus, et termotuumaplahvatus võib tappa kõik maakerale jõud-nud võõrad elusolendid, võib-olla isegi mõjutada ajabarjääri ja sulgeda maakera meie võõrastele sõpradele ... »

«Sõpradele!» halises kindral. «Te ei või teada... »

«Muidugi mitte,» ütles Davenport. «Ja teie ei või teada, et nad on vaenlased. Meil on vaja rohkem andmeid; tuleb luua uus kontakt... »

«Ja sel ajal, kui teie oma andmeid hangite, tugevdavad nemad tõket ja nihutavad seda edasi... »

«Ühel päeval,» ütles Davenport pahasemalt kui enne, «peab inimkond leidma oma probleemidele lahenduse, mis ei nõua jõu kasutamist. Praegu oleks võib-olla õige aeg sellega algust teha. Teie soovitate sellele linnale pommi visata. Kõnelemata moraaliprobleemidest; mis tekivad seoses mitmesaja süütu inimese hävitamisega ... »

«Te unustate,» ütles kindral kareda häälega, «et nende mõnesaja inimeluga tagame kõikide maakera elanike julgeoleku. Seda sammu ei astuta ülepeakaela. Seda tehakse alles pärast mõningat järelemõtlemist. Otsus selleks kaalutakse läbi.»

«Juba üksnes sellest, et te üldse saate niisugust asja kaaluda,» ütles bioloog, «piisab kogu inimkonnale külmavärinate pealeajamiseks.»

Kindral raputas pead. «Minu kohus on niisugustest ebameeldivatest asjadest mõelda. Isegi võttes arvesse tekkivaid moraaliprobleeme, oleksin ma vajaduse korral valmis... »

«Džentelmenid,» protesteeris senaator nõrgalt. Kindral vaatas minu poole. Ma kardan, et nad olid minu juuresoleku unustanud.

178

«Mul on kahju, söör,» ütles kindral mulle. «Ma ei oleks tohtinud niimoodi rääkida.»

Ma noogutasin tummalt. Ka siis, kui mulle oleks selle eest makstud miljon dollarit, ei oleks ma suutnud ühtki sõna öelda. Mu sisemus oli üleni just nagu sõlme seotud jä ma ei julgenud ennast liigutada.

Midagi niisugust ei oleks ma oodanud, kuigi, nüüd, kus see käes oli, sain aru, et oleksin pidanud seda ootama. Ma oleksin pidanud teadma, missugune on maailma reageering, ja kui ma ei oleks seda teadnud, oleks mul ainult tarvitsenud meenutada, mida ütles Stiffy Grant, kui ta mu köögi põrandal lamas.

Nad tahavad pommi visata, ütles Stiffy. Ara lase neil pommi visata...

Newcombe puuris mind külma pilguga. «Ma loodan,» ütles ta, «et te ei räägi edasi, mida siin kuulsite.»

«Meil tuleb teid usaldada, mu poiss,» ütles senaator. «Me oleme teie kätes.»

Mul õnnestus enesest naeru välja pigistada. Ma usun, et see naer ei olnud kuigi meeldiv. «Miks ma peaksin midagi rääkima?» küsisin. «Me oleme elusad märklauad. Pole mingit mõtet midagi rääkida. Me ei pääse niikuinii kuhugi.»

Hetkeks tuli mulle mõte, et võib-olla kaitseb tõke meid isegi pommi eest. Siis aga taipasin, kui suuresti ma eksisin. Tõke ei peatanud midagi peale elusolendite või — kui Davenportil oli õigus (ja tõenäoliselt tal oli) —ainult niisuguste elusolendite, kes olid teadlikud .iseenese olemasolust. Tõket oli püütud dünamiidiga purustada ja plahvatus oli toimunud nii, nagu ei oleks tõket olemaski olnud. Tõke ei olnud plahvatusele mingit vastupanu avaldanud ja seetõttu ei olnud plahvatus teda mõjustanud.

Kindrali seisukohast võis pomm olla õige lahendus. See tappis kõik elusolendid; see vastas järeldusele, millele oli jõudnud Alf Peterson, kui temalt.oli küsitud, kuidas hävitada suure kohastumisvõimega kahjulikku taime. Tuumaplahvatus võis mitte mõjustada ajabarjääri, kuid see tappis kõik elusolendid ning tekitas nii tugeva kiirguse ja mürgitas kogu piirkonna nii suurel määral, et väga pikaks ajaks muutus võimatuks võõraste olendite uus sissetung.

«Ma loodan,» ütlesin kindralile, «et te ise olete niisama taktitundeline, nagu te mind palute olla. Et te sel juhul,

179

kui leiate, pommi viskamise vajaliku olevat, ei kuuluta seda ette.»

Kindral noogutas, huuled kokku surutud.

«Ma ei taha mõelda,» ütlesin mina, «mis juhtub selles linnas...»

Mind katkestas senaator. «Ärge praegu veel selle üle muretsege; See on ainult üks paljudest võimalustest. Esialgu seda isegi veel ei kaaluta. Meie sõber kindral rääkis veidi ennatlikult.»

«Vähemalt olin ma aus,» ütles kindral. «Ma ei püüdnud kikivarvul käia. Ma ei mänginud mängu.»

Ta näis vihjavat, et teised tegid seda.

«On üks asi, millest te peate aru saama,» ütlesin mina. «See ei sa olla mingisugune mõõga ja mantli operatsioon. Ükskõik mida te ka ette võtate, igal juhul peate seda tegema ausalt: On inimesi, kelle mõtteid Lilled saavad lugeda. On ajusid, võib-olla palju ajusid, millega nad on ka praegusel silmapilgul kontaktis. Nende ajude omanikud ise ei tea seda ja meil ei ole.mingit võimalust teada saada, kellele need ajud kuuluvad. Võibolla on ka ühel teist niisugune aju. On väga hästi võimalik, et Lilledele on alati täpselt teada kõik, mida me kavatseme.»

Ma nägin, et sellele ei olnud nad mõelnud. Oma lugu jutustades olin ma muidugi sellest rääkinud, kuid see ei olnud mingit muljet jätnud. Uut oli nii palju, et selles orienteerumiseks kulus palju aega.

«Kes need inimesed seal autode juures on?» küsis Newcombe.

Ma pöördusin ja vaatasin.

Seal oli tõenäoliselt pool linna. Nad olid tulnud sündmusi jälgima. Ja ma ütlesin enesele, et neile ei saanud seda pahaks panna. Neil oli õigus muret tunda; neil oli õigus jälgida, mis toimub. See oli nende elu. Paljud neist võib-olla ei usaldanud mind pärast seda, mis Hiram ja Tom olid minu kohta öelnud, aga siin ma nüüd olin, istusin keset maanteed toolil ja rääkisin Washingtoni meestega. Võib-olla tundsid inimesed ennast kõrvalejäetuna. Võib-olla oli neil tunne, et niisugusest kohtumisest oleksid ka nemad pidanud osa võtma.

Ma pöördusin tagasi nende nelja poole, kes olid teisel pool tõket.

«See on niisugune asi,» ütlesin neile tungivalt, «milles

180

me ei tohi käperdised olla. Kui me siin seda oleme, siis kaotame kõik edasised võimalused... »

«Võimalused?» küsis senaator.

«See on meie esimene võimalus võõra rassiga kontakti luua. See ei jää viimaseks. Kui inimene tungib maailmaruumi... »

«Aga me ei ole veel maailmaruumis,» ütles Newcombe.

Ma sain aru, et miski ei aidanud. Oma elutoas olin ma inimestelt liiga palju oodanud ja ka siin, maanteel, olin ma nendelt meestelt oodanud liiga palju.

Neilt ei olnud midagi oodata. Meilt ei olnud üldse. kunagi midagi oodata. Me olime loodud niisugusteks, et meilt ei olnud midagi oodata. Meil olid valed ajendid ja me ei Anna suutelised neid muutma. Meile oli omane sissejmrdunud lühinägelikkus ning sünnipärane omakasupüüdlikkus ja isekus, mis ei lasknud meil kõrvale kalduda nendelt kitsastelt rööbastelt, mida mööda me edasi liikusime.

Kuigi, mõtlesin ma, võib-olla ei ole inimkond üksi selline. Võib-olla liigub ka see võõras rass, kellega kohtumine meil ees seisab, mööda niisama sügavaid ja kitsaid rööpaid kui inimkond ja võib-olla on niisugused rööpad kõigil võõrastel rassidel. Võib-olla on võõrad niisama isekad, niisama paindumatud ja pimedad nagu inime-sedki.

Ma tegin resignatsiooni väljendava käeliigutuse, aga ma kahtlen, kas keegi seda üldse märkas. Kõik vaatasid minu selja taga oleva maantee poole.

Ma pöördusin ringi ning nägin poolel teel tõkke ja liiklusummiku vahel kõiki neid inimesi, kes varem olid oodanud autode juures. Nad lähenesid vaikides ning väga sihikindlalt ja otsuslavalt. See oli just nagu hukatus, mis meile lähenes.

«Mis te arvate, mida nad tahavad?» küsis senaator veidi närviliselt.

Rahvasumma esireas oli «Punase öökulli» lihaosa-konna müüja George Walker ning otse tema kannul tulid autoteenindusjaama omanik Bulch Ormsby ja «önneoru» kõrtsi peremees Charley Hutton. Ka Daniel Willoughby oli seal ja näis tundvat mõningat ebamugavust, sest tema oli seda sorti mees, kellele ei meeldinud rahvahulgaga kaasas käia. Higgyt ei olnud näha ja Hiramit ka mitte, kuid Tom Preston oli. Ma otsisin pilguga Sherwoodi ja mõtlesin, et tema kohalolek oli vähe tõenäoline. Ja mul

oli õigus; teda ei olnud. Aga paljud teised tuttavad inimesed olid kohal. Neil kõigil oli karm ja otsustav näoilme.

Ma astusin teelt kõrvale ja inimesed marssisid minust mööda, pööramata mulle mingit tähelepanu.

«Senaator,» ütles George Walker häälega, mis tundus olevat valjem, kui oleks tarvis olnud. «Teie olete senaator, eks ole?»

«Jah,» ütles senaator. «Mida ma saan teie heaks teha?» «Selleks me siia tulimegi, et seda teada saada,» ütles Walker. «Me oleme midagi delegatsioonitaolist.» «Saan aru,» ütles senaator.

«Me oleme hädas,» ütles George Walker, «aga me kõik maksame makse ja meil on õigus abi saada. Mina olen «Punase öökulli» poes lihaosakonna müüja, ja kui väl-jastpoolt enam ostjaid linna ei tule, siis ma ei tea, mis saab. Ilma väljastpoolt tulevate ostjateta peame uksed kinni panema. Me võime muidugi linnainimestele liha müüa, aga linnas ei ole nii palju ostjaid, et äri ennast ära tasuks, pealegi ei ole siinsel rahval üsna varsti enam raha, millega oma ostude eest maksta, ja meie äri ei ole planeeritud nii, et meil oleks võimalik võlgu müüa. Liha me saame muidugi hankida. See on meil kõik läbi mõeldud, aga me ei saa müümist jätkata ja ...»

«Oodake üks minut,» ütles senaator. «Võtame seda asja natuke aeglasemalt. Mitte nii kiiresti. Teil on omad probleemid ja ma tean, et teil need on, ja ma püüan teha kõik, mis on minu võimuses... »

«Kuulge, senaator,» katkestas teda keegi valju härja-häälega mees, «siin meie hulgas on teisi, kelle probleemid on George'i omadest keerulisemad. Võtame näiteks mind ennast. Ma käin tööl väljaspool linna ja saan iga nädal palka, millega ostan lastele süüa, muretsen neile jalanõusid ja maksan muude asjade eest. Aga nüüd ma ei pääse tööle ja ka palk jääb saamata. Ja mina ei ole ainus. Minutaolisi on suur hulk. Meil kellelgi ei ole häda korraks raha kõrvale pandud. Ma ütlen teile, senaator, siin linnas leidub vaevalt kedagi, kellel on midagi kõrvale pandud. Me kõik oleme ... »

«Pidage ometi,» anus senaator. «Laske minul ka üks Sõna öelda. Andke mulle natuke aega. Washingtonis teatakse, mis siin toimub. Seal on teada, missugused raskused teil on. Seal tehakse teie abistamiseks kõik, mis

võimalik. Kongressis võetakse arutusele seaduseelnõu

teie toetamise kohta ja mina omalt poolt ei jäta tegemata ühtki jõupingutust, et see seaduseelnõu ilma ülearuste viivitusteta vastu võetaks. Ja see ei ole veel kõik. Kaks-kolm.idaosariikide ajalehte ja mõned televisioonijaamad panid aluse korjandusele teie linnaheaks. See on alles algus. Tehakse suur hulk...»

«Pagana pihta, senaator,» hõikas üks ragiseva häälega mees, «mitte seda pole meile vaja. Meile ei ole vaja toetust. Me ei palu armuandi. Me tahame ainult tagasi tööle pääseda.»

Senaator jäi talle juhmilt otsa vaatama. «Tähendab, te soovite, et me kõrvaldaksime selle tõkke?»

«Vaadake, senaator,» ütles härjahäälega mees, «valitsus on aastate viisi kulutanud miljardeid, et inimest Kuule saata. Teil on nii palju teadlasi, et te võite kulutada natuke aega ja raha meie väljapäästmisele. Me oleme pikka aega makse maksnud, ilma et oleksime midagi vastu saanud... »

«Aga see võtab veidi aega,» ütles senaator. «Me peame kindlaks tegema, mida see tõke enesest kujutab, asiis tuleb meil välja mõelda, mis sellega saab ette.võtta. Ma ütlen teile ausalt, et päevapealt ei ole me suutelised seda tegema.»

Norma Shepard, doktor Fabiani patsientide vastuvõtja, puges läbi inimeste summa senaatori ette.

«Aga midagi on tarvis teha,» ütles ta. «Saate aru, on tarvis! Keegi peab leidma mingisuguse võimaluse. Siin linnas on inimesi, kes peaksid viibima haiglas, aga me ei saa neid sinna saata. Mõned neist surevad, kui me'ei saa neid haiglasse saata. Meie linnas on üksainus arst ja see arst ei ole enam noor. Ta on väga pikka aega olnud hea arst, aga tal ei ole võimeid ega vahendeid raskesti haigele ravimiseks. Tal ei ole neid kunagi olnud, ja ta ei ole teeselnud, et tal neid on... »

«Mu armas,» ütles senaator lohutavalt, «ma saan teie murest aru ja tunnen sellele kaasa ja te võite olla kindel... »

Oli ilmne, et minu jutuajamine Washingtoni meestega oli lõppenud. Ma hakkasin aeglaselt mööda maanteed tagasi minema — tegelikult küll mitte päris mööda maan-teed, vaid mööda selle serva,, kus äestatud mullast olid juba nähtavale ilmunud väikesed rohelised teravikud. Võõra päritoluga tuulepöörises külvatud seemned olid

selle lühikese ajaga juba idanenud ja rajasid enesele teed valguse poole.

Edasi liikudes mõtlesin kibedustundega, missugune võib olla saak, mille need taimed annavad.

Ja ma mõtlesin ka, kui pahane võis mulle olla Nancy selle kakluse pärast, mis mul oli olnud Hiram Martiniga. Ma olin ainult jõudnud näha tema näoilmet, siis oli ta selja pööranud ja. eemaldunud. Ja kui Sherwood oli jooksnud teatama Gibbsi telefonikõnest, ei olnud Nancy temaga kaasa tulnud.

Tol lühikesel hetkel köögis, kui ma olin tundnud tema keha enda oma vastas, oli ta jälle olnud minu kunagine armastatu — tütarlaps, kes oli kõndinud minuga käsikäes, naernud oma kurguhäälset naeru ja moodustanud niisama vaieldamatu osa minust nagu mina temast.

Nancy, oleksin peaaegu kuuldavalt hüüatanud, Nancy, palun tee nii, et kõik oleks endine:

Aga ma ütlesin enesele, et võib-olla ei saa miski enam kunagi endine olla. Võib-olla oli Millville meie vahele tulnud, sest Nancy oli eemal viibitud aastate vältel Millville'ist võõrdunud, mina aga olin siin elades selle linnaga üha tugevamini kokku kasvanud.

Sa ei saa tungida minevikku, mõtlesin, sa ei saa tungida läbi aastate tolmu, läbi mälestuste, sündmuste ja eneses — meis mõlemas — toimunud muutuste, et tuua möödunud ajast tagasi üks päev ja tund. Ja isegi kui sa selle päeva ja tunni leiad, ei saa sa seda tolmust puhtaks kloppida, sa ei saa seda panna niisugusena särama, nagu sa seda mäletad. Sest võib-olla ei olnud see tegelikult üldse kunagi nii särav, vaid sa ise oled sellele oma igatsuses ja üksilduses niisuguse sära andnud.

Ja võib-olla saabub selletaoline särav moment iga inimese elus üksainus kord (kui see üldse iga inimene elus saabub). Võib-olla on reegel, et see ei saa korduda.

«Brad,» ütles kellegi hääl.

Ma olin kõndinud maha vaadates, pööramata tähelepanu sellele, kuhu ma läksin.. Häält kuuldes tõstsin pea ja nägin, et olin jõudnud seisvate autode kuhjumini.

ühe auto vastu nõjatus Bill Donovan.

«Tere, Bill,» ütlesin. «Sa peaksid koos' teistega seal olema.»

Bill tegi vastikust väljendava käeliigutuse. «Meile on abi vaja,» ütles ta. «Seda kindlasti, Nii palju abi kui võimalik.

184

Aga ei teeks paha veidi oodata, enne kui vingudes selle abi järele joosta. Kohe, kui oled esimese hoobi saanud, ei tohi kokku variseda. Vähemalt natukenegi enesest lugupidamist peab ikka järele jääma.»

Ma noogutasin, ilma et oleksin temaga päriselt nõus olnud. «Nad on hirmu täis,» ütlesin.

«Jah,» ütles Donovan, «aga sellegipärast ei tarvitseks nad veel käituda nagu kari määgivaid lambaid.»

«Kuidas su lastega lood on?» küsisin mina.

«Kõik korras,» ütles Donovan. «Jake sai nad just enne kätte, kui tõke liikuma hakkas. Ta viis nad ära. Jake pidi ukse maha lõhkuma, et nende juurde pääseda, ja Myrt jahvatas kogu selle aja, kui Jake ust lõhkus. Keegi ei ole eluilmaski kuulnud, et mingisuguse neetud ukselogü pärast oleks nii palju lärmi tehtud.»

«Ja missis Donovan?»

«Oh, Liz — temal ei ole viga midagi. Ta nutab laste, järele ja peab aru, mis meist saab. Aga lapsed on kindlas kohas ja see on ainuke, mis loeb.»

Ta patsutas peopesaga autokere metalli. «Me klaarime selle asja ära,» ütles ta. «Selleks kulub võib-olla natuke aega, aga ei ole olemas mitte midagi, millega inimesed toime ei tule, kui nad tõsiselt kätte võtavad. Arvatavasti pannakse tööle tuhat teadusemeest, ja- nagu ma ütlesin, võib-olla läheb veidi aega, aga nad teevad selgeks, milles asi on.»

«Jah,» ütlesin mina, «vist küll.»
Kui mõni nüripäine kindral enne ei vajuta nupule. Kui me probleemi lahendamise asemel ei tee katset seda likvideerida.
«Mis sul viga on, Brad?»
«Mitte midagi,» ütlesin.
.«Noh, eks sul ole arvatavasti omad mured,» ütles Donovan. «See, mis sa Hiramiga tegid, oli tal juba ammuilma ära teenitud. Kas see telefoniaparaat, mis ta viskas...?»
«Jah,» ütlesin mina. «See oli üks neid aparaate.»
«Ma kuulsin, et sa käisid mingisuguses teises maailmas või kuskil niisuguses kohas. Kuidas saab teise maailma minna? See kõlab imelikult, aga kõik räägivad seda.»
Autode vahelt tulid joostes läbi paar käratsevat' poisijõmpsikat; Nad lidusid täie hooga sinnapoole, kus rahvahulk ikka veel senaatoriga vaidles.

«Poistel on lõbu laialt,» ütles Donovan. «Nii põnev ei ole neil kunagi olnud. Isegi mitte tsirkuses.»
Mööda jooksid veel mõned huilgavad poisikesed.
«Kuule,» küsis Donovan, «kas sa ei arva, et midagi on juhtunud?»
Esimesed kaks poissi olid jõudnud rahvasummani, sikutasid inimesi käsivarrest ja karjusid midagi. «Näib nii,» ütlesin mina.
Mõned inimesed hakkasid algul kõndides, seejärel sörkides mööda teed tagasi linna poole minema.
Kui nad lähemale jõudsid, hüppas Donovan neile teele ette.
«Mis lahti on?» möirgas ta. «Mis juhtus?»
«Raha,» karjus üks linna poole sörkijaid talle vastu. «Keegi leidis raha.»
Nüüd olid juba kõik inimesed tõkke juurest lahkunud ja jooksid mööda teed.
Kui nad meist möödusid, hõikas Mae Hutton: «Tule ruttu, Brad! Sinu aias on raha!»
Minu aias on raha! Helde taevas, mis tuleb järgmiseks?
Ma heitsin pilgu neljale Washingtoni mehele, kes seisid teisel pool tõket. Võib-olla arvasid nad, et linnarahvas on hulluks läinud. Neil oli täielik õigus seda arvata.
Ma astusin maanteele ja hakkasin rahvahulga kannul linna poole sörkima.

19

Kui ma hommikul olin tagasi jõudnud, olin leidnud, et teise maailma maagia oli mu maja taga kasvavad pur-purpunased lilled muutnud väikesteks põõsasteks. Pimedas olin libistanud sõrmedega üle harali okste ja tundnud neil paljusid pakatavaid pungi. Nüüd siis olid pungad puhkenud ning iga punga asemel oli mitte, leht, vaid pisitilluke viiekümnedollarine pangatähti
Len Streeter, keskkooli loodusloolooõpetaja, ulatas ühe pisikese pangatähe mulle.
«See on võimatu,» ütles ta.
Ja tal oli õigus. See oli tõepoolest võimatu. Ükski õige põõsas ei saanud kasvatada viiekümnedollarisi pangatähti — üldse mitte mingisuguseid pangatähti.
Siin oli suur hulk inimesi — kõik need, kes olid maanteel senaatori peale karjunud, ja veel teist nii palju.

Mulle näis, et kõik linnaelanikud olid siia kokku tulnud. Nad trampisid põõsaste vahel ringi, hõiklesid vastastikku ning olid õnnelikud ja ärevil. Ja neil oli õigus seda

olla. Tõenäoliselt ei olnud kuigi paljud nendest kunagi näinud viiekümnedollarist pangatähte, siin aga oli niisuguseid pangatähti tuhandete kaupa.

«Te vaatasite seda lähemalt,» küsisin õpetajalt. «Kas te olete kindel, et see on ikka tõesti pangatäht?»

Ta võttis pluusi taskust väikese luubi ja ulatas mulle.

«Vaadake ise,» ütles ta.

Ma vaatasin, ja ei olnud kahtlust, et see, mida ma käes hoidsin, nägi välja nagu viiekümnedollarine panga-täht — olgugi et ainsad viiekümnedollarised pangatähed, mida ma olin kunagi näinud, olid olnud ümbrikus, mille mulle oli andnud Sherwood, ja ma olin neid saanud üksnes põgusalt silmitseda. Ent läbi luubi nägin, et neil väikestel pangatähtedel oli paberrahale iseloomulik riide taoline toim ja ka kõik muu, kaasa arvatud number, näis olevat ehtne.

Ja juba läätse silma ees hoides sain aru, et pangatähed olid tõepoolest ehtsad. Sest need olid — kuidas öelda? — selle raha otsesed järeltulijad, mis Tupper Tyler oli minult varastanud.

Ma teadsin täpselt, mis oli juhtunud, ja see teadmine tekitas mu ajus sügavale ulatuva külmatunde.

«See on võimalik,» ütlesin Streeterile. «Sellele bandele seal on see täiesti võimalik.»

«Te mõtlete seda bandet seal teie teises maailmas?»

«Mitte minu teises maailmas,» karjusin. «Teie teises maailmas. Selle maailma teises maailmas. Millal see küll ükskord teie neetud paksudest pealuudest läbi imbub... »

Rohkem ma ei öelnud. Mul oli hea meel, et ma seda ei teinud.

«Mul on kahju,» ütles Streeter. «Ma ei mõelnud seda päris nii, nagu see kõlas.»

Ma nägin, et Higgy seisis keset maja poole viivat nõlva ja nõudis valju häälega tähelepanu.

«Kuulake mind!» karjus ta. «Kaaskodanikud, palun kuulake mind.»

Rahvahulk hakkas rahunema ja Higgy jätkas karjumist, kuni kõik jäid vait.

«Jätke nende lehtede rebimine,» ütles ta siis. «Las need olla seal, kus nad on.»

Charley Hutton vastas: «Pagan võtaks, Higgy, me ei

teinud ju midagi muud, kui ainult vaatasime neid natuke lähemalt,»

«Hea küll, aga jätke ikkagi järele,» ütles linnapea rangelt. «Iga lehega, mis te ära rebite, jääte ilma viiekümnest dollarist. Andke neile natuke aega, nad kasvavad nii suureks kui vaja, langevad siis maha ja meil ei ölc tarvis teha muud, kui nad üles noppida ja taskusse pista.»

«Kust sa seda tead?» kriiskas Jonesi-vanaema.

«Noh, see on ju ilmne, kas pole?» ütles linnapea. «Need imetaimed kasvatavad meie jaoks raha. Kõige vähem, piis me teha saame, on see, et jätame nad rahule ja laseme neil seda meie jaoks kasvatada.»

Ta vaatas rahvahulgas ringi ja silmas äkki mind.

«Eks ole õigus, Brad?» küsis ta minult.

«Ma kardan küll, et on,» ütlesin mina.

Sest Tupper oli varastanud pangatähed ja Lilled olid kasutanud neid lehtede kujundamisel näidistena. Ilma lähemalt vaatamata oleksin võinud kihla vedada, et kõigil nendel põõsaste otsas kasvavatel pangatähtedel ei olnud rohkem kui kolmkümmend erisugust numbrit.

«Mida mina teada tahan,» ütles Charley Hutton, «on see, kuidas me sinu arvates peaksime raha ära jagama — see tähendab, kui see ükskord valmis saab.»

«Oh, see on midagi niisugust, millele ma ei ole veel üldse mõelnud,» ütles linnapea. «Võib-olla tuleks asutada ühine fond, millest inimesed saaksid raha vastavalt sellele, kuidas neil seda vaja on.»

«Mulle näib, et see ei oleks õiglane,» ütles Charley. «Niimoodi saaksid ühed inimesed rohkem kui teised. Minu arust oleks ainus õige tee raha võrdselt ära jagada. Igaüks peaks oma osa kätte saama, nii et tal oleks sellega võimalik teha, mida ta tahab.»

«Sinu seisukohas tundub omajagu õigust olevat,» ütles linnapea. «Aga see on midagi niisugust, mida me ei tohi ülepeakaela otsustada. Pärast lõunat määran ma komitee, kes hakkab seda asja arutama. Igaüks, kellel on mingeid ideid; võib need esitada ja need kaalutakse põhjalikult läbi.»

«Härra linnapea,» piiksus Daniel Willoughby, «on üks asi, mis on meil minu arvales kahe silma vahele jäänud. Ükskõik, mida me ka räägime, aga see siin ei ole ikkagi raha.»

«Aga see näeb välja nagu raha. Kui see ön küllalt kasvanud, siis ei oska keegi vahet teha.»

«Ma tean, et see näeb välja nagu raha,» ütles pankur, «See võib tõenäoliselt petta väga paljusid inimesi. Võibolla isegi kõiki. Võib-olla ei leidu kedagi, kes võiks öelda, et see ei ole raha. Aga kui saadakse teada, kust see pärit on, siis kui palju on sellel teie arvates veel väärtust? Mitte ainult seda, vaid kahtluse alla satub kogu raha, mis leidub meie linnas. Kui me oleme suutelised kasvatama viiekümnedollarisi pangatähti, mis takistab meid siis kasvatamast kümne- ja kahekümnedollarisi?»

«Mina ei näe, mis siin muretseda on,» karjus Charley Hutton. «Keegi ei tarvitse seda teada saada. Me võime sellest vaikida. Me võime seda saladuses hoida. Me võime kokku leppida, et ei räägi sellest mitte kunagi ühtegi sõna.»

Rahvahulgast kostis heakskiitev pomin. Daniel Wil-loughby nägi välja nii, nagu oleks ta lämbumise äärel. Mõte kogu sellest näilisest rahast näris tema pedantset hinge.

«See on midagi niisugust, mis võib jääda minu komitee otsustada,» ütles linnapea maheda häälega.

Sellest, kuidas ta seda ütles, oli tunda, et ta ei kahelnud üldse, missuguse otsuse komitee teeb.

«Higgy,» ütles advokaat Nichols, «on veel üks asi, mis on meil jäänud arvesse võtmata. See raha ei ole meie oma.»

Linnapea põrnitses teda nördinuna selle üle, et keegi võis midagi niisugust öelda.

«Kelle oma see siis on?» möirgas ta.

«Noh, muidugi Bradi oma,» ütles Nichols. «See kasvab tema maa peal ja kuulub temale, ükski kohus ei teeks teistsugust otsust.»

Kõik inimesed just nagu tardusid. Kõikide silmad pöördusid minu poole. Ma tundsin ennast nagu kössitav jänes, kellele on suunatud sada püssirauda.

Linnapea neelatas. «Kas sa oled selles kindel?» küsis ta.

«Täiesti kindel,» ütles Nichols.

Vaikus püsis ja pilgud olid ikka veel minule pööratud.

Vaesed eksiteele viidud pimedad narrid, mõtlesin. Nad nägid siin ainult raha, mis tõotas nende taskusse voolata, rikkust, millest keegi ei olnud julgenud isegi unistada. Nad ei olnud suutelised nägema selle taga ähvardust (või lootust?), mis oli seoses võõra rassiga, kes

seisis ótse ukse taga ja nõutus sisselaskmist.- Ja nad ei teadnud, et selle võõra rassi tõttu võis linna katva kupli kohal, vallapäästetud energia kohutavas sööstus sähvatada pimestav surm.

«Linnapea,» ütlesin, «mina seda raha ei taha.»

«Noh, see on sinust suuremeelne, Brad,» ütles linnapea. «Ma olen kindel, et rahvas hindab seda.»

«Oleks pagana imelik, kui ta seda ei hindaks,» ütles Nichols.

Kuulda oli naisehääle karjatus — ja siis veel üks. See näis kostvat minu selja tagant ja ma pöördusin ringi.

Mööda nõlva tuli doktor Fabiani maja poolt joostes keegi naine — kuigi jooksmiseks ei saanud seda päriselt nimetada. Ta püüdis joosta, kuid ei olnud suuteline tegema palju rohkem kui ainult komberdama. Tema keha oli.hirmsast jõupingutusest kõverasse tõmbunud ning ta oli käed ette sirutanud, et kukkumise korral nendele toetuda — ja siis astus ta veel ühe sammu, kukkus, veeres ringi ning jäi lõpuks künkanõlval kägaras lamama.

«Myra!» karjus Nichols. «Jumal hoidku, Myra, mis viga on?»

See oli missis Fabián, kes seal künkanõlval lamas, ja tema päikesepaistel helendavad juuksed moodustasid muru roheluse taustal jahmatamapanevalt särava laigu. Ta oli väikest kasvu ja habras, liigesepõletiku tõttu oli ta juba aastaid pooleldi invaliid olnud ning nüüd, rohu sees kägarasse tõmbununa, näis ta olevat nii pisike ja õrn, et teda oli valus vaadata.

Ma hakkasin tema poole jooksma ja. ka kõik teised tegid sedasama.

Bill Donovan oli esimene, kes kohale jõudis; ta laskus põlvili ja võttis missis Fabiani oma käte vahele.

«Kõik on hästi,» ütles ta. «Näed, kõik on hästi. Kõik su sõbrad on siin.»

Missis Fabiani silmad olid lahti ja temaga näis kõik korras olevat, aga ta jäi Billi käte vahele lamama ega teinud katsetki ennast liigutada. Tema juuksed olid näole langenud ning Bill lükkas need oma suure määrdunud kohmaka peoga ettevaatlikult kõrvale.

«Doktor,» ütles missis Fabián. «Doktor on meelemärkuseta ... »

«Aga tund aega tagasi ei olnud tai midagi viga,» protesteeris Higgy. «Ma nägin teda alles tund aega tagasi.»

190

Missis Fabian ootas, kuni Higgy oli lõpetanud, ja ütles siis nii, nagu ei oleks Higgy midagi rääkinud: «Ta on meelemärkuseta ja ma ei saa teda üles äratada. Ta hei-tis uinakut tegema ja nüüd ta ei ärka enam üles.»

Donovan tõusis püsti, missis Fabian nagu laps kätel. Missis Fabian oli nii väike ja Donovan nii suur, et jäi mulje, nagu oleks Donovanil süles nukk, armsa ja kortsus näoga nukk.

«Tal on abi vaja,» ütles missis Fabian. «Kogu oma elu on ta teid aidanud. Nüüd on temal abi vaja.»

Norma Shepard puudutas Billi käsivart. «Vii ta majja,» ütles ta. «Ma hoolitsen tema eest.»

«Aga minu abikaasa,» käis missis Fabian peale. «Kas te tema jaoks hangite mingisugust abi? Kas te leiate mingisuguse võimaluse teda aidata?»

«Jah, Myra,» ütles Higgy. «Jah, muidugi. Me ei sap teda hätta jätta. Ta on meie heaks liiga palju teinud. Me leiame võimaluse teda aidata.»

Donovan hakkas missis Fabiani kätel kandes künkanõlvast üles minema. Norma jooksis nende ees.

Butch Ormsby ütles: «Mõned meist peaksid kaasa minema ja vaatama, mida me saame doktori heaks teha.»

«Noh, Higgy, kuidas sellega on?» küsis Charley Hutton. «Sina olid see, kes oma suures rasvases näos suu-mulgu lahti tegi. Kuidas sa kavatsed teda aidata?»

«Keegi peab teda aitama,» kuulutas papi Andrews, loksides kinnituseks kepiga vastu maad. «Kunagi enne ei ole meil doktorit rohkem vaja olnud kui praegu. Linnas on haigeid inimesi ja me peame ta kuidagimoodi jalule saama.»

«Me saame teha kõik, mis on meie võimuses, et tal oleks mugav,» ütles Streeter. «Me muidugi hoolitsema tema eest, nagu oskame. Aga meie hulgas ei ole kedagi, kes teab midagi arstiteadusest... »

«Ma ütlen teile, mis me teeme,» lausus Higgy. «Keegi astub ühendusse mõnede meedikutega ja räägib neile, milles on asi. Me kirjeldame sümptoome ja nemad võib-olla diagnoosivad haiguse ja ütlevad meile, mida teha. Norma on halastajaõde — noh, vähemalt midagi selletaolist, ta on juba umbes neli aastat doktori patsiente vastu võtnud — ja temast on kindlasti omajagu abi.»

«Arvatavasti on see parim, mida me teha saame, aga see ei ole kuigi hea,» ütles Streeter.

«Kuulge, mehed,» ütles papi Andrews valju häälega,

«me ei saa siia seisma jääda. Olukord nõuab tegutsemist ja me peame peale hakkama.»

Ma ütlesin enesele, et Streekeril oli õigus. Võib-olla oli see parim, mida me teha saime, kuid see ei olnuid küllalt hea. Meditsiin oli midagi rohkemat kui suusõua-lised nõuanded või telefoni teel antud juhtnöörid. Ja linnas oli veel teisi inimesi, kes vajasid arstiabi — spetsiifilisemat abi, kui seda oli suuteline andma vana ja haige doktor, isegi kui teda õnnestus jalule saada.

Ma mõtlesin, et võib-olla on olemas mõned leised, kes saavad meid aidata — ja kui nad'seda saavad, siis. on neil parem sellega kohe peale hakata või muidu võtan ma kätte, tungin kuidagiviisi uuesti sellesse teise maailma ja hakkan neid juurtega üles kiskuma.

Ma ütlesin enesele, et sellel teisel maailmal on aeg hakata oma võimeid näitama. Lilled on meid niisugusesse olukorda viinud ja neil on aeg meid sellest välja aidata. Kui nad soovivad meile tõestada, missuguseid suuri ülesandeid nad on suutelised täitma, siis on selleks olemas tõhusamaid meetodeid kui põõsaste otsas vite-kümnedollaristc pangatähtede kasvatamine ja igasuguse muu hookuspookuse tegemine.

Stiffy onnist äratoodud telefoniaparaadid olid raekojas ja ma oleksin muidugi võinud kasutada mõnda nendest, kuid enne nendele ligipääsemist oleks mul tõenäoliselt tulnud purustada Hirami pealuu. Ja ma otsustasin, et järjekordne raund Hiramiga on midagi niisugust, milleta ma võin väga hästi läbi saada.

Ma vaatasin ringi, et leida Sherwoodi, kuid teda ei olnud näha ja Nancyt ka mitte. Üks nendest võis kodus olla ja nad oleksid lasknud jnul kasutada Sherwoodi töötoas oleval aparaati.

Suur hulk inimesi suundus mööda künkanõlva doktori maja poole, kuid mina pöördusin kõrvale ja läksin teist teed.

20

Uksekella helistamisele ei vastanud keegi. Ma helistasin mitu korda ja ootasin, lõpuks proovisin usl ja leidsin selle lukustamata olevat.

Ma astusin sisse ja sulgesin enda järel ukse.   Selle
192

sulgumise heli summutas pühalik vaikus, mis valitses läbi maja kuni köögini ulatuvas hallis. «Kas keegi on kodus?» hõikasin.

Kusagil sumises meeleheitlikult, just nagu ennast vabastada püüdes üksik kärbes, kes võib-olla oli aknaklaasi ja kardinavoldi vahele sattunud. Ukse kohal olevast kaaraknast paistis sisse päike ja tekitas põrandal sakilise mustri.

Minu hõikele ei tulnud vastust, ma läksin läbi halli ja astusin töötuppa. Telefoniaparaat seisis massiivsel kirjutuslaual. Raamatutega kaetud seinad tundusid ikka veel olevat imetlusväärsed. Joogikapil olid poolik viskipudel ja pesemata klaas.

Ma läksin mööda vaipa kirjutuslaua juurde, sirutasin käe ja tõmbasin telefoniaparaadi enesele lähemale.

Niipea kui ma olin toru hargilt tõstnud, ütles Tupper oma ärimehehäälega: «Mister Carter, väga meeldiv, et te lõpuks helistasite. Me loodame, et sündmused arenevad hästi. Arvatavasti õnnestus teil luua esialgne kontakt.»

Just nagu nad ei oleks teadnud! «Ma ei helistanud selle pärast,» sähvasin. «Aga meil oli ju niisugune kokkulepe. Te pidite meid esindama.»

Selle hääle õline libedus käis mulle närvidele. «Ja kas niisugune kokkulepe ka oli, et te mind narriks teete?» küsisin.

Hääl kõlas jahmunult. «Me ei saa aru. Palun olge hea ja seletage.»

«Ajamasin,» ütlesin mina.

«Ah see.»

«Jajah, just see.»

«Aga mister Carter, kui me oleksime palunud, et te selle kaasa võtaksite, siis oleksite te olnud kindel, et me püüame teid ära kasutada. Tõenäoliselt oleksite te keeldunud.»

«Ja kas te siis ei kasutanud mind ära?»

«Jah, näib küll, et kasutasime. Me oleksime Igaühte ära kasutanud. Tähtis oli see mehhanism teie maailma toimetada. Niipea kui süsteem kord teada on... »

«Mind ei huvita mingisugune süsteem,» ütlesin pahaselt. «Te petsite mind ja te ise tunnistate, et. te seda tegite. See on vilets algus läbirääkimistele võõra rassiga.»

193

«Me kahetseme suuresti. Mitte seda, mis me tegime, vaid kuidas me seda tegime. Kui on midagi, mis me saame ette võtta... »

«On palju asju, mida te saate ette võtta. Te saate lõpetada selle tsirkuse viiekümnedollariste pangatähtedega ... »

«Aga see on ju tasu,» halises hääl. «Me ütlesime teile, et te saate oma tuhat viissada tagasi. Me lubasime, et te saate tagasi palju rohkem kui oma tuhat viissada...»

«Kas teie lugejad majandusteaduslikke, tekste on lugenud?»

«Jah, muidugi on.»

«Ja te olete pikka aega vahetult meie majanduspraktikat jälginud?»

«Nii, nagu oleme suutnud,» ütles hääl. «Mõnikord on sellega olnud raskusi.»

«Te muidugi teate, et raha kasvab põõsaste otsas.»

«Ei, seda me ei tea hoopiski. Me teame, kuidas raha tehakse. Aga mis vahe seal on? Raha on raha, ükskõik kust ta pärit on, Kas pole nii?»

«Te ei saa rohkem eksida,» ütlesin mina. «Võtke seda arvesse.»

«Te tahate öelda, et see raha ei ole midagi väärt?»

«Mitte krossigi.»

«Me loodame, et me ei teinud halba,» ütles hääl masendatult.

«Raha ei tähenda midagi,» ütlesin mina. «On teisi asju, mis on olulisemad. Te lõikasite meid maailmast ära, aga meil on siin haigeid inimesi. Meil oli üksainus vana ja väeti arst, kes nende eest hoolitses. Nüüd on see arst ise ka haige ja ükski teine arst ei pääse siia... »

«Teile on vaja korraldajat,» ütles hääl.

«Meile on vaja, et see tõke kaoks,» vastasin mina, «nii et meie pääseksime välja ja teised pääseksid sisse. Vastasel korral hakkavad surema inimesed, kellel ei oleks vaja surra.»

«Me saadame korraldaja,» ütles hääl. «Me saadame otsekohe korraldaja. Väga osava. Parima, kelle leiame.»

«Ma ei tea, mida te selle korraldajaga mõtlete,» ütlesin mina. «Aga abi vajame nii kiiresti kui võimalik.»

«Me teeme oma parima,» tõotas hääl.

Kostis klõpsatus ja telefon jäi vait. Ja äkki taipasin, et. ma ei olnud küsinud kõige tähtsamat — miks olid nad tahtnud ajamasinal meie maailma toimetada?

Ma logistasm telefoniaparaadi harki. Ma panin toru hargile ja tõstsin selle sealt uuesti üles. Ma karjusin torusse, kuid midagi ei juhtunud.

Ma tõukasin aparaadi enesest eemale ja jäin lootusetult laua juurde seisma. Ma mõistsin, et kõik see oli väga lootusetu puder.

Isegi pärast aastatepikkust uurimist ei saanutt nad meist ega meie institutsioonidest aru. Nad ei teadnud, et rahatähed on sümbolid, mitte lihtsalt paberitükid. 'Nad ei võtnud hetkekski arvesse seda, mis võis juhtuda' linnaga, kui see maailmast ära lõigati.

Nad olid mind petnud ja ära kasutanud, aga nad oleksid pidanud teadma, et miski ei tekita nii kergesti pahameelt kui lihtlabane pettus. Nad oleksid pidanud seda teadma, kuid ei teadnud, või kui teadsid, siis ei võtnud seda teadmist tõsiselt — ja see oli niisama' halb kui mitteteadmine või veelgi halvem.

Ma avasin töötoa ukse ja astusin halli. Ja kui ma hakkasin läbi halli välisukse poole minema, avanes see ja sisse tuli Nancy.

Ma peatusin hallist üles viiva trepi juures ja veidi aega me lihtsalt seisime teineteisele otsa vaadates, ilma et kumbki oleks osanud midagi öelda.

«Ma tulin helistama,» ütlesin lõpuks.

Nancy noogutas.

«Arvatavasti peaksin ütlema, et mul on kahju selle kakluse pärast, mis mul Hiramiga oli,» laususin mina.

«Minul on ka kahju,* ütles Nancy minust valesti aru saades või valesti arusaamist teeseldes. «Aga sa ei saanud sinna vist midagi parata.» '

«Ta viskas mind telefoniaparaadiga,» ütlesin mina.

Aga muidugi ei olnud küsimus telefoniaparaadis, mitte ainuüksi selles. Küsimus oli kõikides nendes kordades enne telefoniaparaadi viskamist.

«Tookord õhtul ütlesid sa, et me võiksime minna napsi võima ja õhtust sööma,» tuletasin Nancyle meelde. «Sellega tuleb meil vist oodata. Nüüd ei ole meil kuhugi minna.»

«Jah,» ütles Nancy, «me pidime uuesti otsast peale hakkama.» Ma noogutasin õnnetult.

«Ma oleksin oma kõige ilusama kleidi selga pannud,» ütles Nancy, «ja meil oleks olnud nii lõbus.»

«Nagu keskkooli ajal,» ütlesin mina.

«Brad.»

«Jah,» ütlesin.ja astusin sammu Nancy poole. Äkki oli ta mu käte vahel.

«Meile ei ole vaja napsi ega õhtusööki,» ütles la.

«Meile kahele mitte.»

Ei, mõtlesin mina, meile kahele ei ole seda vaja.

Ma kummardusin ja suudlesin Nancyt, ma hoidsin teda oma embuses ja peale meie ei olnud mitte midagi olemas. Ei olnud maailmast äralõigatud linna ega võõrast terrorit. Ainus, kes nüüd veel midagi tähendas, oli see tütarlaps, kes ammusel ajal oli minuga käsikäes tänaval kõndinud ega olnud seda häbenenud.

21

Korraldaja saabus samal õhtupoolikul; see oli väikest kasvu kortsusnahaline humanoid, kes meenutas terase pilguga ahvi. Temaga oli kaasas veel teine humanoid, kuid see oli hobuse näoga, suurekasvuline, kohmakas, tõsine ja sünge ning nägi esimesel pilgul välja nagu suurepärane karikatuur elukutselisest diplomaadist. Väikese humanoidi keha ümber oli talaarina-mähitud räpane ja vormitu riidetükk, suur kandis niudevööd ja midagi yestitaolist, mille kogukad taskud olid pungil varandust täis.

Terve linn oli minu maja tagusele künkanõlvale kogunenud ja oli sõlmitud rohkesti kihlvedusid, et mitte midagi ei juhtu. Kõikjal, kuhu ma läksin, kuulsin sosinat, mis minu lähenemisel järsku lakkas.

Siis tulid nad kahekesi, ilmusid äkki eikusagilt nähtavale ja jäid keset aeda seisma.

Ma laskusin mööda nõlva alla ja läksin läbi aia neile vastu. Nad seisid mind oodates ja minu selja taga, inimesi täis oleval nõlval, valitses täielik vaikus.

Kui ma lähedale jõudsin, "astus suurekasvuline tulnukas mulle mõned sammud vastu ja väike kortsus mehike hoidus tihedasti tema kannule.

«Ma räägin teie keelt alles hiljuti,» ütles suurekasvuline. «Kui te ei tea, küsige jälle.»

«Te räägite hästi,» ütlesin mina.

«Teie olete mister Carter?»

«Seda küll. Ja teie?»

«Minu nimi,» ütles ta pidulikult, on teile suur mõt-

tetus. Ma otsustasin, teie nimetage mind lihtsalt mister Smith.»

«Mister Smith,» ütlesin mina, «meil on hea meel, et te tulite. Kas teie olete see korraldaja, kellest mulle räägiti?»

«Ei. Tema on see teine isik. Aga temal ei ole nime', mis ma saan teile öelda. Tema ei tee üldse häält. Ta kuuleb ja vastab ainult oma ajus. Ta on natuke veider.»

«Telepaat,» ütlesin.

«Oh jaa, aga ärge eksige minus. Väga intelligentne. Ja väga osav. Saate aru, me oleme eri maailmadest. On palju eri maailmu, palju eri inimesi. Me tervitame teid enda hulgas.»

«Kas nad saatsid teid siia tõlgiks?»

«Tõlgiks? Ma ei püüa teie mõtet. Mulle õpetab teie sõnu väga kiiresti üks mehhanism. Mul ei ole palju aega. Ma ei saa neid kõiki kätte.»

«Tõlk tähendab seda, et teie räägite tema eest. Tema ütleb teile ja teie ütlete meile.»

«Jah, nii küll. Ja teie ütlete mulle ja mina ütlen temale. Aga tõlk ei ole kõik, mis ma olen. Ka diplomaat, väga suuresti õpetatud.»

«Mh?»

«Aitan teie rassiga läbi rääkida. Olen nii abiks kui saan. Võib-olla seletan väga palju. Abistan nagu vajate.»

«Te ütlesite, et on palju eri maailmu ja palju eri inimesi. Te mõtlesite pikka-pikka maailmade ahelat ja ka inimeste ahelal?»

«Mitte kõigis maailmades on inimesed,» ütles mister Smith. «Mõnes on mitte midagi. Mitte mingit elu. Mõnes on elu, aga ei ole mõistust. Mõnes oli kunagi mõistus, aga enam ei ole.» Ta tegi kummalise käeliigutuse. «Kahju on, mis mõistusega võib juhtuda. See on õrn; see ei jää igaveseks.»

«Ja need mõistusega olendid? Kas need kõik on humanoidid?»

Smith kõhkles. «Humanoidid?»

«Nagu meie. Kaks kätt, kaks jalga, üks pea...»

«Enamasti humanoidid,» ütles mister Smith. «Enamasti nagu teie ja mina.»

Väike kõhn olend sikutas erutatult minu vestluskaastase vesti. Smith pööras enese tema poole ja koondas tähelepanu temale

Siis pöördus ta tagasi minu poole. «Tema on väga

mures,» lausus ta. «Ütleb, siin on kõik inimesed haiged. Temal on suur kahju. Ei ole veel nii hirmsat asja näinud.»

«Aga see ei ole ju õige,» hüüatasin mina. «Haiged on kodus. See seltskond siin on terve.»

«Ei saa olla nii,» ütles mister Smith. «Tema on kohkunud. Vaatab inimeste sisse, näeb kõike, mis on valesti. Ütleb, kes veel haiged ei ole, jäävad varsti, ütleb, paljudel on kehas mitteaktiivsed haigused, veel mõnel vanade haiguste jäänused.»

«Kas ta saab meid parandada?»

«Mitte parandada. Täielikult remontida. Keha nagu uueks teha.»

Higgy oli enese lähemale nihutanud ja tema selja taga ka mõned teised. Ülejäänud inimesed seisid ikka veel künkanõlval ohutus kauguses. Ja nüüd hakkasid nad tasapisi sumisema. Algul olid nad ehmatusest vaikinud, kuid nüüd algas mõttevahetus.

«Higgy,» ütlesin, «saa tuttavaks mister Smithiga.»

«Mis sa kostad,» ütles Higgy. «Neil on niisamasugused nimed kui meilgi.»

Ta sirutas käe, pärast hetkelist hämmeldust tegi mister Smith sedasama ja nad surusid kätt.

«See teine,» ütlesin mina, «ei oska rääkida. Ta on telepaat.»

«Kahju küll,» ütles Higgy kaastundlikult. «Kumb neist arst on?»

«Väiksem,» ütlesin mina. «Aga ma ei tea, kas teda saab arstiks nimetada. Näib nii, et ta remondib inimesi, teeb neid just nagu uueks.»

«Noh,» ütles Higgy, «see on just see, mida . arst peaks tegema, aga mida ta kunagi päris tehtud ei saa.»

«Ta ütleb, et me kõik oleme haiged. Ta tahab meid terveks teha.»

«Ega see pole paha,» ütles Higgy. «Seda võib juba teeninduseks nimetada. Me võime raekojas kliiniku sisse seada.»

«Aga doktor Fabian ja Floyd ja kõik teised, kes on tõeliselt haiged? Nende pärast ta ju tuli.»

«Tead, Brad, me viime ta kõigepealt nende juurde, ja kui nemad on terveks tehtud, paneme kliiniku käima. Kui ta juba kord siin on, siis võivad teised ka teda ära kasutada.»

«Kui te meiega ühinete,» ütles mister Smith, «on temasuguste teened alati teie käsutuses, kui teil on vaja.»

«Mis ühinemisest ta räägib,» küsis Higgy minult.

«Ta tahab öelda, et kui me laseme võõrad sisse ja liitume nende maailmadega, mis Lilled on ühendanud.» - «Ei-noh,» ütles Higgy, «ega see polegi nii paha mõte, Ma ei usu, et ta oma teenete eest maksu nõuab.»

«Maksu?» küsis mister Smith.

«Nojah,» ütles Higgy. «Tasu. Honorari. Raha.»

«Need terminid,» ütles mister Smith, «on mulle tumedad. Aga me peame olema kiired, sest minu kaasolendil on teised ringid teha. Temal ja ta kolleegidel tuleb paljud maailmad läbi käia.»

«Te tahate öelda, et nad on teiste maailmade arstid?» küsisin mina.

«Te saate selgesti aru, mis ma mõtlen.»

«Et aega ei ole raisata,» ütles Higgy, «siis asume asja juurde. Kas te kahekesi olete nõus minuga kaasa tulema?»

«Agaralt,» hüüatas mister Smith, ja nad mõlemad järgnesid Higgyle, kes hakkas mööda künkanõlva tänava poole minema. Mina läksin pikkamööda sama teed, ja parajasti kui ma nõlvast üles ronisin, tormas minu maja tagauksest välja Joe Evans.

«Brad,» karjus ta. «Riigidepartemangust helistatakse sulle.»

Helistaja oli Newcombe.

«Ma olen Elmore'is,» ütles ta mulle oma ühetoonilise külma häälega, «ja me andsime ajakirjanikele ülevaate sellest, mis te meile rääkisite. Aga nüüd nõuavad nad teid näha; nad tahavad teiega rääkida.»

«Minul pole midagi selle vastu,» ütlesin mina. «Kui nad tõkke taha tulevad ... »

«Minul on palju selle vastu,» ütles Ncwcombe hapult, «aga surve on tohutu. Ma pean neil laskma teid näha. Ma loodan, et te olete diskreetne.»

«Ma teen oma parima,» nõustusin.

«Hea küll,» ütles Ncwcombe. «Mina ei saa selles suhtes kuigi palju ette võtta. Kahe tunni pärast. Sealsamas, kus meie kokku saime.»

«Nõus,» ütlesin mina. «Loodetavasti ei ole kellelgi midagi selle vastu, kui ma ühe sõbra kaasa toon.»

«Ei, muidugi mitte,» ütles Newcombe. «Aga jumala pärast, olge ettevaatlik!»

22

Mister Smith sai pressikonverentsi ideest väga kergesti aru. Ma seletasin talle seda, kui me läksime sinnapoole, kus ajakirjanikud meid tõkke taga ootasid.

«Te ütlete, kõik need inimesed on kommunikaalorid?» küsis ta veendumaks, et on õigesti aru saanud. «Meie ütleme nendele midagi ja nemad ütlevad teistele inimestele. Tõlgid nagu mina.»

«Nojah, midagi selletaolist.»

«Aga kõik teie inimesed räägivad ühtemoodi. Mehhanism õpetas ainult ühte keelt.»

«See oli sellepärast, et rohkem kui ühte keelt ei lähe teil vaja. Aga Maa inimestel on palju keeli. Kuigi see ei ole ajakirjanike olemasolu põhjus. Vaadake, kõik inimesed ei.saa olla siin ja kuulata, mis meilon öelda. Need ajakirjanikud annavad uudised edasi... »

«Uudised?»

«Selle, mis me ütleme. Või mis teised inimesed ütlevad. Sündmused, mis toimuvad, ükskõik mis kusagil juhtub, ikka on kohal ajakirjanikud ja teatavad sellest. Nad annavad maailmale informatsiooni.»

Ei puudunud palju, et mister Smith oleks hakanud üles-alla hüplema. «Kui suurepärane!» hüüatas ta.

«Mis siin nii suurepärast on?»

«Noh, see leidlikkus,» ütles mister Smith. «Selle väljamõtlemine. Niimoodi räägib üks inimene kõikide inimestega. Igaüks teab temast. Igaüks kuuleb, mis tal on rää-kida.»

Me lähenesime tõkkele ja teispoolsel maantecribal ootas meid üsna suur jõuk ajakirjanikke. Alõned neist olid 'ka valgunud kahele poole teed. Meie tuleku ajal tegutsesid usinasti fotograafid.

Kui me jõudsime tõkkeni, hakkas suur hulk mehi midagi karjuma, kuid keegi vaigistas nad kiiresti ja siis pöördus üks mees meie poole.

«Mina olen Judson Barnes Associated Pressi juurest.» ütles ta. «Teie olete arvatavasti Carter.»

. Ma ütlesin talle, et olen. «Ja see džentclmen, kes teiega kaasas on?»

«Tema nimi on Smith,» ütlesin.

«Ja ta tuli just praegu maskeraadilt,» lisas keegi leine. «Ei,» ütlesin mina, «ta on iuimanoid ühest naaber-maailmast. Ta on siin, et läbirääkimistele kaasa aidata.»

«Päevast, söörid,» ütles mister Smith massiivse sõbralikkusega.

Keegi hõikas tagapoolt: «Me ei kuule siin mitte midagi.»

«Meil on mikrofon,» ütles Barnes, «kui teil midagi selle vastu ei ole.»

«Visake siia,» vastasin mina.

Barnes viskas mikrofoni ja ma püüdsin selle kinni.

Juhe lohises selle järel läbi tõkke. Ma nägin, et maantee ühele servale olid üles seatud valjuhääldid.

«Ja nüüd,» ütles Barnes, «võime vahest ehk peale hakata. Riigidepartemang informeeris meid muidugi, nii ei me ei tarvitse korrata kõike seda, mida te neile juba rääkisite. Aga on mõningaid küsimusi. Ma olen kindel, et küsimusi on suur hulk.»

Tosin kätt tõusis püsti.

«Valige lihtsalt üks nendest välja,» ütles Barnes.

Ma viipasin ühe kõhna pikakasvulise mehe poole.

«Tänan leid, söör,» ütles see mees. «Caleb Rivers, «Kansas City Star». Nagu me oleme aru saanud, esindate te selle teise maailma — kuidas öelda? — võib-olla selle teise maailma inimesi. Kas te saaksite oma seisundil veidi lähemalt iseloomustada? Kas te olete ametlik esindaja või mitteametlik eestkõneleja või midagi vahe-mehetaolist? See pole seni päris selge.»

«Võiksin öelda, et olen väga mitteametlik. Kas te minu isast teate?»

«Jah,» ütles Rivers, «meile räägiti, kuidas ta hoolitses nende lillede eest, mis tä oli leidnud. Aga te ju olete nõus; kas pole, mister Carter, et see on, kui mitte rohkem öelda, üsna kummaline kvalifikatsioon teie praeguse osa läitmiseks?»

«Mul ei ole üldse mingisugust kvalifikatsiooni,» vastasin mina. «Ma võin teile päris ausalt öelda, et võõrad valisid enesele tõenäoliselt ühe kõige viletsamatest esin-dajatest, keda neil oli võimalik leida. Arvesse tuleb võtta kahte asjaolu. Esiteks olin mina ainus inimene, kes näis olevat kättesaadav — mina olin ainus,-kes käis neil külas. Teiseks, ja see on tähtis, nemad ei mõtle, ei ole suulelised mõtlema nii nagu

meie. See, mida nemad peavad mõistlikuks, võib meile paista rumal. Ja teisest küljest võib meie kõige hiilgavam loogika nende jaoks olla mõttetu jamps.»

201

«Saan aru,» ütles Rivers. «Aga hoolimata oma ausast ülestunnistusest, et teil puudub kvalifikatsioon selle ülesande täitmiseks, täidate te seda ikkagi. Kas te ütleksite meile, miks te seda teete?»

«Mul ei ole mingit muud võimalust,» ütlesin mina. «Olukord on läinud nii kaugele, et vajalik on katse luua võõraste ja meie vahel mingisugune intelligentne kontakt. Vastasel korral võime kaotada kontrolli sündmuste üle.»

«Mida te sellega tahate öelda?»

«Maailm on praegu hirmu täis,» ütlesin mina. «Sellele, mis toimub, tuleb anda mingi seletus. Ei ole midagi halvemat kui mõttetud sündmused, ei ole midagi halvemat kui põhjusetu hirm, ja seni, kuni võõrad teavad, et midagi tehakse, võivad nad selle tõkke jätta siia, kus ta on. Ma arvan, et esialgu ei tee nad rohkem, kui on juba teinud. Loodetavasti kujuneb asi nii, et olukord ei muutu halvemaks ja vahepeal on võimalik saavutada mõningat edu.»

Jälle oli püsti mitu kätt ja ma osutasin ühele teisele mehele.

«Frank Roberts, «Washington Post»,» ütles see mees. «Mul on .üks küsimus läbirääkimiste kohta. Nagu ma aru saan, soovivad võõrad, et neid lastaks meie maailma, ja on vastutasuks nõus andma meie käsutusse suured teadmised, mis nad on kogunud.»

«See on õige,» ütlesin mina. .

«Miks nad tahavad siia tulla?»

«See ei ole mulle päris selge,» vastasin. «Neil on vaja siia pääseda, et minna edasi teistesse maailmadesse. Paistab nii, et need maailmad järgnevad kuidagimoodi üksteisele ja ühest teise pääseb ainult mingisuguses kindlas järjekorras. Ma, olen täiesti nõus tunnistama, et ma ei saa sellest mitte midagi aru. Kõik, mida me praegu saame teha, on töötada välja ettepanekud, mille üle on võimalik võõrastega läbirääkimisi pidada.»

«Teile ei ole teada mingeid tingimusi peale selle üldjoonelise ettepaneku, millest te rääkisite?»

«Mitte mingeid,» ütlesin. «Võib-olla on veel mingid tingimused. Mina ei ole nendest teadlik.»

«Aga nüüd on teil... võib-olla võiks öelda nõuandja. Kas sellele teie mister Smithile võib ühe küsimuse esitada?»

202

«Küsimus,» ütles mister Smith. «Ma võtan selle teie küsimuse vastu.»

Tal oli hea meel, et'keegi oli temale tähelepanu osutanud. Mõnevõrra kõheldes ulatasin talle mikrofoni.

«Rääkige selle sisse,» ütlesin.

«Ma tean,» ütles mister Smith. «Ma vaatasin.»

«Te räägite meie keelt väga hästi,» ütles «Washington Posti» mees.

«Just vaevalt. Mehhanism õpetas.»

«Kas te saate midagi lisada eritingimuste kohta?»

«Ma ei taba,» ütles Smith.

«Kas on mingeid tingimusi, mille täitmist teie rahvad nõuavad, enne kui nad on nõus meiega kokkulepet sõlmima?»

«Ainult üks,» ütles Smith.

«Ja missugune see üks on?»

«Ma seletan,» ütles Smith. «Teil on üks asi, mille nimi on sõda. Muidugi väga paha, aga mitte võimatu. Vara või hilja jätavad inimesed sõja mängimise.»

Ta peatus ja vaatas ringi;.kõik ajakirjanikud ootasid vaikides.

«Jah,» ütles lõpuks keegi teine, mitte «Washington Posti» mees, «jah, sõda on paha asi, aga mis...?»

«Ma ütlen teile nüüd,» lausus Smith. «Teil on suur hulk lõhus... Mul ei ole sõna.»

«Lõhustuvat materjali,» ütles üks abivalmis ajakirjanik.

«Täpselt. Lõhustuvat materjali. Teil on seda palju.. Ühes teises maailmas oli ükskord seesama olukord. Kui meie jõudsime, ei olnud midagi. Ei olnud elu. Mitte midagi. Väga kurb. Kõik elu oli ära pühitud. Me lõime selle uuesti, aga kurb mõelda. Siin ei tohi juhtuda. Sellepärast peame nõudma, et lõhustuv materjal puistatakse laiali.»

«Oodake, pidage kinni,» hõikas üks ajakirjanik. «Te ütlete, et me peame lõhustuva materjali laiali puistama. Arvatavasti mõtlete sellega kõikide tagavarade ja kõikide pommide likvideerimist ja seda, et üheski kohas ei tohi olla rohkem kui ainult väga väike hulk lõhustuvat materjali. Võib-olla mitte nii palju, et oleks võimalik mingisugust pommi kokku panna.»

«Te saate kiiresti aru,» ütles Smith.

«Aga kuidas te teada saate, et lõhustuv materjal ikka tõepoolest on laiali puistatud? Mõni riik võib öelda, et

203

ta oli seda teinud, aga tegelikult ei ole. Kuidas te teate? Kuidas te seda kontrollite?»

«Me valvame,» ütles Smith.

«Teil on vahend lõhustuva materjali kindlakstegemiseks?»

«Jah, muidugi mõista,» ütles Smith.

«Hea küll, aga isegi kui te teate... noh, ütleme, kui te leiate, et mõned lõhustuva materjali kogumid on veel järele jäänud, mida te siis ette võtate?»

«Me laseme nad õhku,» ütles Smith. «Me paneme nad pauguga plahvatama.»

«Aga... »

«Me. anname tähtaja. Me käskime, et kõik kogumid peavad selleks ajaks kadunud olema. Kui aeg tuleb ja mõned on veel alles, siis nad plahvatavad auto... auto... »

«Automaatselt.»

«Tänan, lahke mees. See on sõna, mida ma koban. Nad plahvatavad automaatselt.»

Saabus ebamugav vaikus. Ma teadsin, et ajakirjanikud pidasid aru, kas neid ei veeta ninapidi, kas neid ei narri mingisugune naljaka vestiga näitleja.

«Juba praegu,» ütles Smith hooletult, «on meil mehhanism, mis näitab ära kõik kogumid.»

Keegi karjus valju kähiseva häälega: «Pagana pihta! Lendav ajamasin!»

Siis tormasid nad kõik minema ja jooksid ülepeakaela oma autode poole, mis seisid maanteel. Meile enam ühtki sõna ütlemata, ilma igasuguse hüvasti-jätuta tormasid nad minema, et maailmale uudist-kuulutada.

Ja nüüd oleme siis nii kaugel, mõtlesin mõninga kibedustundega ja rohkeni kui veidi, väsinuna.

Nüüd võisid võõrad inimkonna täielikul heakskiitmisel tulla, millal nad soovisid ja kuidas nad soovisid. Mitte miski muu, mitte mingisugune argument, mitte mingisugune loogika ega ahvatlus ei oleks selleni viinud, ülemaailmne kära, mida see teadaanne tekitas, üldrahvalik nõudmine, et maailm võõrastega sõlmitava lepingu

selle punktiga nõustuks, võttis kõikidelt mõistlikelt ja kainetelt nõuannetelt igasuguse kaalu.

Igasugune vastuvõetav kokkulepe võõraste ja meie vahel oleks pidanud olema realistlik, kontrollitud ja tasakaalustatud. Kumbki pool oleks pidanud osutama

mõningat vastutulekut ja kummagi jaoks oleks automaatselt pidanud olema ette nähtud mingi karistus kokkuleppe murdmise eest. Nüüd aga ei olnud enam mingit kontrolli ega tasakaalu ja võõrastele oli tee Vaba. Nad olid pakkunud just seda, mida rahvad — mitte, valitsused, vaid rahvad — vajasid või arvasid .vajavat kõige rohkem, ja nõudmist selle järele ei olnud võimalik peatada.

Ja see kõik oli saavutatud, pettuse teel, mõtlesin jubedustundega. Mind oli pettuse teel pandud ajamasinat kaasa tooma, mind oli viidud olukorda, kus ma olin palunud abi, ja Smith oli olnud see abi või vähemalt osa sellest. Ja- see nõue ise, mille ta oli teada andnud, ei olnud kaugel pettusest. Tegemist oli vana tuttava looga. Inimeste ja võõraste vahel ei olnud mingit vahet. Kuj midagi oli küllalt hädasti vaja, siis lasti käiku kõik vahendid, et seda kätte saada.

Ma sain aru, et meid oli täiel rindel löödud. Võõrad olid meist kogu aeg pika sammu võrra ees olnud, nüüd olime kaotanud igasuguse kontrolli sündmuste üle ja Maa oli võidetud.

Smith vaatas jooksvatele ajakirjanikele üksisilmi järele.

«Mis sünnib?» küsis ta.

Ta teeskles, et ta ei tea. Ma oleksin võinud ta kaela murda.

«Tulge,» ütlesin. «Ma viin teid raekotta. Teie sõber ori seal ja arstib rahvast.»

«Aga kõik see galopeerimine,» ütles Smith, «kõik see karjumine? Mis põhjus sellel on?»

«Teie peaksite seda teadma,» ütlesin mina. «Te purustasite just praegu panga.»

23

Kui ma koju tagasi jõudsin, ootas mind seal Nancy. Ta istus kössitõmbununa, maailma eest varju otsivana trepiastmel. Ma märkasin teda terve kvartali kauguselt ja lisasin sammu, tundes tema nägemise üle suuremat rõõmu kui kunagi varem. Ma olin rõõmus ja alandlik ning tundsin eneses hoovavat seniolematut õrnust, mis oli nii tugev, et peaaegu lämmatas mind.

Vaene laps, mõtlesin. See oli talle raske. Ta oli ühe-

ainsa päeva kodus olnud ja Millville'i maailm, see maailm, mida ta mäletas kui oma kodu ja mida ta pidas oma koduks, oli äkki vankuma löönud.

Keegi karjus aias, kus väikestel põõsastel arvatavasti ikka veel kasvasid plsitillukesed viiekümnedollarised pangatähed.

Ma olin parajasti väravast sisse astumas ja peatusin seda lärmi kuuldes. Nancy vaatas üles ja nägi mind.

«Ara pane tähele, Brad,» ütles ta. «Seal on ainult Hiram. Higgy jättis ta seda raha valvama. Väikesed jõmpsikad, kaheksa- kuni kümneaastased, kipuvad kogu aeg sinna. Nad tahavad ainult lugeda, kui palju iga põõsa otsas raha on. Neil ei ole midagi halba mõttes. Aga Hiram ajab neid taga. Mõnikord,» ütles ta, «on mul Hiramist kahju.»

«Kahju?» küsisin imestunult. Hiram oli kogu maailmas viimane inimene, kellest minu arvates kellelgi oleks võinud kahju olla. «Ta on ainult üks juhmakas, muud midagi.»

«Juhmakas,» ütles Nancy, «kes püüab midagi tõestada, aga kes päris kindlalt ei tea, mida ta tahab tõestada ... »
«Seda, et tal on rohkem lihaseid... »
«Ei,» ütles Nancy, «asi ei ole hoopiski selles.»
Kaks jõmpsikat tormasid aiast välja ja kadusid mööda tänavat. Hiramist ei olnud mingit märki. Ja ka karjumist ei olnud enam kuulda. Hiram oli oma töö teinud; ta oli jõmpsikad minema kihutanud.
Ma istusin Nancy kõrvale trepiastmele.
«Brad,» ütles Nancy, «asjad ei lähe hästi. Ma tunnen, et nad ei lähe hästi.»
Ma raputasin nõusolevalt pead.
«Ma olin raekojas,» ütles Nancy. «Seal, kus see kole kortsus olend inimesi arstib. Isa on ka seal. Ta on seal abiks. Aga mina ei suutnud sinna jääda. See on hirmus.»
«Mis seal nii halba on? See olend — ükskõik kuidas sa teda nimetad — tegi doktori terveks. Doktor on jälle jalul ja näeb välja nagu uus. Ja Floyd Caldwelli süda ja... »
Nancy väristas õlgu. «Just see ongi kohutav. Nad on niisama hästi kui uued. Nad on paremad kui uued. Nad ei ole terveks tehtud; nad on remonditud nagu masinad. See on just nagu nõidus. See on sündsusetu. See hirmus
206
olend vaatab neid ega tee ühtegi häält, ta ainult liigub ringi ja vaatab neid, ja on näha, et ta ei vaata nende välimust, vaid kõige sügavamat sisemust. Ma ei tea, mjj seda ütleb, aga miski ütleb seda. Just nagu tungiks ta otse nende sisemusse ja ... »
Nancy peatus. «Anna andeks,» ütles ta. «Ma ei oleks tohtinud niimoodi rääkida. See jutt ei kõlvanud kuhugi.»
«Olukord ei kõlba ka kuhugi,» ütlesin mina. «Võib-olla tuleb meil suuresti muuta oma arvamust selle kohta, mis kuhugi kõlbab ja mis ei kõlba. On palju asju, mille suhtes meil võib-olla tuleb ennast muuta. Ma ei usu, et see meile meeldib... »
«Sa räägid nii, nagu oleks kõik juba otsustatud.»
«Ma kardan, et ongi,» laususin ja jutustasin Nancyle sellest, mis Smith oli öelnud ajakirjanikele. Mul oli hea meel, et sain talle sellest rääkida. Ei olnud kedagi teist, kellele ma tol hetkel oleksin olnud suuteline sellest rääkima. See oli uudis, mis oli niivõrd läbi põimunud süütundega, et igale teisele peale Nancy oleks mul olnlid häbi seda teatada.
«Aga nüüd,» ütles Nancy, «ei saa enam tulla sõda — niisugust sõda, mida kogu maailm kartis.»
«Ei,» ütlesin mina, «sõda ei saa enam tulla.» Aga millegipärast ei saanud ma selle üle eriti rõõmustada. «Võib-olla on meil nüüd midagi halvemat kui sõda.»
«Ei ole midagi halvemat kui sõda,» ütles Nancy.
Ja seda ütlesid muidugi kõik. Võib-olla oli neil õigus. Aga nüüd tulid meie maailma võõrad, ja niipea kui me lasksime neid tulla, olime täielikult nende võimuses. Na<J olid meid petnud ja meil ei olnud midagi, millega ennast kaitsta. Kui nad kord siin olid, võisid nad asuda kõikide Maa taimede asemele, ilma et meie oleksime seda teadnud, ilma et meil oleks isegi olnud mingit võimalust seda leada saada. Kui me olime nad sisse lasknud, ei saanud me enam kunagi milleski kindlad olla. Ja kui nad kord olid seda saavutanud, olime nende võimuses. Sest kõik Maa loomsed eluvormid, kaasa arvatud inimene, said oma eluks vajalikku energiat taimedelt.
«Mis mind imestama paneb,» ütlesin, «on see, et nad oleksid võinud niikuinii tulla. Kui neil oleks olnud veidi kannatust, kui nad ei oleks nii väga kiirustanud,

oleksid nad võinud tulla ja me ei oleks sellest üldse teada saanud. Sest mõned neist on juba praegu siin, nende juured on Millville'i mullas. Nad ei oleks tarvitsenud jääda lil-

ledeks. Nad oleksid võinud muutuda milleks tahes. Saja aasta pärast oleksid nad võinud olla iga oksa ja lehe, iga rohulible asemel... »

«Võib-olla õli nende aeg kuidagimoodi piiratud,» ütles Nancy. «Võib-olla ei saanud nad oodata.»

Ma raputasin pead. «Aega oli neil küllalt. Kui neil oli rohkem vaja, said nad seda juurde teha.»

«Võib-olla vajavad nad inimkonda,» ütles Nancy. «Võib-olla on meil midagi, mida nad vajavad. Taimed ei saa mitte midagi ise teha. Nad ei saa ringi liikuda ja neil ei ole käsi. Nad saavad palju teadmisi salvestada ja pikki mõtteid mõelda — nad saavad kavasid ja plaane välja mõelda. Aga nad ei saa ühtegi plaani teoks eha. Nad vajavad partnerit, kes nende plaane ellu viiks.»

«Neil on olnud partnereid,» meenutasin talle. «Neil on praegugi suur hulk partnereid..Neil on need inimesed, kes ehitasid ajamasina. Neil on see naljakas väike arst ja suur jutumees Smith. Lilledel ei ole partneritest puudust. Asi peab olema milleski muus.»

«Need inimesed, keda sa nimetasid,» ütles Nancy, «et ole võib-olla õiged inimesed. Võib-olla on Lilled ühest maailmast teise järel õigeid inimesi otsinud. Oigeid partnereid. Võib-olla oleme meie need.»

«Teised ei olnud võib-olla küllalt alatud,» ütlesin mina. «Nad otsivad võib-olla surmavat rassi. Ja meie oleme seda. Neile on võib-olla vaja kedagi, kes just nagu meeletus raevus hävingut külvates tormaks brutaalsena, halastamatuna ja hirmsana ühest maailmast teise. Sest kui järele mõelda, siis oleme me üsna hirmsad. Nad võibolla arvestavad, et kui nad meiega koostööd teevad, siis ei leidu midagi, mis oleks suuteline neid peatama. Ja tõenäoliselt on neil õigus. Kui võtta arvesse ühelt poolt kõiki nende kogutud teadmisi ja nende vaimseid võimeid, teiselt poolt meie arusaamist füüsikalistest kontseptsioonidest ja tehuikaalast osavust, ei ole tõenäoliselt mingit piiri sellel, mida me kahekesi koos võime korda saata.»

«Ma ei usu, et küsimus on selles,» ütles Nancy. «A\is sul viga on? Alguses jäi mulle mulje, et Lilled ei olegi sinu arvates nii pahad.»

«Võib-olla nad tõesti ei ole,» vastasin mina, «aga nad kasutasid nii palju trikke ja mina läksin iga kord õnge. Nad tegid mu narriks.»

«Ah siis see teeb sulle murel.»

«Mul on kole vilets tunne,» ütlesin mina.

Me istusime sõnatult teineteise kõrval trepiastmel. Tänav oli vaikne ja tühi. Kogu selle aja jooksul, mis me olime seal istunud, ei olnud ühtegi inimest möödaläinud.

Siis ütles Nancy: «Imelik, et inimesed seda võõrast arsli enesele ligi lasevad. Ta on kaunis jube, ja ei või olla kindel... »

«On palju inimesi,» ütlesin mina, «kes kõige suurema heameelega jooksevad soolapuhujate juurde.»

«Aga tema ei ole soolapuhuja,» ütles Nancy. «Ta tegi doktori terveks ja teised ka. Ma ei tahtnud öelda, et ta on petis, vaid ainult seda, et ta on hirmus ja vastik.»

«Temal on meie suhtes võib-olla samasugune tunne.»

«On veel midagi muud,» ütles Nancy. «Tema meetod on nii erisugune. Ei mingeid ravimeid, ei mingeid instrumente, ei mingit teraapiat. Ta lihtsalt vaatab sind ja tungib ilma igasuguste vahenditela sinu sisemusse, aga sa näed, kuidas ta sinu sisemusse tungib, ja siis oled sa jälle terve — sul ei ole lihtsalt parem enesetunne, vaid sa oled

terve. Ja kui ta on suuteline meie kehaga midagi niisugust tegema, siis kuidas on lugu meie vaimuga? Kas ta ei saa muuta meie vaimu, ümber kujundada meie mõtteid?»

«Mõnele inimesele siin linnas,» ütlesin mina, «tuleks see ainult kasuks. Näiteks Hiramile.»

«Ära tee selle arvel nalja, Brad,» ütles Nancy teravalt.

«Hea küll,» ütlesin mina. «Enam ei tee.»

«Sa räägid niimoodi ainult sellepärast, et sul ei hakkaks hirm.»

«Ja sina,» vastasin, «räägid sellest tõsiselt, et see näeks välja nagu mingisugune igapäevane asi.»

Nancy noogutas. «Aga sellest ei ole midagi kasu,» ütles ta. «See ei ole igapäevane asi.»

Ta tõusis püsti. «Saada mind koju,» ütles ta.

Seda ma siis tegingi.

24

Hämardus, kui ma läksin kesklinna. Ma ei tea, miks ma sinna läksin. Arvatavasti ajendas mind kärsitus. Maja oli liiga suur ja tühi (tühjem kui kunagi enne) ja ümbruskond liiga rahulik. Kuulda ei olnud mitte midagi

peale juhuslike ärevate või majesteetlikult rahulike, elektronaparatuurist moonutatud häälekatkendite. Ma. olin kindel, et kogu linnas ei leidunud ühtegi maja, kus ei olnud sisse lülitatud televiisor või raadioaparaat.

Aga kui ma oma elutoas televiisori sisse lülitasin enese seda vaatama seadsin, tegi see mu ainult närviliseks ja rahutuks.

Kommentaator, üks tuntumaid, kõneles külmaverelise ja sügava enesekindlusega:

«... mingit võimalust teada saada, kas see taevas ringlev seadeldis on tõepoolest suuteline täitma ülesannet, mis tal teisest maailmast tulnud mister Smithi sõnade järgi on. Seda seadeldist on märganud mitmed vaatlusjaamad, kuid näib, et ühel või teisel põhjusel ei ole need olnud suutelised teda oma vaateväljas hoidma, ja on ka mõningaid, nähtavasti kontrollitud andmeid selle kohta, et seadeldist on nähtud palja silmaga. Üldiselt on see aga midagi niisugust, mille kohta on raske saada mingeid usaldusväärseid teateid.

Washington väidetakse olevat seisukohal, et tundmatu — niihästi rassilise kuuluvuse kui ka reputatsiooni poolest tundmatu — isiku sõnu saab vaevalt võtta vaieldamatu faktina. Pealinn näib esialgu ootavat uusi teateid ja ei ole tõenäoline, et tehakse ametlik avaldus, enne kui avaneb võimalus jõuda mingitele usaldusväärsetele järeldustele. Niisugune on muidugi avalikkusele teatavaks tehtud seisukoht; selle kohta, mis toimub kulisside taga, võib igaüks ise oletusi teha. Ja enamvähem samasugune olukord valitseb ka kõikides teistes pealinnades üle kogu maailma.

Väljaspool valitsuste ringkondi aga toimub midagi muud. Uudised on kõikjal esile kutsunud meeletu juubel-duse. Londonis toimuvad spontaansed rõõmumecle-avaldused ja Moskvas täidab Punast väljakut käratsev, õnnelik rahvahulk. Kirikud on juba esimeste uudiste saabumisest peale kõikjal täis tänupalvustele tulnud inimesi.

Rahva hulgas ei ole mingit kahtlust ega vähimatki kõhklust. Niihästi siin. Ühendriikides, kui ka Inglismaal ja Prantsusmaal — tegelikult kogu maailmas — võtab lihtne inimene seda kummalist teadaannet puhta kullana. Tegemist võib lihtsalt olla sellega, et usutakse, mida tahetakse uskuda, ja põhjuseks võib ka olla midagi muud, kuid on fakt, et hämmastaval viisil on kadunud see

210
umbusk, mis veel täna hommikul oli iseloomulik rahvamasside reaktsioonile.
Näib, et rahvas ei võta mingil määral arvesse ühtegi teist tegurit, mis võib asjasse puutuda. Uudis, et enam ei ole mingit võimalust tuumasõja puhkemiseks, on kõik muu enda alla matnud. See iseloomustab vaikset, ja hirmsal, võib-olla alateadlikku pinget, mille all maailm seni elas...»
Ma lülitasin televiisori välja ja hakkasin mööda maja ringi uitama. Mu sammud kajasid pimenevates tubades kummaliselt vastu.
Enesega rahuloleval kommentaatoril, mõtlesin, on hea tuhande miili kaugusel oma heledasti valgustatud stuudios istuda ning tasakaaluka ja hästi moduleeritud häälega sündmusi analüüsida. Ja isegi siin, Millville'is, oli teistel inimestel võib-olla hea istuda ja teda kuulata. Aga mina ei saanud, ei suutnud seda leha.
Kas see on süütunne, küsisin eneselt. Ja võib-olla oli see tõepoolest süütunne, sest mina olin olnud see, kes oli ajamasina Maa peale loonud, ja mina olin olnud ka see, kes oli Smithi lõkke juurde ajakirjanikega kohtuma viinud. Ma olin teinud rumalust — täielikku, absoluutset rumalusi — ja mulle näis, et kogu maailm pidi sellest teadlik olema.
Või oli asi selles, et nagu ma pärast jutuajamist Nancyga üha rohkem veendusin, oli olemas mingi varjatud sündmus või fakt — mingi väike tegur või asjaolu —, mis oli mul tähele panemata jäänud ja mida keegi meist ei olnud taibanud, aga kui mul kord õnnestus selle tõeni jõuda, siis võis kõik seni toimunu muutuda lihtsamini arusaadavaks ja kõik tulevased sündmused võisid omandada mingisuguse mõtle?
Ma otsisin seda varjatud asjaolu, seda džokkerit kaardipakis, seda tegurit, mis oli nii väike, et oli kahe silma vahele jäänud, ja oli sellest hoolimata nii tähtis, kuid ma ei suutnud seda leida.
Ma võin eksida, mõtlesin. Võib-olla ei ole olemas mingit päästval tegurit. Võib-olla oleme lõksu langenud-ja hukkumisele määratud ning meil ei ole mingit pääseteed.
Ma väljusin majast ja hakkasin mööda tänavat edasi minema. Ei olnud ühtegi kohta, kuhu ma oleksin tõeliselt tahtnud minna, kuid mul oli vaja kõndida ja ma lootsin, et õhtuse õhu värskus ja kõndimine ise selgen-dab ehk kuidagimoodi mu pead.
211
Jõudnud kodust poole kvartali kaugusele, kuulsin toksimist. See näis mööda tänavat mulle lähenevat ja veidi aja pärast ilmus nähtavale üles-alla hüplev valge kiirtepärg, mis näis korrapärase toksimisega kaasas käivat. Ma peatusin ja jäin üksisilmi seda vaatama; see tuli hüpeldes üha lähemale ja ka toksimine jätkus endist viisi. Lõpuks nägin, et minu poole tuli, kepp käes, lumivalgete juustega missis Tyler.
«Tere õhtust, missis Tyler,» ütlesin nii ettevaatlikult kui sain, et teda mitte ehmatada.
Missis Tyler peatus ja pöördus näoga minu poole.
«Bradshaw, eks ole?» küsis ta. «Ala ei näe sind kuigi hästi, aga ma tundsin su hääle ära.»
«Jah, mina olen,» ütlesin. «Te olete hilja väljas, missis Tyler.»
«Ma tahtsin sinu juurde tulla,» ütles missis Tyler, «aga ma ei leidnud su maja üles. Ma olen nii hajameelne, et läksin sellest otseteed mööda. Siis tuli mulle meelde ja ma hakkasin tagasi tulema.»
«Mida ma saan teie heaks teha?» küsisin mina.
«Räägitakse, et sa olevat Tupperit näinud. Sa olevat mõnda aega temaga koos olnud.»

«See on õige küll,» ütlesin, ja hirm selle üle, mis võis edasi tulla, pani mu kergelt higistama.

Missis Tyler astus veidi lähemale, kallutas pea kuklasse ja vaatas mulle teraselt otsa.

«Kas on tõsi,» küsis ta, «et Tupperil on hea töökoht?»

«Jah,» ütlesin mina, «väga hea.»

«Ja tööandjad usaldavad teda?»

«Niisugune mulje mulle jäi. Ma ütleksin, et tal on üsna tähtis amet.»

«Kas ta minust ka rääkis?» küsis missis Tyler.

«Jah,» valetasin. «Ta küsis teie järele. Ta ütles, et kavatses kirjutada, aga tööd oli liiga palju.»

«Vaene poiss,» ütles missis Tyler, «temast ei ole kunagi suurt kirjakirjutajat olnud. Kas ta nägi hea välja?»

«Tõepoolest väga hea.»

«Nagu ma aru sain, on ta diplomaatilises teenistuses,» ütles missis Tyler. «Kes oleks võinud arvata, et temast kunagi saab diplomaat. Kui tõtt öelda, siis olin ma tihti-peale tema pärast mures. Aga see oli rumal, eks ole?»

«Jah, oli küll,» ütlesin mina. «Tupperil läheb väga hästi.»

«Kas ta ütles, millal ta kavatseb koju tulla?»

«Esialgu ta veel ei tule,» vastasin. «Tal näib olevat vaga palju tegemist.»

«Noh, siis ma ei oota teda,» ütles missis Tvler üsna rõõmsameelselt. «Siis ma võin olla rahulik Ma ei nea iga tund välja minema, et vaadata, kas ta on tulnud >

Ta pöördus ja hakkas mööda tänavat edasi minema

«Missis Tyler,» küsisin mina, «kas ma võin teid koju saata? Hakkab pimedaks minema ja ... »

«Oh heldus, ei,» ütles missis Tyler. «Seda pole vaja Ma ei karda midagi. Nüüd, kus ma tean, et Tupperiga on kõik korras, ei karda ma enam kunagi mitte midagi.

Ma seisin ja vaatasin talle järele. Tema pead ümbritsev valge kiirtepärg hüples pimedas üles-alla ja ta kobas kepiga toksides teed, minnes edasi mööda oma fantaasiamaailma pikka ja looklevat rada.

Ja ma teadsin, et nii oli parem — oli parem, et ta oli suuteline võtma karmi reaalsust ning muutma seda millekski, mis oli kummaline ja ilus.

Ma seisin ja vaatasin, kuni ta kadus tänavanurga taha ning kepi toksimine vaibus. Siis pöördusin ringi ja suundusin kesklinna.

Ärilinnaosas põlesid tänavalaternad, kuid kõik kauplused olid pimedad, ja see vaatepilt mõjus veidi häirivalt sest harilikult oli enamik neist kella üheksani lahti. Nüüd aga olid isegi «Õnneoru» kõrts ja kino suletud.

Raekoda oli valge ja selle ukse juures logeles väike salk inimesi. Võis arvata, et kliinik oli oma tööd lõpetamas. Raekoja poole vaadates mõtlesin huviga, mida võis kõigest sellest arvata doktor Fabian. Ma teadsin, et tema kergesti ärrituvas vanas meedikuhinges tekitas see kindlasti nördimust, kuigi ta ise oli olnud esimene abi-saaja.

Ma pöördusin raekojast eemale ja hakkasin mööda tänaval edasi lonkima, käed sügaval püksitaskutes; ma kõndisin sihitult ja rahutult, teadmata, mida ette võtta. Alida pidi inimene niisugusel õhtul tegema, mõtlesin. Istuma oma elutoas ja jälgima televiisoriekraani vilkuvat nelinurka? Võtma pudeli ja jooma enese süstemaatiliselt läis? Otsima üles mõne sõbra või naabri ning sellega lõputult aru pidama ja mõttetult vestlema? Või kusagil kössitama ja jõuetult ootama, mis juhtub edasi?

Ma jõudsin (änavaristilc ja nägin parempoolses kõr-

213

valtänavas valgust, mis ühest aknast kõnniteele langes. Ma vaatasin seda imestusega, ja sain siis aru, et valgus tuli «Tribune'i» toimetuse aknast ning et Joe Evans oli nähtavasti seal ja võib-olla rääkis telefoni teel kellegagi Associated Pressist või «New York Timesi» või mõne teise ajalehe toimetusest, kust talle oli helistatud, et uudiseid pärida. Joe'l oli palju tegemist ja ma ei tahtnud teda tülitada, aga ma mõtlesin, et võib-olla ei pane ta pahaks, kui ma minutiks sisse astun.

Joe oligi telefoniga ametis, ta oli kummargil laua kohal ja surus toru vastu kõrva. Lükanduks klõpsatas minu selja taga, Joe vaatas üles ja nägi mind.

«Üks hetk,» ütles ta telefonitorusse ja sirutas selle minu poole.

«Mis on juhtunud, Joe?»

Sest midagi oli juhtunud. Joe näoilme väljendas kohkumist ning ta pilk oli jäik ja jõllitav. Väikesed higipiisad veeresid mööda tema laupa kulmudesse.

«Alf räägib,» ütles ta kangestunud huultega.

«Alf,» ütlesin telefonitorusse, kuid mu pilk püsis endist viisi Joe Evansi näol. Joe nägi välja nagu mees, kes on mingi suure ja kõva esemega hoobi vastu pead saanud.

«Brad!» hüüatas Alf. «Kas sina, Brad?»

«Jah, mina,» ütlesin.

«Kus sa olid? Ma püüdsin sinuga ühendust saada. Kui sinu telefon ei vastanud ...»

«Mis viga on, Alf? Ole rahulik, Alf.»

«Hea küll,» ütles Alf, «ma püüan olla rahulik. Ma olen rahu ise.»

Mulle ei meeldinud tema hääletoon. Ta oli hirmunud ja püüdis seda mitte olla. «Räägi edasi,» ütlesin.

«Ma jõudsin lõpuks Elmore'i,» seletas Alf. «Liiklus on midagi hirmsat. Sa ei kujuta ette, missugune liiklus siin on. Sõjaväepostid on väljas ja ...»

«Aga lõpuks jõudsid sa ikkagi Elmore'i. Sa ütlesid mulle, et kavatsed sinna sõita.»

«Jah, lõpuks jõudsin siia. Raadios räägiti sellest delegatsioonist, kes sinu juures käis. Senaatorist ja kindralist ja teistest, ja kui ma Elmore'i jõudsin, siis sain teada, et nad peatuvad «Maisivöötme» hotellis. No kas see pole kõige totram nimi... ?

Aga ma mõtlesin, et nemad ehk teavad rohkem sellest,

214

mis toimub Mississippis. Ma arvasin, et see ehk teeb olukorra natuke selgemaks. Sellepärast läksin hotelli, et senaatoriga kokku saada — see tähendab, et i püüda temaga kokku saada. Seal oli hullumaja. Seal oli suur hulk rahvast ja politsei püüdis korda pidada, aga tal oli sellega kõvasti tegemist. Kõik kohad olid täis televisioonikaameraid ja ajakirjanikke ja raadiomehi — senaatori juurde ma igatahes ei pääsenud. Aga ma nägin kedagi teist. Ma nägin teda ja tundsin ta ajalehepiltide .järgi ära. See oli Davenporti-nimeline mees...»

«Bioloog,» ütlesin mina.

«Jah, seesama. See teadlane. Ma sain ta nurka suruda ja püüdsin talle seletada, et ma pean senaatoriga kokku saama. Temast ei olnud kuigi palju abi. Ma ei ole isegi kindel, kas ta kuulis, mida ma rääkisin. Ta näis olevat ärevil ja higistas kõvasti ja oli näost valge nagu paber. Ma arvasin, et ta on võib-olla haige, ja küsisin, kas ta tunneb ennast halvasti ja kas ma saan tema heaks midagi teha. Siis ta rääkis mulle. Ma ei usu, et ta kavatses mulle rääkida. Ma arvan, et kui tä oli mulle rääkinud, siis oli tal võib-olla kahju, et ta oli seda teinud. Aga ta oli nii vihane, et ei saanud ennast, pidada, ja tol momendil ei hoolinud ta millestki. h\a ütlen sulle, see mees oli ahastuses. Ma ei ole kunagi näinud, et,ükski mees oleks olnud nii ärevil kui tema. Ta kahmas mul kuuerevääridest kinni ja surus näo minu oma lähedale ja rääkis nii ägedalt ja nii

kiiresti, et pritsis mu üleni sülge täis. Muidu ei oleks ta mingil juhul midagi niisugust teinud; ta ei ole sedasorti mees...»

«Alf.» palusin mina. «Alf, räägi faktidest.»

«Ma unustasin sulle öelda,» jätkas Alf; «et parajasti oli just kuulda saadud sellest lendavast taldrikust, mille sa olid kaasa loonud. Raadios ei olnud muust üldse juttu. Räägiti, kuidas see teeb kindlaks kõik lõhustuva materjali kogumid. Nojah, ma siis püüdsin sellele teadusemehele seletada, miks mul on tarvis senaatoriga kokku saada, ja ma tahtsin rääkida nendest Greenbriari uurimistöödest. Aga tema hakkas ise rääkima ja kahmas minust kinni, nii et ma ei pääsenud minema. Ta ütles, et uudis võõraste seatud tingimusest, mille järgi meil tuleb hajutada kogu lõhustuv materjal, on kõige halvem asi, mis võis juhtuda. Ta ütles, et Pentagon on veendunud võõraste ohtlikkuses ja nende peatamise vajalikkuses ... »

215

«Alf,» ütlesin mina, tundes äkilist nõrkust; ma aimasin, mis tuleb edasi.

«Nagu ta ütles, teab Pentagon, et võõrad tuleb peatada enne, kui nad on saanud enda valdusesse suurenda territooriumi, ja et ainus võimalus seda saavutada on visata otse Millville'ile vesinikupomm.»

Alf peatus, sest tal hakkas õhust puudu tulema.

Mina ei öelnud midagi. Ma ei saanud sõnagi öelda, sest ma olin just nagu halvatud. Mulle meenusid kindrali näoilme meie hommikuse kõneluse ajal ja senaatori sõnad: «Meil tuleb teid usaldada, mu poiss. Me oleme teie kätes.»

«Brad,» küsis Alf ärevalt, «Kas sa oled seal? Kas sa kuulsid mind?»

«Jah,» ütlesin mina, «ma olen siin.»

«Davenport ütles mulle, et nagu ta kardab, võib uudis sellest lõhustuvat materjali kindlakstegevast seadeldisest tõugata sõjaväelased mõtlematute sammude astumisele, sest nad teavad, et neil tuleb tegutseda või vastasel korral ei ole neil enam midagi, mida kasutada. Ta ütles, et nad on samasuguses olukorras nagu püssi käes hoidev mees, kes seisab vastamisi ohtliku metsloomaga. Mees ei taha looma asjatult tappa ja alati on olemas võimalus, et loom pöördub kõrvale, nii et teda ei ole vaja tulistada. Aga kui mees teab, et lähema kahe minuti jooksul haihtub tema püss õhku, siis tuleb tal võimalust [asutada ja tulistada, enne kui püss kaob. Ta peab looma tapma, kuni püss on veel alles.»

«Ja nüüd,» ütlesin mina tasakaalukamalt, kui oleksin võimalikuks pidanud, «nüüd on Millville see loom.»

«Mitte Millville, Brad. Ainult...»

«Jah,» ütlesin mina, «kindlasti mitte Millville. Räägi seda inimestele, kui pomm plahvatab.»

«See Davenport oli endast väljas. Ta ei oleks tohtinud minuga rääkida ... »

«Sa arvad, et ta teadis, millest rääkis? Hommikul läks ta kindraliga tülli.»

«Ma arvan, Brad, et ta teab rohkem, kui ta mulle ütles. Ta rääkis paar minutit ja jäi siis vait. Just nagu oleks ta teadnud, et tal ei ole õigust rääkida. Aga tal on üks kinnisidee. Ta arvab, et ainus asi, mis on suuteline sõjaväelasi peatama, on avaliku arvamuse surve. Ta arvab, et kui nende plaan saab teatavaks, siis tekib nii suur kära, et nad ei julge seda ellu viia. Ta ütles, et niisugune

216

külmaverelisus tekitab rahva hulgas nördimust ja peale selle on rahvas võõraste sissetuleku poolt; rahvas pooldab igaühte, kes on suuteline kõrvaldama pommiohlu. Ja see sinu bioloog teeb selle loo teatavaks. Ta ei öelnud, et ta seda teeb, aga mulle jäi niisugune mulje. Ma olen kindel, et ta räägib sellest mõnele ajakirjanikule.»

Ma tundsin, et mu sisikond pöördus pahupidi ja põlved muutusid nõrgaks. Ei mitte ümber kukkuda, surusin jalad tugevasti vastu lauda.

«Siin linnas tekib hirmus möll,» ütlesin. «Hommikul ma palusin kindralit...»

«Sa palusid kindralit! Taeva pärast, kas sa siis teadsid?»

«Muidugi teadsin. Mitte seda, et asi on otsustatud. Ainult seda, et millestki niisugusest mõeldakse.»

«Ja sa ei öelnud ühtegi sõna?»

«Kellele ma oleksin pidanud ütlema? Mis sellest oleks kasu olnud? Ja see ei olnud kindel. See oli ainult üks võimalus — viimane võimalus. Kolmsada inimelu kolme miljardi vastu...»

«Aga sa ise! Kõik su sõbrad...»

«Alf,» ütlesin paluvalt, «ma ei saanud ju midagi teha. Mida sina oleksid teinud? öelnud linnarahvale ja ajanud kõik inimesed hulluks?»

«Ma ei tea,» ütles Alf. «Ma ei tea, mida mina oleksin teinud.»

«Alf, kas senaator on hotellis? Ma mõtlen, kas ta on praegusel momendil seal?»

«Ma usun, et on. Kas sa tahad talle helistada, Brad?»

«Ma ei tea, mis kasu sellest võiks olla,» ütlesin mina, «aga võib-olla peaksin helistama.» «Ma teen liini vabaks,» ütles,Alf. «Ja, Brad...» «Jah.»

«Soovin edu, Brad. Ma .tahan öelda — oh, pagan võtaks, lihtsalt soovin edu.»

«Aitäh, Alf.»

Kostis toru hargilepaneku klõpsatus ja mu kõrva lantlus vaba liini sumin. Mu käsi hakkas värisema ja ma panin oma toru ettevaatlikult lauale, tegemata katset seda tagasi hargile asetada.

Joe Evans vaalas mulle range pilguga otsa. «Sa teadsid,» ütles ta. «Sa teadsid kogu aja.»

Ma raputasin pead. «Ma ei teadnud, et nad kavatsevad seda teha. Kindral mainis seda kui viimset abinõu. Davenport hüppas talle peale...»

Ma ei lõpetanud seda, mida olin kavatsenud öeldi. Sõnad lihtsalt surid välja. Joe jätkas mulle otsavaatamist.

Ma plahvatasin. «Pagan võtaks, mees,» karjusin, «ma ei saanud kellelegi öelda. Ma palusin kindralit, et ta, kui on vaja, teeks seda ette teatamata. Nii, et me mitlc midagi ei teaks. Sel juhul oleks ainult valgusesähvatus, mida me tõenäoliselt üldse ei näeks. Me muidugi sureksime, aga ainult üks kord. Mitte tuhat korda... »

Joe võttis telefonitoru. «Ma püüan senaatori kätte saada,» ütles ta.

Mina istusin toolile.

Ma tundsin tühjust. Minus ei olnud mitte midagi. Ma kuulsin, kuidas Joe telefonitorusse rääkis, kuid tema sõnu ma ei kuulnud, sest näis, et ma olin hetkeks loonud omaenese väikese maailma (just nagu ei oleks tavalises maailmas enam minu jaoks ruumi olnud) ning mähkinud selle enda ümber nagu teki.

Ma olin õnnetu ja ühtlasi pahane ja võib-olla ka tublisti, hämmeldunud.

Joe ütles mulle midagi, aga ma taipasin seda alles siis, kui ta oli jutu peaaegu lõpetanud.

«Mis sa rääkisid?» küsisin.

«Kõne on tellitud,» ütles Joe. «Nad helistavad siia.»

Ma noogutasin.

«Ma.ütlesin neile, et asi on tähtis.»

«Èi tea, kas on,» ütlesin mina.

«Mida sa sellega tahad öelda? Muidugi on... »

«Ma ei tea, mida senaator saab teha. Ma ei tea, kas see muudab midagi, kui ma räägin temaga sellest asjast või sina teed seda või keegi teine.»

«Senaatoril on tublisti kaalu,» ütles Joe. «Talle meeldib seda näidata.»
Me istusime hetke vaikides, oodates kõnet ja seda, mis senaatoril meile öelda oli.
«Mis me siis teeme,» küsis Joe, «kui keegi ei taha meie kaitseks välja astuda, kui keegi ei taha meie eest võidelda?»
«Mis me saame leha?» küsisin mina. «Me ei saa isegi ära joosta. Me ei pääse minema. Me oleme elusad märklauad.»
218
«Kui linnarahvas teada saab... »
«Nad saavad otsekohe teada, kui see uudis läbi imbub,» ütlesin mina. «Juhul kui see peaks läbi imbuma. Sellest teatatakse televisioonis ja raadios ja siin linnas istuvad kõik inimesed praegu aparaatide juures.»
«Võib-olla võtab keegi kätte ja paneb Davenporti vaikima.»
Ma raputasin pead. «Täna hommikul oli ta väga pahane. Ja ta.käis kindralile kõvasti pinna peale.»
Aga kellel oli õigus, küsisin endalt. Kuidas oli nii lühikese ajaga võimalik aru saada, kellel oli õigus ja kellel mitte?
Aastaid oli inimene võidelnud putukate, taimekahjurite ja umbrohu vastu. Ta oli nende vastu võitlemiseks kasutanud kõiki- võimalikke vahendeid. Ta oli neid hävitanud, kuidas oli suutnud. Niipea kui valvsus hetkeks nõrgenes, võttis umbrohi võimust. Seda olid täis kõik aiamirgad ja hekiääred, see kasvas igal tühjal maalapil. See oli suuteline kasvama kõikjal. Ka siis, kui põud hävitas nisu ja tegi suurt kahju maisile, jätkas roheline, sitke ja visa umbrohi kasvamist.
Ja nüüd ilmus mingisugusest teisest ajast uus umb-rohuliik, mis väga tõenäoliselt oli suuteline hävitama mitte üksnes maisi ja nisu, vaid ka inimkonda. Kui aga asi oli nii, siis oli ainus võimalus võidelda selle vastu kõigi olemasolevale vahenditega nagu iga teisegi umbrohu vastu.
Ent võib-olla oli see mingi eriline, väga suure kohastumisvõimega umbrohi, mis oli tundma õppinud niihästi inimeste kui ka umbrohtude käitumist ning oli oma laialdaste teadmiste ja suure kohastumisvõime tõttu suuteline vastu panema kõigele, mida inimestel oli võimalik tema vastu ette võtta. See tähendab kõigele, välja arvatud tugev kiirgus.
Sest niisugune oli vastus, mis Mississippi osariigis nende kummaliste uurimistööde käigus anti sellele küsimusele.
Ja Lillede reageering saadud vastusele oli lihtne. Likvideerida kiirgus. Ja seejuures ühtlasi võita maailma poolehoid.
Kui olukord oli niisugune, siis oli Pentagonil õigus.
Laual helises telefon.
Joe võitis toru ja ulatas selle mulle.
219
Mu huuled tundusid olevat just nagu jäigad. Sõnad väljusid nende vahelt kõvade ja kuivadena.
«Halloo,» ütlesin. «Halloo. Kas senaator kuuleb?»
«Jah.»
«Siin räägib Bradshaw Carter Millville'ist. Me kohtusime täna hommikul. Tõkke juures.»
«Jah, muidugi, mister Carter. Millega ma saan teile kasulik olla?»
«Liigub kuuldus... »
«Kuuldusi liigub palju, Carter. Mina tean tervet tosinat.» .
«Pommist, mis kavatsetakse Millville'ile visata. Kindral ütles täna hommikul... »

«Jah,» ütles senaator palju rahulikumalt kui oleks pidanud. «Mina olen ka seda kuulnud ja see häirib mind suuresti. Aga sellele ei ole mingit kinnitust. See on ainult kuulujutt.»

«Senaator,» ütlesin mina, «ma tahaksin, et te räägiksite minuga ausalt. Teie jaoks on see häiriv kuulujutt. Meid puudutab see isiklikult.»

«Hm,» ütles senaator. Võis peaaegu kuulda, kuidas ta iseendaga aru pidas.

«Rääkige mulle,» käisin peale. «Meie oleme need, kellesse see puutub... »

«Jah. Jah,» ütles senaator. «Teil pn õigus teada. Seda ma ei eita.»

«Öelge siis, mis toimub.»

«On ainult üks usaldusväärne teade,» ütles senaator. «Toimuvad tuumariikide nõupidamised kõige kõrgemal tasemel. Saate aru, võõraste seatud tingimus on nende jaoks üsna suur löök. Nagu te võite ette kujutada, on nõupidamised ülimalt salajased. Te saate muidugi aru ... »

«Jah, täielikult,» ütlesin mina. «Võin garanteerida... »

«Oh, asi ei ole niivõrd selles,» ütles senaator. «Mõni lehemees nuhib selle niikuinii enne hommikut välja. Aga mulle ei meeldi see asi. Kõlab nii, nagu püütaks leida mingit ühist keelt. Kui võtta arvesse avalikku arvamust, siis kardan väga ... »

«Senaator! Palun ilma poliitikata.»

«Andke andeks,» ütles senaator. «Ma ei mõelnud seda nijmoodi. Ma ei püüa teie eest varjata, et see asi häirib mind. Ma proovin hankida nii palju fakte kui saan,..»

«Nii et olukord on kriitiline.»

220

«Kui see tõke liigub veel ühe jala võrra,» ütles senaator, «või kui juhtub midagi muud, siis on võimalik, et meie pool võtab tarvitusele abinõud. Sõjaväelased võivad tagantjärele alati väita, et nende eesmärk oli maailma kaitsmine võõraste sissetungi eest. Nad võivad ka kinnitada, et nende käsutuses oli informatsioon, mida kellelgi teisel ei olnud. Nad võivad öelda, et see informatsioon on salajane, ja keelduda selle avaldamisest. Neil on ettekäänded valmis mõeldud, ja kui samm on kord astutud, siis võivad nad tagasi tõmbuda ja lasta ajal haavu parandada. Tõuseb muidugi hirmus kära, aga nad peavad sellele vastu.»

«Mida teie arvate?» küsisin. «Missugused on väljavaated?»

«Jumala eest,» ütles, senaator, «ma ei tea. Mul ei ole fakte. Ma ei tea, mida arvab Pentagon. Ma ei tea, mis faktid neil on. Ma ei tea, mida staabi juhtkond on"rääki-nud presidendile. Ei ole mingit võimalust teada saada, missugune on Inglismaa, Venemaa ja Prantsusmaa hoiak.»

Juhtmed undasid külmalt ja õõnsalt.

«Kas teie Millville'is saaksite omalt poolt midagi ette võtta?» küsis senaator.

«Me võiksime esitada abipalve,» ütlesin mina. «Avaliku abipalve. Ajalehtede ja raadio kaudu ... »

Oli peaaegu näha, kuidas senaator pead raputas. «Sellest ei tule midagi välja,» ütles ta. «Keegi ei tea õieti, mis seal tõkke taga toimub. Alati on olemas võimalus, et mängus on võõraste mõju. Ja tegemist oleks enesele eriliste soodustuste nõudmisega hoolimata sellest, et kogu maailmale võib.see kahjulik olla. Kommunikatsi-oonivahendid haaraksid sellest muidugi kinni, levitaksid seda ja teeksid sellest suure numbri. Aga ametlikku seisukohta ei mõjustaks see vähimalgi määral. See ajaks ainult inimesed ärevusse — kogu maailma inimesed. Ja emotsioone on niigi juba küllalt. Mida me vajame, on mõned kindlad faktid ja veidi tervet mõistust.»

Ma mõtlesin: ta kardab, et me ajame paadi ümber. Ta tahab, et kõik oleks rahulik ja viisakas.

«Ja mingeid reaalseid tõendeid ju ei ole... » ütles ta.

«Davenport arvab, et on.»
«Kas te rääkisite temaga?»
«Ei,» ütlesin täiesti tõelevastavalt. «Ma ei ole.temaga rääkinud.»
221
«Davenport ei saa asjast aru,» ütles senaator. «Ta tuli oma laboratooriumiüksindusest ja ... »
«Minu arvates rääkis ta hästi,» ütlesin mina. «Ta rääkis nagu tsiviliseeritud inimene.»
Ja mul oli kahju, et ma seda ütlesin, sest see pani senaatori lisaks hirmule veel ka piinlikkust tundma.
«Ma teatan teile,» ütles ta mõnevõrra jäigalt. «Niipea kui ma midagi kuulen, teatan teile või Geraldile. Ma teen oma parima. Ma ei usu, et teil on põhjust muretseda. Hoidke ainult lõke paigal ja säilitage rahu. See on kõik, mis teil on vaja teha.»
«Jah, muidugi, senaator,» ütlesin mina tülgastust tundes.
«Aitäh, et te helistasite,» ütles senaator. «Ma pean teiega ühendust.»
«Head aega, senaator,» ütlesin mina.
Ma panin toru hargile. Joe vaatas küsivalt mulle otsa.
Ma. raputasin pead. «Ta ei tea midagi ja ta ei taha rääkida. Ja arvatavasti on ta abitu. Ta ei saa meie heaks midagi teha.»
Kõnniteelt kostsid sammud ja hetk hiljem avanes uks. Ma pöördusin ringi ja nägin, et tulija, oli Higgy Morris.
Kõikidest inimestest pidi just Higgy Morris olema see, kes.parajasti sellel silmapilgul sisse astus.
Ta vaatas meile kordamööda otsa.
«Mis teil mõlemal viga on?» küsis ta.
Ma vaatasin üksisilmi tema poole ja soovisin, et ta läheks ära, aga ma teadsin, et ta ei tee seda. .
«Brad,» ütles Joe, «me peame talle rääkima.»
Higgy ei liigutanud ennast. Ta seisis ukse juures, kui Joe talle seletas, kuidas asjalugu oli. Ta silmad läksid pungi ja ta näis just nagu raidkujuks muutuvat. Ta ei liigutanud ühtegi lihast ega seganud kordagi vahele.
Tükk aega püsis vaikus, siis küsis Higgy minult: «Mis sina arvad? Kas nad võivad midagi niisugust teha?»
Ma noogutasin. «Võivad küll. Kui tõke uuesti liikuma hakkab. Või kui juhtub midagi muud.»
«Noh, aga mis me siis veel siin seisame?» muutus Higgy toimekaks. «Tuleb kaevama hakata.»
«Kaevama?»
«Nojah, muidugi. Pommivarjendit. Tööjõudu on meil küllalt. Linnas ei ole kedagi, kellel midagi teha oleks.
222
Me võime kõik tööle panna. Raudteejaama juures kuuris on tee-ehitusriistad ja siin-seal peab olema vähemalt tosin veoautot. Ma määran komitee ja me.... Kuulge, mia teil viga on?»
«Higgy.» ütles Joe peaaegu õrnalt, «sa ei saa aru. See ei ole radioaktiivne tolm — linn saab otsetabamusi Sa ei saa ehitada varjendit, millest midagi kasu oleks. Saja aastaga ka mitte.»
«Proovida võime ikka,» ütles Higgy kangekaelselt.

«Sa ei saa kaevata küllalt sügavat auku,» ütlesin mina, «ja sa ei saa ehitada nii tugevat varjendit, et see plahvatusele vastu peaks. Ja isegi kui sa seda saaksid, oleks küsimus hapnikus... »

«Aga me peame midagi tegema,» karjus Higgy. «Me ei või lihtsalt istuda ja oodata. Me saame ju kõik surma!»

«Jah, sõber,» ütlesin mina, «see on paha lugu küll.»

«Kuule, sina... » ütles Higgy.

«Jätke järele!» möirgas Joe. «Jätke mõlemad järele, Vöib-olla te ei seedi teineteist, aga me peame koos tegutsema. Ja on olemas üks pääsetee. Meil on varjend.»

Ma põrnitsesin teda silmapilgu, enne kui taipasin, kuhu ta sihtis.

«Ei!» hüüatasin siis. «Ei, seda me ei või teha. Veel mitte. Kas sa ei saa aru? Sellega kaotaksime kõik võimalused läbirääkimisteks. Me ei tohi lasta neil teada saada.»

«Kümme ühe vastu, et nad juba teavad,» ütles Joe.

«Mina ei saa üldse midagi aru,» kaebas Higgy. «Mis varjend meil on?»

«See teine maailm,» ütles Joe. «See naabermaallm, kus Brad käis. Vajaduse korral võime kõik sinna minna. Nad hoolitsevad meie eest ja lasevad meil sinna jääda. Nad kasvatavad meie jaoks toitu ja korraldajad hoiavad meid hea tervise juures ja ... »

«Sa unustad ühe asja,» ütlesin mina. «Me ei tea, kuidas sinna minna. Aias on üksainus niisugune koht ja nüüd on seal kõik muutunud. Lilled on kadunud ja seal ei ole muud kui ainult need rahapõõsad.»

«Korraldaja ja Smith võivad meile näidata,» ütles Joe. «Nemad tunnevad teed.»

«Nad ei ole enam siin,» ütles Higgy. «Nad läksid koju. Kliinikus ei olnud kedagi, ja nad ütlesid, et peavad ära minema, aga tulevad jälle tagasi, kui meil neid vaja

on. Ma sõidutasin nad Bradi maja juurde ja nad leidsid ilma igasuguste raskusteta selle ukse või kuidas seda tuleb nimetada. Nad lihtsalt läksid aeda ja kadusid seal ühes kohas ära.»

«Nii et sa leiaksid selle koha üles?» küsis Joe.

«Ligikaudu küll.»

«Vajaduse korral saame selle siis leida,» ütles Joe. «Me võime üksteisel käest kinni võtta, aheliku moodustada ja aia läbi käia.»

«Ma ei tea,» ütlesin mina. «Võib-olla ei ole see uks alati lahti.»

«Lahti?»

«Kui see alati lahti oleks,» ütlesin, «siis oleksime viimase kümne aasta jooksul kaotanud suure hulga inimesi. Lapsed mängisid seal ja sealtkaudu läks otsetee. Mina ise käisin seda otseteed mööda doktor Fabianl juures ja palju inimesi liikus seal edasi-tagasi. Kui see uks oleks, lahti olnud, siis oleks mõni inimene sellest sisse sattunud.»

«Noh, aga me võime neile helistada,» ütles Higgy. «Me võime võtta ühe nendest aparaatidest... »

«Mitte enne, kui see on absoluutselt hädavajalik,» ütlesin mina. «Kui me seda teeme, siis tõenäoliselt lõikame ennast igaveseks ajaks inimkonnast ära.»

«See on ikkagi parem kui surm,» ütles Higgy.

«Ei maksa tormata,» palusin mina. «Anname oma inimestele aega, et nad saaksid üritada selle probleemi lahendamist. On võimalik, et ei juhtu mitte midagi. Me ei saa minna varjupaika paluma, enne kui teame, et meil on seda vaja. On ikka veel šansse, et leitakse võimalus läbirääkimisteks. Ma tean, et praegu ei ole väljavaated kuigi head, aga inimkonnale peab jääma võimalus läbirääkimisi pidada.»

«Brad,» ütles Joe, «mina arvan, et mingeid läbirääkimisi ei tule. Ma ei usu, et võõrastel üldse olid need kunagi kavas.»

«Ja kõike seda ei oleks juhtunud,» ütles Higgy, «kui ei oleks olnud sinu isa.»

Ma surusin viha alla ja ütlesin: «Kusagil oleks see ikka juhtunud. Kui mitte Millville'is, siis mõnes teises kohas. Kui mitte nüüd, siis veidi hiljem.»

«Aga selles just asi ongi,» ütles Higgy tigedalt. «See ei oleks juhtunud siin; see oleks juhtunud kusagil mujal.»

224

Mul ei olnud midagi vastata. Vastus oli muidugi olemas, aga see ei olnud niisugune, mis oleks Higgyt rahuldanud.

«Ja ma ütlen sulle veel midagi,» jätkas Higgy. «Ma hoiatan sind sõbramehe poolest. Sa ole ettevaatlik. Hiram ihub sinu peale hammast. See keretäis, mis sa talle andsid, ei tulnud asjale kasuks. Ja on veel suur hulk tuisupäid, kes on Hiramiga ühel nõul. Kõiges selles, mis on siin juhtunud, süüdistavad nad sind ja sinu perekonda.»

«Higgy,» protesteeris Joe, «kellelgi ei ole mingit õigust... »

«Ma tean, et ei ole,» ütles Higgy, «aga niimoodi see asi on. Ma püüan seadusi ja korda säilitada, aga garanteerida ma seda praegu ei saa.»

Ta pöördus minu poole. «Sa võid ainult loota, et see asi laheneb — ja laheneb lähemal ajal,» ütles ta. «Kui mitte, siis otsi enesele suur ja sügav auk, kuhu peitu pugeda.»

«No tead, sa...» ütlesin mina. Ma hüppasin püsti ja tahtsin talle virutada, aga Joe tuli kähku ümber laua, kahmas minust kinni ja tõukas mu tagasi toolile.

«Jätke järele!» ütles ta nördinult. «Meil on ilma teie nägclemiselagi raskusi küllalt.»

«Kui sellest pommitamisest kuulda saadakse,» ütles Higgy õelalt, «siis ei anna ma su elu eest enam viit sentigi. Sa oled liiga sügavasti sellesse asjasse segatud. Rahvas hakkab aru pidama ... »

Joe haaras Higgyl rinnust kinni ja surus ta vastu seina. «Sina pea suu,» ütles ta, «või ma löön sul selle kinni.» Ta tõmbas käe rusikasse ja näitas seda Higgylc; Higgy pidas suu.

«Ja nüüd,» ütlesin mina Joe'le, «nüüd, kus seadus ja kord on jalule seatud ja kõik on ilusasti rahulik, ei ole sul mind enam vaja. Ma astun edasi.»

«Brad,» ütles Joe läbi hammaste, «oota üks hetk, on veel... »

Kuid ma väljusin ja lõin ukse enese järel kinni.

Väljas oli hämarus tihenenud ja tänav oli tühi. Raekoda õli veel valgustatud, kuid logelejaid selle ukse juures enam ei olnud.

Ma ütlesin enesele, et peaksin võib-olla toimetusse jääma. Kas või ainult sellekski, et aidata Joe'l Higgyt hoida rumaluste tegemise eest.

225

Aga mulle näis, et sinnajäämisel ei oleks olnud mõtet. Isegi kui mul oleks olnud midagi pakkuda (ja mul ei olnud), oleks sellesse suhtutud kahtlusega. Sest selle aja peale olin ma ilmselt juba üsna halba kuulsusse sattunud. Oli rohkem kui tõenäoline, et Hiram ja Tom PrcsA lon olid terve õhtupooliku usinasti inimesi Bradshaw Carteri Vihkajate Ühingusse värvanud.

Mä pöördusin peatänavalt kõrvale ja hakkasin minema tagasi kodu poole. Kogu tänav jättis rahuliku mulje. Kerge suvine tuul kõigutas konsoolide küljes rippuvaid tänavalaternaid, mis tekitasid tänavaristide muruplatsidel hüplevaid varje. Aknad olid lahti, et vähendada palavust ja lasta sisse luult, majade sisemusest paistis mahe valgus ning läbi avatud akende kostis töötavate televiisorite või raadioaparaatide katkendlik pomin.

Kõik oli rahulik, kuid ma teadsin, et selle rahuliku välimuse taga peitus hirm, vihkamine ja terror ning et üksainus sõna või ootamatu tegu võis kogu linna muuta möirgavaks hullumajaks.

Siin oli tunda vimma, varjatult hõõguvat vimma selle üle, et üks väike rühm inimesi oli nagu loomakari tarasse suletud, samal ajal kui kõik teised inimesed kogu maailmas olid vabad. Siin oli mässutunne, mida tekitas see kosmiline ebaõiglus, et kõikidest maailma inimestest olime just meie välja valitud tarasse sulgemiseks. Võibolla oli siin ka kummaline rahutus, mis oli tingitud sellest, et kogu maailm vaalas meid üksisilmi ja rääkis meist nii, nagu oleksime me midagi ebard-likku ja räpast. Ja võib-olla lisandus sellele häbiga segatud hirm, et maailm võiks arvata, nagu oleksime kogu õnnetuse enesele mingisuguse moraalse või vaimse languse tõttu ise kaela tõmmanud.

Oli üksnes loomulik, et sellises olukorras püüdsid linnaelanikud haarata iga niisuguse tõlgenduse järele, mis võis nende nime puhtaks pcstaj.ning rehabiliteerida neid mitte üksnes nende eneste, vciid ka võõraste ja kogu maailma silmis; oli loomulik, et nad olid valmis uskuma kõike (niihästi halvimat kui parimat), võtma tõena kõiki kuuldusi, laskuma neile mille omastesse spekulatsioonidesse ning püüdma kogu pilti maalida kontrastsetes mustades ja valgetes toonides (isegi kui nad teadsid, et pilt oli üleni hall), sest sellises musta ja valge vaheldumises oli ihaldatud lihtsus, mis võimaldas kõike kergemini mõista ja mugavasti omaks võtta.

226

Ma ütlesin enesele, et neile ei saa seda pahaks panna. Nad ei olnud selleks ette valmistatud, et niisugusest asjast kergelt üle saada. Aastaid olid nad tähelepanda-matult elutsenud maailma suure hoovuse tillukeses kõrval harus. Nende suursündmused, nende, orientiirid olid väikelinna elu pisiseigad — see, kui hull Johnsoni-poiss oma vana autologuga Elm Streetil vastu puud sõitis, kui tuletõrjujad kutsuti päästma Jonesi-vanaema kassi, kes presbüterlaste koguduse hoone katuselt enam alla ei saanud (ja kõigile jäi mõistatuseks, kuidas oli kass üldse sinna sattunud), või kui papi Andrews jäi ühel õhtupoolikul kala püüdes jõekaldal magama ia kukkus vette, kust Len Streeter ta täiesti ärkvel olevana, kuid kopsu vett tõmmanuna ning puristavana ja õhku ahmivana välja tiris (kusjuures palju peeti aru selle üle, miks Len Streeter parajasti just jõekaldal jalutas). Niisugustest asjadest koosnes nende elu, need tõid neile väikest elevust.

Nüüd aga seisid nad vastamisi millegi suuremaga, millegi niisugusega, mida nad ei olnud suutelised mõistma, sündmuse ja olukorraga, mida kogu maailm esialgu veel ei suutnud mõista. Ja et sellest olukorras) ei olnud võimalik üle saada lihtsa sihitu imestamisega, millest piisas kogudusehoone katusele sattunud kassi puhul, siis olid nad rahutud ja ärevil, nende närvid olid pingul ning nad olid valmis vaenulikkuseks ja väga tõenäoliselt ka vägivallaks — kui neil õnnestus leida sellele vägivallale mingit objekti. Ja ma teadsin, et Tom Preslon ja Hiram Martin olid neile andnud kellegi, kelle kallal vägivalda tarvitada, kui nad tahtsid seda teha.

Ma nägin nüüd, et olin peaaegu koju jõudnud. Ma olin parajasti Daniel Willoughby maja ees; see oli suur püsijas neljakandiline telliskivihoone, just sedasorti maja, mille kohta võis ilma pikemalt mõtlemata öelda, et see kuulub Daniel Willoughby taolisele mehele. Teispoolsel tänavanurgal seisis Perkinsi vana maja. Umbes nädal aega tagasi olid sinna kolinud uued elanikud. See oli üks meie linna väheseid üürimaju- ning üürnikud vahetusid seal peaaegu iga aasta. Keegi ei võtnud kunagi vaevaks nende inimestega lähemat tutvust teha; see ei tasunud vaeva. Ja veidi maad edasi oli tänava ääres doktor Fabiani maja.

Veel mõni minut, mõtlesin, ja ma olen kodus, tagasi selles majas, mille katuses on auk, tagasi selle.vastu-

227

kajava tühjuse ja üksildase küsimuse juures, seal, kus otse yärava taga peab valvet linnaelanike vihkamine ja kahtlus.

Teisel pool tänavat paugatas lükanduks ja veranda» põrandalaudadel matsusid sammud.

Kellegi hääl karjus: «Wally, nad viskavad meile pommil Televiisoris öeldi!»

Maapinna kohal lasuvast pimedusest kerkis esile tume kogu — see oli mees, kes oli lamanud rohul või istunud madalal aiatoolil ning oli olnud nähtamatu, enne kui see hääl oli teda pannud ennast järsult üles kergitama.

See mees püüdis midagi öelda, kuid tuli toime ainult arusaamatu lalinaga.

«Selle kohta oli bülletään!» karjus hääl verandalt. «Just praegu. Televiisoris.»

Õues olija oli püsti hüpanud ja jooksis maja poole.

Ja ka mina jooksin. Ma jooksin kodu poole nii kiiresti kui jõudsin, mu jalad liikusid iseenesest, ilma et aju oleks, neid tagant sundinud.

Ma olin lootnud, et mul on veel veidi aega, kuid seda ei olnud. Kuuldus oli hakanud levima varem, kui ma olin arvanud.

Sest ma olin kindel, et see bülletään ei olnud midagi rohkemat kui kuuldus — kuuldus sellest, et pommi viskamine võib kõne alla tulla, et viimse abinõuna võidakse MillvilleMle visata pomm. Aga ma teadsin ka seda, et nii palju kui asi puutus meie linnasse, ei muutnud see midagi. Linnarahvas ei olnud suuteline fakti ja.kuulduse vahel vahet tegema.

See oli päästik, mis muutis linna vihkamisest tulvil hullumajaks. See vihkamine võis suunduda minu vastu, samuti Gerald Sherwoodi vastu — ja oleks võinud suunduda ka Stiffy vastu, kui ta oleks olnud siin.

Ma pöördusin tänavalt kõrvale ja tormasin mööda doktor Fabiani maja laga olevat nõlva selle väikese nõo poole, kus põõsastel kasvas raha. Alles siis, kui olin juba pooles nõlvas, tuli mulle meelde Hiram. Päeval oli ta valvanud rahapõõsaid ja ta võis veel nüüdki siin olla. Ma pidurdasin oma jooksu, peatusin ja laskusin kükakile. Libistanud pilgu kiiresti üle endast allpool oleva niaa-ala, uurisin selle aeglaselt läbi, olsides mingit tumedat kogu ja püüdes tabada mõnda liigutust, mis oleks võinud reeta valvajat.

228

Kaugelt kostis hõige ja ulal tänava ääres mutsusid kõnniteel kellegi jooksusammud. Paugatas uks nina mõni kvartal eemal käivitati auto ja anti gaasi Kusa -gil hoovas avatud aknast raadiokommentaatori ärev hääl, kuid see oli nii nõrk, et üksikud sõnad ei olnud eristatavad.

Hiramist ei olnud mingil märki.

Ma tõusin püsti, laskusin pikkamööda nõlvast-alla ja sisenesin aeda. Enda ees nägin lagunenud kasvuhoone ja selle nurga juures kasvava jalakasecmiku ähmaseid piirjooni.

Jõudnud kasvuhooneni, jäin hetkeks selle juurde seisma, et veel kord vaadata, kas Hiram ei püüa mulle kusagilt ligi hiilida. Siis hakkasin edasi minema, kuid tardusin paigale, sest üks hääl rääkis minuga.

Kuigi ma.juba seal tardununa seistes sain aru, et kuuldavat häält tegelikult ei olnud.

Bradsliaw Carier, ütles kuuldamatu hääl uuesti.

Ja mind ümbritses purpurse puna lõhn — õigupoolest küll võib-olla mitte täpselt lõhn, vaid tunne. See täitis raskena õhku ning taaselustas minus teravapiirilise ja kristallselge mälestuse Tupper Tyleri laagrist, kus mind künkanõlval oli oodanud Olevus, et mind tagasi Maale saata.

«Jah,» ütlesin. «Kus sa oled?»

Jalakaseemik kasvuhoone nurga juures näis õõtsuvat, ehkki selleks ei olnud küllalt tuult.

Ma olen siin, ütles ta. Ma olen kõik need aastad siin olnud. Ma olen oodanud seda aega, kus ma saan sinuga rääkida.

«Sa tead?» küsisin mina, ja see oli rumal küsimus, sest millegipärast olin ma kindel, et ta teab niihästi pommist kui ka kõigest muust.

Me teame, ütles jalakas, aga mingit meeleheidet ei saa olla.

«Meeleheidet ei saa olla?» küsisin mina hämmastur milt.

Kui meil seekord ebaõnnestub, ütles jalakas, sus proovime jälle. Võib-olla mõnes teises kohas. Aga võib-olla tuleb mail oodata, kuni... kuidas te seda nimetate.

«Kiirgus,» ütlesin mina. «Seda nimetatakse kiirguseks!»

Kuni kiirgus on kadunud, ütles purpurne puna.

«Selleks kulub aastaid,» laususin mina.

Meil on aastaid, ütles puna. Meil on nii palju aega, kui on üldse olemas. Meil ei oie lõppu. Ja ajal ei ole lõppu.

«Aga meie jaoks on ajal lõpp,» ütlesin mina kogu inimkonnale ja eriti iseenesele sügavasti kaasa tundes. «Minu jaoks on sellel lõpp.»

Jah, me teame, ütles jalakas. Me tunneme teie pärast suurt kurbust.

Ja ma teadsin, et nüüd oli aeg abi paluda, juhtida tähelepanu sellele, et me ei olnud sellesse olukorda sattu-nud-omal valikul ega iseenese süü läbi ja et nendel, kes olid meid sellesse olukorda viinud, tuli meid sellest ka välja aidata.

Aga kui ma püüdsin neid sõnu öelda, siis ei saanud ma sellega hakkama. Ma ei saanud sellele võõrale tunnistada, et me olime täiesti abitud.

Ma arvan, et see oli kangekaelsus ja uhkus. Aga enne, kui ma tegin katset öelda neid sõnu, ei teadnud ma, et mul on niisugune kangekaelsus ja uhkus.

Me tunneme teie pärast suurt kurbust, oli jalakas öelnud. Aga missugune see kurbus on — kas tõeline ja siiras kurbus või niisugune pealiskaudne ja pedantne kurbus, mida surematutes tekitab habras ja hubisev olend, kellel seisab ees surm?

Minust jäävad järele kondid ja põrm ning lõpuks ei ole enam isegi neid, vaid on ainult unustus ja savi, need olendid aga elavad igavesti edasi.

Ja ma teadsin, et meile, kellest jäävad järele kondid ja põrm, on kangekaelne uhkus tähtsam kui nendele tugevatele ja kindlustatud olenditele. See on ainus, mis meil on, ainus, mille külge me saame klammerduda.

Purpurne puna, mõtlesin — ja mida see puna enesest kujutab? See ei ole värvus; see on midagi rohkemat. See on võib-olla surematuse hõng, mingi eflutivium, mida tekitab suur hoolimatus, mis ei lase neil olenditel millestki hoolida, sest ükski asi, millest nad võiksid hoolida, ei püsi kauem ühestainsast päevast, samal ajal kui nemad ise lähevad edasi igavesse tulevikku, teiste asjade ja teiste elude poole, millest hoolimist nad ei saa endale lubada. .

Ja ma mõtlesin: see on üksindus, niisugune lõputu ja lootusetu üksindus, mida inimkond ei saa kunagi tunda.

Seistes seal ning puudutades selle üksinduse kõva ja külma serva, tundsin eneses tekkivat kaastunnet, ja näis

imelik, et inimene võib puule kaasa tunda. Kuigi ma teadsin, et tegelikult ei tundnud ma kaasa puule ega purpurpunastele lilledele, vaid Olevusele, kes oli mind koju saatnud ja kes oli samuti siin, — samasugudele elusainele, millest koosnes mu enese keha.

«Mina tunnen sinu pärast ka kurbust,» ütlesin kuid juba seda öeldes teadsin, et ta ei mõista seda kurbust samuti nagu ta ei oleks mõistnud ka uhkust, kuj ta oleks selle olemasolust teadlik olnud.

Üleval nõo kohal oleva tänava käänaku tagant sööstis kriisates välja auto ja selle laternate valgus sähvatas kasvuhoonel. Ma pöördusin võpatades kõrvale, kuid juba enne, kui ma sellega lõpule jõudsin, oli valgus kadunud.

Kusagil pimeduses hüüdis keegi mind tasase, peaaegu argliku häälega.

Käänaku tagant tuli teine auto; ka see sõitis kiiresti, tema kummid ulgusid kurvis. Esimene auto peatus minu maja juures, libisedes mööda teekatet edasi, enne kui pidurid ta paigale sundisid.

«Brad!» ütles tasane ja arglik hääl. «Kas sa oled seal, Brad?»

«Nancy,» ütlesin mina. «Ma olen siin, Nancy.»

Ma teadsin, et midagi oli halvasti, väga halvasti. Nancy hääles oli niisugune pinge, nagu oleks ta rääkinud läbi kabuhirmu udu. Ja midagi halba oli ka nendes kihutavates autodes, mis peatusid minu maja juures.

«Mulle näis, et kuulsin sinu häält,» ütles Nancy, «aga ma ei näinud sind. Majas sind ei olnud ja ... »

Keegi mees tuli joostes ümber maja, nurgal seisva tänavalaterna valguses paistis lühikest aega tema tume siluett. Maja ees olid teised mehed; ma kuulsin nende jooksusamme ja pahast pominat.

«Brad,» ütles Nancy.

«Vaata ette,» hoiatasin mina. «Midagi on lahti.»

Ma nägin teda nüüd. Ta tuli pimedas komistades minu poole.

Maja juures karjus kellegi hääl: «Me teame, et sa seal sees oled, Carter! Kui sa välja ei tule, siis tuleme sulle sisse järele!»

Ma pöördusin, jooksin Nancyle vastu ja haarasin tä käte vahele. Nancy värises.

«Need mehed,» ütles ta.

«Hiram ja tema sõbrad,» ütlesin mina.

231

Kostis klaasiklirin ja läbi öö sööstis kaarjas tulejuga.

«Noh, nüüd; pagan võtaks, tuled sa võib-olla välja,» möirgas keegi võidurõõmsalt.

«Jookse,» ütlesin mina Nancyle. «Mäest üles. Hoia puude vahele... »

«Stiffy,» sosistas Nancy vastu. «Ma nägin Stiffyt ja tema saatis mind ... »

Majas loitis äkki tulekuma..Söögitoa aknad lõid.helendama nagu kiirgavad silmad. Ja tulevalguses nägin hüplevaid, meeletus raevus karjuvaid tumedaid kogusid.

Nancy pöördus ja hakkas jooksma ning mina tormasin täie hooga talle järele. Meie selja taga kostis jõugu röökimisest üle kellegi kõmisev hääl.

«Seal ta läheb!» möirgas see hääl. «Seal all, aias!»

Mu jalg takerdus millegi taha ja ma kukkusin kõhuli, rahapõõsaste vahele. Kui ma end jalule ajasin, kriipisid haralised oksad mu nägu ja rebisid mu riideid.

Läbi augu, mille ajamasin oli katusesse teinud, sööstis maja kohale tulekeel ja kuma paistis nüüd juba kõigist akendest. Äkilises vaikuses kuulsin hoonet õgivate eekide mühinal ja möirgamist.

Rühm vaikivaid mehi jooksis mööda nõlva alla aia oole. Kuulsin nende jalgade müdinat ja ähvardavat ingeldamist.

Ma kummardusin ja leidsin pimeduses käega ringi kobades maast selle, millele ma olin komistanud. Mü sõrmed sulgusid selle ümber ja ma tõstsin selle üles. See oli vana, umbes nelja jala pikkune, nelja lolli laiune ja kahe tolli paksune plangujupp; servadest oli see kõdunema hakanud, kuid selle südamik oli veel terve.

Madjakas, mõtlesin, ja see on selle mängu lõpp. Aga sel ajal, kui nad mind tapavad, sureb üks nendest — võib-olla kaks.

«Jookse!» karjusin Nancyle. Ma teadsin, et ta oli kusagil läheduses, kuigi ma ei näinud teda.

Ma ütlesin enesele, et oli jäänud veel üksainus asi, mis ma pidin tegema. Ma pidin IIimin Martini selle madjakaga maha lööma, enne kui jõuk minu üle võimuse sai.

Nad olid nõlvast alla jõudnud ja tulid joostes mööda

aia tasast maad, Hiram kõige ees. Ma seisin ja ootasin neid, madjakas pooleldi tõstetud; mu pilk oli pööratud lähenevale Hiramilc, kelle tunicdas näos välkusid valged hambad.

Viruta talle otse silmade vahele, ütlesin enesele; ja löö ta pealuu lõhki. Ja kui pärast seda aega jääb, katsu veel ühele lõpp teha.

Kuiva puitu neelav tuli möllas nüüd täie jõuga ja kuumust oli tunda isegi seal, kus mina seisin.

Mehed olid juba lähedal, ma tõstsin madjaka veidi kõrgemale ja seadsin sõrmed paremini selle ümber.

Kuid viimasel silmapilgul enne minuni jõudmist sattusid jooksjad segadusse ja peatusid, ühed neist pöördusid pooleldi tagasi nõlva poole, teised jäid lihtsalt põrnitsema, suud imestusest ja õudusest ammuli. Nad ei põrnitsenud mind, vaid midagi, mis oli minu selja taga.

Siis pistsid nad nõlva suunas jooksma ja läbi maja poolt kostva leekide mühina kuulsin nende kisa. Nad olid nagu preeriatulckahju eest põgenevad ja kabuhirmus möirgavad kariloomad.

Ma pöördusin järsult ringi, et näha, mis on minu selja taga, ja seal seisid nood teise maailma olendid, nende läikivmust nahk helkis vilkuvas tulevalguses jä hõbedased peatutid õõtsusid tasakesi tuule käes. Ja minu poole tulles siristasid nad oma kummaliste linnuhäältega.

Helde taevas, mõllesin, nad ei jõudnud ära oodata! Nad tulid aegsasti kohale, et selles terrorist hõivatud paigas ei läheks kaotsi ükski hirmuvärin.

Ja nad ei tulnud ainuüksi täna õhtul, vaid tulevad ka edasistel õhtutel, et pöörata aega tagasi praegusesse silmapilku. Siin on nende jaoks uus koht, kus seista ja hirmsat sündmust oodata, uus kummitustemaja, mille haigutavale akende kaudu nad saavad pilku heita teise maakera õudusele.

Nad lähenesid mulle ja mina seisin seal, madjakas käes; ma tundsin jälle purpurse puna lõhna ja kuulsin tuttaval helitut häält.

Minge tagasi, ütles see hääl. Minge tagasi. Te tulite liiga vara. See maailm ei ole avatud.

Kaugelt kosisid hüüded, kuid need mattusid leekide mürinasse ja praksumissc ning Tupper Tyleri

purpurpunasest maailmast tulnud õudusteotsijate kõrgehäälsesse, ärevasse, voolavasse trillerdusse.

minge tagasi, ütles jalakas, ja tema hääletud sõnad kostsid nagu piitsaplaksud.

Ja nad läksidki tagasi — või vähemalt nad kadusid, sulades ühte mingi kummalise tumedusega, mis oli mustem kui ööpimedus.

Ma olin ühte jalakat rääkimas kuulnud, mõtlesin, aga kui palju oli niisuguseid puid veel? Kui palju oli siin veel Millville'i ja kui palju oli siin juba purpurpunast maailma? Ma kergitasin pead, nii et nägin aeda ääristavate puude latvu. Need puud seisid taeva taustal tontlikena ja õõtsusid mingi kummalise, tundmatust suunast puhuva tuule käes õõtsusid — või rääkisid samuti? Olid need meie maakera vanad, tummad ja rumalad puud või olid need teistsugused ja pärinesid mingilt teiselt maa-keralt?

Ma ei saa seda kunagi teada, ütlesin enesele, ja võibolla ei ole sellel ka tähtsust, sest üsna algusest peale ei olnud meil mingeid šansse. Me olime juba enne algust löödud. Me olime kadunud juba sellel ammusel päeval, mil mu isa purpurpunased lilled koju tõi.

Kaugel hüüdis keegi, ja see, mis ta hüüdis, oli minu nimi.

Ma lasksin madjaka käest kukkuda ja hakkasin läbi aia minema, pidades aru, kes võis olla hüüdja. See ei olnud Nancy, kuid oli keegi, keda ma tundsin.

Nancy tuli joostes künkanõlvast alla. «Tule ruttu, Brad,» kutsus ta.

«Kus sa olid?» küsisin mina. «Mis lahti on?»

«Stiffy. Ma ütlesin sulle, et Stiffy. Ta ootab tõkke laga. Ta hiilis valvurite vahelt läbi. Ta ütles, ei peab sinuga kokku saama.»

«Aga Stiffy...»

«Ma ju räägin sulle, et ta on siin. Ja tahab sinuga rääkida. Kellestki teisest ei ole kasu.»

Nancy pöördus ja hakkas nõlvast üles jooksma ning mina järgnesin talle raske sammuga. Me jooksime läbi doktori maja hoovi, ülclnsime tänava ja läbisime veel ühe hoovi ning ma teadsin, et otse meie ees oli tõke.

Maast kerkis üles gnoomitaoline kogu.

«Kas sina oled, poju?» küsis ta.

Ma laskusin tõkke ees kükakile ja jäin üksisilmi läbi tõkke tema poole vaatama.

234

«Jah, mina olen,» ütlesin, «aga sina   »

«Hiljem. Meil ei ole kuigi palju aega. Valvurid teavad, et ma labi lipsasin. Nad otsivad mind.» «Mis sul vaja on?» küsisin mina.

«Mitte minul,» ütles Stiffy. «Igaühel. Sul endal ka. Sa oled hädas.»

«Kõik inimesed on hädas,» ütlesin mina.

«Seda ma tahangi öelda,» lausus Stiffy. «Keegi neetud lollpea seal Pentagonis on pähe võtnud, et tuleb visata pomm. Ühest autoraadiost kuulsin selle kohta natuke, kui siia hiilisin. Ainult paar lauset.»

«Noh, ja ongi kõik,» ütlesin mina. «Inimesed on omadega läbi.»

«Ei tarvitse olla,» väitis Stiffy. «Ma ütlen sulle, et on üks tee. Kui Washington ainult saaks aru, kui... »

«Kui sa tead niisugust teed,» küsisin mina, «miks sa siis raiskasid aega minu juurde tulemisega? Sa oleksid võinud sellest rääkida ... »

«Kellele ma oleksin võinud rääkida?» küsis Stiffy. «Ja kui ma oleksingi kellelegi rääkinud, siis kes oleks mind uskunud? Ma olen ainult närune joodik ja ma jooksin sealt haiglast ära ja ... »

«Hea küll,» ütlesin mina. «Hea küll.»

«Sina oled see mees, kellele oli vaja rääkida,» ütles Stiffy. «Sina oled midagi ametliku esindaja taolist. Sind ikka keegi kuulab. Sa saad kellegagi ühendusse astuda ja nad kuulavad sind ära.»

«Kui see on küllalt hea,» ütlesin mina.

«On küll,» ütles Stiffy. «Meil on midagi, mida võõrastel on vaja. Meie oleme ainsad, kes saavad seda neile anda.»

«Anda!» karjusin mina. «Kõike, mis neil vaja on, saavad nad meilt võtta.»

«Ei, seda nad võtta ei saa,» ütles Stiffy.

Ma raputasin pead. «Sa teed asja liiga lihtsaks. Me oleme neil juba peos. Inimesed soovivad nende tulekut, olgugi et nad tuleksid ka siis, kui inimesed seda ei sooviks. Nad leidsid meie nõrga koha... »

«Lilledel on ka oma nõrk koht,» ütles Stiffy.

«Ara aja mind naerma,» ütlesin mina.

«Sa oled lihtsalt halvas tujus,» ütles Stiffy.

«Sul on pagana õigus, olen küll.»

Ja mul oli õigus halvas tujus olla. Maailm oli omadega läbi. Meie pea kohal rippus tuumahäving ja võis arvata,

235

et kui linnaelanikud, kes juba ennegi olid pöörased, saavad kuulda, mida Hiram aias nägi, siis muutuvad nad täiesti meeletuks. Hiram ja tema huligaanidest sõbrad olid minu maja maha põletanud ja mul ei olnud enam kodu — mitte kellelgi ei olnud kodu, sest maakera ei olnud enam meie kodu. See oli ainult pika-pika maakerade ahela üks lüli, mida valmistus hõivama teine eluvorm, kelle vastu võitlemiseks inimkonnal ei olnud mingeid väljavaateid.

«Need Lilled on väga vanad,» ütles Stiffy. «Ma ei tea, kui vanad nad on. Miljard aastat, kaks miljardit — igaüks võib ise oletusi teha. Nad on läbi käinud palju maailmu ja tundnud suurt hulka rasse — see lähendab intelligentseid rasse. Nad on nende rassidega koostööd teinud ja nendega käsikäes käinud. Aga ükski teine rass ei ole neid kunagi armastanud, ükski teine rass ei ole kunagi kasvatanud neid oma aedades ega hoolitsenud nende eest nende ilu pärast ja ükski... »

«Sa oled peast põrunud!» hüüatasin mina. «Sa oled täitsa hulluks läinud.»

«Tead, Brad,» ütles Nancy hingeldades, «tal võib õigus olla. Arusaamine looduse ilust on midagi niisugust, mis on inimkonnal välja kujunenud alles viimase paari tuhande aasta jooksul. Ükski koopainimene ei mõelnud kunagi, et lill on ilus või... »

«See on õige,» ütles Stiffy. «Mitte ühelgi teisel rassil ei ole arenenud ilumöistet. Ainult Maa inimene võis metsas kasvavad lilled üles kaevata ja koju tuua ja hoolit-seda nende eest selle ilu pärast, mille olemasolust Lilled ise kuni selle hetkeni üldse teadlikud ei olnud. Varem ei olnud mitte keegi neid armastanud ega nende ccsl hoo-litsenud. Nad sarnanesid ilusa naisega, kes ei teadnud, et ta on ilus, kuni keegi talle ütles, et ta seda on. Nad sarnanesid orvuga, kes oli alati olnud kodutu ja oli nüüd lõpuks endale kodu leidnud.»

Ma ütlesin enesele, et see on liiga lihtne. See ei saanud nii lihtne olla. Mitte miski ei olnud kunagi nii lihtne. Aga kui järele mõelda, siis näis selles oma mõlc olevat. Ja see oli ainus, milles oli mingi mõte.

«Lilled seadsid ühe tingimuse,» ütles Stiffy. «Seame meie omalt poolt teise. Nõuame, et kui me nad siia kutsume, siis peab teatud protsent neist jääma niisugusteks lilledeks, nagu nad on.»

236

«Nii et Maa inimesed saaksid neid kasvatada, nende eest hoolitseda ja neid nende eneste pärast imetleda,» ütles Nancy.

Stiffy kihistas tasa naeru. «Ma olen selle üle palju mõelnud,» ütles ta. «Selle punkti oleksin ise ka võinud kirja panna.»

Kas see läheb läbi, mõtlesin huviga. Kas see tõepoolest läheb läbi?

Ja ma sain aru, et muidugi läheb.

Lilledena, keda armastab teine rass, lilledena, kelle eest see teine rass hoolitseb, on võõrad meiega niisama tugevasti seotud kui meie sõja likvideerimise kaudu nendega.

See side oü teist laadi, kuid niisama tugev kui inimese ja koera vaheline side. Ja see side on kõik, mida me vajame; see annab meile aega, mis on meile vajalik, et õppida koostööd tegema.

Ma ei tarvitse enam kunagi Lilli karta, sest me oleme need, keda nad on otsinud, ise teadmata, et nad on meid otsinud, aimamata, et see, mida me neile pakkuda võime, on üldse olemas.

«See on midagi uut,» ütlesin.

«Mhmh, midagi uut,» ütles Stiffy.

Midagi uut ja kummalist, ütlesin enesele. Midagi, mis on Lillede jaoks niisama uus ja kummaline kui meie jaoks nende manipulatsioonid ajaga.

«Noh, kas see on sulle vastuvõetav?» küsis Stiffy. «Siin on üks kamp sõdureid, kes mind taga otsivad. Nad teavad, et ma läbi lipsasin, ja varsti nuhivad nad mu välja.»

Mulle meenus, et Riigidepartemangu esindaja ja senaator olid hommikul kõnelnud pikkadest läbirääkimistest — kui läbirääkimised olid üldse võimalikud. Ja kindral oli pooldanud jõu kasutamist. Lahendus oli aga kogu aeg peitunud pehmes ja väga humaanses joones, inimkonna iluarmastuses. Ja seda lahendust ei olnud leidnud senaator ega kindral, vaid silmapaistmatu inimene, armetu logard ja joomar.

«Kutsu oma sõdurid,» ütlesin, «ja palu neilt telefoniaparaati. Ma ise parem ei lähe praegu seda otsima.»

Kõigepealt oli mul tarvis kõnelda senaatoriga ja teda veenda presidendiga rääkima. Seejärel tuli kinni.püüda Higgy ja talle öelda, mis on juhtunud, et ta saaks.linna-elanikke rahustada.

Lühikese hetke vältel aga oli kõik nii, nagu ma tahtsin seda oma mällu jätta. Minu kõrval oli Nancy, teisel pool tõket seisis minu vana hukkaläinud sõber ning ma imetlesin seda õhukest ajakihti, milles tõelise inimsuse (mitte positsiooni või võimu) jõud avas tee tulevikku, kus paljud eri rassid läksid külg külje kõrval seniaimamatu ülevuse poole.